

NOTA

BETREFFENDE DE

TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN

BEHORENDE BIJ DE ONTWERP-BEGROTING VOOR

1960

agb 19
6062 10-1-1960

NOTA
betreffende de
TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN
BEHORENDE BIJ DE ONTWERPBEGROTING
VOOR 1960

Ter begeleiding van de stukken inzake de ontwerpen van wet tot vaststelling van de rijksbegroting voor het dienstjaar 1960 heeft de ondergetekende de eer over te leggen de gebruikelijke nota betreffende de toestand van 's Rijks financiën met de daarbij behorende bijlagen.

De nota is als volgt ingedeeld:

	Blz.
I. <i>Algemeen begrotingsbeeld</i>	2
1. De algemene economische toestand en het perspectief voor 1960	2
2. Hoofddijnen van het beleid	4
3. Samenvattend begrotingsbeeld voor 1960	6
4. De financiering van de begroting 1960	7
5. De conjunctuurpolitieke betekenis van de begroting 1960	7
6. Het peil van de rijksuitgaven	8
7. De ontwikkeling van de begroting 1959 en haar financiering	12
8. Begrotingsvergelijking 1959—1960	13
II. <i>De uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg</i>	15
1. Samenvattend overzicht	15
2. Nadere beschouwing van de uitgaven	15
III. <i>De middelen van het Rijk</i>	29
1. Samenvattend overzicht	29
2. Nadere beschouwing van de middelen	29
IV. <i>Uitgavenbeleid, doelmatigheid en sterkte rijksper- soneel</i>	33
V. <i>De nationale schuld</i>	35
VI. <i>De kasontwikkeling van het Rijk</i>	36
VII. <i>Slotbeschouwing</i>	38

Aan de nota zijn de volgende bijlagen toegevoegd:

Algemene begrotingsoverzichten

1. Algemene verzamelstaat der ontwerp-rijksbegroting voor het dienstjaar 1960
2. Analyse van de begrotingen 1958, 1959 en 1960, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding.
3. De ontwikkeling van de begroting 1959.
4. Overzicht van de diensten 1949 tot en met 1958.

Analyses van de uitgaven

5. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1953 tot en met 1960.
6. Overzicht van de uitgaven voor investeringen door het Rijk en door de fondsen en de staatsbedrijven.

Analyses van de middelen

7. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1953 tot en met 1960.
8. Overzicht van de aan de rijksbegroting ten goede komende belastingen voor 1959 en 1960.

Bijzondere overzichten en onderwerpen

9. De sterkte van het burgerlijk rijksperoneel.
10. Enige gegevens over de financiën van de lagere publiekrechtelijke lichamen.
11. De staatsbalans.
12. Overzicht van de ontwikkeling van de nationale schuld sinds 1945.
13. Beknopt overzicht van de begrotingen van de fondsen en de staatsbedrijven voor 1960.

I. Algemeen begrotingsbeeld

§ 1. De algemene economische toestand en het perspectief voor 1960

De expansie in 1959

Het herstel van het evenwicht tussen middelen en bestedingen in de tweede helft van 1957 ging aanvankelijk gepaard met een lichte stagnatie in de ontwikkeling van de nationale economie. Van medio 1958 af begon een expansie, welke geleidelijk in kracht toenam.

Uit de hieronder opgenomen grafiek betreffende de arbeidsmarkt sedert 1950 blijkt de versnelling van de expansie in 1959. Terwijl de voor seizoen gecorrigeerde arbeidsreserve van mannen en vrouwen ultimo december 1958 nog ongeveer 92 000 personen omvatte, was deze eind augustus 1959 tot circa 75 000 teruggelopen, overeenkomende met ruim 2 % van de totale afhankelijke beroepsbevolking. De voor seizoen gecorrigeerde openstaande aanvragen naar arbeidskrachten zijn dit jaar sterk gestegen, nl. met 24 000 tot 68 000 ultimo augustus. In enkele delen van het land, met name in het noorden, heerst nog structurele werkloosheid, welke gerichte maatregelen vergt. Conjunctuurwerkloosheid is er niet. In verschillende sectoren beginnen zich wederom spanningen voor te doen.

De ontwikkeling op de arbeidsmarkt weerspiegelt de groei van de productie. Evenals in 1958, toen het economische herstel in sterke mate werd bepaald door de toeneming van de export, zijn de uitvoermogelijkheden in 1959 groot. Kon de uitvoer van goederen en diensten in 1958, niettegenstaande de nog aarzelende buitenlandse conjunctuur, in volume met bijna 8 % worden vergroot, volgens de huidige inzichten zal ook 1959 een forse stijging (circa 9 %) vertonen. De Neder-

landse industrie heeft haar gunstige concurrentiepositie op de buitenlandse markten weten te handhaven, terwijl, mede als gevolg van de in 1957 tot stand gekomen bestedingsbeperking, in het productieapparaat ruimte is geschapen voor bevrediging van een additionele exportvraag.

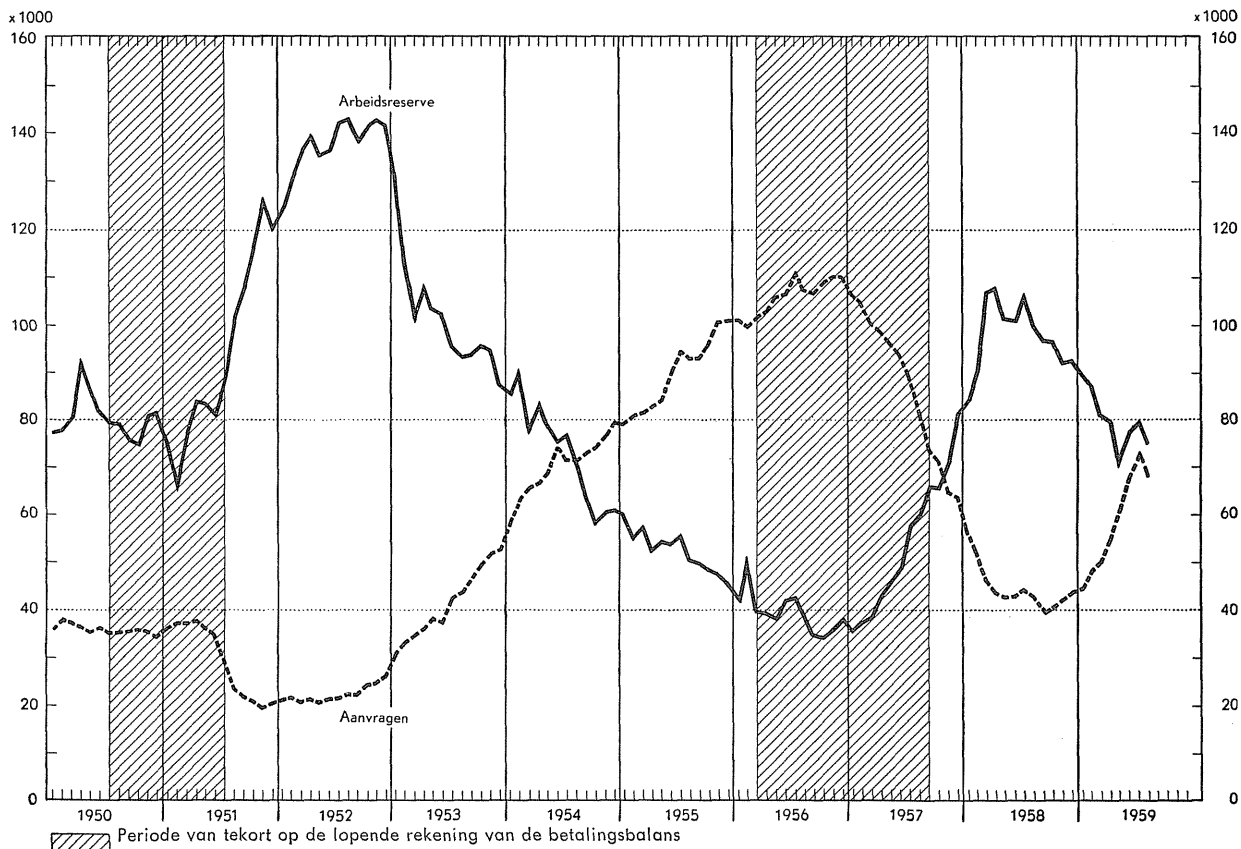
Nadat de investeringen van de bedrijven in vaste activa ook in de loop van 1958 nog een afnemende tendens te zien gaven, vertonen zij recentelijk, dank zij de toegenomen afzetmogelijkheden en de doorwerking van de herziene regelingen voor de vervroegde afschrijving en de investeringsaftrek, weer een neiging tot stijgen. De verwachting is, dat zij over 1959 als geheel circa 7½ % boven het volume van 1958 zullen liggen. In verband met de verdere opleving van de bedrijvigheid vertoont ook de voorraadvorming, vergeleken met 1958, een belangrijke toeneming (tot circa 650 miljoen).

Het afgelopen jaar gaf, mede als gevolg van de grotere ruimte op de kapitaalmarkt, reeds een verhoogde activiteit van de bouwnijverheid te zien. De woningbouw leefde in de loop van 1958 sterk op. Het streven van de Regering naar een huurverhoging was een nieuwe stimulans. In de loop van 1959 zijn de investeringen in de bouwnijverheid zodanig toegenomen, dat zich in verschillende delen van het land wederom spanningen op de bouwmarkt beginnen af te tekenen, in verband waarmee het rijksgoedkeuringenbeleid voor bouwwerken enigermate is verscherpt.

De bruto investeringen in de overheidssector (exclusief die in de woningbouw) zullen naar verwachting gedurende het lopende jaar het peil van 1958 met circa 10 % overtreffen.

De consumptie van gezinnen, welke in 1958 naar volume ongeveer gelijk was gebleven, neemt in 1959 sterk toe (bijna 1 miljard; in volume circa 4½ %).

Geregistreerde arbeidsreserve mannen en vrouwen en aanvragen van werkgevers (na seizoenscorrectie)

Als gevolg van een en ander zal de bruto nationale productie in 1959 naar schatting een stijging van circa 5 % vertonen, tegenover bijna 2 % in 1958.

De uitbreiding van de productie en het oplopen van consumptie en investeringen leiden tot een toeneming van de invoer, waarbij de voorraadvorming een grote rol speelt. Geleidelijk zal dit zijn invloed op de betalingsbalans doen gelden. Weliswaar zal het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans over 1959 als geheel gezien, vergeleken met 1958 toen dit op transactiebasis rond 1 600 miljoen beliep, vermoedelijk nog weinig vermindering te zien geven, dit neemt niet weg, dat de tendens tot een sterke stijging van de invoer zich duidelijk begint af te tekenen.

De verbetering in de verhouding tussen besparingen en investeringen en de daarmee gepaard gaande gunstige ontwikkeling van de betalingsbalans leidden in 1958 tot een verruiming van de geld- en kapitaalmarkt, waardoor met name de gemeenten in staat werden gesteld hun investeringsuitgaven wederom met langlopende middelen te financieren.

Onder invloed van het verloop van de betalingsbalans en het aanvankelijk nog aarzelande verloop bij de investeringen is de liquiditeitspositie van de particuliere sector in 1959 gunstig gebleven. Hierdoor is de vraag naar financieringsmiddelen van die zijde tot dusverre beperkt gebleven, terwijl de kapitaalmarkt verruimd werd door kapitaalimport als gevolg van de verkoop van Nederlandse effecten naar het buitenland. Dit heeft het voor het Rijk in 1959 mogelijk gemaakt een belangrijk beroep op de kapitaalmarkt te doen. Ook de lagere Overheid heeft gedurende dit jaar in redelijke mate middelen op lange termijn kunnen aantrekken, waardoor voortgang kon worden gemaakt met consolidatie van vlottende schuld.

Perspectief voor 1960

Bij een terugblik op de economische ontwikkeling van de laatste jaren kan worden geconcludeerd, dat de stagnatie, welke zich tegen het einde van 1957 in de expansie van onze volkshuishouding begon af te tekenen, zowel wat intensiteit als wat duur betreft aanzienlijk milder was dan de recessie van medio 1951 tot medio 1953. Dit blijkt ook uit de werkloosheid, die in 1958 duidelijk lager was dan in 1952. Na de tijdelijke stagnatie heeft zich in de jaren 1958 en 1959 een consolidatie van het economische herstel voltrokken, waarbij onze volkshuishouding bij een hoog peil van bedrijvigheid het evenwicht tussen middelen en bestedingen heeft hervonden. De ontwikkeling in deze beide jaren kan worden gezien als een afsluiting van de conjunctuurperiode gedurende de jaren 1952/1953 tot 1958/1959 en tevens als het begin van een nieuwe fase van opgang.

Er zijn verschillende symptomen, die erop wijzen, dat de stijging van de bestedingen thans sneller verloopt dan na 1953 en dat de expansie weer spoedig tot botsing met de grenzen van de productiecapaciteit zou kunnen leiden. Illustratief zijn de volgende schattingen. Daarbij moet er nog terdege rekening mede worden gehouden, dat de gevolgen van de gedifferentieerde loonvorming buiten beschouwing zijn gebleven.

Verwacht mag worden, dat de consumptie in de particuliere sector in 1960 in volume met 3 % zal stijgen (in waarde met circa 1,4 miljard). Iedere verdere stijging van de gemiddelde loonvoet met 1 % uit hoofde van de vrijere loonvorming zou het volume van de consumptie globaal genomen met 0,5 % extra doen toenemen. Voor de investeringen in vaste bedrijfsactiva raamt het Centraal Planbureau voor 1960 een toeneming van ten minste 10 %.

Onze uitvoer zal zich naar verwachting ook in het komende jaar gunstig ontwikkelen, hoewel dit uiteraard in hoge mate afhankelijk is van de buitenlandse conjunctuur en van onze concurrentiepositie. Het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans zal in 1960, als gevolg van de stijgende importen in verband met de verwachte toeneming van consumptie en investeringen, waarschijnlijk een belangrijke daling te zien geven.

De financieel-economische ontwikkeling, zoals die voor de nabije toekomst mag worden verwacht, leidt tot de conclusie, dat

zowel bij de Overheid als in de particuliere sector grote behoeftzaamheid in acht zal moeten worden genomen, ten einde te voorkomen, dat de situatie uit de jaren 1956/1957 zich herhaalt en opnieuw door een te sterke toeneming van de bestedingen een overspanning onze volkshuishouding ontwricht. Uitgangspunt zal hierbij moeten zijn, dat een verruiming van de bestedingen slechts haar rechtvaardiging zal kunnen vinden in een verhoging van de productie. De ervaringen uit de afgelopen jaren hebben geleerd, dat een economische expansie, hoe noodzakelijk deze voor een land met een sterk bevolkings-accre als het onze ook is, gevaren in zich bergt, indien de reële besparingen met deze expansie geen gelijke tred houden. De inflatoire spanningen, die in dat geval de expansie zullen begeleiden, hebben ernstige gevolgen voor kostenpeil, betalingsbalans en deviezenreserves, waardoor niet alleen de waarde van de nationale munt in gevaar komt, doch ook de evenwichtige structuur van de volkshuishouding dreigt te worden verstoord.

De ondergetekende moge deze inleiding besluiten met een overzicht van de ontwikkeling der binnenlandse bestedingen sedert 1954, zowel in bedragen als in procenten van het nationale inkomen. Tevens is een uitsplitsing gegeven van de bruto investeringen in bedrijven.

Binnenlandse bestedingen ¹⁾

(in miljarden guldens)

	1954	1955	1956	1957	1958	1959
Consumptieve bestedingen						
Particuliere sector	16,26	17,74	19,63	20,60	21,16	22,11
Overheid	3,88	4,34	4,91	5,31	5,24	5,50
Bruto investeringen in vaste activa						
Bedrijven	3,60	4,58	5,32	5,64	5,10	5,49
Overheid	0,99	1,08	1,24	1,40	1,29	1,42
Woningbouw (inclusief onderhanden werk).	1,09	1,12	1,51	1,87	1,82	1,88
Totaal exclusief voorraadvorming	25,82	28,86	32,61	34,82	34,61	36,40
Vorraadvorming	1,00	0,69	0,82	1,10	0,25	0,65
Totaal inclusief voorraadvorming.	26,82	29,55	33,43	35,92	34,86	37,05

¹⁾ Bron: 1954 t/m 1958 — Centraal Bureau voor de Statistiek.
1959 — Raming Centraal Planbureau.

Specificatie bruto investeringen in vaste activa van bedrijven

(in miljarden guldens)

	1954	1955	1956	1957	1958
Overheidsbedrijven¹⁾					
P.T.T.	0,10	0,12	0,16	0,15	0,14
Staatsmijnen	0,07	0,08	0,08	0,08	0,08
Gas, water, elektriciteit.	0,41	0,46	0,41	0,61	0,49
Overige overheidsbedrijven	0,23	0,28	0,31	0,36	0,26
Sub-totaal	0,81	0,94	0,96	1,20	0,97
Particuliere bedrijven	2,79	3,64	4,36	4,44	4,13
Bruto investeringen in vaste activa van bedrijven	3,60	4,58	5,32	5,64	5,10

¹⁾ Inclusief overheidsbedrijven in N.V.-vorm.

Binnenlandse bestedingen in procenten van het bruto nationale inkomen (tegen marktprijzen)

	1954	1955	1956	1957	1958
Consumptieve bestedingen					
Particuliere sector	60,1	58,4	60,0	58,2	58,1
Overheid	14,3	14,3	15,0	15,0	14,4
Bruto investeringen in vaste activa					
Bedrijven	13,3	15,1	16,2	15,9	13,9
Overheid	3,7	3,6	3,8	4,0	3,5
Woningbouw (incl. onderhanden werk).	4,0	3,7	4,6	5,3	5,0
Totaal exclusief voorraadvorming	95,4	95,1	99,6	98,4	94,9
Voorraadvorming	3,7	2,3	2,5	3,1	0,7
Totaal inclusief voorraadvorming	99,1	97,4	102,1	101,5	95,6
Saldo lopende rekening betalingsbalans	0,9	2,6	-2,1	-1,5	4,4
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

§ 2. Hoofddlijnen van het beleid

In de door de Minister-President op 26 mei jl. in de Tweede Kamer der Staten-Generaal afgelegde regeringsverklaring is een overzicht gegeven van de beginselen, waardoor het Kabinet zich bij het voeren van zijn beleid in de komende periode zal laten leiden. Zoals daarbij is uiteengezet, zal er bij het financieel-economische beleid van worden uitgegaan, dat de noodzakelijke groei van het nationale inkomen en een aanvaardbare verdeling daarvan zullen moeten worden verwezenlijkt onder handhaving van het evenwicht tussen middelen en bestedingen. In dit uitgangspunt ligt de grondslag voor de begroting 1960 en tevens het richtsnoer voor het toelaatbare tekort voor dat jaar. In de bij de Staten-Generaal ingediende nota van 25 juni jl. (zitting 1959 — 5524) zijn de maatregelen aangegeven, welke naar het oordeel van het Kabinet moeten worden getroffen voor een aantal belangrijke onderdelen van het sociaal-economische beleid, waarover het Kabinet, dat de vorige begroting indiende, aan de Sociaal-Economische Raad advies had gevraagd. Deze maatregelen hebben betrekking op de verlaging van de huursubsidies, de afschaffing van de consumentensubsidie op melk en het loonvraagstuk. Tevens zijn in die nota enkele voorzieningen op fiscaal terrein aan de orde gesteld.

In aansluiting op de in de genoemde stukken ontwikkelde gedachten en rekening houdende met de wijzigingen, welke in gemeen overleg met de Tweede Kamer der Staten-Generaal in de voorgenomen maatregelen zijn aangebracht, moge de ondergetekende thans een samenvatting geven van de belangrijkste punten van het in 1960 te voeren financieel-economische beleid.

Deze zijn:

1. Monetair evenwicht

Ten einde een evenwichtige ontwikkeling van de nationale economie te bevorderen, zal de handhaving van het monetair evenwicht de grondslag van het financiële beleid blijven vormen.

2. Werkgelegenheid

Aan de bevordering van een hoog peil van werkgelegenheid zal bijzondere aandacht worden besteed. De na-oorlogse geboortegolf zal in de jaren na 1960 de arbeidsmarkt bereiken. Dan zullen voldoende investeringen tot stand moeten zijn gekomen om de nodige arbeidsplaatsen ter beschikking te kunnen stellen.

De structurele werkloosheid, die in enkele delen van het land (met name in het noorden) bestaat, zal met kracht worden bestreden. De industrialisatie in de probleemgebieden wordt bevorderd, waarbij tevens aandacht wordt geschonken aan werken, noodzakelijk voor algemene structuurverbetering (o.a. verbindingen en woningbouw).

3. Nationale besparingen

De uitbreiding van het productie-apparaat en de aanpassing daarvan aan de snelle ontwikkeling van de techniek — mede in het kader van de heroriëntering op de nieuwe Europese economische verhoudingen — alsook de noodzaak om aan onze groeiende bevolking, naast voldoende werkgelegenheid, in bevredigende mate woonruimte te verschaffen, leiden tot een aanzienlijke structurele kapitaalbehoefte. Daarnaast blijven de investeringen ten behoeve van het onderwijs, het verkeer en de waterstaat grote bedragen vergen. Het huidige hoge peil van besparingen moet worden gehandhaafd. Het behoud van de financiële stabiliteit zal hierbij een onmisbare voorwaarde vormen. Beperking van het begrotingstekort voor 1960 tot een bedrag, waarvoor op de kapitaalmarkt financiering zal kunnen worden gevonden zonder de reële behoeften van de andere sectoren in de weg te staan, zal ertoe bijdragen, dat de nationale besparingen zo doelmatig mogelijk worden aangewend.

4. Prijssubsidies

In overeenstemming met de gedragslijn van vorige Kabinetten, zoals deze o.a. is aangegeven in de miljoenennota's voor 1956 en de volgende jaren, zal het beleid van het huidige Kabinet erop zijn gericht tot een verdere afschaffing van de consumentensubsidies te komen.

Mede in dit licht dient te worden gezien de inmiddels aangekondigde huurverhoging van 20 pct. per 1 april a.s. De desbetreffende wetsvoorstellen zullen zo spoedig mogelijk bij de Staten-Generaal worden ingediend. Deze huurverhoging maakt het mogelijk de *huursubsidies* te verlagen en de vrije (niet gesubsidieerde) sector van de woningbouw uit te breiden en heeft daarmee een belangrijke weerslag op de rijksbegroting. Naar verwachting zal de begroting voor 1960 als gevolg van deze maatregel wat de huursubsidies betreft in totaal een verlichting ondergaan van rond 50 miljoen. Rekening houdende met de vertraagde uitwerking van deze maatregel, zal de gunstige invloed van de verlaging der subsidies op de rijksbegroting op jaarbasis belangrijk groter zijn. In hoofdstuk II van deze nota wordt bij de bespreking van de functie „volkshuisvesting” een nadere beschouwing aan de budgettaire consequenties van de huurverhoging gewijd.

Naast de noodzakelijke verlichting van het staatsbudget zal de huurverhoging een verdere stap betekenen op de weg naar een evenwichtiger situatie op de woningmarkt. Zoals in de regeringsverklaring is uiteengezet, is het bevorderen van normale omstandigheden op het gebied van de woningvoorziening één van de centrale beleidspunten van het Kabinet. Een zekere liberalisatie op het gebied van verhuur en nieuwbouw zal worden nagestreefd, terwijl de woningbouw een hoge prioriteit blijft genieten.

De *consumentensubsidie op melk* zal, zoals eveneens reeds werd aangekondigd, thans definitief worden afgeschaft en wel in twee etappes, nl. door een verhoging van de straatprijs op 1 januari a.s. met 2 cent en met nogmaals 2 cent per liter op 1 april a.s. Aanvankelijk werd voor de consumentensubsidie op melk een bedrag geraamd van 110 miljoen op jaarbasis, hetgeen neerkomt op een subsidie van ruim 6 cent per liter. Door het gedeeltelijke herstel van de internationale zuivelmarkt in de loop van dit jaar kan de opbrengst van het bij standaardisatie vrijkomende melkvet echter belangrijk hoger worden gewaardeerd dan voorheen, waardoor het bedrag, dat de Regering bij ongewijzigd beleid in 1960 op de consumentenmelk zou moeten subsidiëren, thans wordt geraamd op circa 68 miljoen. Het handhaven van een gedeelte van de consumentensubsidie gedurende de eerste 3 maanden van 1960 zal in totaal nog ruim 8 miljoen vergen, zodat de uit de afschaffing van de sub-

sidië voortvloeiende besparing voor het Rijk in 1960 circa 60 miljoen zal bedragen.

De *producentensubsidies in de agrarische sector* vormen een bijzonder onderdeel van de prijssubsidies. De omvang ervan is de laatste jaren als gevolg van enerzijds een verhoging der garantiëprijs en anderzijds de ernstige afzetmoeilijkheden in de zuivelsector sterk toegenomen. In de regeringsverklaring is aangekondigd, dat een ernstige bezinning op het te voeren garantiebeleid voor de landbouw noodzakelijk is. Daarbij zal met name de vraag onder ogen worden gezien, op welke wijze de aan dit beleid voor de schatkist verbonden kosten een verlaging kunnen ondergaan. Bij het vaststellen van het bedrag ad 284 miljoen, dat ten laste van de begroting 1960 van het Landbouw-Egalisatiefonds voor producentensubsidies is uitgetrokken, is ervan uitgegaan, dat naast een vermindering van de subsidie last uit hoofde van de verbeterde afzetmogelijkheden in de zuivelsector enige verlaging mogelijk is door een herziening van de praktische uitwerking van het garantiebeleid.

Ten aanzien van de subsidies uit het Landbouw-Egalisatiefonds moge overigens worden verwezen naar de in hoofdstuk II van deze nota terzake opgenomen beschouwingen.

5. Compensatiemaatregelen

Voor de uit de huurverhoging en de afschaffing van de melksubsidie voortvloeiende stijging van de kosten van levensonderhoud zal een compensatie worden verstrekt overeenkomstig de richtlijnen, ontwikkeld in de eerdergenoemde regeringsnota van 25 juni jl.

6. Belastingen

a. Verlaging van inkomsten- en loonbelasting voor ongehuwden

Op het fiscale terrein vraagt in de eerste plaats verlaging van de algemeen als te zwaar aanvoelde druk van de inkomstenbelasting en de loonbelasting voor ongehuwden aandacht. Ook onder de huidige omstandigheden acht het Kabinet een verder uitstel van het verlichten van die druk niet aanvaardbaar. Een wetsontwerp, dat beoogt de verlaging op 1 januari 1960 te doen ingaan, wordt dezer dagen ingediend.

b. Faciliteiten voor fusies

Naast de in de persoonlijke sfeer liggende verlaging van het inkomsten- en loonbelastingtarief voor ongehuwden, moet — zoals in de eerdergenoemde regeringsverklaring tot uitdrukking is gebracht — bij het thans te voeren fiscale beleid prioriteit worden toegekend aan maatregelen, die knelpunten voor een verdere ontplooiing en versteviging van het bedrijfsleven wegnemen. Teneinde de, mede in het kader van de Euromarkt, wenselijke samenbundeling van ondernemingen te bevorderen, is in het hierna onder d bedoelde wetsontwerp tevens een aantal voorzieningen getroffen, strekkende om fiscale belemmeringen voor fusies van ondernemingen weg te nemen.

c. Doorwerking van investeringsfaciliteiten

Wat de fiscale druk op het bedrijfsleven als geheel aangaat, zij gewezen op het doorwerken van de investeringsfaciliteiten — vervroegde afschrijving en investeringsaftrek — in 1960. De uit de bestaande bepalingen voortvloeiende samenloop van investeringsaftrek voor oude en nieuwe investeringen, leidt er voor 1960 toe dat, zowel in de sector van de persoonlijke als in die van de onpersoonlijke ondernemingen, de middelen in ruimere mate ter beschikking blijven voor directe bedrijfsdoeleinden.

d. Tijdelijke belastingverhogingen

Gezien de noodzaak om ook het begrotingstekort voor 1960 tot een zodanig bedrag te beperken, dat financiering daarvan op de kapitaalmarkt mogelijk is zonder het bedrijfsleven en de gemeenten te schaden en wel tegen de achtergrond thans van een krachtig oplevende conjunctuur; gezien verder de urgentie

van een verlaging van de belastingdruk voor ongehuwden, zal aan een verlenging van de tot stand gekomen belastingverhogingen niet kunnen worden ontkomen. Een wetsontwerp tot verlenging van de werkingsduur, met één jaar, van de verhoging van de vennootschapsbelasting en van de vermogensbelasting, alsmede van de verhoging van het bijzonder invoerrecht op benzine, van de motorrijtuigenbelasting voor dieselauto's etc. en van enige tarieven van de omzetbelasting, zal dezer dagen bij de Staten-Generaal worden ingediend. In de lijn van zijn voorstel om met betrekking tot de tijdelijke belastingverhogingen de bestaande toestand met een jaar te verlengen, neemt het Kabinet het standpunt in, dat ook in de tijdelijke vrijstelling ten aanzien van de omzetbelasting op sigaren geen wijziging moet worden gebracht. In de wetsvoorstellen zal derhalve ook een verlenging van die vrijstelling voor een jaar zijn vervat.

De uit de bedoelde verlenging te verwachten baten zullen niet ten volle bijdragen tot een vermindering van het begrotingstekort. Het Kabinet stelt zich namelijk op het standpunt, dat het Gemeentefonds en het Provinciefonds in de te verwachten meeropbrengst dienen te delen.

e. Grond- en personele belasting

Zoals in de regeringsnota is uiteengezet, zullen in samenhang met de huurverhoging in 1960 enkele voorzieningen worden getroffen ten aanzien van de grond- en personele belasting. De daartoe nodige wetsvoorstellen zullen zo spoedig mogelijk worden ingediend. Overigens zij reeds thans medegedeeld dat, wat de personele belasting betreft, in afwijking van het in de meergenoemde regeringsnota ingenomen standpunt zal worden voorgesteld de meerdere opbrengst van deze belasting (8 miljoen) aan de gemeenten ten goede te doen komen.

De gevolgen voor de rijksbegroting 1960 van de genoemde voorgenomen voorzieningen inzake de huurverhoging, de afschaffing van de consumentensubsidie op melk en de compensatieregeling, zomede de financiële gevolgen van de te treffen fiscale maatregelen kunnen als volgt worden becijferd:

(in miljoenen guldens)

Uitgaven

Woningwetbijdragen	—	25	
Afkoopsommen financieringsregelingen 1947/1948	—	19	
Premiebouw	—	6,5	
Huursubsidies	—	50,5	
Consumentensubsidie op melk	—	59	
Loon- en salarismaatregelen	+	65	
Toeslagen op pensioenen en uitkeringen sociale verzekeringen in verband met te verwachten loonmaatregelen	+	42	
			— 2,5

Middelen

Verlaging tarief inkomsten- en loonbelasting ongehuwden	—	63	
Verlenging tijdelijke belastingmaatregelen	+	171 ¹⁾	
Verhoging van de grondbelasting	+	38	
			+ 146

Per saldo een verlichting voor de rijksbegroting 1960 van 148,5

¹⁾ Een specificatie van dit bedrag zal worden opgenomen in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot verlenging van de tijdelijke belastingverhogingen.

In dit bedrag is o.m. niet begrepen de voorgestelde verlenging van de tijdelijke verhoging van het tarief van de vennootschapsbelasting voor het boekjaar 1960. De raming van de vennootschapsbelasting voor de begroting 1960 betreft n.l. de verwachte opbrengst van de aanslagregeling over het boekjaar 1959.

§ 3. Samenvattend begrotingsbeeld voor 1960

De begrotingsbedragen, zoals deze in de onderscheidene ontwerpen van wet zijn opgenomen, geven voor de ontwerp-begroting 1960 het onderstaande beeld ¹⁾.

Omschrijving	Ontwerp-begroting 1960
Gewone Dienst	
Uitgaven	7 240 ²⁾
Middelen	7 873
Saldo	+ 633
Buitengewone Dienst	
Uitgaven	1 822
Middelen	407
Saldo	— 1 415
Gehele Dienst	
Uitgaven	9 062
Middelen	8 280
Saldo ontwerp-begroting	— 782
Voorts zijn nog te verwachten de volgende additionele posten ten laste c.q. ten gunste (—) van de Gewone Dienst:	
Civiele uitgaven uit hoofde van in vorige jaren niet opgenomen gelden	56
Lasten c.q. baten, welke zullen voortvloeien uit wettelijke regelingen, die op het tijdstip van indienen der begroting nog niet tot stand zijn gekomen	
Sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en Spoorwegpensioenfonds	236 ³⁾
Inbouw van de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenverzekering in de pensioenen	— 36 ⁴⁾
Beperking van de pensioenen in verband met de Algemene Weduwen- en Wezenverzekering	— 20
Vervallen van de bijdrage in het tekort op de ziekenfondsverzekering van bejaarden	— 29
Verhoging van de uitkeringen ingevolge de Wet Buitengewoon Pensioen 1940/1945 en de Algemene Oorlogsongevallen Regeling	8
Verhoging van de toeslagen op pensioenen en op uitkeringen wegens sociale verzekeringen in verband met te verwachten looncompensatie	42
Verlaging van de woningbouwsubsidies in verband met de a.s. huurverhoging	— 50
Verhoging van de grondbelasting (middelen)	— 38
	169
Begrotingstekort, rekening houdende met de additionele posten	951

¹⁾ Waar niet anders is aangegeven, zijn de in de miljoenennota vermelde bedragen uitgedrukt in miljoenen guldens. Voor zover artikelen van de begroting 1959 zijn aangewezen voor toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet, zijn de daaruit voortvloeiende overboekingen niet in de begrotingsbedragen voor 1960 opgenomen, evenmin als de te verwachten overboekingen ingevolge dat artikel van 1960 naar 1961 op de begrotingsbedragen voor 1960 in mindering zijn gebracht. De verschillen, welke daarbij naar verwachting voor enkele uitgaven in de civiele sector zullen optreden, zijn echter in het overzicht afzonderlijk tot uitdrukking gebracht.

²⁾ Inclusief rond 292 miljoen nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds.

³⁾ Hierin zijn begrepen een bedrag van 218 miljoen wegens verhoging van de rijksuitgaven en een bedrag van 18 miljoen wegens vermindering van de ten bate van het Rijk komende belastingmiddelen in verband met de compensatie voor de gemeenten en provincies via het Gemeentefonds en het Provinciefonds.

⁴⁾ Het betreft hier een vermindering van de rijksuitgaven (26 miljoen) en een verhoging van de ten bate van het Rijk komende belastingmiddelen (10 miljoen).

De belangrijkste uitgangspunten van de begroting 1960 zijn:

1. Aangezien de huurverhoging van 20 % per 1 april a.s. een wettelijke voorziening behoeft, is met de gevolgen van deze verhoging voor de huursubsidies in de begroting zelf nog geen rekening gehouden, doch zijn deze gevolgen verwerkt onder de additionele posten. Wel is met de huurverhoging rekening gehouden in de belastingramingen, evenals met de compensatieloonronde.

2. De compensatieloonronde voor de rijksambtenaren is verwerkt in de uitgaven. Het benodigde bedrag ad 65 miljoen is om administratieve redenen voorshands in één totaalbedrag ten laste van hoofdstuk XIV (Onvoorziene uitgaven) gebracht. De toeslagen op pensioenen en uitkeringen ingevolge sociale verzekeringen en andere sociale voorzieningen ad 42 miljoen, waarvoor ten dele wetswijziging nodig is, zijn opgenomen onder de additionele posten.

3. Het woningbouwprogramma zal 80 000 woningen omvatten, waaronder 37 500 woningen ¹⁾ welke ten laste van de begroting zullen worden gefinancierd.

4. Het voor 1960 vastgestelde defensieplafond voor militaire uitgaven ad 1525 miljoen diende te worden verhoogd met geraamde bedragen voor hogere uitgaven wegens algemene loonsverhogingen na 31 december 1956 ad 62,9 miljoen en wegens door het Ministerie van Defensie te betalen belasting op de brandstof voor straalvliegtuigen ad 51,3 miljoen. Verder komen voor 1960 wederom 6 miljoen boven het plafond, voortvloeiende uit een bijdrage van de Nederlandse Antillen in de defensiekosten voor dat gebiedsdeel, een bijdrage ad 1,8 miljoen van Nederlands Nieuw-Guinea voor door de Koninklijke Marine aldaar te verrichten hydrografische opnamewerkzaamheden en ten slotte nog 5 miljoen in verband met de stijging van de uitgaven voor het loodswezen. De militaire kasuitgaven zullen voor 1960 worden beperkt tot het begrotingsbedrag van 1652 miljoen ²⁾.

5. Aangezien voor de voorgenomen sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds alsook voor de voorgenomen inbouw van de bodempensioenen in de overheids pensioenen nog geen wettelijke regeling is tot stand gekomen, zijn de daarop betrekking hebbende lasten en baten in de additionele posten verwerkt.

6. Het ligt in het voornemen van het Kabinet om voor de ten laste van het Rijk komende bijdrage voor de ziekenfondsverzekering van bejaarden een oplossing te vinden in het kader van de algemene ouderdomsvoorziening, waardoor de onder artikel 130 op de begroting van het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid voor 1960 ter zake opgenomen last van 29,3 miljoen zal komen te vervallen. Onder de additionele posten is hiermede rekening gehouden.

7. Met de gevolgen van een vrijere loonvorming voor de uitgaven en voor de belastingopbrengst is geen rekening gehouden. Hierbij dient te worden bedacht, dat één procent loonsverhoging voor ambtenaren het Rijk (exclusief de bedrijven) circa 25 miljoen per jaar kost.

8. Bij het opstellen van de belastingramingen is uitgegaan van een verdere expansie van de Nederlandse volkshuishouding. Rekening is gehouden met een verlaging van het tarief van de inkomsten- en loonbelasting voor ongehuwden en met een verlenging van de tijdelijke belastingmaatregelen. De middelen voortvloeiende uit de voorgenomen verhoging van de grondbelasting zijn bij de additionele posten opgenomen.

9. Het aandeel van het Gemeentefonds in de opbrengst van de daarvoor aangewezen rijksbelastingen is voor 1960 gesteld op het thans voor 1959 geldende percentage van 14,94; het aandeel van het Provinciefonds is overeenkomstig de vigerende bepaling der Provinciale Wet gesteld op 0,76 pct.

¹⁾ Hierin zijn begrepen 200 woningen, te bouwen in Oostelijk Flevoland, waarvoor de benodigde gelden ad 3,5 miljoen op de begroting van het Zuiderzeefonds zijn uitgetrokken, en voor het overige woningwetwoningen.

²⁾ Hierbij is evenwel nog geen rekening gehouden met een bedrag voor looncompensatie, hetwelk is begrepen in het bij hoofdstuk XIV (Onvoorziene uitgaven) ter zake opgenomen bedrag van 65 miljoen.

Aan het peil van de rijksuitgaven wordt in paragraaf 6 van dit hoofdstuk aandacht geschonken, terwijl in hoofdstuk III de middelen van het Rijk aan een nadere analyse worden onderworpen. Daarnaast wordt in hoofdstuk IV van deze nota een beknopte globale karakteristiek van de rijksuitgaven gegeven, met name tegen de achtergrond van de mogelijkheden om tot een verlaging van het uitgavenpeil te komen. In deze paragraaf moge met een enkele kanttekening worden volstaan.

Uit bijlage 5 van deze nota blijkt, dat voor een twaalfstal onderwerpen van staatszorg de uitgaven van de Gehele Dienst, uitgedrukt in percentages van het nationale inkomen, lager liggen dan de vermoedelijke uitkomsten voor 1959. Ook in absolute cijfers liggen de uitgaven voor een aantal takken van overheidszorg (o.a. handel en nijverheid, huursubsidies, agrarische subsidies, sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid en herstel van oorlogsschade), zoals de genoemde bijlage uitwijst, voor 1960 lager dan in 1959. De tendens van het uitgavenpeil, welke de ambtsvoorganger van de ondergetekende in de miljoenennota 1959 op blz. 6, linkerkolom, constateerde: een daling van het uitgavenpeil sinds 1956 in verschillende sectoren, heeft zich voor 1960 voortgezet. Hierbij moge worden opgemerkt, dat de verlaging van de huursubsidies pas na 1960 volledig tot uiting zal komen.

Het burgerlijk rijksapparaat, exclusief Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, is wederom ingekrompen. Hiervoor moge overigens worden verwezen naar hoofdstuk IV.

Hoewel de tendens bij vele uitgavencategorieën, vooral indien gemeten als percentage van het nationale inkomen, een dalende is, zijn er anderzijds groepen van uitgaven, die onvermijdelijk een stijging te zien geven, met name onderwijs en waterstaat. In hoofdstuk II wordt aan de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg uitvoerig aandacht geschonken.

Evenals voor 1958 en 1959 zal de financiering van de woningwetbouw ook op de rijksbegroting voor 1960 in belangrijke mate haar stempel drukken. De verstrekking van in vorige jaren toegezegde voorschotten voor de woningwetbouw zal 716,5 miljoen vergen, hetgeen ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten van de begroting voor 1959 een verhoging betekent met 166,5 miljoen. Daarnaast zullen de budgettaire lasten met betrekking tot Indonesië ook voor 1960 een aanzienlijk bedrag vergen, namelijk 276 miljoen.

Het geheel overziende, kan worden geconcludeerd, dat het totale uitgavenpeil in absolute zin hoog is, doch dat het deel van het nationale inkomen, dat via de rijksbegroting wordt geleid, sinds 1956 dalende is (exclusief woningwetvoorschotten, deelneming in het Internationale Monetair Fonds en liquidatie van de Europese Betalingsunie, van 24,4 pct. naar 21,5 pct.; vergelijk de tweede tabel van § 6).

§ 4. De financiering van de begroting 1960

Uit het overzicht in paragraaf 3 blijkt, dat het tekort van de ontwerpbegroting voor 1960, rekening houdend met de additionele posten, 951 miljoen belooft.

Voor een bespreking van de financiering van de begroting dient het tekort allereerst op kasbasis te worden herleid. Als gevolg van overloop zullen voor een aantal posten de betalingen of ontvangsten de begrotingsbedragen overtreffen en voor andere daarbij ten achter blijven. Zo moeten ten laste van het Landbouw-Egalisatiefonds hogere betalingen worden voorzien. Het omgekeerde valt te verwachten bij de structureel stijgende uitgaven.

Het lijkt verantwoord ervan uit te gaan, dat het budgettaire kastekort in 1960 enige tientallen miljoenen ten achter zal blijven bij het nadelig saldo van de Gehele Dienst — met inbegrip van de additionele posten — ad 951 miljoen. Naar verwachting zal het 915 miljoen belopen.

Bij de berekening van dit tekort zijn evenwel mede in aanmerking genomen de te ontvangen aflossingen op vorderingen, welke zijn voortgevloeid uit de liquidatie van de Europese Be-

talingsunie. Werd het ten tijde van de consolidatie en overneming door de Staat van deze vorderingen niet noodzakelijk geoordeeld daarvoor bijzondere dekkingsmaatregelen te treffen — verwezen zij onder meer naar § 7 van dit hoofdstuk — evenzeer dient, als tegenhanger hiervan, de opbrengst van deze aflossingen ad circa 110 miljoen in 1960 niet als een monetair adequaat dekkingsmiddel te worden gezien. Uit een kasoogpunt is daarbij tevens van betekenis, dat tegenover deze ontvangsten een overeenkomstige aflossing staat van schatkistpapier, dat destijds door de Staat bij de Nederlandsche Bank was ondergebracht vanwege de overneming van de E.B.U.-vorderingen.

Het bedrag aan financieringsmiddelen, dat in 1960 gevonden moet worden, belooft dus 1025 miljoen. Naar verwachting zal op de voorinschrijfrekeningen voor het Rijk in 1960 (inclusief de uit de sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds voortvloeiende middelen) een bedrag van circa 400 miljoen ter dekking van het tekort beschikbaar komen. Daarnaast zal het Rijk derhalve, wil inflatoire financiering worden voorkomen, een bedrag van rond 625 miljoen op de open kapitaalmarkt moeten lenen. De ondergetekende verwacht, dat een zodanig bedrag aan financieringsmiddelen zal kunnen worden aangetrokken.

§ 5. De conjunctuurpolitieke betekenis van de begroting 1960

In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk is uiteengezet, dat naar verwachting de krachtige economische expansie, die in 1959 aan de dag is getreden, zich het komende jaar zal voortzetten. Het is nu uit beleidsoogpunt noodzakelijk, het begrotingsbeeld voor 1960, zoals dit in de paragrafen 3 en 4 is geschilderd, in het licht van dit vooruitzicht nader te bezien.

Hierbij doet zich in de eerste plaats de vraag voor of het noodzakelijke beroep op de open kapitaalmarkt harmonieert met de behoeften van de andere sectoren van de Nederlandse volkshuishouding. Daarnaast is het van belang na te gaan in hoeverre, los van het financieringsaspect, van de rijksfinanciën invloed zal uitgaan op de economische activiteit in het komende jaar.

Wat de financiering betreft zij er aan herinnerd, dat in het lopende jaar het Rijk door middel van een tweetal staatsleningen een bedrag van 790 miljoen heeft aangetrokken. Daarbij moet worden opgemerkt, dat de door de particuliere sector uitgeoefende vraag vooralsnog geen sterke opleving heeft vertoond, hetgeen uiteraard de mogelijkheden voor het Rijk ten goede is gekomen. Enerzijds blijken nl. de investeringen in vaste activa pas met een zekere vertraging te reageren, terwijl anderzijds de nog vrij ruime liquiditeitspositie van het bedrijfsleven de behoefte aan nieuwe middelen voorlopig beperkt houdt. Intussen moet worden verwacht, dat bij voortzetting van de expansie de particuliere kapitaalvraag in 1960 zal aantrekken. Ook een toeneming van de investeringen van de lagere publiekrechtelijke lichamen, met name van die, welke complementair zijn aan de particuliere investeringen, moet niet worden uitgesloten.

Deze gestegen vraag zal, naar het zich laat aanzien, niet een overeenkomstig groter aanbod van institutionele beleggers en particulieren tegenover zich vinden. Weliswaar mag een vergroting van het aanbod van bepaalde categorieën van besparingen worden verwacht, doch daartegenover staat het wegvallen van de besparingen van het Ouderdomsfonds in verband met de voorlopige financiering van de Algemene Weduwen- en Wezenverzekering.

Al met al komt het noodzakelijk voor, dat het Rijk op de kapitaalmarkt een grote terughoudendheid zal betrachten. In de voorgaande paragraaf is uiteengezet, dat ter financiering van het voor 1960 voorziene kastekort een bedrag van 1025 miljoen nodig zal zijn en dat, rekening gehouden met de 400 miljoen, welke op de voorinschrijfrekeningen zullen accumuleren, 625 miljoen op de open kapitaalmarkt zal moeten worden geleend. Met de genoemde 1025 miljoen correspondeert voorts, in aanmerking genomen 360 miljoen aan aflossingen

op binnenlandse gevestigde schuld, een beroep op de netto nationale besparingen van 665 miljoen. Bedenkt men dat hiermede tevens de gehele woningwetbouw in 1960 zal zijn gefinancierd, dan mag de gevolgtrekking worden gemaakt, dat met de ingediende begroting een — noodzakelijke — bijdrage wordt geleverd tot het voorkomen van spanning op de kapitaalmarkt.

Intussen dient men bij de beoordeling van de conjunctuurpolitieke aspecten van de begroting niet uitsluitend naar het saldo te zien, doch ook de uitgaven en de middelen afzonderlijk in het oog te houden. Een wijziging in het peil van de uitgaven oefent immers, via de daarmee gepaard gaande directe of indirecte verandering in de vraag naar goederen en diensten, invloed uit op de economische activiteit. Bij de inkomsten is het daarnaast van wezenlijk andere betekenis, of een toe- of afnemings van de belastingopbrengst voortvloeit uit een wijziging van b.v. de tarieven, waardoor de activiteit een stoot in de een of andere richting krijgt, dan wel de resultante is van de conjuncturele ontwikkeling.

Wat de uitgaven betreft mag, in het licht van de geschetste vooruitzichten, de eis worden gesteld, dat deze geen extra impuls aan de reeds op gang zijnde expansie geven. Dit behoeft geen daling of gelijk blijven van het absolute peil te betekenen. Ook wanneer de groei bij de algemene toeneming van productie en bestedingen ten achter blijft, wordt reeds een remmende werking uitgeoefend.

Betrekt men de uitgaven voor 1959 en 1960 op het nationale inkomen, dan is de situatie als volgt. Exclusief woningbouwvoorschotten, waarvan de stijging immers geen grotere bestedingen, doch alleen een verschuiving in de financiering inhoudt, loopt het percentage blijkens de tabel in nevenstaande kolom terug van 25,8 tot 22,7; een daling derhalve met 3,1 procent. Bedacht dient echter te worden, dat onder de begrotingsuitgaven voor 1959 rond 690 miljoen¹⁾ is begrepen uit hoofde van de budgettaire gevolgen van de liquidatie van de Europese Betalingsunie en de verhoging van de deelneming van Nederland in het Internationale Monetair Fonds. Deze uitgaven mogen bij een beoordeling van de invloed van de overheidsuitgaven op de nationale economie buiten beschouwing worden gelaten. Hetzelfde geldt anderzijds voor de — in 1960 ruim 60 miljoen hogere — aflossingen op de binnenlandse gevestigde schuld. Alsdan resteert een daling van 1,2 procent. De gevolgtrekking mag dus worden gemaakt, dat de uitgavenontwikkeling harmonieert met het algemeen-economische beeld.

Stelt men daarnaast echter een vergelijking van 1959 en 1960 in het fiscale vlak, dan moet worden geconstateerd, dat hier een zekere activerende werking zal worden uitgeoefend. In dit verband zij gewezen op de doorwerking van de investeringsaftrek en de vervroegde afschrijving op de over 1960 te betalen belasting, de verlaging van het tarief van de inkomsten- en loonbelasting voor ongetrouwen en de verdere verlaging van het tarief van de invoerrechten in het kader van de Euromarkt. Ook indien de in tegengestelde richting werkende verhoging van de grondbelasting in aanmerking wordt genomen, moet toch voor 1960 worden rekening gehouden met een fiscale impuls in de orde van grootte van 175 miljoen, dit is iets minder dan een half procent van het nationale inkomen. Voegt men de uitgaven- en middelenzijde tezamen, dan resulteert per saldo een bescheiden doch daarom te noodzakelijker bijdrage ter verkrijging van een anticyclisch moment in de begrotingspolitiek.

Het bovenstaande samenvattend kan men vaststellen, dat de begroting 1960, zowel wat het saldo als wat de ontwikkeling van het niveau betreft in redelijke mate in overeenstemming is met de conjuncturele situatie. Anderzijds blijkt de afwezigheid van wezenlijke speelruimte, zowel op het ene als op het andere vlak. Noch een vergroting van het begrotingstekort, noch een vermeerdering van de impulsen zou in de te verwachten economische constellatie passen.

¹⁾ Voor de samenstelling van dit bedrag zij verwezen naar bijlage 3, blz. 9.

§ 6. Het peil van de rijksuitgaven

Bij de beoordeling van de in de hierna volgende tabellen vermelde rijksuitgaven dient in aanmerking te worden genomen, dat de absolute bedragen voor alle jaren door de beweging van het loon- en prijspeil zijn beïnvloed en dat voorts het verloop van deze uitgaven in belangrijke mate mede wordt bepaald door de groei van de volkshuishouding. Door de uitgaven uit te drukken in een percentage van het nationale inkomen worden deze invloeden op aanvaardbare wijze geëlimineerd.

In de hiernavolgende tabel zijn de uitgaven sedert 1950 opgenomen zowel in absolute bedragen als in percentages van het nationale inkomen. Voor 1960 is uitgegaan van de ontwerp-begroting, rekening houdende met de additionele uitgaven. Voor een goede vergelijking zijn de uitgaven voor aflossing van binnenlandse schuld voor die jaren, waarin de afschrijvingen nog niet op de aflossingen in mindering werden gebracht, alsnog met de desbetreffende bedragen verlaagd.

Jaar	Nationaal inkomen (marktprijzen)	Uitgaven Gehele Dienst (exclusief afschrijvingen)	Uitgaven in % van het nationale inkomen
1950	17 168	4 868	28,4
1951	19 513	5 469	28,0
1952	20 335	5 488	27,0
1953	21 836	6 067	27,8
1954	24 557	6 660	27,1
1955	27 621	7 340	26,6
1956	29 744	7 636	25,7
1957	32 060	7 714	24,0
1958	32 890	8 127 ²⁾	24,7
1959	34 960	9 569 ²⁾	27,4
1960	37 570 ¹⁾	9 261	24,7
Uitgaven exclusief woningwetvoorschotten			
1958	32 890	7 934	24,1
1959	34 960	9 019	25,8
1960	37 570 ¹⁾	8 544	22,7

¹⁾ Globale schatting.

²⁾ Vermoedelijke uitkomsten.

Op de bovenstaande uitgaventotalen zijn nog enkele correcties nodig. Om een zuiverder vergelijking van de rijksuitgaven met het nationale inkomen te verkrijgen, behoren nl. enkele uitgaven-categorieën op dezelfde wijze te worden gesaldeerd met de daartegenoverstaande middelen als dit bij de berekeningen met betrekking tot het nationale inkomen gebruikelijk is.

Een verdergaande verfijning van de analyse van de in bovenstaande tabel opgenomen gegevens wordt bereikt door een splitsing der uitgaven in reële en overdrachtsuitgaven. Beide categorieën hebben nl. een uiteenlopende betekenis voor de volkshuishouding. In de reële uitgaven komt het rechtstreekse beroep van het Rijk op de nationale middelen tot uiting, terwijl de overdrachtsuitgaven direct ten goede komen aan de overige sectoren van de volkshuishouding of aan het buitenland, waardoor deze in staat worden gesteld hunnerzijds een beroep te doen op de nationale middelen. Onder de reële uitgaven worden begrepen de netto uitgaven van het Rijk voor lonen en salarissen (inclusief sociale lasten, waaronder de pensioenpremies) en die voor aanschaffing van goederen en diensten, zowel voor consumptieve als voor investeringsdoeleinden.

In bijlage 2 van deze nota is een nadere uitwerking gegeven van de gehanteerde categorieën van uitgaven en middelen voor de jaren 1958, 1959 en 1960. Het totaal van de consumptieve uitgaven en van die voor investeringsdoeleinden wordt gevonden door optelling van de saldi van rekening I

Consumptie en van rekening V Directe investeringen in de genoemde bijlage. De overdrachtsuitgaven worden aangetroffen in de overige rekeningen van deze bijlage.

De hieronder volgende tabel geeft een beeld van het verloop van de reële en overdrachtsuitgaven en van de totale netto uitgaven van het Rijk, in vergelijking met de ontwikkeling van het nationale inkomen, sedert 1950.

Jaar	Netto nationaal inkomen (marktprijzen)	Reële uitgaven		Overdrachtsuitgaven		Totale netto uitgaven	
		bedrag	in % van het N.I.	bedrag	in % van het N.I.	bedrag	in % van het N.I.
1950	17 168	1 727	10,1	2 578	15,0	4 305	25,1
1951	19 513	2 098	10,8	2 932	15,0	5 030	25,8
1952	20 335	2 476	12,2	2 629	12,9	5 105	25,1
1953	21 836	2 621	12,0	2 832	13,0	5 453	25,0
1954	24 557	3 062	12,5	3 017	12,3	6 079	24,8
1955	27 621	3 430	12,4	3 431	12,4	6 861	24,8
1956	29 744	3 811	12,8	3 457	11,6	7 268	24,4
1957	32 060	3 990	12,4	3 310	10,3	7 300	22,7
1958	32 890	4 003	12,2	3 610	10,9	7 613	23,1
1959	34 960	4 310	12,3	4 799	13,7	9 109	26,0
1960	37 570	4 623	12,3	4 049	10,8	8 672	23,1
Exclusief woningwetvoorschotten, I.M.F. en E.B.U. ¹⁾							
1958	32 890	4 003	12,2	3 417	10,3	7 420	22,5
1959	34 960	4 310	12,3	3 587	10,3	7 897	22,6
1960	37 570	4 623	12,3	3 452	9,2	8 075	21,5

¹⁾ Gecorrigeerd voor de woningwetvoorschotten (voor 1958, 1959 en 1960), de deelneming in het Internationale Monetair Fonds (voor 1959) en de uitgaven en ontvangsten in verband met de opheffing van de Europese Betalingsunie (voor 1959 en 1960).

Uit de bovenstaande tabel blijkt, dat het peil van de totale netto rijksuitgaven van 1950 tot 1956 rond 25 pct. van het nationale inkomen schommelde. In 1957 begint een daling en thans is het percentage ruim 21.

Zowel in de periode 1952—1956 als in de periode 1956—1960 steeg het nationale inkomen fors (46 pct. respectievelijk 26 pct.). Terwijl de rijksuitgaven van 1952 op 1956 met ruim 40 pct. stegen, stegen zij van 1956 op 1960 met ongeveer 10 pct.

De reële uitgaven zijn van 1950 tot 1956 sneller gegroeid dan het nationale inkomen. Van 1956 tot 1960 vertonen deze uitgaven een groei, die ongeveer gelijk is aan die van het nationale inkomen. De overdrachtsuitgaven vertonen sedert 1950, indien de in de noot bij bovenstaande tabel genoemde bijzondere factoren buiten beschouwing worden gelaten, uitgedrukt als percentage van het nationale inkomen een dalend verloop.

Reële uitgaven

In de navolgende tabel zijn de reële uitgaven gesplitst in enkele belangrijke groepen.

Netto reële uitgaven in procenten van het nationale inkomen (tegen marktprijzen)

Jaar	Defensie ¹⁾	Onderwijs	Burgerlijk apparaat	Investeringen waterstaat	Overige reële uitgaven	Totaal
1956	5,8	2,8	1,9	0,9	1,4	12,8
1957	5,2	3,2	1,9	0,8	1,3	12,4
1958	4,6	3,3	2,0	0,9	1,4	12,2
1959	4,4	3,4	2,1	0,9	1,5	12,3
1960	4,2	3,5	2,1	1,1	1,4	12,3

¹⁾ Exclusief de militaire pensioenen, die als overdrachtsuitgaven zijn beschouwd.

De relatieve daling van de defensie-uitgaven is een gevolg van het feit, dat de ontwikkeling van het peil van deze uitgaven geen gelijke tred heeft gehouden met de stijging van het nationale inkomen. De defensie-uitgaven zijn sedert 1957 ook absoluut gedaald o.a. als gevolg van een door de Regering in het kader van de bestedingsbeperking in 1958 noodzakelijk geachte beperking van de kasuitgaven, alsmede door de omstandigheid dat de jaren 1958 en 1959 en ten dele ook nog 1960 nodig zijn, c.q. zijn geweest, om de aanschaffingen, verband houdende met de modernisering van de krijgsmacht, voor te bereiden.

De onderwijsuitgaven stijgen de laatste jaren sterker dan het nationale inkomen. Het verloop van deze uitgaven hangt voor een groot deel, via bestaande wettelijke verplichtingen, sterk samen met de groei van de bevolking en vooral ook met de leeftijdsopbouw daarvan. De geboortegolf van na de oorlog, die het middelbare onderwijs heeft bereikt, de toenemende belangstelling voor het voortgezette onderwijs en de uitbreiding van het hoger onderwijs veroorzaken de stijging van de laatste jaren. Voor de komende jaren worden een stijgende belangstelling voor voortgezet onderwijs en een sterke uitbreiding van het hoger onderwijs verwacht.

Het percentage voor het burgerlijk apparaat blijft de laatste drie jaren vrijwel gelijk. Bij de beoordeling van de percentages zowel voor onderwijs als voor het burgerlijk apparaat dient te worden bedacht, dat de stijging van de index van de door de Overheid te betalen lonen en salarissen sterker is dan die van de prijsindex van het nationale inkomen. Er is nog een tweede, belangrijker, factor, die de desbetreffende percentages voor 1959 en 1960 ongunstig beïnvloedt. Voor deze jaren is nl. rekening gehouden met een verhoging van de aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds te betalen premie in verband met de sanering van dit fonds, welke voor 1959 een bedrag van 60 miljoen uitmaakt en voor 1960 64,5 miljoen. Voor nadere gegevens over de omvang van het apparaat naar personeelsleden en in verhouding tot de totale Nederlandse bevolking moge worden verwezen naar hoofdstuk IV en naar bijlage 9 van deze nota.

De investeringen van de waterstaat omvatten de investeringen in landwegen inclusief bruggen en tunnels, de aanleg van kanalen en sluizen, havens en havenwerken, de deltawerken en de waterbouwkundige werken van het Zuiderzeefonds; ook rivierwerken als kanalisaties en andere verbeteringen. Na de beperkingen, die in 1959 in het structureel wenselijke programma moesten worden aangebracht, zijn de uitgaven in deze sector thans aanmerkelijk hoger geraamd, als gevolg waarvan het percentage voor 1960 sterker stijgt dan het nationale inkomen.

Onder de overige reële uitgaven zijn opgenomen de subsidies aan particuliere instellingen, o.a. voor research, kinderscherming, ziektebestrijding en gezondheidszorg. Voorts zijn in deze categorie begrepen de bijdragen van het Rijk in de kosten van de gemeentepolitie en in de kosten van internationale organisaties als de Europese Economische Gemeenschap, de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en de Verenigde Naties. Met name de uitgaven voor research en de bijdragen in de kosten van de internationale organisaties stijgen sterk.

De ontwikkeling van de reële uitgaven sedert 1950 overziende blijkt, dat voor essentiële taken van de Overheid absoluut gezien meer middelen ter beschikking zijn gesteld. De uitgaven die verband houden met de toeneming van de bevolking en de daarvoor noodzakelijke voorzieningen op het gebied van de economische welvaart (research, internationaal-economische samenwerking), de opleiding (onderwijs) en de maatschappelijke voorzieningen (gezondheidszorg, kinderscherming, ziektebestrijding) stijgen, terwijl daarnaast het streven van de Overheid om ondanks deze ontwikkeling het overheidsapparaat geen evenredige uitbreiding te geven, niet zonder succes blijft.

Overdrachtsuitgaven

Bij de overdrachtsuitgaven treedt een accentverschuiving naar de meer normale overheidstaken duidelijk aan de dag.

Uit de op blz. 9 opgenomen tabel blijkt, dat de overdrachtsuitgaven, welke in 1950 nog 15 pct. uitmaken van het nationale inkomen, in 1960, gecorrigeerd voor de bovengenoemde bijzondere posten, zijn gedaald tot 9,2 %.

Hoewel een deel van de overdrachtsuitgaven niet op korte termijn flexibel is (o.a. rente en aflossingen op de nationale schuld) en andere uitgaven met de groei van de volkshuishouding samenhangen, zijn er ook uitgaven in deze categorie, die vooral afhankelijk zijn van het gevoerde beleid. Gewezen zij op de huurverlagende subsidies, de via het Landbouw-Egalisatiefonds verleende consumenten- en producentensubsidies en de bijdragen van het Rijk in de sociale verzekeringen. Een belangrijke groep vormen voorts de bijdragen in investeringen van anderen, b.v. bij het merendeel van de cultuurtechnische werken, en de jaarlijkse bijdrage aan Nederlands Nieuw-Guinea.

In de onderstaande tabel zijn de overdrachtsuitgaven voor de jaren 1956 tot 1960 gesplitst in enkele belangrijke groepen.

Overdrachtsuitgaven ¹⁾ in procenten van het nationale inkomen (tegen marktprijzen)

Jaar	Nationale schuld	Prijs-subsidies	Overige inkomens-overdrachten	Oorlogs- en ramp-schade	Overige overdrachts-uitgaven	Totaal
1956	2,8	1,5	3,3	1,5	2,5	11,6
1957	2,7	2,2	2,3	0,9	2,2	10,3
1958	2,5	2,7	2,8	0,5	1,8	10,3
1959	2,5	2,4	3,0	0,4	2,0	10,3
1960	2,7	1,8	2,7	0,3	1,7	9,2

¹⁾ Exclusief de woningwetvoorschotten (voor 1958, 1959 en 1960), de deelneming in het Internationale Monetair Fonds (voor 1959) en de uitgaven en ontvangsten in verband met de opheffing van de Europese Betalingsunie (voor 1959 en 1960).

De prijssubsidies, waaronder gerekend de agrarische subsidies en de huursubsidies, vertonen blijkens dit overzicht tot 1958 een stijgende lijn. Een inzicht in het verloop en de samenstelling van deze subsidies geeft de volgende tabel, waarin ten aanzien van de L.E.F.-subsidies voor de jaren van 1951 af een splitsing is gemaakt in z.g. producenten- en consumentensubsidies, welke splitsing evenwel voor sommige jaren een arbitrair karakter draagt. De L.E.F.-subsidies van vóór 1951 kunnen nagenoeg geheel als consumentensubsidies worden beschouwd.

Prijssubsidies

Jaar	Nadelig saldo L.E.F.		Huur-subsidies	Fonds voor de prijs-politiek	Totaal
	producenten-subsidies	consumenten-subsidies			
1946	—	424	10	246	680
1947	—	493	11	101	605
1948	—	468	14	102	584
1949	—	266	29	57	352
1950	—	223	39	19	281
1951	37	106	59	—	202
1952	31	36	114	—	181
1953	58	58	133	72	321
1954	38	69	191	10	308
1955	92	81	222	—	395
1956	127	91	244	—	462
1957	345	107	269	—	721
1958	498	93	326	—	917
1959	365	82	395	—	842
1960	284	8	384	—	676

De producentensubsidies zijn sterk beïnvloed door de verhoging in 1957 van een aantal garantieprijsen in de agrarische sector en door de instorting van de internationale zuivelmarkt in 1958. Daarnaast is het effect van de huurverhogingen op de huursubsidies tot 1959 meer dan teniet gedaan doordat de subsidies in verband met de gestegen bouwkosten niet zijn verlaagd (het premiebedrag is in 1957 verhoogd) en door de stijging van het aantal gesubsidieerde woningen.

De consumentensubsidie op melk zal, zoals bekend, in 1960 in twee etappes worden afgeschaft. Een verdere verlichting van de subsidielast wordt voor 1960 verkregen door het ingetreden herstel van de wereldmarkt van agrarische produkten, in het bijzonder van zuivelprodukten. De voor 1960 voorgenomen huurverhoging zal vooral na 1960 tot daling van de huursubsidies leiden.

De overige inkomensoverdrachten hebben betrekking op pensioenen, toeslagen op pensioenen en renten, premies voor sociale verzekeringswetten, de rijksbijdrage in het tekort op de ziekenfondsverzekering van bejaarden, de uitkeringen op grond van bestaande regelingen voor werklozen, dienstplichtige kostwinners, oorlogs- en verzetslachtoffers, gerepatrieerden uit Indonesië en de vergoedingen aan provincies en gemeenten wegens derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele en de grondbelasting.

Zoals in de vorige miljoenennota op blz. 9 linkerkolom reeds werd uiteengezet, bevatten de overige inkomensoverdrachten in 1956 nog ruim 300 miljoen ten behoeve van de noodvoorziening voor ouden van dagen, welke uitgaven in 1957 in verband met de inwerkingtreding van de Algemene Ouderdomswet zijn komen te vervallen. Dit verklaart de daling in 1957 van het percentage voor de desbetreffende categorie. Voorts is te genoemder plaatse uiteengezet, dat het stijgende percentage in 1958 en 1959 ten opzichte van 1957 onder meer een gevolg is geweest van de uitgaven voor Indonesische pensioenen e.d. Daarnaast zijn de betreffende percentages voor 1959 en 1960 beïnvloed door de saneringsbijdragen aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds. Voor 1960 zijn de bedragen, die voor de onderdelen van de categorie overige inkomensoverdrachten zijn uitgetrokken, overigens in grote lijnen ongewijzigd gebleven; de daling van het percentage van 3,0 op 2,7 moet voornamelijk worden toegeschreven aan de stijging van het nationale inkomen, waarin de absolute bedragen zijn uitgedrukt.

De oorlogs- en rampschadebedragen vormen uiteraard een typisch aflopende groep. Hiertoe worden eveneens gerekend de uitkeringen aan oorlogsslachtoffers uit het voormalige Nederlands-Indië en de uitkeringen, voortvloeiende uit het tussen Nederland en Japan op 13 maart 1956 gesloten protocol (het zogenaamde Japanse smartegeld). Al deze posten worden van jaar tot jaar voor een geringer bedrag in de begroting opgenomen en verdwijnen uiteindelijk door het aflopen van de desbetreffende verplichtingen.

De overige overdrachtsuitgaven vormen een restgroep, die soms, zij het beperkte, mogelijkheden biedt tot verlaging. Zij zijn vaak meer afhankelijk van de conjuncturele omstandigheden. Zo vertonen de hieronder opgenomen bijdragen voor aanvullende werken van 1957 op 1958 een aanmerkelijke verhoging ten gevolge van de in dat jaar gestegen werkloosheid. De uitgaven voor cultuurtechnische werken vertonen van 1957 af een dalend verloop als gevolg van de aflopende werkzaamheden voor de herverkavelingen in Zeeland.

In de onderhavige categorie zijn ook bedragen opgenomen voor internationale organisaties, ten aanzien waarvan een wijziging slechts mogelijk is door beïnvloeding van de begroting van deze organen, c.q. terughoudendheid bij het aangaan van verplichtingen ter zake. Zo is in deze categorie van 1958 af opgenomen de bijdrage ten bate van het E.E.G.-fonds voor de ontwikkeling van landen en gebieden overzee. In deze groep zijn voorts verwerkt de uitgaven, voortvloeiende uit garanties ten aanzien van de Indonesische schulden. Dit betreft een aflopende post, die in zoverre op een lijn gesteld kan worden met de uitgaven wegens oorlogs- en watersnoodverplichtingen.

Hierbij moge overigens nog worden opgemerkt, dat de totale budgettaire lasten, voortvloeiende uit de ontwikkeling van de betrekkingen met Indonesië, die in 1958 nog 357 miljoen bedroegen of ruim 1 pct. van het nationale inkomen, voor 1960 zijn gedaald tot 276 miljoen, dit is rond $\frac{1}{3}$ pct. van het nationale inkomen. In de categorie overige overdrachtsuitgaven zijn voorts opgenomen de bijdragen aan Nederlands Nieuw-Guinea en het aandeel van Nederland in de kosten van het tienjarenplan voor Suriname.

In procenten van het nationale inkomen uitgedrukt, vertonen de overige overdrachtsuitgaven na 1956 een daling. Deze dalende lijn zet zich, met een onderbreking in 1959, in 1960 voort. Een factor, die dit verloop in belangrijke mate mede bepaalt, is het netto bedrag van de investeringen van het Rijk via de staatsbedrijven. Ook deze uitgaven vormen namelijk in voorgaande tabel een onderdeel van de overige overdrachtsuitgaven.

Per saldo werd in 1957 door het Rijk aan het Staatsbedrijf der P.T.T. circa 84 miljoen aan kapitaalmiddelen verstrekt en aan het Staatsgasbedrijf ruim 22 miljoen. In het daaropvolgende jaar echter is van de P.T.T. een groter bedrag terugontvangen dan aan kapitaalmiddelen aan dit bedrijf door het Rijk werd verstrekt. Het netto bedrag, dat voorts door de Staatsmijnen in 1958 aan het Rijk is uitgekeerd, is bijna het dubbele van dat over 1957. In totaal overtreffen in 1958 de aflossingen het geïnvesteerde bedrag met bijna 20 miljoen.

Voor 1959 wordt verwacht, dat per saldo de investeringen de aflossingen tot een bedrag van bijna 70 miljoen zullen overtreffen. De voor 1959 verwachte kapitaalverstrekking aan de P.T.T. neemt nl. ten opzichte van 1958 met bijna 40 miljoen toe, terwijl de door dit staatsbedrijf ter beschikking van het Rijk te stellen aflossingsbedragen bijna 16 miljoen lager zullen liggen dan het overeenkomstige cijfer voor 1958. Deze stijging van uitgaven wordt versterkt door de omstandigheid, dat de voor 1959 geraamde netto uitkering door de Staatsmijnen aan het Rijk nihil is. Voor 1960 treedt evenwel weer een daling in van de per saldo voor de staatsbedrijven uitgetrokken kapitaalverstrekkingen.

De ondergetekende zou zijn beschouwingen over de ontwikkeling van het peil der rijksuitgaven willen afsluiten met een overzicht van de uitgaven ten behoeve van de ontwikkelingsgebieden buiten Nederland om tenslotte nog eenmaal terug te komen op het verloop van het totaal van de uitgaven sedert 1955.

Uitgaven ten behoeve van ontwikkelingsgebieden buiten Nederland

Jaar	Suriname en Nederlandse Antillen	Nederlands Nieuw-Guinea	Overige landen	Totaal
1955	8	93	5	106
1956	28	72	35	135
1957	25	69	31	125
1958	19	68	94	181
1959	21	66	98	185
1960	25	78	95	198

In de groep „Overige landen” zijn als belangrijkste posten opgenomen de stortingen op de deelnemingen in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling, die in de Europese Investeringsbank en de bijdrage aan het E.E.G.-Ontwikkelingsfonds. Voorts zijn hierbij in aanmerking genomen de bijdragen aan het Uitgebreide Programma voor technische hulp en het Speciale Fonds der Verenigde Naties.

Blijkens de tabel wordt de stijging van de totale uitgaven vooral veroorzaakt door de uitgaven ten bate van de buiten het Koninkrijk gelegen gebieden, welke uitgaven sinds 1957 meer dan verdrievoudigd zijn.

Deze categorie van uitgaven is in enkele jaren tijds een belangrijke post op de begroting gaan vormen. Deze ontwikkeling

kan worden gezien als een uitvloeisel van de steeds verder gaande samenwerking in internationaal verband, mede ten behoeve van de minder ontwikkelde gebieden.

Hoewel in het voorgaande het uitgaventotaal van de begroting reeds voor een aantal bijzondere posten werd gecorrigeerd, kan het beeld van de ontwikkeling in de tijd nog aan duidelijkheid winnen, indien nog enkele de vergelijking vertroebelende posten worden geëlimineerd. Dit is voor de periode sedert 1955 in de onderstaande tabel geschied, waarbij de uitgaven in een aantal groepen zijn gesplitst.

Jaar	Defensie	Onderwijs en cultuur	Overige civiele uitgaven	Totale uitgaven gecorrigeerd ¹⁾	Totale uitgaven ongecorrigeerd
1955	1 736	727	4 312	6 775	7 340
1956	1 841	902	4 893	7 636	7 636
1957	1 823	1 092	4 731	7 646	7 714
1958	1 665	1 190	5 079	7 934	8 127
1959	1 670	1 294	5 184	8 148	9 569
1960	1 702	1 431	5 193	8 326	9 261

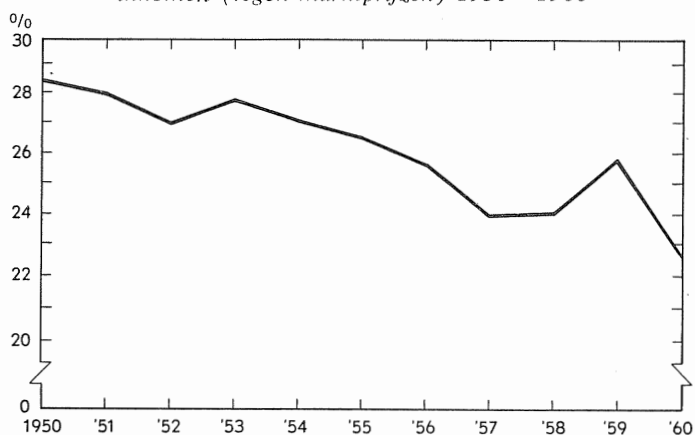
¹⁾ De totale uitgaven zijn in deze kolom voor de volgende posten op de aangeduide manier gecorrigeerd:

1955: aflossingen, ontvangen van de Staatsmijnen	— 70 mln
(voor latere jaren zijn de kapitaalverstrekkingen aan de Staatsmijnen nl. op netto-basis gebracht, d.i. verminderd met de ontvangen aflossingen)	
de versterkte aflossing op de lening van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	— 195 mln
de oorlogsschadevergoeding aan de Nederlandse Spoorwegen	— 300 mln
1957: de overneming door het Rijk van de vordering van de Nederlandsche Bank op de Argentijnse Nationale Bank	— 68 mln
1958: de verstrekte woningwetvoorschotten	— 193 mln
1959: de verstrekte woningwetvoorschotten	— 550 mln
de verlening door de Staat van kredieten, voortvloeiende uit de liquidatie van de E.B.U.	— 360 mln
de versterkte aflossing van de schulden, voortvloeiende uit het Britse Settlement	— 197 mln
de deelneming in het I.M.F.	— 131 mln
de sanering van het A.B.P. en het Spoorwegpensioenfonds	— 183 mln
(de z.g. backpay is niet in het totaal opgenomen)	
1960: te verstrekken woningwetvoorschotten	— 717 mln
de sanering van het A.B.P. en het Spoorwegpensioenfonds	— 218 mln

Uit deze tabel blijkt, dat de uitgaven voor defensie sedert 1955 ongeveer gelijk zijn gebleven; die voor onderwijs zijn met circa 700 miljoen of met ongeveer 100 pct. gestegen, terwijl de gecorrigeerde totaaluitgaven voor de overige civiele taken met bijna 900 miljoen of met ongeveer 20 pct. zijn toegenomen.

Ten besluite van deze paragraaf wordt hieronder het verloop van de rijksuitgaven sedert 1950, zoals dit in de tabel op blz. 8 van deze nota is opgenomen, grafisch weergegeven.

Verloop van de rijksuitgaven in procenten van het nationale inkomen (tegen marktprijzen) 1950—1960

§ 7. De ontwikkeling van de begroting 1959 en haar financiering

Een tweetal factoren van externe aard hebben hun stempel op de ontwerp-begroting voor 1959 gedrukt. Het waren de ontwikkeling in Indonesië, die voor het eerst ten volle haar invloed op de rijksbegroting deed gevoelen, en de instorting van de internationale zuivelmarkt. De totale budgettaire gevolgen hiervan werden voor 1959 geraamd op circa 500 miljoen. Daarnaast kwam de financiering van de woningwetbouw ten laste van 's Rijks kas verder op gang, in verband waarmee voor dit doel circa 400 miljoen meer werd uitgetrokken dan in 1958.

Op grond van een vergelijking met de financieel-economische situatie ten tijde van de opstelling der begroting voor 1958 meende het toenmalige Kabinet ervan te mogen uitgaan, dat voor de begroting 1959 een groter tekort toelaatbaar was dan voor 1958, omdat de particuliere sector naar verwachting in 1959 in verband met het teruglopen van de investeringen een aanmerkelijk geringer beroep op de kapitaalmarkt zou doen. Deze omstandigheid leidde tot de overweging, dat de bovengenoemde extra lasten niet ten volle uit belastingmiddelen behoefden te worden bestreden, doch dat dekking van een vrij groot tekort door middel van op de kapitaalmarkt op te nemen middelen verantwoord was.

De ingediende begroting gaf voor 1959 een beeld te zien, waarbij de Gehele Dienst sloot met een tekort van 1318 miljoen. De Gewone Dienst, inclusief het Landbouw-Egalisatiefonds, toonde een overschot van 50 miljoen en de Buitengewone Dienst een tekort van 1368 miljoen. Naast het tekort van 1318 miljoen op de Gehele Dienst moest nog rekening worden gehouden met nog te verwachten additionele lasten tot een bedrag van 279 miljoen, waardoor het totale nadelige saldo bij het indienen van de begroting 1959 op 1597 miljoen werd geraamd. Door rekening te houden met de voorgenomen verlenging van de tijdelijke belastingverhogingen werd dit tekort teruggebracht tot 1487 miljoen. Het budgettaire kastekort werd geraamd op 1422 miljoen.

Ten aanzien van de financiering van dit tekort werd ervan uitgegaan, dat op de voorinschrijfrekeningen voor het Rijk in 1959 (inclusief de uit de sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds voortvloeiende middelen) een bedrag van circa 425 miljoen beschikbaar zou komen. Daarnaast werd het verantwoord geacht de gelden, welke ingevolge de huurverhoging van 1 augustus 1957 op het Grootboek Woningverbetering zouden worden gestort — voor 1959 geraamd op circa 50 miljoen —, voor dit doel aan te wenden. Ten aanzien van het voorlopig nog op de begroting 1959 opgenomen bedrag van 110 miljoen wegens consumentensubsidie op melk zou, indien deze post geheel of gedeeltelijk zou worden gehandhaafd, op nader te bepalen wijze voor de dekking een voorziening worden getroffen. Per saldo zou dan een bedrag van ruim 800 miljoen op de open kapitaalmarkt worden opgenomen.

In dit verband moge eraan worden herinnerd, dat het, zoals aan het slot van § 1 van de miljoenennota 1959 werd medegedeeld, in het voornemen van het toenmalige Kabinet lag vóór 1 januari 1959, na ingewonnen advies van de Sociaal-Economische Raad, zijn standpunt ten aanzien van de bovengenoemde subsidie te bepalen. Door het aftreden van dat Kabinet en de omstandigheid, dat de Sociaal-Economische Raad zijn desbetreffende advies later uitbracht dan aanvankelijk werd voorzien, is geen gevolg gegeven aan het aanvankelijke voornemen van het toenmalige Kabinet, bij een eventuele gehele of gedeeltelijke voortzetting van deze subsidie in 1959 nader in de budgettaire dekking van het daarmee gemoeide bedrag te voorzien.

Volgens de vermoedelijke uitkomsten is het tekort van de begroting inmiddels opgelopen tot 1850 miljoen. In bijlage 3 is een gedetailleerde uiteenzetting gegeven van de verschillende oorzaken, welke tot deze stijging hebben geleid. Zoals uit de aldaar gegeven analyse blijkt, is de toeneming van het tekort met ruim 350 miljoen de resultante van een aantal verhogingen en verlagingen van uiteenlopende aard. Als grote posten, welke tot een stijging van het tekort hebben geleid, komen daaruit

naar voren de budgettaire gevolgen van de meergenoemde liquidatie van de Europese Betalingsunie (531 miljoen) en de verhoging van de deelneming van Nederland in het Internationale Monetair Fonds (131 miljoen).

Voor de beoordeling van het financieringsaspect van de begroting 1959 dient te worden uitgegaan van het voor het lopende jaar te verwachten kastekort. Anders dan het begrotings-saldo, dat, zoals opgemerkt, met circa 350 miljoen zal stijgen, zal het kastekort naar verwachting weinig van de oorspronkelijke raming (ruim 1400 miljoen) afwijken. Deze uiteenlopende ontwikkeling is voor een vrij belangrijk deel toe te schrijven aan de omstandigheid, dat, naar thans wordt voorzien, de overloop voor een aantal posten van 1959 naar 1960 groter zal zijn dan die van 1958 naar 1959. Onder meer doet zich dit voor bij de betalingen via het Landbouw-Egalisatiefonds. Terwijl vorig jaar moest worden verwacht, dat deze betalingen het begrotings-bedrag zouden overtreffen, dient thans door het samentreffen van verschillende factoren met het omgekeerde te worden gerekend. Bij snel stijgende uitgavencategorieën — met name onderwijs — treedt het overloopverschijnsel eveneens op.

Ondergaat de raming van het kastekort naar bedrag gemeten nauwelijks wijziging, anders is dit ten aanzien van de monetair betekenis. In de nieuwe raming zijn namelijk ook de gevolgen verwerkt van de liquidatie van de Europese Betalingsunie en van de verhoging van de deelneming in het Internationale Monetair Fonds. Zoals reeds is medegedeeld in de nota inzake de betalingsbalans over het jaar 1958 (stuk 5497, nr. 2, blz. 5, rechterkolom), respectievelijk in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot verhoging van de deelnemingen in de Bretton Woodsinstellingen (stuk 5504, nr. 3, blz. 3, rechterkolom) wordt het niet noodzakelijk geoordeeld tegenover deze uitgaven van bijzondere aard een even groot binnenlands deflatorisch effect te bewerkstelligen. Wat de overneming van de E.B.U.-vorderingen betreft is de financiering, voor zover geen verrekening heeft plaatsgevonden met van de Nederlandsche Bank overgenomen kortlopende buitenlandse schuld, dan ook geschied door het onderbrengen van schatkistpapier bij de centrale bank.

Trekt men deze posten — tezamen 662 miljoen — af, dan komt men tot een monetair relevant kastekort van ongeveer 750 miljoen. Dit tekort is reeds volledig gedekt door de twee leningen, die in 1959 op de open kapitaalmarkt zijn geplaatst en die tezamen 790 miljoen hebben opgebracht. Er is dan echter nog buiten beschouwing gebleven, dat in de loop van dit jaar — inclusief het via de sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds beschikbaar komende bedrag — nog globaal een 400 miljoen op de voorinschrijfrekeningen accumuleert. Alles tezamen genomen zal dus meer aan langlopende financieringsmiddelen ter beschikking staan dan voor dekking van het kastekort noodzakelijk is. Hierbij dient evenwel in aanmerking te worden genomen, dat ook dit jaar tot aanzienlijke bedragen kapitaalimport heeft plaatsgevonden door verkoop van effecten naar het buitenland. De middelen, die aldus de kapitaalmarkt verruimen, dienen in principe niet voor financiering van additionele bestedingen te worden aangewend; consolidatie van overheidsschuld is naar het oordeel van de ondergetekende de aangewezen bestemming. Zij kunnen aldus tevens dienstbaar worden gemaakt aan een verdere sanering van de nog steeds onbevredigende schuldpositie van de gemeenten. Er zijn in de afgelopen maanden van dit jaar daarmee nieuwe vorderingen gemaakt. Mede in het licht van de zoëven gegeven bedragen omtrent de positie van het Rijk acht de ondergetekende het gewenst van het dit jaar op de voorinschrijfrekeningen accumulerende bedrag 100 miljoen via de N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten aan de gemeenten ter beschikking te stellen¹⁾.

¹⁾ In deze beschouwing zijn de extra-budgettaire stortingen op het Grootboek Woningverbetering niet meer in aanmerking genomen. Het bedrag, dat uit dien hoofde in totaal (in 1958 en 1959) wordt gestort, zal uiteindelijk niet ter financiering van de begroting worden aangewend. In verband daarmee zijn ook de in het komende jaar te verrichten terugbetalingen in deze nota verder buiten beschouwing gebleven.

§ 8. Begrotingsvergelijking 1959—1960

In het hierna volgende overzicht zijn de begrotingscijfers voor 1960 vergeleken met de vermoedelijke uitkomsten van de begroting 1959. Hierdoor wordt een juister beeld verkregen dan bij een tegenover elkaar stellen van de ontwerp-begrotingen voor genoemde jaren, in het bijzonder omdat bij de opstelling van de cijfers voor het nieuwe begrotingsjaar rekening is gehouden met de ontwikkelingen, welke ook reeds van invloed zijn op de vermoedelijke uitkomsten van het lopende jaar. Met name zij hier gewezen op de verbetering van de zuivelprijzen op de wereldmarkt en, wat betreft de belastingopbrengst, op de in sneller tempo verlopende expansie van de Nederlandse volkshuishouding dan aanvankelijk was voorzien.

Deze vergelijkende tabel toont aan, dat, indien rekening wordt gehouden met de additionele posten, het nadelige saldo van de ontwerp-begroting 1960 rond 900 miljoen lager ligt dan dat van de begroting 1959 volgens de vermoedelijke uitkomsten.

Er dient echter te worden bedacht, dat in het budgettaire tekort voor het jaar 1959 enkele bijzondere posten zijn begrepen, zoals de meergenoemde budgettaire gevolgen van de liquidatie van de Europese Betalingsunie (531 miljoen) en de deelneming in het Internationale Monetaire Fonds (131 miljoen). Wordt voorts in aanmerking genomen, dat de ten bate van het Rijk komende belastingmiddelen voor 1960 ruim 400 miljoen hoger zijn geraamd dan voor 1959, dan is het eerdergenoemde verschil van rond 900 miljoen hiermede in grote lijnen verklaard.

Uit een nadere analyse komt het volgende naar voren.

Het voor 1960 geraamde voordelige saldo van de Gewone Dienst is 417 miljoen hoger dan dat voor 1959. Houdt men rekening met het bedrag ad 169 miljoen van de additionele posten, dan geeft de Gewone Dienst voor 1960 een overschot te zien van 464 miljoen, hetgeen ten opzichte van 1959 een verbetering is met 248 miljoen.

	1959 Vermoede- lijke uit- komsten	1960 Ontwerp- begroting 1)
Gewone Dienst		
Uitgaven	7 244 ²⁾	7 240
Middelen	7 460 ²⁾	7 873
Saldo	+ 216	+ 633
Buitengewone Dienst		
Uitgaven	2 325	1 822
Middelen	259	407
Saldo	— 2 066	— 1 415
Gehele Dienst		
Uitgaven	9 569	9 062
Middelen	7 719	8 280
Saldo	— 1 850	— 782
Voorts zijn voor 1960 nog te verwachten de volgende additionele posten ten laste c.q. ten gunste (—) van de Gewone Dienst:		
Civiele uitgaven uit hoofde van in vorige jaren niet opgenomen gelden		56
Lasten c.q. baten, welke zullen voortvloeien uit wettelijke regelingen, die op het tijdstip van indienen der begroting nog niet tot stand zijn gekomen		
Sanering Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en Spoorwegpensioen-fonds		236 ²⁾
Overige additionele posten, per saldo		— 123 ³⁾
		169
Begrotingstekort, rekening houdende met de additionele posten	1 850	951

Het totaal van de voor 1960 op de Gewone Dienst geraamde uitgaven (inclusief de additionele uitgaven ad per saldo 199 miljoen) is 195 miljoen hoger dan dat voor 1959. Tot deze verhoging dragen in belangrijke mate bij de hogere uitgaven wegens bijdragen van Nederland in de kosten van de Europese Economische Gemeenschap en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (22 miljoen), voor de sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioen fonds (35 miljoen), voor onderwijs en cultuur (132 miljoen), voor rente en kosten van gevestigde en vlottende schuld (108 miljoen), voor defensie (32 miljoen), voor de waterstaat (43 miljoen), wegens premies ingevolge de Werkloosheidswet (22 miljoen), de kosten van loon- en salarismaatregelen in verband met de compensatieregeling (65 miljoen) en de hogere uitgaven voor uitkeringen ingevolge sociale verzekeringen enz. in verband met te verwachten loonmaatregelen (27 miljoen).

Tegenover de juist genoemde en verdere kleinere verhogingen staat een aantal verlagingen. Enkele belangrijke zijn de lagere uitgaven wegens herstel van oorlogsschade (27 miljoen), voor bijdragen en uitkeringen ingevolge de Financieringsregelingen 1947/1948 voor de woningbouw (20 miljoen), de lagere bijdrage in het tekort van het Landbouw-Egalisatiefonds (155 miljoen), de lagere uitgaven in verband met het voornemen van het Kabinet voor de ten laste van het Rijk komende bijdrage in het tekort op de ziekenfondsverzekering voor bejaarden een oplossing te vinden in het kader van de algemene ouderdomsvoorziening (29 miljoen), de vermindering van de uitgaven voor complementaire sociale en arbeidsvoorzieningen (17 miljoen) en de lagere uitgaven als gevolg van de inbouw van de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet in de pensioenen (26 miljoen).

De raming van de middelen voor 1960 van de Gewone Dienst is, indien rekening wordt gehouden met per saldo 30 miljoen ontvangsten uit hoofde van additionele posten, 443 miljoen hoger dan die volgens de vermoedelijke uitkomsten voor het jaar 1959. Hiervan heeft 433 miljoen betrekking op een hogere raming der belastingontvangsten, terwijl de niet-belastingmiddelen 10 miljoen hoger zijn geraamd. Laatstgenoemde stijging is een gevolg van hogere opbrengsten op een aantal artikelen, waartegenover echter enige verlagingen staan. Zo is o.m. het aandeel in de opbrengst van de luisterbijdrage en het kijkgeld in totaal 8 miljoen hoger geraamd dan in 1959. De rente van voorschotten ex artikel 56 der Woningwet geeft een stijging van 32 miljoen te zien, de rente van verstrekt kapitaal aan het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie van ongeveer 4 miljoen, terwijl aan rente op E.B.U.-kredieten circa 5 miljoen meer zal worden ontvangen dan in 1959. Ten bate van 1959 werd verantwoord het disconto ad 26 miljoen, ontvangen bij de vervroegde aflossing van de schulden, voortvloeiende uit het Britse Settlement, een bate, welke in 1960 achterwege blijft. De liquidatie-opbrengst van effecten, welke op grond van artikel 62 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer aan de Staat zijn vervallen, zal in 1960 5 miljoen minder bedragen.

Op de Buitengewone Dienst geeft de raming van de uitgaven voor 1960 een daling te zien van 503 miljoen. Deze daling wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de reeds vermelde bij-

¹⁾ Het Departement van Zaken Overzee is inmiddels opgeheven. De Vice-Minister-President is belast met de coördinatie van de aangelegenheden betreffende Suriname en de Nederlandse Antillen; de hem daarvoor ter beschikking staande apparatuur zal comptabel ressorteren onder diens departement, dus thans het Ministerie van Verkeer en Waterstaat; de behandeling van de aangelegenheden van Nederlands Nieuw-Guinea ressorteert thans onder het Departement van Binnenlandse Zaken. Een en ander zal bij nota van wijziging in de ontwerp-rijksbegroting voor 1960 worden verwerkt.

²⁾ Met het oog op een betere vergelijking tussen 1959 en 1960 is in beide jaren rekening gehouden met de sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds. In de vermoedelijke uitkomsten 1959 is 198 miljoen opgenomen (waarvan 183 miljoen uitgaven en 15 miljoen derving van belastingmiddelen). Voor 1960 is 236 miljoen opgenomen onder de additionele posten.

³⁾ Voor een specificatie van dit bedrag moge worden verwezen naar blz. 6 van deze nota.

zondere uitgaven in 1959 wegens verlening door de Staat van kredieten, voortvloeiende uit de liquidatie van de Europese Betalingsunie (360 miljoen), de versterkte aflossing van de schulden, voortvloeiende uit het Britse Settlement (197 miljoen) en de deelneming in het Internationale Monetair Fonds (131 miljoen), alsmede de uitgaven in 1959 voor de bijdrage in het kapitaal van het Europese Fonds (25 miljoen) en de kapitaalverstrekking aan het Industrieel Garantiefonds (30 miljoen). Tegenover deze verminderingen kunnen als belangrijke verhogingen worden genoemd die betreffende de uitgaven voor amortisatie en aflossing van gevestigde binnenlandse schuld (59 miljoen), de voorschotten ingevolge artikel 56 der Woningwet (167 miljoen) en de kapitaalsuitgaven voor de waterstaat (47 miljoen).

De raming voor 1960 van de middelen op de Buitengewone Dienst laat ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten voor 1959 (259 miljoen) een stijging met 148 miljoen zien tot 407 miljoen. Als belangrijkste mutaties in dit verband kunnen

worden genoemd de aflossing van verleende kredieten, voortvloeiende uit de liquidatie van de Europese Betalingsunie, ten bedrage van 108 miljoen en de hogere ontvangsten van aflossingen, voortvloeiende uit de schuldenovereenkomst met enige landen ad 8 miljoen. De kapitaalbijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen en van derden zijn 10 miljoen hoger geraamd, terwijl de uitkeringen door het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie, bestaande uit aflossing van kapitaal en uit het bedrag van de door reservering beschikbaar komende middelen, voor 148 miljoen in de raming 1960 is opgenomen tegen 134 miljoen in 1959, hetgeen een verhoging met 14 miljoen betekent. De uitkering aan het Rijk wegens aflossing van kapitaal door de Staatsmijnen is geraamd op 5,5 miljoen; in 1959 kwam deze bate niet voor.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van de verschillen tussen de ontwerpbegroting 1960 en de vermoedelijke uitkomsten voor 1959 moge worden verwezen naar de hoofdstukken II en III van deze nota.

II. De uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg

§ 1. Samenvattend overzicht

Het is gebruikelijk jaarlijks een overzicht samen te stellen waarin de uitgaven van de lopende begroting en die van de ontwerp-begroting voor het komende jaar volgens een van de indeling naar departementen onafhankelijke groepering naar onderwerpen van staatszorg zijn samengevat. Daarnaast wordt in een bijlage (nr. 5 van deze nota) het verloop van de groepen van uitgaven over een langere reeks van jaren weergegeven.

Voor deze functionele groepering van staatsuitgaven bestaat niet alleen in Nederland zelf belangstelling, zij wordt ook bij vergelijkingen in internationaal verband toegepast. In studies, welke regelmatig door de Beneluxlanden worden gepubliceerd, is de functionele classificatie een belangrijk instrument om tot vergelijkbare begrotingsgegevens te komen. Nu recentelijk een uniform functioneel coderingsschema door de drie partners is aanvaard, zullen de staatsbegrotingen van de Beneluxlanden in dit opzicht volledig met elkaar vergelijkbaar worden. Het was om technische redenen echter nog niet mogelijk de nieuwe codering reeds in de begrotingsstukken 1960 te doen opnemen.

§ 2. Nadere beschouwing van de uitgaven

In deze paragraaf worden de verschillende onderwerpen van staatszorg nader belicht, waarbij tevens aan de hoofdlijnen van het in 1960 te voeren beleid, zoals dat in de ontwerp-begroting tot uitdrukking wordt gebracht, enige aandacht wordt geschonken. Aan elke functionele beschouwing is een in tabelarische vorm gemaakt overzicht toegevoegd van de verschillende groepen van uitgaven, welke op het desbetreffende onderwerp van staatszorg betrekking hebben, met mededeling van de daarvoor geraamde bedragen, respectievelijk volgens de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1959, de vermoedelijke uitkomsten voor dat jaar en de ontwerp-begroting 1960 inclusief de te verwachten additionele uitgaven, zoals deze zijn vermeld op blz. 6 van deze nota. Tevens worden belangrijke verschillen tussen de vermelde bedragen in het kort toegelicht.

Zoals reeds in hoofdstuk I van deze nota is vermeld, is in de ontwerp-begroting 1960 rekening gehouden met een bedrag van 65 miljoen wegens verhoging van de lonen en salarissen van het rijks personeel, het onderwijzend personeel en de gemeentelijke politie in verband met de compensatie voor de

Overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1959 ¹⁾	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960 ²⁾	Oorspronkelijk vastgesteld 1959 ¹⁾	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960 ²⁾
Militaire uitgaven	1 678,9	1 625,0	1 651,9	0,1	0,1	0,1
Civiele verdediging	37,0	45,3	50,0	—	—	—
Buitenlandse betrekkingen	141,7	149,6	166,0	39,0	578,9	42,2
Overzeese rijkssdelen	80,5	83,0	98,9	8,0	8,0	8,0
Politie en justitie	332,9	335,4	346,4	—	—	—
Onderwijs en cultuur	1 208,9	1 226,2	1 358,3	58,7	67,5	72,5
Waterstaat	301,2	300,5	343,1	183,9	192,7	239,5
Verkeer	78,3	87,2	72,5	175,5	190,5	195,5
Handel en nijverheid	79,2	76,8	89,5	43,0	77,4	39,4
Agrarische subsidies:						
a. consumenten	110,0	82,0	8,3	—	—	—
b. producenten	457,1	364,7	283,5	—	—	—
Landbouw, visserij en voedselvoorziening	197,9	194,0	199,7	34,0	30,2	29,8
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid	869,5	838,0	768,0	25,6	24,6	14,3
Huursubsidies	380,5	395,3	384,1	—	—	—
Woningwetvoorschotten	—	—	—	670,0	550,0	716,5
Overige uitgaven volkshuisvesting	19,5	19,1	20,9	—	—	—
Diensten van algemene aard . . .	325,9	336,6	347,8	85,4	73,2	87,1
Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgelden . .	295,0	299,6	294,9	—	—	—
Nationale schuld	582,2	528,9	637,0	300,3	532,0	377,1
Afschrijvingen	63,0	63,0	66,0	—	—	—
Herstel van oorlogsschade	105,9	115,9	88,6	—	—	—
Uitgaven verband houdende met de watersnood	—	7,2	24,7	—	—	—
Vergoedingen aan provincies en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting en de grondbelasting .	66,0	70,5	73,5	—	—	—
Compensatie-uitkering i.v.m. melkprijs- en huurverhogingen	—	—	65,0	—	—	—
Totaal	7 411,1	7 243,8	7 438,5	1 623,5	2 325,1	1 822,0

1) Inclusief de additionele uitgaven zoals vermeld op blz. 5 van de miljoenennota 1959.

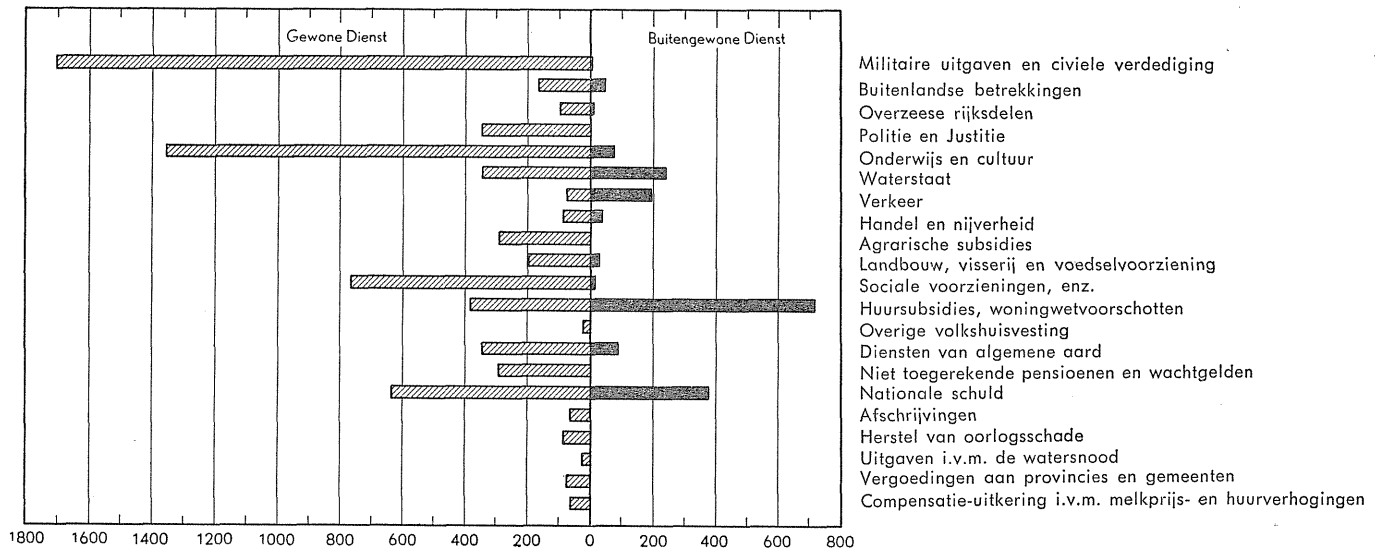
2) Inclusief de additionele uitgaven zoals vermeld op blz. 6 van deze nota.

stijging van de kosten van levensonderhoud als gevolg van de voorgenomen huurverhoging en afschaffing van de melksubsidie in 1960. Bij de indiening van de ontwerp-begroting 1960 was het nog niet mogelijk de functionele toerekening van dit bedrag aan de onderscheidene onderwerpen van staatszorg met nauwkeurigheid te doen plaatsvinden. In verband hiermede is deze verhoging van de lonen en salarissen in het samenvattend overzicht opgenomen in een onverdeelde post, terwijl deze bij

de afzonderlijke staatjes voor de diverse onderwerpen van staatszorg buiten beschouwing is gelaten.

Ten einde inzicht te verkrijgen in de verdeling van de onderscheidene onderwerpen van staatszorg over de verschillende begrotingshoofdstukken wordt aan het einde van dit hoofdstuk een overzicht gegeven, waaruit per functie de betreffende opbouw kan worden afgeleid.

Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg volgens ontwerp-begroting 1960 (in miljoenen guldens)

Militaire uitgaven en civiele verdediging

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ont-werpbegroting 1960	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ont-werpbegroting 1960
Algemene uitgaven . .	165,2	154,0	167,3	0,1	0,1	0,1
Landmacht	691,3	661,0	672,3	—	—	—
Luchtmacht	390,7	388,0	393,3	—	—	—
Marine	304,6	323,0	322,9	—	—	—
Militaire pensioenen en wachtgelden. . .	96,4	99,0	96,1	—	—	—
Artillerie-Inrichtingen.	memorie	—	memorie	memorie	—	memorie
Verwachte betalingen uit in vroegere jaren toegestane gelden. .	30,7	—	—	—	—	—
Totaal der militaire uitgaven	1 678,9	1 625,0	1 651,9	0,1	0,1	0,1
Uitgaven voor de civiele verdediging	37,0	45,3	1) 50,0	—	—	—
	1 715,9	1 670,3	1 701,9	0,1	0,1	0,1

1) Specificatie:

Hoofdstuk II A (Algemene Zaken)	f	13 112 730
Hoofdstuk V (Binnenlandse Zaken)		20 815 070
Hoofdstuk VII B (Financiën)		150 000
Hoofdstuk VIII (Defensie)		5 639 700
Hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat)		4 047 500
Hoofdstuk X (Economische Zaken)		2 500 000
Hoofdstuk XI (Landbouw en Visserij)		1 243 000
Hoofdstuk XII (Sociale Zaken en Volksgezondheid)		2 492 000

Totaal f 50 000 000

De militaire kasuitgaven en die voor de civiele defensie hebben in 1958 respectievelijk 1656 en 35 miljoen bedragen. Rekening houdende met nog in behandeling zijnde suppletoire begrotingen stemmen deze bedragen vrijwel overeen met de voor 1958 vastgestelde begrotingen.

Het totaal van de militaire uitgaven in 1959 wordt geraamd op 1625 miljoen, waardoor de overloop per ultimo 1959 met 23 miljoen wordt vergroot. De uitgaven voor de civiele verdediging voor dat jaar zullen ruim 45 miljoen bedragen, waarvan een bedrag van 8 miljoen zal worden betaald uit in vorige begrotingsjaren toegestane gelden.

Het voor 1960 vastgestelde defensieplafond voor militaire uitgaven ad 1525 miljoen diende te worden verhoogd met geraamde bedragen voor hogere uitgaven wegens algemene loonsverhogingen na 31 december 1956 ad 62,9 miljoen en wegens door het Ministerie van Defensie te betalen belasting op de brandstof voor straalvliegtuigen ad 51,3 miljoen. Verder komen voor 1960 wederom 6 miljoen boven het plafond, voortvloeiende uit een bijdrage van de Nederlandse Antillen in de defensiekosten voor dat gebiedsdeel, een bijdrage ad 1,8 miljoen van Nederlands Nieuw-Guinea voor door de Koninklijke Marine aldaar te verrichten hydrografische opnamewerkzaamheden en ten slotte nog 5 miljoen in verband met de stijging van de uitgaven voor het loodswezen. De militaire kasuitgaven zullen voor 1960 worden beperkt tot het begrotingsbedrag van 1652 miljoen.

Over de verdeling van het voor 1960 voor de civiele verdediging uitgetrokken bedrag van 50 miljoen is nog geen beslissing genomen. In afwachting daarvan is op de verschillende hoofdstukken der rijksbegroting hetzelfde bedrag als voor 1959 uitgetrokken, terwijl het verschil ad ruim 13 miljoen tussen het totaal van deze bedragen en de vorenvermelde 50 miljoen voorlopig op hoofdstuk II A (Algemene Zaken) is opgenomen.

Buitenlandse betrekkingen

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ont-werpbe-groting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ont-werpbe-groting 1960
Algemene uitgaven . .	12,7	12,7	14,0	—	—	—
Vertegenwoordiging in het buitenland . .	52,8	52,7	55,9	1,8	3,7	3,6
Deelnemingen aan internationale organisaties en conferenties	29,3	37,3	27,3	10,0	548,0	25,0
E.E.G.- en Euratomverdragen	46,9	46,9	68,8	27,2	27,2	13,6
	141,7	149,6	166,0	39,0	578,9	42,2

Ten opzichte van 1959 vertoont de vertegenwoordiging in Indonesië een verdere inkrimping, terwijl een post van de luchtvaartvertegenwoordiging in het buitenland wordt opgeheven. Niettemin dienen voor 1960 de uitgaven voor vertegenwoordiging in het buitenland hoger te worden geraamd dan voor 1959 als gevolg van de voortdurende stijging van de kosten van levensonderhoud in het buitenland. Bovendien zal het aantal diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland voor 1960 met twee worden vermeerderd (nl. te Genua en Saigon, welke laatste in 1959 van een honoraire post is omgezet in een beroepspost).

De uitgaven voor hulp aan minderontwikkelde gebieden buiten het Koninkrijk zijn opgenomen onder de rubriek: deelnemingen aan internationale organisaties en conferenties. Voor 1960 is onder de Buitengewone Dienst een bedrag van 25 miljoen verwerkt als storting op de (oorspronkelijke) Nederlandse deelneming in het kapitaal van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling. Voor het op 1 januari 1959 door de Verenigde Naties opgerichte speciale fonds voor de economische en sociale ontwikkeling van de minderontwikkelde landen is voor 1960 een bedrag van 6 miljoen geraamd tegenover 9,3 miljoen in de begroting voor 1959. Voor andere activiteiten op het gebied van hulp aan minderontwikkelde gebieden is ditmaal een bedrag van 6,5 miljoen opgenomen.

In verband met het Wereldvluchtelingenjaar — van juni 1959 tot juni 1960 — is o.m. de aan de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen te verlenen bijdrage voor 1960 in vergelijking met die voor 1959 vrijwel verdubbeld en daarmee gebracht op 1 miljoen.

De hogere vermoedelijke uitkomsten voor 1959 van de Buitengewone Dienst zijn o.m. het gevolg van de in het kader van de opheffing van de Europese Betalingsunie noodzakelijk geworden overneming van vorderingen van de Nederlandsche Bank (360,3 miljoen), de overneming van de Nederlandsche Bank van vorderingen op Hongarije, Turkije en Tsjechoslowakije (17,7 miljoen), deelneming in het Internationale Monetair Fonds (131 miljoen), de Nederlandse bijdrage aan het Europese Fonds (25 miljoen) en een storting op de (oorspronkelijke) Nederlandse deelneming in het kapitaal van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling van 4 miljoen, waarmee het geraamde bedrag tot 14 miljoen wordt verhoogd.

Voor een inzicht in de uitgaven ingevolge de E.E.G.- en Euratomverdragen zijn deze in bovenstaande tabel afzonderlijk vermeld. De hogere raming voor 1960 wordt veroorzaakt door de omstandigheid, dat moet worden gerekend op het op gang komen van de uitvoering van het onderzoekprogramma van de Europese Gemeenschap voor Atoomonderzoek. Op de Buitengewone Dienst is geboekt de deelneming in het kapitaal van de Europese Investeringsbank.

Overzeese rijkdelen

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ont-werpbe-groting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ont-werpbe-groting 1960
Algemene uitgaven . .	2,8	2,8	2,6	—	—	—
Suriname en de Nederlandse Antillen .	13,9	13,9	17,9	8,0	8,0	8,0
Nederlands Nieuw-Guinea	63,8 ¹⁾	66,3	78,4 ²⁾	—	—	—
	80,5	83,0	98,9	8,0	8,0	8,0

¹⁾ Bruto uitgaven 74,9 miljoen
Terug te ontvangen uit het E.E.G.-ontwikkelingsfonds 11,1 „

63,8 miljoen

²⁾ Rijksbijdrage 77,7 miljoen

Aan Ned. Nieuw-Guinea toe te rekenen gedeelte van de uitgaven voor het ministerie 0,7 „

78,4 miljoen

Voor het Tienjarenplan in Suriname is, evenals in 1959, een bedrag van 16 miljoen in de begroting uitgetrokken, waarvan de helft op de Buitengewone Dienst. Ook de overige jaarlijks terugkerende uitgaven voor Suriname en de Nederlandse Antillen zijn voor 1960 vrijwel gelijk aan de vermoedelijke uitkomsten over 1959. Daarnaast is echter voor 1960 een stelpost ter grootte van 4 miljoen opgenomen voor eventuele dekking van exploitatietekorten van de Stichting voor de ontwikkeling van machinale landbouw in Suriname over de jaren 1958 t/m 1960.

Voor de rijksbijdrage aan de geldmiddelen van het gebiedsdeel Nederlands Nieuw-Guinea werd in de begroting voor 1959 een bedrag ad 63 miljoen geraamd. Het voor dat jaar verwachte tekort op de begroting van het gebiedsdeel bedroeg weliswaar 72 miljoen, doch aangenomen werd, dat daarvan bepaalde onderdelen geheel of ten dele zouden kunnen worden gefinancierd met middelen uit het E.E.G.-Ontwikkelingsfonds. Ook voor de financiering van de subsidies aan de Stichting tot voorbereiding van agrarische bedrijven in Nederlands Nieuw-Guinea en aan de Stichting agrarisch onderzoek in Nederlands Nieuw-Guinea, alsmede voor het economisch-geologisch onderzoek daar te lande, werd voor 1959 op een bijdrage — tot een totaal van 2,1 miljoen — uit genoemd fonds gerekend. Inmiddels is gebleken, dat de normen, volgens welke deze Euro-marktfinanciering geschiedt, stringenter zijn dan vorig jaar werd aangenomen, terwijl bovendien de toegekende bedragen rechtstreeks worden uitbetaald aan de instanties, die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering der goedgekeurde projecten en derhalve geheel buiten de rijksbegroting om zullen lopen. In verband hiermede is op de begroting voor 1960 niet meer op bijdragen van deze aard gerekend, zodat de rijksbijdrage is gesteld op het gehele voor 1960 verwachte tekort van dit gebiedsdeel ad 75,4 miljoen. Daarnaast is voor subsidie aan de beide hierboven genoemde stichtingen nog gerekend op in totaal 2,3 miljoen, zodat Nederlands Nieuw-Guinea — buiten de projecten, die uit het Ontwikkelingsfonds zullen worden gefinancierd — in 1960 in totaal 77,7 miljoen uit de rijksmiddelen zal ontvangen.

Politie en justitie

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ont-werpbe-groting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ont-werpbe-groting 1960
Algemene uitgaven . .	16,2	18,2	16,5	—	—	—
Rechtspraak	34,5	34,0	35,6	—	—	—
Rijkspolitie	63,5	63,6	65,0	—	—	—
Gemeentepolitie . . .	118,8	118,3	122,5	—	—	—
Gevangenis-, Rijks-tucht- en Opvoedingswezen, Psychopatenwetten	98,4	99,8	105,6	—	—	—
Herstel Rechtsverkeer.	1,5	1,5	1,2	—	—	—
	332,9	335,4	346,4	—	—	—

Voor werving van nieuw personeel ter voorziening in het nog steeds bestaande tekort aan personeel bij het korps Rijkspolitie wordt een hoger bedrag uitgetrokken in de verwachting, dat versterking van deze activiteit ertoe zal bijdragen, dat het personeelstekort wordt ingelopen. Het verkeerstoezicht wordt geïntensiveerd o.m. door vergroting van de aantallen de Rijkspolitie ten dienste staande motorvoertuigen en mobilifooninstallaties. Voortgegaan wordt met de vernieuwing van het vaartuigenmaterieel van de Rijkspolitie te water.

De hogere raming van de kosten van de gemeentepolitie moet worden toegeschreven o.m. aan de normale uitbreiding van het korps, verband houdende met de groei der bevolking.

Aangezien de noodzakelijk geachte sterkte van het personeel der strafgestichten nog niet is bereikt, is ter zake voor 1960 op uitbreiding gerekend. De verzorging van de gestichtsbevolking zal voor 1960 eveneens een hoger bedrag vereisen. Daarnaast is ook voor de subsidiëring van de bouw van een inrichting voor criminele psychopaten voor 1960 een hoger bedrag geraamd. Rekening is voorts gehouden met enige uitbreiding van het personeel van de reclaseringsinstellingen, van de raden voor de kinderbescherming en van rijksgestichten, werkzaam op het terrein van de kinderbescherming en de psychopatenzorg.

De voortgaande vermindering van het rechtsherstel demonstreert zich in een teruglopen van dit begrotingsonderdeel van 1,5 miljoen in 1959 naar 1,2 miljoen in 1960, welke vermindering voor een deel voortvloeit uit de omstandigheid, dat de geraamde gemiddelde personeelsbezetting afneemt van 111 man tot 86 man.

Onderwijs en cultuur

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ont-werpbe-groting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ont-werpbe-groting 1960
Algemene uitgaven . .	23,1	23,3	24,9	—	—	0,1
Lager onderwijs . . .	582,7	600,0	614,9	0,2	0,2	—
Vorbereidend hoger en middelbaar onderwijs	131,3	131,5	144,4	1,2	1,3	1,3
Lager en middelbaar nijverheidsonderwijs	183,4	183,4	218,5	2,2	2,4	2,7
Lager en middelbaar land- en tuinbouw-onderwijs	23,6	22,3	26,3	0,1	0,2	0,2
Hoger onderwijs . . .	152,2	153,1	194,5	54,0	62,4	62,9
Jeugdvorming en volks-ontwikkeling	25,1	25,1	26,7	0,1	0,1	0,1
Kunsten, oudheidkunde en natuurbe-scherming	32,1	32,1	41,9	—	—	0,1
Wetenschappen . . .	12,1	12,1	16,2	0,9	0,9	5,1
Radio, televisie en pers	43,3	43,3	50,0	—	—	—
	1 208,9	1 226,2	1 358,3	58,7	67,5	72,5

De uitgaven in de onderwijssector hebben betrekking op het rijks-, gemeentelijk en bijzonder onderwijs. Zij bestaan niet alleen uit salarislasten en rijksstudietoelagen, doch ook uit investerings- en exploitatiekosten.

De aanzienlijke stijging in de laatste jaren van uitgaven voor onderwijs en cultuur zet zich ook in 1960 voort. Aan uitbreiding van het personeel van het departement zal, ten einde aan de toenemende werkzaamheden het hoofd te kunnen bieden, niet kunnen worden ontkomen. De uitgaven voor het rijksschooltoezicht stijgen in verband met de personeelsuitbreiding en als gevolg van een nieuwe regeling inzake vergoeding van bureaukosten der inspecteurs en consulentes. Ten behoeve van het kleuteronderwijs zijn hogere subsidies geraamd wegens stijging van het aantal leerlingen, alsmede in verband met een verhoging van de normen inzake de rijksvergoeding van de exploitatiekosten der kleuterscholen.

De rijksvergoeding van de salarissen der onderwijzers bij het lager onderwijs moet voor 1960 hoger worden geraamd, enerzijds in verband met de voortgezette groei van het uitgebreid lager onderwijs, anderzijds omdat de toeneming van het aantal leerlingen van de tweede en derde leerkring der kweekscholen een hoger bedrag vergt voor de beloning van het onderwijzend personeel, belast met de praktische oefening en vorming der leerlingen. De rijksvergoeding van de salarissen der leerkrachten bij het buitengewoon lager onderwijs moet worden verhoogd in verband met de voorgenomen stichting van nieuwe scholen en wegens de groei van de reeds bestaande scholen. De doorwerking van de geboortepiek leidt tot een verdere stijging van het aantal leerlingen bij het voortgezet onderwijs. Bovendien neemt de belangstelling voor dit onderwijs nog steeds toe.

Bij het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs wordt de stijging — behalve door de reeds genoemde factoren — veroorzaakt door de uitbreiding van het aantal gesubsidieerde scholen.

Het nijverheidsonderwijs breidt zich gestadig uit. Dit geldt zowel voor het schoolonderwijs als voor het onderwijs volgens het leerlingstelsel.

De verdere ontwikkeling van de landbouwhogeschool leidt tot hogere uitgaven. De herziening van het onderwijsprogramma van de lagere land- en tuinbouwscholen brengt eveneens meer kosten mede.

De uitgaven voor het hoger onderwijs vertonen een zeer sterke stijging, welke o.m. wordt veroorzaakt door een belangrijke personeelsuitbreiding bij de rijksuniversiteiten en bij de technische hogescholen, alsook door verzwaring van de materiële lasten, mede als gevolg van het in exploitatie nemen van nieuwe en vergrote instituten en laboratoria. Rekening moet worden gehouden met een te verwachten grote toeneming van het aantal studenten in de eerstkomende jaren, hetgeen zeer aanzienlijke investeringskosten en hogere exploitatiekosten zal vragen zowel bij het rijks- als bij het gemeentelijk en het bijzonder hoger onderwijs. Voor de rijksstudietoelagen wordt een hoger bedrag uitgetrokken met het oog op het nog steeds toenemende aantal aanvragen.

Aan enige stijging van de uitgaven ten behoeve van het jeugdwerk en de leetuurvoorziening valt niet te ontkomen. Een bedrag van 0,6 miljoen is geraamd als aanloopsubsidie ter verruiming van de accommodatie voor de openlucht recreatie. Voor monumentenzorg en natuurbescherming zijn hogere bedragen uitgetrokken.

Ten behoeve van radio en televisie is voor 1960 6,8 miljoen méér uitgetrokken dan voor 1959, en wel 1,6 miljoen méér voor de radio (nl. 30,4 miljoen) en 5,2 miljoen méér voor de televisie (nl. 19,4 miljoen). De uitgaven voor de televisie zijn voor 1960 1,9 miljoen lager geraamd dan de netto-opbrengst van de middelen (21,3 miljoen), ten einde verdere aflossing van de destijds ten behoeve van de televisie van rijkswege voorgeschooten gelden, totaal ten bedrage van 17,2 miljoen, mogelijk te maken. De verhoging van de bijdrage aan de radio-omroep is gelijk aan de meerdere opbrengst van de luisterbijdrage, welke laatste is gestegen door de toeneming van het aantal radio-toestellen.

Waterstaat

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp begroting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp begroting 1960
Algemene uitgaven . .	57,6	58,1	59,1	1,5	4,2	1,0
Waterwegen	48,6	48,1	53,2	28,3	33,3	62,9
Landwegen	113,0	114,3	127,0	86,5	88,5	93,5
Landaanwinning . . .	27,1	20,2	31,9	30,3	23,9	35,6
Zee- en rivierwaterkering	52,8	57,0	66,4	37,3	42,8	46,5
Waterhuishouding . .	2,1	2,8	5,5	—	—	—
	301,2	300,5	343,1	183,9	192,7	239,5

In de rubriek waterwegen is voor voortzetting van de Rijnkanalisatie (stuwcomplexen c.a.) 12,5 miljoen opgenomen en voor verbetering der bevaarbaarheid van de Maas 3,8 miljoen. Naast de werken tot verbetering van de Rotterdamse Waterweg zal in 1960 een aanvang worden gemaakt met die werken, welke nodig zullen zijn om de bij de gemeente Rotterdam in uitvoering zijnde „Europoorthavens” de bijbehorende onmisbare verbinding met het achterland te geven. Hiervoor wordt 4,6 miljoen aangevraagd.

Voor verbetering van het Noordzeekanaal en het Amsterdam—Rijnkanaal is 3,5 miljoen geraamd, terwijl het maken van een begin met de verbetering van de havenmond te IJmuiden 10 miljoen zal vorderen. Voortzetting van de bouw van nieuwe sluizen c.a. in het Julianakanaal vergt een bedrag van 11 miljoen.

In overeenstemming met België zal in 1960 een begin worden gemaakt met verbetering van het kanaal Gent—Terneuzen (5 miljoen).

De verbetering van het wegstelsel wordt voortgezet in het tempo, dat de beschikbare middelen toelaten.

De voortgezette bouw van bruggen bij Gorinchem, Brienenoord en Rheden vordert een bedrag van 12,5 miljoen, terwijl een aanvang zal worden gemaakt met de bouw van een brug over het Ketelmeer bij Zwolse Hoek.

De kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds is 9,6 miljoen hoger geraamd dan in 1959. Na grondige overweging van alle factoren wordt aan de inpoldering van Zuid-Flevoland voorrang gegeven boven die van de Markerwaard. Voor de werken van Oost-Flevoland en de bedijking van een nieuwe IJsselmeerpolder zal 6,6 miljoen, c.q. 12 miljoen meer kunnen worden besteed. In de Noordoostpolder zal daartegenover 4 miljoen minder verwerkt behoeven te worden dan in 1959.

In het kader van het deltaplan zal verder worden gewerkt aan de voltooiing van het drie-eilandenplan (22 miljoen). Voor de voortgezette bouw van de uitwateringssluizen in het Haringvliet wordt 22 miljoen uitgetrokken, terwijl de daarbij aansluitende werken nog 12 miljoen vergen. Voor de werken tot afdamming van de Grevelingen en het Volkerak is respectievelijk 13 en 6 miljoen uitgetrokken. Voor versterking van hoogwaterkeringen wordt 12,5 miljoen geraamd.

Verkeer

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960
Algemene uitgaven . .	2,2	2,5	2,2	0,2	0,5	0,1
Verkeer- en vervoer-diensten	49,7	49,9	46,5	—	—	—
Zeescheepvaart	4,2	4,2	4,4	0,2	0,2	0,2
Burgerlijke luchtvaart	22,2	30,6	19,4	10,1	7,8	5,0
P.T.T.	—	—	—	165,0	182,0	190,2
	78,3	87,2	72,5	175,5	190,5	195,5

De begroting 1960 weerspiegelt in hoofdzaak de voortzetting van het beleid, dat in de afgelopen jaren op het gebied van verkeer en vervoer, zeescheepvaart en burgerlijke luchtvaart is gevoerd.

De uitgaven in de rubriek Verkeer- en vervoerdiensten betreffen met name betalingen aan het pensioenfonds van de N.V. Nederlandsche Spoorwegen. Voorts omvat deze rubriek de apparaatskosten, welke zijn verbonden aan de uitvoering van een aantal vervoerswetten, met name de Wet Autovervoer Personen, de Wet Autovervoer Goederen, de Wet Goederenvervoer Binnenscheepvaart en de op deze wetten gebaseerde uitvoeringsbesluiten.

Voor toeslagen en kindertoelagen aan gepensioneerden van de N.V. Nederlandsche Spoorwegen kan met een geringer bedrag dan in 1959 worden volstaan, omdat enerzijds het aantal

personen met een hoge toeslag vermindert en anderzijds het bedrag der kortingen op grond van de beperkingswet op de pensioenen zal toenemen.

De luchtvaartbeveiliging dient te worden ingesteld op het gebruik van straalvliegtuigen. De uitbreiding van de apparatuur voor de verkeersleiding, waarmee in 1959 is begonnen zal in 1960 worden voortgezet. Ook ten aanzien van de luchthaven Schiphol zal de uitvoering van het programma van investeringen, hetwelk is afgestemd op de moderne verkeersstraalvliegtuigen, in 1960 worden voortgezet. Bij de deelneming van het Rijk in de N.V. Luchthaven Schiphol is rekening gehouden met de in 1959 onbestede bedragen, welke naar 1960 zullen worden overgeboekt. De grote stijging van de vermoedelijke uitkomsten van de Gewone Dienst in 1959 van de rubriek Burgerlijke luchtvaart ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor dat jaar wordt vrijwel geheel veroorzaakt door de in 1958 ter zake verbonden, doch onbestede bedragen, welke naar 1959 zijn overgebracht.

Naar verwachting zal ook in 1960 het Nederlands Instituut voor vliegtuigontwikkeling zijn activiteiten kunnen financieren met de eigen inkomsten uit de serieproductie en licenties van de Fokker F 27.

Scheepvaartfonds. In de begroting van dit fonds is rekening gehouden met het in de vaart houden van twee schepen tegen drie in de ontwerp-begroting voor 1959. Een aantal van twee wordt voor het vervoer van emigranten met schepen voldoende geacht.

P.T.T. Gezien de oplopende conjunctuur en de daarmee gepaard gaande toenemende vraag naar de diensten van het staatsbedrijf zal voor 1959 een suppletoire verhoging van het investeringsbedrag bij de Staten-Generaal aanhangig worden gemaakt van 17 miljoen, waardoor het totale bedrag aan investeringen voor dat jaar op 182 miljoen zal komen.

De toenemende vraag naar de verkeersdiensten van het onderhavige bedrijf blijft tot belangrijke investeringen nopen. Om aan deze ontwikkeling het hoofd te kunnen bieden is voor 1960 een wederom hoger bedrag opgevoerd.

Handel en nijverheid

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960
Algemene uitgaven . .	28,4	24,2	24,5	—	—	—
Voorlichting en uitvoerbevoering . .	7,8	10,8	8,2	—	—	—
Distributie en controle	6,6	6,1	5,2	—	—	—
Industrialisatie	22,2	19,7	37,2	8,8	38,8	12,9
Mijnwezen en energievoorziening	14,2	16,0	14,4	34,2	38,6	26,5
	79,2	76,8	89,5	43,0	77,4	39,4

Door de overgang naar de externe convertibiliteit zullen de werkzaamheden van de Centrale Dienst voor de In- en Uitvoer op het gebied van de deviezencontrole belangrijk worden ingekrompen.

Verwacht moet worden, dat de nieuwe premie- en prijsreductieregeling „Bevordering industrialisatie ontwikkelingskernen”, die tot dusverre verheugende resultaten heeft opgeleverd, in 1960 tot hogere uitgaven voor het Rijk zal leiden. Voorts is voor de verbetering van de industriële infrastructuur door middel van subsidies aan lagere Overheden voor de aanleg van waterstaatswerken en andere openbare voorzieningen op de begroting van Economische Zaken een bedrag van 10 miljoen aan uitgaven geraamd. Deze voorziening maakt een onderdeel uit van het regeringsbeleid ten aanzien van welvaartsbevordering in de probleemgebieden.

Om een globaal overzicht te geven van de totale uitgaven voor deze gebieden in de begroting 1960 is hiervoor in het onderstaande onder het hoofd Probleemgebieden een samenvattende toelichting opgenomen.

In de vermoedelijke uitkomsten 1959 van het onderdeel industrialisatie is onder de kapitaaldienst de inmiddels aan het Industrieel Garantiefonds verstrekte bijdrage ad 30 miljoen opgenomen.

Zowel in de vermoedelijke uitkomsten 1959 als in de ontwerp-begroting 1960 van het onderdeel Mijnwezen en energievoorziening is rekening gehouden met een bijdrage van circa 1,2 miljoen voor het aandeel van Nederland in het kapitaal van de op te richten „Europese Maatschappij voor de chemische bewerking van bestraalde reactorbrandstof” (Eurochemic).

Dat het cijfer van de ontwerp-begroting van deze rubriek nochtans lager ligt dan het overeenkomstige cijfer voor 1959, vindt — behalve in de verlaging van het investeringsbedrag van het Staatsgasbedrijf — zijn oorzaak in de omstandigheid, dat van het totale aanvullende investeringsprogramma ten behoeve van het Reactor Centrum Nederland ad 14 miljoen in 1959 reeds een bedrag van 9,7 miljoen was geraamd, zodat voor 1960 nog slechts het restant ad 4,3 miljoen behoefde te worden opgenomen.

Dank zij de stijging van de door de Staatsmijnen voor 1960 geraamde reserveringen en voorzieningen, behoeften geen gelden te worden uitgetrokken voor de kapitaalverstrekking aan dit staatsbedrijf, terwijl bovendien een bedrag van 5,5 miljoen wegens aflossingen op kapitaal in 's Rijks kas teruggestort zal worden.

Probleemgebieden. Zoals in de regeringsverklaring tot uitdrukking is gebracht, zal voor een aantal gebieden, waar de ontwikkeling der werkgelegenheid de bijzondere zorg van de rijksoverheid vereist, een regionaal welvaartsbeleid worden gevoerd, waarbij het accent valt op de regionale industrialisatie. In de begroting 1960 heeft dit voornemen gestalte gekregen, doordat de Regering in de daarvoor in aanmerking komende departementale begrotingen en op hoofdstuk XIV, Onvoorzien uitgaven (in het kader van het daarop uitgetrokken bedrag van 25 miljoen), een belangrijke plaats heeft ingeruimd voor voorzieningen in de probleemgebieden. Zo heeft de Minister van Economische Zaken ter bevordering van de industriespreiding in de probleemgebieden een aantal ontwikkelingskernen aangewezen, waarvoor de nieuwe premie- en prijsreductieregeling „Bevordering industrialisatie ontwikkelingskernen” zal gelden. Naast deze specifiek stimulerende regeling, waarvoor in 1960 ten laste van de begroting van Economische Zaken voor een bedrag van 9 miljoen verplichtingen kunnen worden aangegaan, is het van grote betekenis, in de probleemgebieden een gunstig industrieel klimaat te scheppen door verbetering van de verkeersverbindingen naar en binnen deze gebieden. Binnen het raam van de begroting van Verkeer en Waterstaat is voor het noorden des lands een normaal werkprogramma tot een bedrag van ruim 31 miljoen opgenomen. Voor versnelde realisatie van de wegen in het rijkswegenplan, voor zover deze voor de industrialisatie in de probleemgebieden — en in het bijzonder voor het noorden des lands — van betekenis zijn en deze nog niet in de gewone begroting van Verkeer en Waterstaat konden worden verwerkt, zal een beroep kunnen worden gedaan op het eerdergenoemde op hoofdstuk XIV (Onvoorzien uitgaven) uitgetrokken bedrag van 25 miljoen. Voor de aanleg of verbetering van secundaire, c.q. tertiaire wegen en verdere openbare nutsvoorzieningen in de provinciale en gemeentelijke sfeer is op de begroting van Economische Zaken ermede rekening gehouden, dat in 1960 voor een bedrag van 23 miljoen verplichtingen kunnen worden aangegaan.

Op de begroting van Maatschappelijk Werk is voorzien in gelden voor het stimuleren van investeringen voor de maatschappelijke begeleiding van de industrialisatie, die naast de verbetering van de lokale outillage de aanpassing van de bevolking aan de zich wijzigende omstandigheden kunnen bevoor-

deren. In aansluiting aan de regeringsverklaring, waarin de ontwikkeling van het toerisme als welvaartsbron voor de probleemgebieden wordt aangekondigd, zal in 1960 de mogelijkheid worden geopend rijkssteun te verlenen aan lagere overheden in deze gebieden voor het treffen van toeristische voorzieningen.

Ter aanvulling van hetgeen de betrokken departementen in 1960 op de eigen begroting voor de verbetering van het industriële klimaat in de probleemgebieden hebben geraamd, kunnen — voor zover thans nog geen concrete plannen bestaan — voor dit doel gelden worden geput uit het meergenoemde bedrag van 25 miljoen, dat hiertoe (en tevens als reserve voor de bestrijding van een eventuele conjunctuurwerkloosheid) op het hoofdstuk Onvoorzien uitgaven is opgenomen.

Wat de woningvoorziening betreft zal ten behoeve van personeel van nieuw te vestigen of uit te breiden bestaande bedrijven een groter aantal woningen in de probleemgebieden moeten worden gesticht. De Regering zal bevorderen, dat in deze bijzondere behoefte wordt voorzien. Opgemerkt zij, dat elke duizend woningwetwoningen, die additioneel in de probleemgebieden worden gebouwd, een investering aldaar van rond 18 miljoen vertegenwoordigen. Mede gezien deze woningbouw zal het in het advies van de Sociaal-Economische Raad inzake het in 1959 en 1960 te voeren sociaal-economische beleid genoemde bedrag aan, voor de probleemgebieden additionele, overheidsinvesteringen ad 50 miljoen ruimschoots worden overschreden.

Landbouw, visserij en voedselvoorziening

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960
Algemene uitgaven . .	22,9	22,9	23,6	0,2	0,2	0,4
Landbouw, tuinbouw en veeteelt	167,3	163,4	168,0	32,9	29,1	28,7
Voedselvoorziening . .	5,7	5,7	6,0	—	—	—
Visserij	2,0	2,0	2,1	0,9	0,9	0,7
Nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds	567,1	446,7	291,8	—	—	—
	765,0	640,7	491,5	34,0	30,2	29,8

De uitgaven van de ontwerp-begroting 1960 vertonen voor de componenten welke niet op het Landbouw-Egalisatiefonds betrekking hebben, ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten van de begroting 1959 een bescheiden mutatie.

Landbouw-Egalisatiefonds. De uitgaven van het Landbouw-Egalisatiefonds over het dienstjaar 1959 zullen volgens de ramingen van medio 1959 120,4 miljoen lager zijn dan bij het opstellen van de begroting 1959 werd verwacht. Deze gunstige ontwikkeling is vooral een gevolg van de verbetering van het prijspeil op de agrarische wereldmarkt, in het bijzonder op de internationale zuivelmarkt. Het effect van de prijsverbetering is in feite groter dan in de genoemde 120,4 miljoen tot uitdrukking komt, aangezien in de per medio 1959 opgestelde raming van de vermoedelijke uitkomsten 1959 een bedrag is opgenomen van 26,3 miljoen ten behoeve van een extra-uitkering voor voedergranen alsmede vlassteun, welke uitgavenposten in de oorspronkelijke begroting nog niet stonden vermeld.

De netto uitgaven voor de ontwerp-begroting 1960 worden geraamd op 291,8 miljoen. Ten aanzien van de hierin verdisconteerde prognose omtrent het prijsniveau van de agrarische producten is uitgegaan van de situatie zoals deze zich medio 1959 liet aanzien. Daar in het verleden wel is gebleken, dat

het maken van betrouwbare prognoses op dit gebied niet goed mogelijk is, moet te dezen het nodige voorbehoud worden gemaakt.

De vermindering van het uitgaventotaal 1960 met 154,9 miljoen ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten van de begroting 1959, geeft behalve aan de hierboven genoemde verwachtingen omtrent de ontwikkeling van het prijsniveau, uitdrukking aan het in de Regeringsverklaring en in de sociaal-economische nota van 25 juni 1959 aangekondigde streven naar herziening van het beleid met betrekking tot producenten- en consumentensubsidies. Het in overleg met de Tweede Kamer der Staten-Generaal door de Regering genomen besluit, om — in afwijking van het in de sociaal-economische nota vermelde voornemen — de consumentensubsidie op de melk niet in één keer per 1 januari 1960, maar in twee etappes van elk 2 cent per liter respectievelijk per 1 januari en per 1 april 1960 af te schaffen, betekent, dat voor deze subsidie in 1960 nog een uitgave nodig zal zijn van 8,3 miljoen. De extra-uitkering voor voedergranen zal in 1960 niet worden gecontinueerd.

Hieronder volgt een specificatie van de berekening van het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds volgens de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1959, de vermoedelijke uitkomsten 1959 en de ontwerp-begroting 1960.

	Oorspronkelijk vastgesteld 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960
Voedergranen	50,0	50,0	45,0
Extra toeslag voedergranen	—	25,0	—
Suiker	2,0	0,2	2,0
Vlas	—	1,3	—
Aardappelen	18,6	18,6	18,0
Varkens	30,0	15,0	10,0
Melk: cons. subsidie . .	110,0	82,0	8,3
produc.steun	350,0	250,0	200,0
Walvistraan	5,0	3,0	4,0
Bewaarkool	1,0	1,0	1,0
Onvoorzien en diversen	0,5	0,6	3,5
Totale uitgaven (netto) .	567,1	446,7	291,8

Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960	Oorspr. vastgesteld 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960
Algemene leiding. . .	12,5	21,5	12,6	0,1	0,1	—
Sociale zekerheid . .	236,8	235,0	233,0	—	—	—
Bijstand voor speciale groepen	105,6	100,7	95,8	5,8	4,8	5,6
Arbeidsbemiddeling en scholing	31,1	31,1	29,2	—	—	—
Emigratie	25,1	21,7	25,7	11,5	11,5	—
Overige maatregelen in het belang van de werkgelegenheid . .	131,3	91,3	84,3	4,8	4,8	4,0
Overige sociale voorzieningen	33,3	33,9	38,7	0,2	0,2	0,1
Gezondheidszorg . . .	131,5	131,2	105,1	3,2	3,2	4,6
Uitgaven voor ambtenaren en anderen, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië.	162,3	171,6	143,6	—	—	—
	869,5	838,0	768,0	25,6	24,6	14,3

Het verschil tussen de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1959 van de uitgaven voor de rubriek Algemene leiding en de vermoedelijke uitkomsten wordt in hoofdzaak veroorzaakt

wegens uitgaven betreffende afgesloten dienstjaren, waarvoor een bedrag van ongeveer 8 miljoen nodig is.

In de rubriek Sociale zekerheid zijn enige belangrijke mutaties opgetreden. Zo komen door de invoering van de Algemene Weduwen- en Wezenwet — bij gelijktijdig genot van een uitkering ingevolge deze wet — de toeslagen op de weduwenrenten ingevolge de Invaliditeitswet te vervallen. Een besparing van uitgaven op de rijksbegroting van ruim 7 miljoen gaat hiermede gepaard. In verband met de bij nota van wijzigingen op de Algemene Weduwen- en Wezenwet voorgestelde wijziging van de Kinderbijslagwet voor invaliditeits-, ouderdoms- en wezenrentetrekken zullen bij invoering van de Algemene Weduwen- en Wezenwet nog slechts de kinderbijslagen voor invaliditeitsrentetrekken ten laste van het Rijk komen. Dit betekent een verlaging van de rijksuitgaven met rond 15 miljoen. Voorts vloeit uit de beperking van samenloop van uitkeringen ingevolge de Algemene Weduwen- en Wezenwet met renten en uitkeringen krachtens de onderscheiden ongevallenwetten en de op deze renten verleende bijslagen een vermindering voort van bijna 2 miljoen. Anderzijds brengt de invoering van de Algemene Weduwen- en Wezenwet uitgaven mede wegens premiereductie voor minder-draagkrachtigen en voor gemoedsbezwaarden, te zamen bijna 3,4 miljoen. Daartegenover staat een gelijke daling van de kosten van dezelfde aard ingevolge de Algemene Ouderdomswet, omdat bij invoering van de Algemene Weduwen- en Wezenwet het premiepercentage, geldende voor de Algemene Ouderdomswet, kan worden verlaagd. Het rijksaandeel in de premies voor de werkloosheidsverzekering wordt met ingang van 1 januari 1960 weer op de helft der premie gesteld. Dit betekent — mede rekening houdend met de waarschijnlijke toeneming van het verzekeringsplichtig loon — een stijging van de rijksuitgaven van bijna 22 miljoen. De gunstige vooruitzichten omtrent de werkgelegenheid in 1960 maken het mogelijk de in de rubriek sociale zekerheid begrepen uitgaven wegens complementaire sociale voorzieningen ten opzichte van de begroting 1959 rond 28 miljoen lager te stellen. Om dezelfde reden zal voor deze doeleinden op de begroting 1959 een bedrag van circa 11 miljoen onbesteed blijven. Tenslotte zij vermeld, dat in de rubriek sociale zekerheid een bedrag van circa 25 miljoen is begrepen voor die categorieën van uitgaven, die in verband met de te verwachten loonmaatregelen zullen moeten worden verhoogd.

De belangrijkste elementen voor de rubriek Bijstand voor speciale groepen vormen de uitgaven, verband houdende met de opvang van gerepatrieerden uit Indonesië. De belangrijkste posten hierin vormen de ondersteuning via de gemeenten op grond van de regeling hulpverlening gerepatrieerden ten bedrage van circa 20 miljoen en de vergoedingen bij het verblijf in contractpensions, geraamd op 21 miljoen. De uitvoering van de Wet Buitengewoon Pensioen 1940—1945 vergt een bedrag van rond 15 miljoen. Voorts zijn onder deze rubriek opgenomen de uitgaven, voortvloeiende uit het verblijf in Nederland van Ambonezen; het totaal van deze uitgaven zal geen wijziging van betekenis ondergaan.

Vergeleken met 1959 vertoont de rubriek Arbeidsbemiddeling en scholing voor 1960 een lichte daling, voornamelijk veroorzaakt door een lagere raming van het aantal cursisten, dat op de regionale werkplaatsen voor vakopleiding voor volwassenen zal worden opgeleid. Voor 1960 is de raming afgesteld op een gemiddelde gelijktijdige bezetting van 2600 cursisten (1959: 3100).

Wat de emigratie betreft is evenals voor 1959 ervan uitgegaan, dat in 1960 30 000 emigranten zullen vertrekken.

In de rubriek Overige maatregelen in het belang van de werkgelegenheid blijft door de gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid het op hoofdstuk XIV (Onvoorzien uitgaven) voor het dienstjaar 1959 uitgetrokken bedrag van 30 miljoen voor het nemen van maatregelen ter bestrijding van een eventuele conjunctuurwerkloosheid onbesteed. De uitgaven voor het verlenen van bijdragen ten behoeve van aanvullende werken zullen eveneens een overschot opleveren van, naar schatting, 10 miljoen. Aangezien het jaar 1960, naar het zich laat aanzien, een jaar van volle bezetting zal worden, is het mogelijk

voor bijdragen ten behoeve van aanvullende werken met een bedrag van 48,5 miljoen te volstaan. Indien de conjunctuur zich ongunstiger zou ontwikkelen dan waarmede bij de raming van de uitgaven op de onderscheiden hoofdstukken is rekening gehouden, biedt het hoofdstuk Onvoorziene uitgaven, zoals elders reeds is uiteengezet, de mogelijkheid tot het nemen van additionele maatregelen in het belang van de werkgelegenheid. (Verwezen moge hier worden naar het ter zake medegedeelde op blz. 20 van deze nota).

De stijging van de uitgaven in de rubriek Overige sociale voorzieningen moet worden toegeschreven aan hogere ramingen voor de onderscheiden subsidieposten voor het maatschappelijk opbouwwerk, het individueel maatschappelijk werk, de gezinsvoorzieningen, alsmede voor subsidies t.b.v. investeringen in de probleemgebieden op sociaal, maatschappelijk en cultureel terrein.

De daling van de uitgaven voor de gezondheidszorg is in hoofdzaak toe te schrijven aan de omstandigheid, dat in de desbetreffende cijferopstelling reeds rekening is gehouden met het voornemen van het Kabinet om voor de ten laste van het Rijk komende bijdrage voor de ziekenfondsverzekering voor bejaarden een oplossing te vinden in het kader van de algemene ouderdomsvoorziening, waardoor de onder artikel 130 op de begroting van het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid voor 1960 ter zake opgenomen last van 29,3 miljoen zal komen te vervallen.

Met betrekking tot de rubriek Uitgaven voor ambtenaren en anderen, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië, is het verschil tussen het bedrag van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1959 en de vermoedelijke uitkomsten 1959 voornamelijk toe te schrijven aan de in laatstbedoelde cijfers opgenomen uitgaven voor uitbetaling van tegemoetkomingen aan oorlogsslachtoffers uit het voormalige Nederlandsch-Indië en de tweede uitkering van Japans smartegeld. De lagere raming voor 1960 houdt hoofdzakelijk verband met een vermindering van het aantal gerechtigden op pensioen-uitkering en de beëindiging in 1959 van de tweede betaling van het Japanse smartegeld.

Tenslotte is er voor 1959 rekening mede gehouden, dat ten laste van de begroting van dat jaar nog een aanvullende bijdrage van 7,5 miljoen over de jaren 1957 en 1958 moet worden betaald, wegens de door Nederland overgenomen verplichtingen tot betaling van weduwenpensioenen en wezenonderstanden aan nagelaten betrekkingen van gewezen overheidspersoneel van Indonesië.

Volkshuisvesting

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ont-werpbe-groting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ont-werpbe-groting 1960
Algemene uitgaven . .	17,6	17,2	18,0	—	—	—
Huursubsidies	380,5	395,3	384,1	—	—	—
Woningwetvoor-schotten	—	—	—	670,0	550,0	716,5
Overige bijdragen in het belang van de volks-huisvesting	1,0	1,0	2,0	—	—	—
Ruimtelijke ordening .	0,9	0,9	0,9	—	—	—
	400,0	414,4	405,0	670,0	550,0	716,5

Evenals vorig jaar omvat het woningbouwprogramma 80 000 woningen. Hierin zijn begrepen 37 500 woningwetwoningen, waarvoor in 1960 verplichtingen zullen worden aangegaan. In laatstgenoemd aantal zijn begrepen 200 woningen, te bouwen in Oostelijk Flevoland, waarvoor de benodigde gelden ad 3,5 miljoen op de begroting van het Zuiderzeefonds zijn uitgetrokken.

De belangrijkste posten van de vermoedelijke uitkomsten 1959 en de voor 1960 op de Gewone Dienst geraamde bijdragen ten behoeve van de volkshuisvesting zijn:

	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ontwerp-begro-tting 1960
a. bijdragen in de exploitatiekosten van woningwetwoningen	133,5	129,0
b. premieregeling woningbouw	180,0	193,5
c. kosten van woningverbetering en -splitsing	4,5	4,5
d. uitkeringen ineens ingevolge de Financieringsregelingen 1947 en 1948 ter dekking van de onrendabele bouwkosten	69,0	53,5

De per 1 januari 1958 hervatte voorschotverlening voor de financiering van de bouw van woningen ingevolge artikel 56 van de Woningwet heeft — omdat de termijnbetalingen aan gemeenten op toegezegde voorschotten zich over een langere periode bleken uit te strekken dan aanvankelijk werd verondersteld — minder kasuitgaven gevergd dan oorspronkelijk werd geraamd. In de vermoedelijke uitkomsten 1959 wordt thans rekening gehouden met een bedrag van 550 miljoen.

Voor 1960 is op de Buitengewone Dienst voor de betaling op in 1959 toegezegde voorschotten en voor een gedeelte van de in 1960 te verlenen voorschotten een bedrag van 716,5 miljoen uitgetrokken.

De voorgenomen huurverhoging van 20 pct., ingaande 1 april 1960, maakt het mogelijk de huursubsidies te verlagen en de vrije (niet gesubsidieerde) sector van de woningbouw uit te breiden en heeft daarmee een belangrijke weerslag op de rijksbegroting. De verlaging betreft in de eerste plaats de subsidies, die reeds in het verleden zijn toegekend en waarop ook thans nog betaling moet plaatsvinden, in casu de reeds toegekende jaarlijkse woningwetbijdragen en de jaarlijkse bijdragen en uitkeringen ineens ingevolge de Financieringsregelingen woningbouw 1947 en 1948. De verlichting, welke hieruit voor de rijksbegroting 1960 zal voortvloeien, bedraagt in totaal 44 miljoen. Ten aanzien van de nog te bouwen woningwetwoningen zal de jaarlijkse bijdrage van gemiddeld f 350 worden verlaagd tot f 250 per woning. In verband met de omstandigheid, dat deze bijdrage pas een jaar na het gereedkomen van de woningen wordt uitbetaald, zal de invloed hiervan op de rijksbegroting voor 1960 nog nihil zijn. Ten aanzien van de subsidiëring van de particuliere woningbouw moet de Regering haar standpunt met name wat betreft het stelsel van subsidiëring nog bepalen. Los daarvan is evenwel reeds door de toenmalige Minister van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid, dd. 16 april 1959, besloten voor de na 16 april 1959 ingediende premieaanvragen de premie, welke gemiddeld f 5000 bedroeg in gelijke mate te verlagen als de woningwetbijdrage, hetgeen neerkomt op een verlaging met 2/7 tot gemiddeld f 3500. Op jaarbasis betekent dit een besparing van ca. 50 miljoen. Hierbij dient te worden bedacht, dat de ten laste van de begroting 1960 komende premiebetalingen betrekking hebben op in 1958 en 1959 toegekende premies. De toekenning van deze premies is echter voor het grootste deel geschied op basis van het oude hogere premiebedrag, derhalve zonder rekening te houden met de a.s. huurverhoging. De besparing in 1960 is daarom slechts 6,5 miljoen.

Het verlagend effect van de huurverhoging op de hierboven genoemde huursubsidies kan voor de begroting 1960 als volgt worden samengevat:

vermindering bijdragen in de exploitatiekosten van woningwetwoningen	25,0 miljoen
vermindering premieregeling	6,5 „
vermindering bijdragen en uitkeringen ingevolge de Financieringsregelingen 1947/1948 . .	19,0 „
	50,5 miljoen

Diensten van algemene aard

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp begroting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp begroting 1960
Algemeen bestuur . .	21,1	29,8	24,8	—	—	—
Financieel bestuur . .	218,1	220,7	221,2	—	—	—
Muntwezen	1,6	1,7	2,2	22,9	16,9	18,9
Domeinbeheer	10,9	11,1	10,6	3,9	5,0	2,8
Erediensten	3,4	3,4	3,3	—	—	—
Economisch onderzoek	10,7	10,4	16,8	—	—	—
Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut	3,4	3,4	3,5	—	—	—
Centrale diensten voor het bestuursapparaat	50,0	49,4	58,2	58,6	51,3	65,4
Binnenlandse veiligheidsdienst	6,7	6,7	7,2	—	—	—
	325,9	336,6	347,8	85,4	73,2	87,1

In de bovenstaande tabel zijn de uitgaven opgenomen voor een aantal diensten van algemene aard, waarvan de kosten niet aan de overige onderwerpen van staatszorg kunnen worden toegerekend. Onder Algemeen bestuur zijn bij voorbeeld opgenomen de uitgaven betreffende het Huis der Koningin, de Hoge Colleges van Staat en het Kabinet der Koningin.

De rubriek Financieel bestuur omvat voornamelijk de apparaatskosten van het Ministerie van Financiën, waarvan die voor de Belastingdienst een belangrijk deel uitmaken. Ten einde het inhalen van de nog bestaande achterstand in de werkzaamheden bij het Kadaster mogelijk te maken en daarbij aan de toeneming van werkzaamheden het hoofd te kunnen bieden, zal verdere uitvoering worden gegeven aan de daartoe in de laatste jaren op personeelsgebied reeds getroffen maatregelen. Onder het Financieel bestuur zijn voorts opgenomen de uitgaven, voortvloeiende uit de garantieverplichtingen van het Rijk voor rente en aflossing van Indonesische schulden. De voor 1960 geraamde uitgaven kunnen op 41,1 miljoen worden gesteld.

Op de Buitengewone Dienst in de ontwerp-begroting 1960 is rekening gehouden met de aanmunting van 15 miljoen stuks nieuwe zilveren rijksdaalders en met de vervaardiging van 40 miljoen kwartjes en andere kleinere pasmunten tot een nominale waarde van 4,6 miljoen gulden. Tevens is op de Gewone Dienst voor 1960 een bedrag uitgetrokken, bestemd ter dekking van de aanmaakkosten voor muntbiljetten van f 2,50, welke voorlopig in omloop zullen blijven naast de nieuwe zilveren rijksdaalders, die momenteel worden aangemaakt. Ten gevolge van een vertraging in de uitvoering van het muntprogramma met betrekking tot de uitgifte van zilveren rijksdaalders zullen de vermoedelijke uitkomsten 1959 6,5 miljoen lager liggen dan de raming in de oorspronkelijke begroting van dat jaar.

Het ligt in de bedoeling voort te gaan met het verbeteren van domeingronden en met de bouw van een aantal nieuwe boerderijen op ontgonnen gronden.

De hogere raming voor 1960 van de rubriek Economisch onderzoek, waaronder mede begrepen zijn de uitgaven voor het Centraal Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek, is hoofdzakelijk het gevolg van de omstandigheid, dat daarin, tot een bedrag van 5,5 miljoen, de kosten zijn begrepen voor de in dat jaar te houden algemene volkstelling. In 1961 en 1962 zullen de kosten naar schatting 4,3 en 1,2 miljoen bedragen, zodat met het geheel een bedrag van rond 11 miljoen gemoeid zal zijn.

Tot de centrale diensten voor het bestuursapparaat zijn onder meer gerekend de hoofdafdeling Overheidspersoneelsaangelegenheden van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (waaronder de afdeling Functiewaardering, de Rijkspsychologische

dienst en de Rijksgeneeskundige dienst), het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, het Rijksinkoopbureau en de Rijksgebouwendienst.

Voor het verstrekken van kapitaal aan het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf is onder de Buitengewone Dienst voor 1960 een bedrag van 1,2 miljoen uitgetrokken, waarvan een bedrag van 1 miljoen bestemd is voor de aanschaffing c.q. vervanging van werktuigen en gereedschappen. Met inbegrip van de op de begroting 1959 toegestane gelden is voor de stichting van het nieuwe gebouw (waarvan de kosten in de eerste fase naar raming 7,8 miljoen zullen bedragen) een bedrag van 3 miljoen, voor terreinkosten 1,2 miljoen en voor aanschaffing c.q. vervanging van werktuigen en gereedschappen 1,4 miljoen beschikbaar. Met de bouw zal nog in 1959 een aanvang worden gemaakt.

Wat de Rijksgebouwendienst betreft is voor 1960 op de Gewone Dienst 6 miljoen meer geraamd. Deze verhoging houdt voornamelijk verband met de achterstand, welke op het gebied van de onderhoudstoestand van de rijksgebouwen bestaat.

Voor nieuw-, aan- en verbouw, welke door bemiddeling van de Rijksgebouwendienst ten behoeve van de departementen plaatsvindt, is ten opzichte van het in de begroting 1959 opgenomen bedrag 10 miljoen meer geraamd. Een en ander is het gevolg van de noodzaak van een groter bouw- en aankoopprogramma.

Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgelden

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp begroting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomsten 1959	Ontwerp begroting 1960
Pensioentoeslagen . .	74,7	78,5	65,0	—	—	—
Annuïteiten verschuldigd aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	36,2	36,2	36,2	—	—	—
Tijdelijke uitkeringen aan voormalig rijks-personeel	1,1	1,9	1,7	—	—	—
Sanering Algemeen Burgerlijk Pensioen-fonds en Spoorweg-pensioen-fonds . . .	183,0	183,0	218,0	—	—	—
Inbouw van de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenverzekering in de pensioenen	—	—	—26,0	—	—	—
	295,0	299,6	294,9	—	—	—

Bij de raming voor 1960 van het hierboven vermelde bedrag aan pensioentoeslagen, hetwelk uitsluitend betrekking heeft op die, welke door het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds worden uitbetaald, is rekening gehouden met de door de Regering in uitzicht gestelde maatregelen ter compensatie van de huur- en melkprijsverhoging.

De overige toeslagen — op de militaire pensioenen, op de Indonesische pensioenen en op de Spoorwegpensioenen — zijn opgenomen onderscheidenlijk onder de militaire uitgaven, de sociale voorzieningen en de verkeer- en vervoersdiensten.

Bij de Staten-Generaal zijn in het afgelopen zittingsjaar twee wetsontwerpen op pensioengebied ingediend, die belangrijke wijzigingen in het begrotingsbeeld zullen brengen. Deze wetsontwerpen bevatten een regeling tot sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en van het Spoorwegpensioen-fonds en een nieuwe regeling voor de samenloop van aanspraken op overheidspensioenen en op algemeen ouderdomspensioen of algemeen weduwen- en wezenpensioen. De fi-

nanciële gevolgen van dit complex van voorzieningen zijn nader toegelicht bij de indiening van het laatst bedoelde wetsontwerp (zitting 1959—5537). Daarbij was echter geen overzicht gevoegd, dat alle financiële gevolgen voor de rijksbegroting samenvatte. Dit moge nu volgen.

Ten laste van het Rijk zal in de eerste plaats komen de rente over het door het Rijk als schuld te erkennen actuariële tekort van evenbedoelde fondsen. Deze rente bedraagt jaarlijks 117 en 5,5 miljoen, dus tezamen 122,5 miljoen.

Het effect, dat de bedoelde wetsontwerpen zullen hebben op de pensioenbijdragen van de overheidsbedrijven en overheidsdiensten raakt slechts gedeeltelijk de rijksbegroting, namelijk voor zover de salariskosten voor rekening van het Rijk komen.

De lastenvermeerdering voor de rijksbegroting uit dezen hoofde zal 36,5 miljoen bedragen. In verband met de lastenvermeerdering voor de provincies en de gemeenten zal een verhoging van de belastinguitkeringen aan het Provinciefonds en het Gemeentefonds plaatsvinden van in totaal 8 miljoen, hetgeen voor het Rijk een gelijke vermindering van netto-belastingmiddelen betekent.

In de derde plaats brengt de voorgestelde samenloopregeling overheidspensioen met bodempensioen in 1960 een vermindering van de door het Rijk te betalen toeslaglast mede van 18 miljoen, indien de Indonesische pensioenen worden medege-rekend.

Ten slotte dient nog in aanmerking te worden genomen, dat wanneer de Saneringswet in 1959 in werking treedt, ten laste van dat jaar een bedrag van 683 miljoen¹⁾ zal komen, van welk bedrag 485 miljoen betrekking heeft op rente, welke over voorgaande jaren over het actuariële tekort verschuldigd is. Daar tegenover het bedrag van 683 miljoen geen verhoging van ontvangsten staat, zal hiertegenover een gelijke vermeerdering van de staatsschuld staan; de daarover in 1960 te betalen rente kan worden gesteld op 31 miljoen.

De Saneringswet en de samenloopregeling zullen derhalve tezamen in 1960 een nadelige invloed op de rijksbegroting hebben van 180 miljoen.

Nationale Schuld

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomst-1959	Ontwerp begroting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkomst-1959	Ontwerp begroting 1960
Algemeen	0,2	0,2	0,2	—	—	—
Rente en kosten bin-nenlandse schuld . .	537,2	483,9	590,3	—	—	—
Rente en kosten buit-enlandse schuld . .	44,8	44,8	46,5	—	—	—
Aflossing binnenlandse schuld ¹⁾	—	—	—	215,9	235,1	293,9
Aflossing buitenlandse schuld	—	—	—	84,4	296,9	83,2
	582,2	528,9	637,0	300,3	532,0	377,1

¹⁾ Na aftrek van de Gewone Dienst ten bedrage van de afschrijvingen: voor 1959 63 miljoen. voor 1960 66 miljoen.

Na de indiening van de begroting voor het dienstjaar 1959 heeft de uitgifte plaatsgevonden van de 4½ pct. lening 1958, de 4½ pct. onderhandse lening 1958, de 4½ pct. lening 1959 en de 4½ pct. lening 1959, waaruit voor de gevestigde binnenlandse schuld een nieuwe rentelast voortvloeit, welke voor 1960 in totaal 87,8 miljoen belooft. In laatstgenoemde lening is echter voor een bedrag van 790,8 miljoen deelgenomen met schuldbewijzen/schuldregisterinschrijvingen van de 3 pct. lening per 1962—1964. Dientengevolge is op de 3 pct. lening

¹⁾ Dit betreft 668 miljoen uitgaven en 15 miljoen wegens derving van belastingmiddelen.

per 1962—1964 23,7 miljoen aan rente vrijgevalen, zodat uit hoofde van voornoemde emissies uiteindelijk 64,1 miljoen meer aan rente is uitgetrokken. Daarentegen ondergaat de gevestigde schuld door de periodiek op staatsschuld plaatsvindende verplichte aflossingen en inkopen, alsmede door het in betaling geven van binnenlandse schuld ter voldoening van belastingaanslagen een daling tengevolge waarvan voor 1960 voor rente op de gevestigde binnenlandse schuld 9,2 miljoen minder behoeft te worden uitgetrokken dan voor het jaar 1959.

Door de daling van de rente op de geldmarkt is over de vlottende binnenlandse schuld in 1960 een gemiddelde rente verschuldigd, welke ½ pct lager is komen te liggen dan die, welke voor 1959 is aangenomen. Door deze rentedaling enerzijds, en in aanmerking nemende de uitgifte van vlottende schuld wegens financiering van eigen tekorten anderzijds, is, consolidatie buiten beschouwing latende, de rentelast van deze schuld 1,9 miljoen lager geraamd.

Het feit, dat de vermoedelijke uitkomsten 1959 van het onderdeel rente en kosten binnenlandse schuld 53 miljoen lager liggen dan de oorspronkelijk vastgestelde begroting van dat jaar, is voornamelijk aan de volgende factoren toe te schrijven. Ten gevolge van de sterke daling van de rente op de geldmarkt zal in 1959 minder rente op vlottende schuld verschuldigd zijn dan op het tijdstip van indiening der begroting kon worden voorzien. Bovendien is eind 1958 weder een aanvang gemaakt met de afgifte van meerjarige schatkistbiljetten. In het eerste halfjaar 1959 is ruim 1 miljard van dit papier afgegeven. Aangezien de rente op deze biljetten, in tegenstelling met die op promessen, achteraf wordt betaald, is op de biljetten welke in het eerste halfjaar zijn uitgegeven in 1959 slechts een halfjaar rente verschuldigd, terwijl op de biljetten, welke in het tweede halfjaar zijn respectievelijk worden uitgegeven, in 1959 in het geheel geen rente verschuldigd is.

Ten slotte is door de vrijwillige gedeeltelijke conversie ad 790,8 miljoen van de 3 pct. lening per 1962—1964 in de 4½ pct. lening 1959, de rente over voornoemd bedrag, oorspronkelijk verschuldigd op 1 december 1959, weggevalen, aangezien de rente op de nieuwe lening voor de eerste maal in 1960 verschijnt.

Voor rente op de buitenlandse gevestigde schuld is in 1960 tengevolge van de verplichte periodieke aflossing 3,5 miljoen minder benodigd. Voorts is, tengevolge van de doorverkoop door de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling aan Nederlandse bankiers van rond \$ 54 miljoen aan schuldbewijzen van de lening in 1947 afgesloten met voornoemde bank, de commissie hierover komen te vervallen, waardoor een besparing van 2 miljoen werd verkregen.

Als vlottende buitenlandse schuld is opgenomen het kortlopende krediet verleend door de Duitse Bondsrepubliek, welk krediet is voortgevloeid uit de toepassing van de liquidatiebepalingen van het verdrag inzake de oprichting van een Europese Betalingsunie. Hieruit vloeit een nieuwe rentelast voort, welke voor 1960 6,6 miljoen belooft.

Ten aanzien van de aflossing op de binnenlandse schuld kan worden opgemerkt, dat in de begroting voor het dienstjaar 1960 als nieuwe verplichting is opgenomen de aflossing, in dat jaar verschuldigd, van de hierboven vermelde vier binnenlandse leningen, tot een totaal van 77,3 miljoen. Bovendien is ten gevolge van de wisselende aflossingspercentages van verscheidene binnenlandse leningen voor aflossing op deze leningen ongeveer 5,1 miljoen meer nodig dan voor 1959. Daarentegen is door de regelmatig plaatsvindende aankopen op de 3—3½% lening 1947 het amortisatiebedrag van deze lening, hetwelk 2½% bedraagt van het op 1 januari uitstaande bedrag, voor 1960 1,5 miljoen lager geraamd.

Evenals in de begrotingen van vorige jaren is op het totaalbedrag van de aflossingen op de binnenlandse gevestigde schuld de bijdrage van de Gewone Dienst ter zake van de afschrijvingen van de Staat in mindering gebracht. Voor 1960 betreft dit een bedrag van 66 miljoen.

De stijging van de vermoedelijke uitkomsten 1959 ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de eerste aflossingen op de

4½% leningen 1958, waarvan de uitgifte na de indiening van de begroting voor het dienstjaar 1959 plaatsvond.

Wat betreft de buitenlandse schuld is voor 1960 voor de eerste maal aflossing verschuldigd op de „Mutual Security Act”-lening, groot \$ 16 miljoen, waarmee naar raming 0,4 miljoen gemoeid is. Op de lening afgesloten met de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling, welke volgens een bepaald schema wordt gedelgd, is voor 1960 0,7 miljoen meer verschuldigd. Tegenover deze verhogingen staat, dat op de Lend-Lease-schuld volgens schema in 1960 2,1 miljoen minder behoeft te worden afgelost dan in 1959. Het verschil tussen de vermoedelijke uitkomsten 1959 en de oorspronkelijk vastgestelde begroting van dat jaar wordt tot een bedrag van 197,3 miljoen verklaard door de vervroegde aflossing van de Nederlandse schuld uit hoofde van het Britse Settlement, welke in verband stond met de liquidatie van de Europese Betalingsunie. De resterende 15,2 miljoen heeft betrekking op een versterkte aflossing van de op Nederland rustende schuld uit hoofde van de Lend-Lease-overeenkomst, welke aflossing voortvloeit uit de krachtens deze overeenkomst verplichte guldensbetalingen aan de Amerikaanse Regering.

Afschrijvingen

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ontwerp-begro-ting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ontwerp-begro-ting 1960
Afschrijvingen	63,0	63,0	66,0	—	—	—

De toeneming van deze post in vergelijking met de raming voor 1959 is de resultante van een verhoging ten gevolge van nieuwe investeringen enerzijds en een verlaging wegens beëindiging van afschrijvingen bij het bereiken van het einde van de geraamde levensduur van oude investeringen anderzijds.

Herstel van oorlogsschade

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ontwerp-begro-ting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ontwerp-begro-ting 1960
Algemene uitgaven . .	1,4	1,4	0,7	—	—	—
Herstel schade over-heidseigendommen .	50,7	50,7	50,0	—	—	—
Herstel schade onroer-ende goederen en schepen	36,6	42,9	31,5	—	—	—
Herstel schade roeren-de goederen voor beroep of bedrijf . .	8,0	12,0	—	—	—	—
Landbouwherstel . . .	2,0	2,0	—	—	—	—
Herstel overige oorlogs-schade	7,2	6,9	6,4	—	—	—
	105,9	115,9	88,6	—	—	—

Aangezien de afwikkeling van alle of nagenoeg alle schadegevallen, welke behandeld worden door het Commissariaat voor Oorlogsschade en de Schade-enquêtecommissies, in 1959 zal zijn voltooid, ligt het in het voornemen te bevorderen, dat het Commissariaat en de Schade-enquêtecommissies met ingang van 1 januari 1960 worden opgeheven. Overwogen wordt of het Grootboek voor de Wederopbouw in de loop van 1960 kan worden opgeheven. Enkele aan het Centraal verrekenkantoor van het Commissariaat opgedragen taken van comptabele aard, welke ten behoeve van andere departementen moeten worden verricht, zullen nog voortgang moeten vinden in

zoverre als bij die departementen de desbetreffende schadeafwikkeling nog niet zal zijn voltooid. Met het oog hierop zal in 1960 nog een afwikkelingsbureau voor de oorlogs- en watersnoodschade moeten worden aangehouden.

Sinds eind 1957 werd door het personeel van de Schade-enquêtecommissies en enkele andere overheidsinstanties assistentie verleend aan gedeposeerden, die in het buitenland een aangifte wensen te doen ter verkrijging van een tegemoetkoming uit hoofde van de daar geldende regelingen. Ten einde tot een goede coördinatie dier werkzaamheden te komen, is in 1959 een in Amsterdam gevestigd Centraal Afwikkelingsbureau voor Duitse Schade-uitkeringen ingesteld. Het ligt in het voornemen alle kosten voor dit bureau aan de belanghebbers door te berekenen.

De afdoening van de schadegevallen in de publiekrechtelijke sector en de uitvoering van de gemeentelijke wederopbouwplannen zullen ook na 1960 nog aanzienlijke bedragen vereisen.

Wederom is belangrijke voortgang gemaakt met de afwikkeling van het restant van de schadegevallen betreffende onroerende goederen en schepen.

Een aanvang is gemaakt met de uitvoering van de regelingen ter zake van het herstel van de zogenaamde zoutschade, welke regelingen onlangs tot stand zijn gekomen (*Staatscourant* 1959, nr. 81). Naar het zich laat aanzien zullen de bedragen, welke met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet 1927 voor het dienstjaar 1959 naar 1960 kunnen worden overgebracht, voldoende zijn om aan alle verplichtingen van geleden oorlogsschade aan onroerend goed, inclusief de zoutschade, tot ultimo 1960 te voldoen. Voor uitgaven, na 1960 in deze schadecategorie te verrichten, zullen dan echter geen uit restanten van voorafgaande dienstjaren afkomstige begrotingsgelden meer ter beschikking staan, zodat daarvoor te zijner tijd nieuwe bedragen op de begroting zullen moeten worden uitgetrokken. Voor omzetting van voorlopige kredieten in definitieve bijdragen is voor 1960 onder de rubriek Herstel schade onroerende goederen en schepen nog een bedrag uitgetrokken van 1,5 miljoen, terwijl voor uitkeringen ingevolge ontheffing van bestedingsplicht nog een post van 1 miljoen is opgenomen.

Uitgaven verband houdende met de watersnood

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ontwerp-begro-ting 1960	Oorspr. vast-gesteld 1959	Vermoe-delijke uitkom-sten 1959	Ontwerp-begro-ting 1960
Algemene uitgaven . .	—	—	—	—	—	—
Herstel schade hoofd-en buitenwaterkerin-gen	—	—	—	—	—	—
Herstel schade overige overheidseigendommen	—	1,9	1,9	—	—	—
Herstel schade onroer-ende goederen en schepen	—	2,8	21,0	—	—	—
Herstel schade roeren-de goederen voor beroep en bedrijf . .	—	—	—	—	—	—
Landbouwherstel . . .	—	2,5	1,8	—	—	—
Evacuatie, reëvacuatie, verzorging evacués	—	—	—	—	—	—
	—	7,2	24,7	—	—	—

De in 1959 te verwachten uitgaven wegens watersnoodschade, inclusief die wegens de z.g. zoutschade zullen worden gefinancierd uit de met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet uit vorige jaren over te brengen bedragen. Voor 1960 evenwel zal ongeveer nog 20 miljoen nodig zijn, ten einde de als gevolg van de zoutschaderegeling gestegen uitgaven te kunnen dekken.

*Vergoeding aan provincies en gemeenten voor de derving
van inkomsten als gevolg van de verlaging van de
personele belasting en de grondbelasting*

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oorspr. vast- gesteld 1959	Vermoe- delijke uitkom- sten 1959	Ontwerp- begro- ting 1960	Oorspr. vast- gesteld 1959	Vermoe- delijke uitkom- sten 1959	Ontwerp- begro- ting 1960
Vergoeding aan provin- cies en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting	27,0	29,5	31,0	—	—	—
Vergoeding aan ge- meenten voor de der- ving van inkomsten als gevolg van de ver- laging van de grond- belasting	39,0	41,0	42,5	—	—	—
	66,0	70,5	73,5	—	—	—

Ten aanzien van bovenstaande compensatie-uitkeringen zijn in verband met het normale accres in de opbrengsten van de betrokken belastingen voor 1960 hogere bedragen uitgetrokken.

Op grond van de laatstbekende gegevens zullen voor 1959 hogere bedragen nodig zijn dan die opgenomen in de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor dat jaar.

Verdeling van de uitgaven voor de onderwerpen van staatszorg naar begrotingshoofdstukken

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oor- spronkelijk vastgesteld 1959 ¹⁾	Ver- moedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp- begroting 1960 ²⁾	Oor- spronkelijk vastgesteld 1959 ¹⁾	Ver- moedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp- begroting 1960 ²⁾
Militaire uitgaven (incl. civiele verdediging)	1 715,9	1 670,3	1 701,9	0,1	0,1	0,1
Hoofdstuk:						
IIA. Algemene Zaken	—	—	13,1	—	—	—
III. Buitenlandse Zaken	0,1	0,1	0,1	—	—	—
V. Binnenlandse Zaken	24,2	29,3	24,2	—	—	—
VII B. Financiën	0,6	0,6	0,6	—	—	—
VIII. Defensie	1 676,7	1 622,8	1 650,6	0,1	0,1	0,1
IX B. Verkeer en Waterstaat	4,0	4,6	4,1	—	—	—
X. Economische Zaken	2,5	5,1	2,5	—	—	—
XI. Landbouw en Visserij	1,2	1,2	1,2	—	—	—
XII. Sociale Zaken en Volksgezondheid	6,5	6,5	5,5	—	—	—
XIV. Onvoorziene uitgaven	0,1	0,1	—	—	—	—
Buitenlandse betrekkingen	141,7	149,6	166,0	39,0	578,9	42,2
Hoofdstuk:						
III. Buitenlandse Zaken	131,5	140,0	143,2	1,8	3,7	3,6
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	1,5	1,5	4,8	—	—	—
VII B. Financiën	0,3	0,3	0,3	37,2	575,2	38,6
IX B. Verkeer en Waterstaat	2,6	2,0	1,9	—	—	—
X. Economische Zaken	1,1	1,1	10,9	—	—	—
XI. Landbouw en Visserij	2,6	2,6	2,7	—	—	—
XII. Sociale Zaken en Volksgezondheid	2,1	2,1	2,2	—	—	—
Overzeese Rijksdelen	80,5	83,0	98,9	8,0	8,0	8,0
Hoofdstuk:						
VII B. Financiën	—	—	—	8,0	8,0	8,0
XIII. Zaken Overzee	80,5	83,0	98,9	—	—	—
Politie en Justitie	332,9	335,4	346,4	—	—	—
Hoofdstuk:						
IV. Justitie	214,1	217,1	223,9	—	—	—
V. Binnenlandse Zaken	118,8	118,3	122,5	—	—	—

1) Inclusief additionele uitgaven zoals vermeld op blz. 5 van de miljoenennota 1959.

2) Inclusief de additionele uitgaven zoals vermeld op blz. 6 van deze nota.

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oor- spronkelijk vastgesteld 1959 ¹⁾	Ver- moedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp- begroting 1960 ²⁾	Oor- spronkelijk vastgesteld 1959 ¹⁾	Ver- moedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp- begroting 1960 ²⁾
Onderwijs en Cultuur	1 208,9	1 226,2	1 358,3	58,7	67,5	72,5
Hoofdstuk:						
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen . . .	1 176,5	1 195,1	1 322,6	58,5	67,2	72,3
VII B. Financiën	0,1	0,1	0,1	—	—	—
XI. Landbouw en Visserij	32,3	31,0	35,6	0,2	0,3	0,2
Waterstaat	301,2	300,5	343,1	183,9	192,7	239,5
Hoofdstuk:						
VII B. Financiën	27,0	20,0	—	27,0	20,0	—
IX B. Verkeer en Waterstaat	274,2	280,5	343,1	156,9	172,7	239,5
Verkeer	78,3	87,2	72,5	175,5	190,5	195,5
Hoofdstuk:						
V. Binnenlandse Zaken	38,7	37,7	36,5	—	—	—
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen . . .	0,1	0,1	—	—	—	—
IX B. Verkeer en Waterstaat	39,5	49,4	36,0	175,5	190,5	195,5
Handel en Nijverheid	79,2	76,8	89,5	43,0	77,4	39,4
Hoofdstuk:						
VII B. Financiën	1,8	4,8	2,3	—	—	—
X. Economische Zaken	77,4	72,0	87,2	43,0	77,4	39,4
Landbouw, visserij en voedselvoorziening.	765,0	640,7	491,5	34,0	30,2	29,8
Hoofdstuk:						
IX B. Verkeer en Waterstaat	—	—	—	0,9	0,9	0,7
XI. Landbouw en Visserij	765,0	640,7	491,5	33,1	29,3	29,1
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid .	869,5	838,0	768,0	25,6	24,6	14,3
Hoofdstuk:						
III. Buitenlandse Zaken	108,3	121,9	106,5	—	—	—
V. Binnenlandse Zaken	44,6	43,9	30,9	—	—	—
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen . . .	18,2	18,2	19,9	0,7	0,7	0,8
VII B. Financiën	—	—	—	4,8	4,8	4,0
IX B. Verkeer en Waterstaat	6,0	7,5	7,4	—	—	—
XII. Sociale Zaken en Volksgezondheid	522,3	515,2	447,5	14,2	14,2	3,9
XII A. Maatschappelijk Werk	140,1	131,3	130,8	5,9	4,9	5,6
XIV. Onvoorzien uitgaven	30,0	—	25,0	—	—	—
Volkshuisvesting	400,0	414,4	405,0	670,0	550,0	716,5
Hoofdstuk:						
IX A. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	400,0	414,4	405,0	670,0	550,0	716,5
Diensten van algemene aard	325,9	336,6	347,8	85,4	73,2	87,1
Hoofdstuk:						
I. Huis der Koningin	2,9	2,9	2,9	—	—	—
II. Hoge Colleges van Staat	7,7	8,5	8,8	—	—	—
II A. Algemene Zaken	2,9	2,9	3,8	—	—	—
V. Binnenlandse Zaken	18,8	22,3	20,8	4,4	1,1	1,2
VII B. Financiën	235,5	242,7	239,8	26,8	21,9	21,7
IX A. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	43,4	42,9	50,8	54,2	50,2	64,2
IX B. Verkeer en Waterstaat	3,5	3,5	3,6	—	—	—
X. Economische Zaken	10,7	10,4	16,8	—	—	—
XIV. Onvoorzien uitgaven	0,5	0,5	0,5	—	—	—
Niet toegerekende uitgaven voor pensioen- en wacht- gelden	295,0	299,6	294,9	—	—	—
Hoofdstuk:						
V. Binnenlandse Zaken	86,6	91,2	77,5	—	—	—
VII B. Financiën	25,4	25,4	25,4	—	—	—
Sanering Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	183,0	183,0	218,0	—	—	—
Inbouw van de Algemene Ouderdomswet en de Alge- mene Weduwen- en Wezenverzekering in de pen- sioenen	—	—	— 26,0	—	—	—

Voor de noten 1 en 2 zie blz. 26.

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst		
	Oor- spronkelijk vastgesteld 1959 ¹⁾	Ver- moedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp- begroting 1960 ²⁾	Oor- spronkelijk vastgesteld 1959 ¹⁾	Ver- moedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp- begroting 1960 ²⁾
Nationale Schuld	582,2	528,9	637,0	300,3	532,0	377,1
Hoofdstuk:						
VII A. Nationale Schuld	582,2	528,9	637,0	300,3	532,0	377,1
Afschrijvingen	63,0	63,0	66,0	—	—	—
Hoofdstuk:						
VII A. Nationale Schuld	63,0	63,0	66,0	—	—	—
Herstel van oorlogsschade	105,9	115,9	88,6	—	—	—
Hoofdstuk:						
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	2,3	2,3	—	—	—	—
VII A. Nationale Schuld	0,7	0,7	0,5	—	—	—
VII B. Financiën	92,5	102,6	77,7	—	—	—
IX A. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	2,7	1,8	5,4	—	—	—
IX B. Verkeer en Waterstaat	5,7	5,7	5,0	—	—	—
XI. Landbouw en Visserij	2,0	2,0	—	—	—	—
XII A. Maatschappelijk Werk	—	0,8	—	—	—	—
Uitgaven verband houdende met de watersnood . . .	—	7,2	24,7	—	—	—
Hoofdstuk:						
VII B. Financiën	—	7,2	24,7	—	—	—
Vergoeding aan provincies en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de per- sonele belasting en de grondbelasting	66,0	70,5	73,5	—	—	—
Hoofdstuk:						
VII B. Financiën	66,0	70,5	73,5	—	—	—

Voor de noten 1 en 2 zie blz. 26.

III. De middelen van het Rijk

§ 1. Samenvattend overzicht

Het onderstaande overzicht geeft een samenvatting van de middelenramingen.

Samenvattend overzicht der middelen

	Oorspr. raming 1959	Vermoe- delijke uitkom- sten 1959	Raming 1960
Kostprijsverhogende belastingen .	2 826	2 953	3 198
Belastingen op inkomen, winst en vermogen	3 943	4 028	4 186
Additionele belastingmiddelen ¹⁾ .	—	—	30
Winsten en andere baten van be- drijven	75	91	89
Overige middelen Gewone Dienst	342	388	400
Totaal middelen Gewone Dienst . .	7 186	7 460	7 903
Ontvangen aflossingen	191	209	344
Overige middelen Buitengewone Dienst	53	50	63
Totaal middelen Buitengewone Dienst	244	259	407
Totaal middelen Gehele Dienst . .	7 430	7 719	8 310

¹⁾ Verhoging van de grondbelasting (+ 38 miljoen) en wijziging van het aandeel van gemeenten en provincies in verband met voorzieningen op pensioengebied (— 8 miljoen).

§ 2. Nadere beschouwing van de middelen

Belastingmiddelen

De ramingen voor het dienstjaar 1960 van de afzonderlijke belastingen zijn vermeld in de derde geldkolom van bijlage 8. De nevenstaande tabel geeft een samenvatting, waarbij, zowel vóór als na aftrek van de aandelen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds, een vergelijking is gemaakt met de oorspronkelijke ramingen en de vermoedelijke uitkomsten voor 1959. De in § 1 afzonderlijk vermelde additionele belastingmiddelen zijn in deze tabel en in de daaraan vastgeknoopte beschouwingen buiten beschouwing gelaten.

Blijkens deze tabel belooft het totaal der voor de ontwerp-begroting 1960 geraamde belastinginkomsten 8730 miljoen

Hierop wordt in mindering gebracht het aan-
deel van:

a. het Gemeentefonds	1281 miljoen	
b. het Provinciefonds	65 miljoen	
		1346 miljoen

Ten bate van het Rijk resteert aldus 7384 miljoen.

Bij de berekening van de aandelen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds zijn vooralsnog — in afwachting van de nieuwe regeling ter zake van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten — percentages aangehouden van respectievelijk 14,94 en 0,76.

Ter algemene toelichting op de belastingramingen moge het volgende worden medegedeeld ¹⁾.

Rekening is gehouden met de voorstellen tot:

- verlenging van de tijdelijke belastingverhogingen met een periode van een jaar;
- verlaging van het tarief van de inkomsten- en de loonbelasting voor ongehuwden;
- verlenging met een jaar van de — op het einde van 1959 aflopende — vrijstelling van omzetbelasting voor sigaren.

¹⁾ Voor een toelichting per belastingmiddel wordt verwezen naar de memorie van toelichting op het ontwerp van wet op de middelen.

Overzicht der belastingmiddelen

	Vóór aftrek			Na aftrek			
	Oorspr. raming	Vermoedelijke uitkomsten		Oorspr. raming	Vermoedelijke uitkomsten		Percentages van het totaal
	1959	1959	1960	1959	1959	1960	1960
Omzetbelasting	1500	1520	1675	1274	1288	1412	19,1
Invoerrechten	765	875	950	645	736	801	10,8
Accijnzen	780	774	805	658	651	678	9,2
Motorrijtuigenbelasting . .	135	135	155	135	135	155	2,1
Rechten van zegel en regi- stratie	135	170	180	114	143	152	2,1
Totaal kostprijsverhogende belastingen	3315	3474	3765	2826	2953	3198	43,3
Vennootschapsbelasting . .	1275	1175	1150	1082	995	969	13,1
Inkomstenbelasting	1750	1850	1950	1479	1560	1644	22,3
Loonbelasting	1275	1275	1375	1075	1072	1159	15,7
Dividendbelasting en com- missarissenbelasting . .	125	192	190	105	161	160	2,2
Rechten van successie, over- gang en schenking	110	140	150	93	118	127	1,7
Vermogensbelasting	125	140	150	109	122	127	1,7
Totaal belastingen op inko- men, winst en vermogen .	4660	4772	4965	3943	4028	4186	56,7
Totaal opbrengst van de door het Rijk geheven be- lastingen	7975	8246	8730	6769	6981	7384	100

In de belastingramingen zijn voorts verwerkt de verwachte gevolgen van de voorgenomen huurverhoging en van de compenserende verhogingen van de lonen en de kinderbijslag in verband met de huur- en melkprijsverhoging.

De gevolgen van de vrijere loonvorming zijn daarentegen, zoals ook overigens in deze nota is geschied, buiten beschouwing gelaten.

De hierboven sub *b* genoemde tariefsverlaging voor ongehuwden betekent een derving van belastinginkomsten van 1959 op 1960. Een zelfde effect hebben de doorwerking van de investeringsaftrek en de vervroegde afschrijving en evenzo — zij het kwantitatief van geringe betekenis — de verdere verlaging van het tarief van de invoerrechten in het kader van de Euromarkt per 1 juli 1960. De totale opbrengstverlaging, die uit deze factoren zal voortvloeien, kan globaal op 250 miljoen worden gesteld ¹⁾.

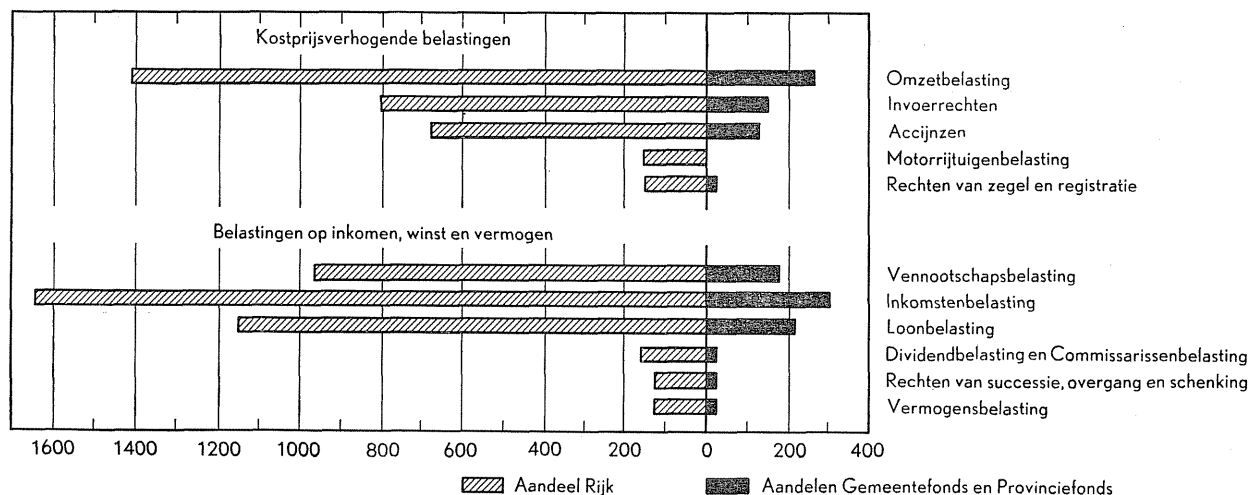
Blijkens de vorenstaande tabel wordt een stijging van de totale belastingopbrengst (vóór aftrek) van 1959 (vermoedelijke uitkomsten) op 1960 voorzien van 484 miljoen. Hieruit volgt, dat, afgezien van de genoemde opbrengstverlagende factoren, met een toeneming van de belastinginkomsten wordt gerekend van ongeveer 735 miljoen. Dit accres van circa 9 % hangt samen met de verwachting omtrent de algemene economische ontwikkeling, met name die omtrent het verloop van het nationale inkomen en de nationale bestedingen. Zoals reeds in hoofdstuk I is uiteengezet, is het verantwoord ervan uit te gaan, dat de Nederlandse volkshuishouding van 1959 op 1960 een krachtige verdere expansie te zien zal geven. Deze prognose is ook bij de belastingramingen uitgangspunt geweest.

¹⁾ Het verschil met het op blz. 8 vermelde bedrag van 175 miljoen vloeit voort uit de volgende factoren:

250 miljoen: exclusief verhoging grondbelasting; autonome mutatie vennootschapsbelasting boekjaar 1958 op 1959;

175 miljoen: inclusief verhoging grondbelasting; autonome mutatie vennootschapsbelasting boekjaar 1959 op 1960.

Opbrengsten van de ten behoeve van het Rijk geheven belastingen in 1960 (in miljoenen guldens)

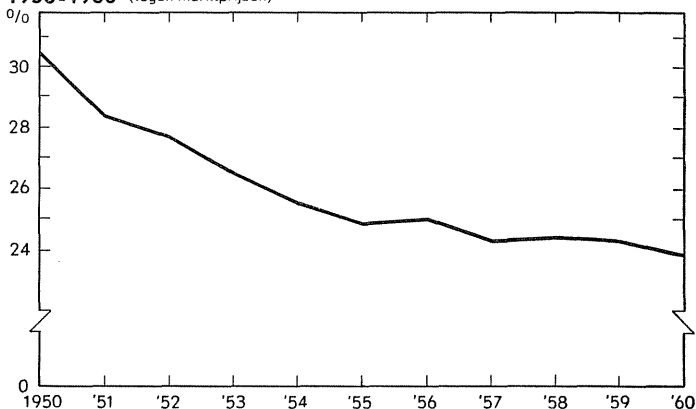

In de onderstaande tabel zijn de ten goede van het Rijk komende belastingopbrengsten voor een reeks van jaren uitgedrukt in een percentage van het nationale inkomen, dit laatste zowel berekend tegen marktprijzen als tegen factorkosten. Voorts zijn in het overzicht de overeenkomstige gegevens opgenomen voor de totale belastingbaten. Deze laatste betreffen alle ten goede van het Rijk en de lagere publiekrechtelijke lichamen komende belastingopbrengsten — dus ook die, welke door deze laatste zelf worden geheven —, toege-rekend aan het jaar, waarop zij economisch betrekking hebben. Anders dan in de voorgaande beschouwingen van de paragraaf is geschied, zijn in de bedragen en percentages voor 1960 de z.g. additionele belastingmiddelen mede in aanmerking genomen.

De op de totale belastingbaten gebaseerde percentages vormen een aanwijzing voor de belastingdruk. De meest recente mutatie van enige betekenis deed zich voor van 1956 op 1957. Ondanks de in het kader van de bestedingsbeperking toegepaste belastingverhogingen is toen het percentage gedaald als gevolg van de afschaffing van de vereveningsheffing per 1 januari 1957. Nadien treden slechts geringe wijzigingen op. Van 1959 op 1960 vertoont het percentage een geringe teruggang onder invloed van de hierboven genoemde opbrengstverlagende factoren. De daling is nog het grootst bij het percentage, dat het

nationale inkomen tegen marktprijzen betreft. Dit hangt samen met het feit, dat de stijging van het nationale inkomen tegen marktprijzen van 1959 op 1960 wordt begunstigd door het relatief grote accres van de — in deze grootheid begrepen — opbrengst van de kostprijsverhogende belastingen.

Verloop van de totale belastingbaten in % van het nationale inkomen 1950-1960 (tegen marktprijzen)

Belastingen en nationaal inkomen

Jaar	Nationaal inkomen tegen		Belastingopbrengsten t.b.v. het Rijk ¹⁾			Totale belastingbaten ²⁾		
			bedrag	in % van het N. I. tegen		bedrag	in % van het N. I. tegen	
	marktprijzen	factorkosten		marktprijzen	factorkosten		marktprijzen	factorkosten
1950	17 170	15 040	4 021	23,4	26,7	5 245	30,5	34,9
1951	19 510	16 970	4 778	24,5	28,2	5 550	28,4	32,7
1952	20 340	17 740	5 054	24,8	28,5	5 630	27,7	31,7
1953	21 840	19 150	4 995	22,9	26,1	5 780	26,5	30,2
1954	24 560	21 610	5 098	20,7	23,6	6 300	25,6	29,2
1955	27 620	24 620	5 719	20,7	23,2	6 870	24,9	27,9
1956	29 740	26 650	6 032	20,3	22,6	7 425	25,0	27,8
1957	32 060	29 170	6 574	20,5	22,5	7 810	24,3	26,7
1958	32 890	30 180	6 423	19,5	21,3	8 060	24,5	26,7
1959	34 960 ³⁾	31 910 ³⁾	6 981	20,0	21,9	8 525	24,4	26,7
1960	37 570 ³⁾	34 000 ³⁾	7 414	19,7	21,8	9 030	24,0	26,6

¹⁾ 1950 t/m 1957 rekeningcijfers.

1958 vermoedelijk beloop.

1959 vermoedelijke uitkomsten.

1960 ontwerpbegroting inclusief de additionele middelen.

²⁾ De belastingbedragen, welke aan het desbetreffende jaar kunnen worden toegerekend, geheven door het Rijk en de lagere publiekrechtelijke lichamen.

³⁾ Globale schatting.

Niet-belastingmiddelen

Winsten en andere baten van bedrijven

	Oorspronkelijke raming 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Raming 1960
Uitkering van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie wegens voordelig saldo	memorie	15,0	15,0
Uitkering van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie ad 3½ % over de bedrijfsbaten der verkeersdiensten	20,3	20,9	21,9
Uitkering van de Rijkspostspaarbank wegens voordelig saldo	memorie	—	memorie
Uitkering van de Staatsmijnen wegens dividend op het aandelenkapitaal	11,3	11,3	11,3
Uitkering van het Staatsgasbedrijf wegens voordelig saldo	5,3	2,5	2,2
Uitkering van het Staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen” wegens dividend op het stamkapitaal	0,4	0,4	0,4
Uitkering van de door De Nederlandsche Bank N.V. behaalde winst	12,5	10,4	10,0
Exploitatiebaten van bedrijven in de particuliere sector:			
Mij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. . . .	3,0	3,0	3,0
Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken N.V.	3,5	4,3	3,5
N.V. Koninklijke Luchtvaart Mij	4,0	4,0	4,0
N.V. Nederlandsche Spoorwegen	memorie	—	memorie
Breedband N.V.	7,0	10,6	10,4
N.V. Nederlandse Aardolie-maatschappij	5,0	5,0	4,7
N.V. Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie	0,8	1,1	1,1
Andere bedrijven	2,0	2,1	1,9
	75,1	90,6	89,4

Doordat de exploitatieresultaten over 1959 van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie zich gunstiger laten aanzien dan in de begroting 1959 was voorzien, is rekening gehouden met een winstuitkering aan de Staat van circa 2 pct. van het in het bedrijf aanwezige en nog niet afgeloste kapitaal. De raming voor 1960 sluit zich hierbij aan. Eveneens blijft een toevoeging van een belangrijk deel van de winst aan de reserves voorzien, op welke wijze de eigen bijdrage van het bedrijf in de financiering van de benodigde bedrijfsmiddelen tot uitdrukking wordt gebracht.

De winst van de Rijkspostspaarbank zal, evenals in het voorgaande jaar, aan de algemene reserve van de bank moeten worden toegevoegd, gezien de verwachting, dat het totale spaartegoed zodanig zal stijgen, dat deze reserve het wettelijk gestelde maximum van 15 pct. van het spaartegoed ook dan nog niet zal bereiken.

Overige middelen Gewone Dienst

	Oorspronkelijke raming 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Raming 1960
Vergoedingen voor aan derden bewezen diensten en opbrengsten van verkochte rijksgoederen:			
Aandeel in de opbrengst van de luisterbijdrage	29,0	29,0	30,5
Aandeel in de opbrengst van het kijkgeld	15,0	15,0	21,3
Diverse ontvangsten van de Dienst der Domeinen	27,9	28,0	27,4
Andere vergoedingen en ontvangsten	133,1	140,2	131,4
Personeelsverhaal	10,3	10,5	9,0
Inkomsten wegens rente	79,1	112,3	127,3
Andere middelen:			
Liquidatie-opbrengst van effecten, welke op grond van art. 62 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer aan de Staat zijn vervallen	5,0	10,0	5,0
Overige	42,9	43,1	48,1
	342,3	388,1	400,0

De vergoedingen voor aan derden bewezen diensten en opbrengsten van verkochte rijksgoederen hebben betrekking op een aantal retributies en andere regelmatig vloeiende middelen.

Onder de inkomsten wegens personeelsverhaal zijn begrepen de inhoudingen ingevolge de spaarregeling (Koninklijk besluit van 15 maart 1954, *Stb.* 102), alsmede het verhaal van de bijdragen voor inkoop van diensttijd voor pensioen. In de vermoedelijke uitkomsten 1959 is bij de inkomsten wegens rente opgenomen een bedrag van 26,1 miljoen inzake disconto op het Britse Settlement en een bedrag van 7 miljoen voor rente op E.B.U.-kredieten. Voor 1960 is wegens rente van voorschotten ingevolge artikel 56 der Woningwet een bedrag geraamd van 49 miljoen tegen 17 miljoen voor 1959.

Ontvangen aflossingen

	Oorspronkelijke raming 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Raming 1960
Staatsbedrijf der P.T.T.	118,0	134,3	148,1
Staatsmijnen	—	—	5,5
Staatsgasbedrijf	7,7	7,7	9,0
Staatsvisserijhavenbedrijf . . .	0,8	0,8	0,9
Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf	0,4	0,4	0,4
Staatsmuntbedrijf	0,1	0,1	0,1
Staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen”	memorie	—	memorie
Scheepvaartfonds	2,0	2,0	2,0
Lagere publiekrechtelijke lichamen	22,2	23,2	24,1
Schuldenovereenkomsten, afgesloten met enige landen . . .	17,4	17,4	25,4
Van de Nederlandsche Bank overgenomen E.B.U.-voordelingen	—	—	108,1
Voorlopig verstrekte kredieten tot financiering van de herbouw of het herstel van onroerend goed, waaraan oorlogsschade is geleden	6,1	6,1	2,0
Andere	15,7	17,4	18,5
	190,4	209,4	344,1

Zoals in het voorgaande reeds is opgemerkt, laten de exploitatieresultaten over 1959 van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie zich gunstiger aanzien dan in de begroting 1959 was voorzien. Als gevolg hiervan is bij de vermoedelijke uitkomsten inzake de kapitaalsontvangsten voor het jaar 1959 rekening gehouden met een grotere reservering dan aanvankelijk was geraamd. De raming ter zake voor 1960 sluit zich hierbij aan. In verband met de liquidatie van de Europese Betalingsunie heeft het Rijk de vorderingen ter zake van de Nederlandsche Bank overgenomen. Voor 1960 is wegens aflossingen hierop een bedrag geraamd van 108,1 miljoen.

De aflossingen van lagere publiekrechtelijke lichamen zijn in hoofdzaak aflossingen op voorschotten, verstrekt ingevolge artikel 56 der Woningwet.

Overige middelen van de Buitengewone Dienst

	Oorspronkelijke raming 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Raming 1960
Opbrengst van door ontmunting verkregen metaal.	memorie	—	memorie
Door het Staatsmuntbedrijf af- geleverde munt.	44,2	31,7	42,1
Aflossing, uitloting en verkoop van Nationale Schuld, aange- kocht voor het „Fonds uit de zuivere winsten, verkregen uit aanmunten voor rekening van het Rijk”	4,5	10,0	2,0
Kapitaalbijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen en van derden	3,6	3,8	14,1
Verkoop van onroerende goede- ren enz. (Domeinen)	1,1	4,7	4,1
	53,4	50,2	62,3

De kapitaalbijdragen van de lagere publiekrechtelijke lichamen en van derden hebben betrekking op bijdragen in de kosten van rijkswerken.

IV. Uitgavenbeleid, doelmatigheid en sterkte rijkspersoneel

1. Groepen van uitgaven, invloed van beleidsbeslissingen en van efficiency

De totaliteit van de rijksuitgaven is de resultante van beleidsbeslissingen in verleden en heden en van de doelmatigheid, welke bij de uitvoering daarvan wordt betracht. De hoogte van de uitgaven wordt in hoofdzaak door beleidsbeslissingen bepaald. Het streven naar doelmatigheid bij het nemen van deze beslissingen is van de grootste betekenis; het streven naar doelmatigheid bij de uitvoering kan slechts resultaten van beperkter omvang bereiken.

Een deel van de uitgaven wordt veroorzaakt door in het verleden aan het Rijk gepresteerde diensten (rente, aflossing, pensioenen). Beïnvloeding van deze uitgaven moet in hoofdzaak op de toekomst gericht zijn, enerzijds door ten aanzien van nieuwe verplichtingen terughoudendheid te betrachten, anderzijds door vermindering van de schuld in goede jaren, door inkrimping van het ambtenarenapparaat e.d. De uitgaven voor rente, aflossing en ambtelijke pensioenen (inclusief toeslagen) zijn voor 1960 begroot op ruim één miljard.

De bijdragen uit de rijksbegroting ¹⁾ aan gemeenten en aan provincies bedragen circa 1,5 miljard. Dit zijn woningwetvoorschotten, uitgaven voor onderwijs, politie, secundaire en tertiaire wegen, sociale voorzieningen, vergoeding in verband met verlaging van de grondbelasting, e.d. Door beleidsbeslissingen zijn belangrijke wijzigingen mogelijk (b.v. door het woningbouw- en het huurbeleid); door een andere wijze van uitvoering zijn deze uitgaven slechts weinig te beïnvloeden.

De uitgaven voor producentensubsidies en andere inkomensoverdrachten van deze aard — circa 0,6 miljard — zijn typische beleidsuitgaven. Wel leent de vraag zich voor nadere analyse of het hiermede beoogde doel ook op minder kostbare wijze te bereiken is.

De uitgaven voor onderwijs — circa 1,2 miljard, inclusief 250 miljoen voor gemeentelijk onderwijs — zijn eveneens vrijwel geheel een gevolg van beleidsbeslissingen, waarbij uiteraard het streven naar een doelmatige structuur van het onderwijs een grote rol speelt. Behalve door het beleid kan op verschillende punten (zoals aantallen zittenblijvers, studieduur, investeringen) tevens door een zo doelmatig mogelijke uitvoering naar een optimaal resultaat worden gestreefd.

De bijdragen in internationale organisaties — circa 130 miljoen — zijn in hoofdzaak slechts te verlagen via een verlaging van de begrotingen van deze organisaties en via terughoudendheid bij het aangaan van verdragsverplichtingen. Elk

afzonderlijk lid, en zeker een klein land, heeft hier slechts een beperkte invloed.

Vermogensoverdrachten aan gezinnen en bedrijven — circa 400 miljoen —, zoals voor oorlogsschade, cultuurtechnische verbeteringen en woningbouw, lopen ten dele af (oorlogsschade) en zijn verder in belangrijke mate afhankelijk van het beleid, dat ten aanzien van huren en pachten wordt gevoerd. Wel lenen bijdragen in particuliere investeringen — circa 100 miljoen — zich evenals de eigen rijksinvesteringen (zoals voor de Rijkswaterstaat en de staatsbedrijven) — circa 550 miljoen —, voor studies over kosten en opbrengst, al levert het vinden zowel van de juiste methode als van de feitelijke gegevens veelal moeilijkheden op.

Efficiencybevordering in de defensiesector — 1,65 miljard — heeft geen invloed op het budgettaire plafond voor 1960, maar kan wel de fysieke prestaties van het defensieapparaat vergroten.

2. Burgerlijk apparaat

De groep van uitgaven, waaraan bij gesprekken over efficiency veelal in de eerste plaats wordt gedacht, is die voor het burgerlijk apparaat ad circa een miljard gulden. De sterkte van het apparaat, de verdeling over de rangen en de hoogte van de bezoldiging zijn hierbij beslissend. Ook hier heeft het beleid grote invloed; als men de Deltawerken wil uitvoeren, betekent dit uitbreiding van het personeel in dienst van het Rijk.

Het personeel is voor het merendeel werkzaam in grote buitendiensten (zoals de rijkspolitie, de rijkswaterstaat, de belastingdienst), waarvan voor de hand ligt, dat zij, in verband met de groei van het verkeer en de bevolking, op de langere duur een toeneming vertonen. Niettemin is het de laatste jaren gelukt om de sterkte van het rijkspersoneel in te krimpen. Zowel bij Defensie als bij de civiele ministeries (exclusief Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen) bedraagt de vermindering van de werkelijke sterkte sinds 1957 meer dan duizend man. Het personeel van de civiele departementen (exclusief Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen) was in 1948 nog 2½ pct. van de totale beroepsbevolking en thans 1½ pct.; een relatieve daling met 40 pct. Voor nadere gegevens over de sterkte van het rijkspersoneel sinds 1952, en met name wat betreft de diensten met een duidelijke personeelsvermindering, zij verwezen naar bijlage 9.

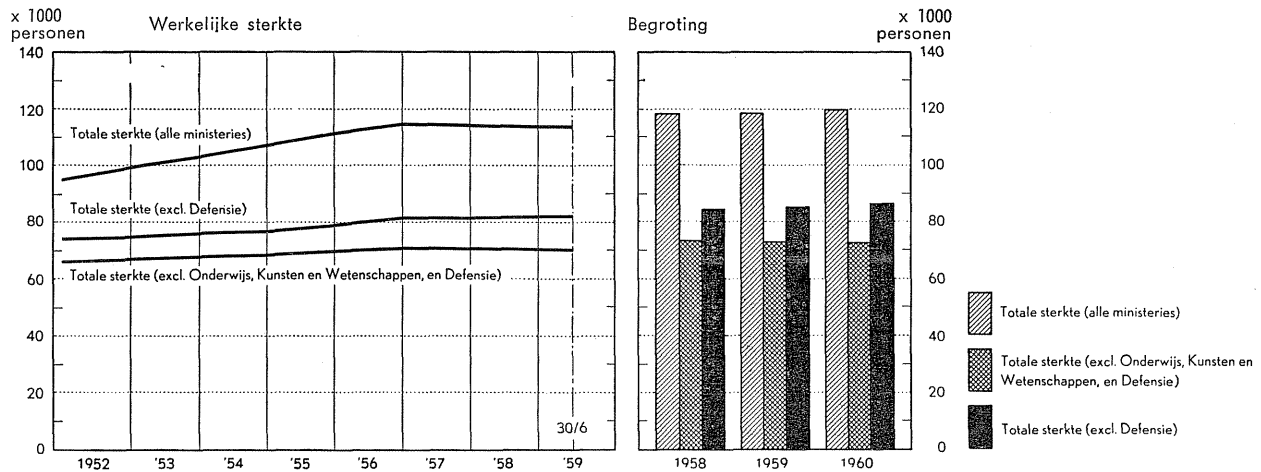
Deze personeelsvermindering is ten dele te danken aan vergroting van de efficiency en ten dele aan het aflopen of het afschaffen van taken.

Overzicht van het verloop van de sterkte van het burgerlijk rijkspersoneel ²⁾

Omschrijving	Werkelijke sterkte				Begrotingssterkte			
	31-1-57	31-1-58	31-1-59	30-6-59	1957	1958	1959	1960
Burgerlijk rijkspersoneel excl. O.K.W. en Defensie	71 441	71 101	70 660	70 401	74 921	73 144	72 945	72 719
O.K.W.	10 325	10 536	11 238	11 565	10 950	11 593	12 589	13 807
Defensie	33 152	32 945	32 265	32 084	34 851	33 485	33 100	33 100
Totaal	114 918	114 582	114 163	114 050	120 722	118 222	118 634	119 626

²⁾ Exclusief staatsbedrijven en exclusief geschorsten en langdurig zieken e.d. De aantallen, opgenomen in de miljoenennota 1959, zijn voor zoveel nodig herzien.

Overzicht van het verloop van de sterkte van het burgerlijk rijksperoneel

Recente voorbeelden van liberalisatie en van vereenvoudiging zijn het afschaffen van blokkering van gelden (in 1958 van een deel van de agrarische producentensubsidies, thans voorgesteld de opheffing van het Grootboek Woningverbetering), de liberalisatie van het handels- en deviezenverkeer, een beginnende liberalisatie van de woningmarkt en de woningbouw en het doortrekken van de zelfverzorging door Amboezen.

Leidt liberalisatie tot inkrimping van personeel, hetzelfde geldt voor het aflopen van taken (b.v. oorlogsschade, repatriëring uit Indonesië). Voorbeelden van mogelijke inkrimping, welke niet verband houden met liberalisatie, zijn de opheffing van het Ministerie van Zaken Overzee, welke nog niet in de ingediende begroting 1960 kon worden verwerkt, en de personeelsvermindering bij enkele afdelingen van de Ministeries van Verkeer en Waterstaat en van Financiën. Ook overigens wordt de personeelssterkte, waar mogelijk, verlaagd.

Voortdurend wordt er gestreefd naar vergroting van de doelmatigheid in de rijksdienst, waarvoor iedere Minister in eigen ressort verantwoordelijk is.

3. De taakverdeling tussen het Rijk, de provincies en de gemeenten

De rijksuitgaven zijn ook gestegen door de verschuiving van taken uit de lokale sfeer naar het Rijk. Ten dele betreft het hier technische voorzieningen, b.v. op het gebied van telecommunicatie, die zich meer lenen voor landelijk beheer. Bij uitgaven op ander terrein is centralisatie veelal minder noodzakelijk. Centralisatie vermindert het gevoel voor verantwoordelijkheid en de staatkundige belangstelling van de burgerij. Als het Rijk een taak gaat uitvoeren, gebeurt dat veelal volgens uniforme maatstaven, terwijl dikwijls dubbelures optreden bij de controle, de correspondentie over subsidies e.d. Door het geheel afschaffen van sommige taken, die het Rijk thans verzorgt, en door uiterste terughoudendheid te betrachten ten aanzien van nieuwe taken kan meer beleids- en financiële armslag worden gegeven aan gemeenten en provincies, hetgeen uiteindelijk tot een meer doelmatige besteding van overheidsgelden kan leiden.

4. De taakverdeling ten opzichte van de particulieren

Terwijl collectieve voorzieningen als defensie, justitie en waterstaat naar hun aard door de Overheid betaald moeten worden, lenen voorzieningen, welke een deel van de bevol-

king ten goede komen, zich vaak voor een financiering door de desbetreffende sector (men denke b.v. aan sociale verzekeringen of aan uit p.b.o.-heffingen gefinancierde activiteiten). Daardoor wordt bereikt, dat de belanghebbenden de voor- en de nadelen van de uitgaaf kunnen afwegen, zodat een effectieve controle wordt bevorderd.

Evenzo is het gewenst, dat de particulieren een grote mate van consumptievrijheid hebben en dat de subsidiëring van algemeen gebruikte goederen en diensten wordt vermeden. Dergelijke algemene subsidies betekenen nl. een gedwongen verlaging van het inkomen van belastingbetalers ter wille van een uitkering in natura aan hen. Ook worden door de afschaffing van subsidies, waardoor tot betaling van kostprijzen wordt overgegaan, administratiekosten bespaard.

Het streven naar verschuiving van overheidsuitgaven naar de particuliere sector betekent een grotere keuzevrijheid bij de besteding van het inkomen, en de bevordering van meer inzicht in de doeleinden, waarvoor men uitgaven verricht.

5. Beperking van rijkstaken in het algemeen

Wat de beperking van rijkstaken in het algemeen betreft zij opgemerkt, dat niet het grootste resultaat moet worden verwacht van het afkappen van bestaande taken, maar van het kritisch bezien van het peil van de uitgaven voor bestaande taken en het betrachten van de uiterste terughoudendheid met de aanvaarding van nieuwe taken.

Van groot belang is, dat de Volksvertegenwoordiging en de publieke opinie meewerken en begrip tonen voor een sober uitgavenbeleid. Een situatie, waarin slechts de groepen, die geïnteresseerd zijn in hogere uitgaven voor hun sector, aan het woord komen, leidt tot een inflatie van de uitgaven, een onharmonische ontwikkeling en een hoge belastingdruk.

In dit verband zij opgemerkt, dat bij de parlementaire begrotingsbehandeling het gesprek over het beleid zich dikwijls beperkt tot onderwerpen van algemeen bestuur, die geen neerslag vinden in de begrotingsartikelen. Voor zover de debatten over het beleid wel over begrotingsartikelen gaan, komt de hoogte van de gevraagde bedragen — bij een gegeven taakstelling — tegenwoordig niet vaak ter sprake. Indien de hoogte wel ter sprake komt, nemen vaak alleen degenen deel aan het debat, die pleiten voor hogere uitgaven. Op deze wijze is het gevaar niet denkbeeldig, dat een kritische beoordeling van de begrotingsbedragen uit de gezichtshoek van het algemeen belang achterwege blijft en dat als gevolg van de gehouden pleidooien een opwaartse druk op in de toekomst voor te stellen uitgaven wordt uitgeoefend.

V. De nationale schuld

Blijkens onderstaande tabel is gedurende de periode 30 juni 1958—30 juni 1959 de staatsschuld gestegen met 648 miljoen. Deze stijging is de resultante van een toeneming van de binnenlandse schuld met 982 miljoen en een afnemning van de buitenlandse schuld met 334 miljoen.

Overzicht van de omvang van de nationale schuld

	30 juni 1958	30 juni 1959
Binnenlandse staatsschuld		
Gevestigde binnenlandse schuld	10 718	11 270
Schatkistpapier in omloop	3 659	4 330
Schatkistpapier bij de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst van 26-2-1947	137	—
Muntbiljetten in omloop	116	104
Gemeente- en Provinciefonds	191	149
Stortingen door rijksfondsen en institutionele beleggers in anticipatie op een uit te geven lening	561	604
Overige binnenlandse schulden op korte termijn	532	607
Vergoedingen wegens geleden oorlogsschade (incl. Grootboek voor de Wederopbouw)	449	288
Vergoedingen wegens geleden watersnoodschade	36	29
Totaal binnenlandse schuld	16 399	17 381
Buitenlandse staatsschuld		
Gevestigde buitenlandse schuld	1 777	1 468
Kortlopende buitenlandse schuld	—	236
Verplichtingen wegens bij het Internationale Monetair Fonds opgenomen vreemde valuta	261	—
Totaal buitenlandse schuld	2 038	1 704
Totaal staatsschuld	18 437	19 085
Liquide middelen en vorderingen op korte termijn	755	916

In de voornoemde periode heeft de uitgifte plaatsgevonden van de 4½ pct. lening 1958, groot 250 miljoen, de 4½ pct. onderhandse lening 1958, groot 200 miljoen, en de 4½ pct. lening 1959, groot 400 miljoen. Niettegenstaande deze plaatsingen is de gevestigde binnenlandse schuld slechts toegenomen met 552 miljoen, doordat tot een bedrag van 297 miljoen schulddelging plaatsvond, terwijl voorts door wijziging van de koersverhouding tussen gulden en dollar de tegenwaarde van de 3 pct. dollarlening 1947 één miljoen gulden lager is gesteld. De delging van 297 miljoen vond voor 293 miljoen plaats door periodieke aflossingen en verplichte inkopen en voor 4 miljoen door het in betaling geven van staatsschuld ter voldoening van belastingaanslagen.

Het bedrag aan schatkistpapier in omloop is gestegen met 671 miljoen tot 4330 miljoen. Hierbij dient te worden bedacht dat:

1. de Nederlandsche Bank het — afzonderlijk vermelde — restant ad 137 miljoen aan schatkistpromessen, aan haar afgegeven ingevolge de overeenkomst van 26 februari 1947 (waarbij deze instelling haar R.M.-bezit aan de Staat overdroeg), in deze periode heeft verkocht;

2. 261 miljoen aan in notes belichaamde verplichtingen wegens bij het Internationale Monetair Fonds opgenomen vreemde valuta werd afgelost.

Het totaal van diverse vormen van schatkistpapier steeg derhalve slechts met 273 miljoen. Daarenboven is in het bedrag per ultimo juni 1959 ad 4330 miljoen 362 miljoen begrepen aan bij de Nederlandsche Bank ondergebracht schatkistpapier ter financiering van de overneming van de bank van de vorderingen en schulden, voortvloeiende uit de meergenoemde liquidatie van de Europese Betalingsunie.

Door de sub 1 genoemde verkoop is de post schatkistpapier bij de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst van 26-2-1947 komen te vervallen.

De mutaties in de overige posten van de binnenlandse nationale schuld resulteerden per saldo in een daling van 104 miljoen.

Op de gevestigde buitenlandse schuld is in de verslagperiode 112 miljoen verplicht afgelost, terwijl, op grond van de op 9 juni 1954 met de Regering van het Verenigde Koninkrijk afgesloten overeenkomst, bij de liquidatie van de Europese Betalingsunie de vervroegde aflossing heeft plaatsgevonden van het Britse Settlement ad 197 miljoen. Daarentegen is bij diezelfde liquidatie een kortlopend krediet verleend door de Duitse Bondsrepubliek ten bedrage van 236 miljoen. Ten slotte werd, zoals reeds medegedeeld, het bedrag van de bij het Internationale Monetair Fonds opgenomen vreemde valuta, zijnde 261 miljoen, terugbetaald.

Tegenover de toeneming van de totale staatsschuld met 648 miljoen stond een stijging van de liquide middelen en vorderingen op korte termijn met 161 miljoen. De hieruit resulterende netto mutatie ad 487 miljoen kan globaal in verband worden gebracht met de begrotingsontwikkeling op kasbasis in die periode. Blijkens de tabel in hoofdstuk VI, blz. 36, beliep het kastekort in het tweede halfjaar 1958 en het eerste halfjaar 1959 tezamen 1319 miljoen. Elimineert men de hierbij mede in aanmerking genomen aflossing van staatsschuld en de betalingen van oorlogs- en watersnoodschade, dan resulteert een negatief saldo van 560 miljoen. Het verschil met de hierboven genoemde netto schuldmutatie ad 487 miljoen is het gevolg van enkele bijzondere verrekeningen.

Hoewel het niet gebruikelijk is onder dit hoofdstuk de beschouwing van de nationale schuld verder uit te strekken dan tot 30 juni van het lopende jaar, zou de ondergetekende voor ditmaal een uitzondering hierop willen maken. Op 1 juli jl. heeft namelijk de uitgifte plaatsgevonden van de 4½ pct. lening 1959, groot f 1 190 780 000. Bij deze emissie was een recht op deelneming toegekend aan inschrijvers, die zich verbonden te storten met schuldbewijzen of inschrijvingen in het schuldregister van de 3 pct. Nederlandse Staatslening per 1962—64, van welke lening de restantlooptijd was teruggelopen tot beneden de vijf jaren. Van dit recht is voor het grootste deel van de lening per 1962—64, te weten 790,8 miljoen, gebruik gemaakt. Door het succes van deze vrijwillige conversie is tevens een halt toegeroepen aan de destijds plaatsvindende doorstroming van de lening per 1962—64 naar de geldmarkt. Deze doorstroming was monetair ongezond.

Voor het overige deel van de nieuwe lening ad 400 miljoen vond de storting in contanten plaats. Mede hierdoor is in de maand juli 1959 de post schatkistpapier in omloop teruggelopen met 358 miljoen.

Een gedetailleerd overzicht van de ontwikkeling van de staatsschuld sedert 1945 is opgenomen in bijlage 12.

VI. De kasontwikkeling van het Rijk

De kasontwikkeling in 1958

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de kasontwikkeling van de centrale Overheid in de periode van 1 januari 1957 tot en met 30 juni 1959. In het eerste deel zijn de kasmutaties samengevat, die voortvloeien uit de realisatie van de Gehele Dienst der Rijksbegroting (posten 1 t/m 5). Hieruit blijkt, dat zowel de budgettaire ontvangsten als de budgettaire betalingen in 1958 zich op een lager niveau bewogen dan in het voorgaande jaar.

De daling van de ontvangsten kwam geheel voor rekening van de door en ten behoeve van het Rijk geïnde kohierbelastingen ¹⁾. De hier opgetreden teruggang vindt voornamelijk haar oorzaak in het verloop van de wegens vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting geïnde bedragen, die in 1957, als gevolg van de versnelde aanslagregeling en invordering,

¹⁾ Bij de in het overzicht voor 1957 en 1958 vermelde kasontvangsten uit hoofde van belastingen bleven de belastingbetalingen door inlevering van staatsschuld ten belope van 51, resp. 9 miljoen buiten beschouwing. Bij post 3 (aflossing van langlopende binnenlandse staatsschuld) zijn deze betalingen evenmin in aanmerking genomen.

een uitzonderlijk hoog peil hadden bereikt. Het totaal van de niet-kohierbelastingen gaf ten opzichte van 1957 daarentegen een bescheiden accres te zien.

De toeneming van de overige begrotingsontvangsten met 143 miljoen vloeit in belangrijke mate voort uit grotere aflossingen en verhoogde rentebaten uit hoofde van kapitaalverstrekkingen aan staatsbedrijven.

De grote daling van de overige budgettaire betalingen (post 5) van 1957 op 1958 met 502 miljoen komt in een geheel ander licht te staan, indien in aanmerking wordt genomen, dat onder deze betalingen in 1957 is begrepen een bedrag van 533 miljoen wegens door het Rijk aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten verstrekte liquiditeitsvoorschotten, terwijl de volledige aflossing van deze voorschotten door de Bank in 1958 op deze post in mindering is gebracht. Indien deze bijzondere mutaties buiten beschouwing worden gelaten, geeft het verloop van de overige begrotingsbetalingen een geheel tegengesteld beeld te zien, namelijk een stijging van 7341 miljoen in 1957 tot 7905 miljoen in 1958, d.i. met 564 miljoen. Dit accres komt voor een overwegend deel voor rekening van

Overzicht van de kasmutaties van het Rijk

Ontvangsten	1957	1958			1959 1e half- jaar	Betalingen	1957	1958			1959 1e half- jaar
		1e half- jaar	2e half- jaar	Totaal				1e half- jaar	2e half- jaar	Totaal	
Budgettaire ontvangsten en betalingen											
1. Ontvangsten in geld uit belastingen	6 659	2 746	3 659	6 405	2 912	3. Aflossing van langlopende binnenlandse staatsschuld	206	99	117	216	171
2. Overige begrotingsontvangsten excl. overboekingen van de tegenwaarde-rekening	699	306	536	842	298	4. Aflossing van langlopende buitenlandse staatsschuld .	113	59	47	106	256
	7 358	3 052	4 195	7 247	3 210	5. Overige betalingen ten laste van de begroting	7 874	3 104	4 268	7 372	3 865
Kastekort uit hoofde van begrotingstransacties	835	210	237	447	1 082						
	8 193	3 262	4 432	7 694	4 292		8 193	3 262	4 432	7 694	4 292
Overige ontvangsten en betalingen											
6. Overboekingen van de tegenwaarderekening . .	364	17	—	17	—	Kastekort uit hoofde van begrotingstransacties	835	210	237	447	1 082
7. Opneming van langlopende binnenlandse staatsschuld	—	—	441	441	396	13. Mutaties in de voorinschrijfrekeningen betreffende deelneming in staatsleningen (zie ook post 8)	—	70	—	22	4
8. Mutaties in de voorinschrijfrekeningen betreffende deelneming in staatsleningen (zie ook post 13)	274	—	48	—	—	14. Netto aflossing van schatkistpapier (zie ook post 10)	—	—	236	—	—
9. Opneming van kortlopende buitenlandse staatsschuld .	—	—	—	—	236	15. Aflossing op de boekschuld aan de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst van 26 februari 1947. . . .	100	100	—	100	—
10. Netto plaatsing van schatkistpapier (zie ook post 14)	227	554	—	318	509	16. Vermindering van schuld aan provincies en gemeenten uit hoofde van belastingen (zie ook post 11). . .	—	38	—	—	108
11. Vermeerdering schuld aan provincies en gemeenten uit hoofde van belastingen (zie ook post 16)	89	—	71	33	—		935	418	473	569	1 194
12. Mutaties in diverse vorderingen en schulden op korte termijn	17	80	121	201	11						
	971	651	681	1 010	1 152						
Afneming liquide middelen van het Rijk	—	—	—	—	42	Toeneming liquide middelen van het Rijk	36	233	208	441	—
	971	651	681	1 010	1 194		971	651	681	1 010	1 194

de subsidieverlening via het Landbouw-Egalisatiefonds. Niet alleen deed zich hier de invloed gelden van een verhoging van het peil der subsidie-uitkeringen, doch daarnaast trad een cumulatie van betalingen op doordat in 1958 behalve uitkeringen over 1957 ook, bij wijze van voorschot, betalingen op de melkprijstoeslag over 1958 werden verricht.

Een deel van de uitgavenstijging was voorts een gevolg van het nakomen van nieuwe verplichtingen. Zo werd in 1958 de verstrekking van voorschotten ten behoeve van de woningwetbouw hervat, waarmee in dat jaar een bedrag van 180 miljoen was gemoeid. Ook de evacuatie van Nederlanders uit Indonesië, alsmede een aantal voorzieningen ter verruiming van de werkgelegenheid leidden tot additionele betalingen voor het Rijk. Ten slotte gaven ook de uitgaven voor enkele reeds bestaande onderwerpen van overheidszorg, zoals onderwijs, opnieuw een stijging te zien. Tegenover deze uitgavenverhogingen stond een teruggang bij andere overheidsvoorzieningen. Voor herstel van oorlogs- en watersnoodschade werd in 1958 nog slechts 139, respectievelijk 11 miljoen betaald, tegen 182, respectievelijk 32 miljoen in 1957. Voorts daalden de militaire kasuitgaven (exclusief civiele verdediging) in 1958 belangrijk, en wel met 186 miljoen tot 1656 miljoen. De uitgaven voor verkeer en waterstaat waren eveneens lager.

Anders dan in het voorgaande jaar, toen het Rijk met het oog op de omvangrijke financieringsbehoeften van de gemeenten en de particuliere sector zich van een beroep op de openbare emissiemarkt had onthouden, werd in 1958 door middel van de uitgifte van een 4½ pct. staatslening een bedrag van reëel 245 miljoen op de kapitaalmarkt opgenomen (post 7). Daarnaast kreeg het Rijk de beschikking over het provenu ad 196 miljoen van de onderhandse lening, waaraan door de Rijksfondsen werd deelgenomen ten laste van hun voorinschrijfrekeningen. De vermindering van de bedragen op deze rekeningen met 22 miljoen in 1958 (post 13) was de resultante van onttrekkingen wegens deelneming in de onderhandse lening en ten behoeve van de financiering van gemeentelijke kapitaalsuitgaven enerzijds en van bijstortingen anderzijds. Rekening houdende met de via de voorinschrijfrekeningen lopende bedragen heeft het Rijk in 1958 derhalve 419 miljoen aan kapitaalmarkt middelen aangetrokken (tegen 274 miljoen in 1957), waarmee nagenoeg geheel kon worden voorzien in de dekking van het uit begrotingstransacties resulterende kastekort ad 447 miljoen. Het niet door langlopende middelen gedekte gedeelte van het budgettaire kasdeficit alsmede de aflossing van de laatste 100 miljoen van de boekschuld aan de Nederlandsche Bank (post 15) konden ruimschoots worden gefinancierd met middelen, beschikbaar komende uit een netto toename van diverse vormen van vlottende schulden uit de overboeking van het op de tegenwaarderekening resterende saldo van 17 miljoen (post 6).

Van de mutaties in de vlottende schuld dient in de eerste plaats de toename van het uitstaande schatkistpapier (posten 10 en 14) te worden genoemd. Bij de beoordeling van de vermelde bedragen dient intussen rekening te worden gehouden met enkele bijzondere transacties, welke zowel in 1957 als in 1958 een rol hebben gespeeld. In de eerste plaats werden in 1957 bij het Internationale Monetaire Fonds en bij de Deutsche Bank respectievelijk 261 miljoen aan „notes” en 200 miljoen aan éénjaarspromessen ondergebracht, welke het volgende jaar weer werden afgelost. In 1957 werd voorts een bedrag van 68 miljoen aan schatkistpapier rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank ondergebracht in verband met de overneming door het Rijk van een vordering van de Bank op Argentinië. In samenhang met een gedeeltelijke aflossing door Argentinië verminderde dit papier in 1958 tot 56 miljoen.

Ten slotte vond in het eerste halfjaar 1958 de aflossing plaats van 100 miljoen schatkistpapier, dat zich sedert juli 1956 in handen had bevonden van een buitenlandse instelling. Indien men de invloed van deze bijzondere mutaties elimineert blijkt, dat uit anderen hoofde in 1957 per saldo een bedrag van 302 miljoen aan schatkistpapier werd afgelost, terwijl in 1958 netto 891 miljoen werd geplaatst.

In deze tegengestelde ontwikkeling kan een symptoom worden gezien van de sterke verruiming, welke de geldmarkt in 1958 heeft ondergaan.

Ook de overige kortlopende schulden van het Rijk (post 12) gaven in 1958 een in vergelijking met het voorgaande jaar betrekkelijk grote uitbreiding te zien. Dit accres hangt ten dele samen met de mutaties in de onbelegde gelden van de Postcheque- en Girodienst, welke, anders dan in het vorige jaar, in 1958 resulteerden in een netto storting in 's Rijks schatkist. Voorts werden in 1958 de eerste stortingen verricht op het Grootboek Woningverbetering, welke voortvloeiden uit de huurverhoging van augustus 1957.

Het totaal van deze stortingen ad 45 miljoen is eveneens onder dit hoofd begrepen. Als gevolg van de aanzienlijke ontvangsten uit hoofde van de netto toename van diverse vlottende schulden namen de liquide middelen van het Rijk in 1958 toe met 441 miljoen tot 935 miljoen. Zoals blijkt uit het aan het slot van het in dit hoofdstuk opgenomen overzicht, kwam deze stijging grotendeels tot uitdrukking in een toename van het bij de Nederlandsche Bank aangehouden rekening-courantgetoed.

In de vorige miljoenennota werd de verwachting uitgesproken, dat in 1958 de budgettaire kasuitgaven de ontvangsten met globaal 600 miljoen zouden overtreffen. Blijkens de realisatie is het tekort tot 447 miljoen beperkt gebleven. De oorzaak van het verschil was vrijwel geheel gelegen aan de zijde van de betalingen. Zo bleven de uitgaven voor militaire doeleinden, voor waterstaatswerken en de voorschotten ten behoeve van de woningwetbouw bij de raming ten achter, terwijl voorts enkele betalingen, welke in de prognose voor 1958 waren begrepen, in dat jaar niet werden gerealiseerd; dit laatste geldt met name voor zekere uitgaven ingevolge de E.E.G.- en Euratomverdragen en voor een kapitaalverstrekking van het Rijk aan het Industriële Garantiefonds. Daartegenover overtroffen de met de subsidieverlening via het Landbouw-Egalisatiefonds gemoeide bedragen de raming, zulks als gevolg van de vervroegde uitkering van de melkprijsgarantie, welke bij wijze van voorschot in 1958 werd uitbetaald.

De kasontwikkeling in het eerste halfjaar 1959

Zoals uit vorenstaand overzicht blijkt, mondde de budgettaire kasontwikkeling van het Rijk in het eerste halfjaar 1959 uit in een aanmerkelijk groter nadelig saldo van betalingen boven ontvangsten dan in de overeenkomstige periode van het voorgaande jaar, t.w. 1082 miljoen, resp. 210 miljoen. Deze achteruitgang met 872 miljoen is geheel toe te schrijven aan een tweetal bijzondere factoren. Enerzijds werd het kastekort in het eerste halfjaar 1958 geflatteerd door de terugstorting in 's Rijks schatkist door de Bank voor Nederlandsche Gemeenten van het merendeel — nl. 513 miljoen — van de in 1957 aan haar verstrekte liquiditeitsvoorschotten. Deze aflossing werd, zoals reeds hiervóór opgemerkt, in mindering gebracht van de overige begrotingsbetalingen (post 5). Anderzijds werd het budgettaire kasresultaat in het eerste halfjaar 1959 voor 598 miljoen ongunstig beïnvloed door de gevolgen van de liquidatie, per 15 januari 1959, van de E.B.U.¹⁾ De hiermede samenhangende vervroegde aflossing van de nog resterende schuld van het Rijk uit hoofde van het Britse Settlement ten belope van 197 miljoen is verwerkt in post 4 (aflossing van langlopende buitenlandse staatsschuld), waardoor deze ten opzichte van het eerste halfjaar 1958 een overeenkomstige toename vertoonde. Het uit de aflossing resulterende renteoordeel voor het Rijk ad 26 miljoen is onder de overige begrotingsontvangsten verantwoord. Daarnaast nam het Rijk de overige uit de liquidatie van de E.B.U. voortspruitende bilaterale vorderingen ad 427 miljoen van de Nederlandsche Bank over, welke uitgave is verwerkt in post 5 (overige begrotingsbetalingen). De financiering van bovengenoemde transacties heeft uiteindelijk geen invloed gehad op de kaspositie

¹⁾ Verwezen zij ook naar bijlage 3, blz. 9. De afwijkingen met de aldaar en elders in deze nota vermelde bedragen betreffen aflossingen, welke nog in de loop van 1959 plaatsvinden.

van het Rijk. Eensdeels kreeg het Rijk de beschikking over een bedrag van 236 miljoen wegens overneming van de Nederlandsche Bank van schulden aan voormalige E.B.U.-partners (post 9), terwijl anderdeels een bedrag van 362 miljoen aan schatkistpapier rechtstreeks bij de Bank in betaling werd gegeven.

Laat men de genoemde buitengewone factoren buiten beschouwing, dan resteert voor het eerste halfjaar 1959 een kastekort van 484 miljoen. Dit betekent een verbetering van 239 miljoen ten opzichte van het, eveneens gecorrigeerde, kasdeficit in de eerste zes maanden van 1958 ad 723 miljoen. Deze verbetering is een gevolg zowel van een stijging van de ontvangsten in geld uit belastingen als van een vermindering der begrotingsbetalingen.

De toeneming van de belastingontvangsten is geheel toe te rekenen aan hogere inkomsten uit hoofde van de niet-kohierbelastingen. Deze hangen in hoofdzaak samen met de gunstige ontwikkeling van produktie en werkgelegenheid, met de toeneming van de nationale bestedingen, met de tariefsverhoging van 10 februari 1958 van de omzetbelasting voor bepaalde artikelen en met de invloed van incidentele loonsverhogingen.

Aan de uitgavenzijde gaf de aflossing van langlopende binnenlandse staatsschuld (post 3) een toeneming te zien, welke echter werd overtroffen door een teruggang van de overige betalingen ten laste van de begroting. De stijging van post 3 is een gevolg van het voor de eerste maal tot aflossing komen van de 3 pct. investeringscertificaten en van de 3½ pct. staatslening 1948, waarmede respectievelijk 67 miljoen en 6 miljoen was gemoeid. De bij de overige begrotingsbetalingen opgetreden vermindering werd grotendeels veroorzaakt door geringere uitgaven voor subsidieverlening via het Landbouw-Egalisatiefonds. In de eerste plaats deden zich namelijk in het eerste halfjaar van 1959 de in het voorgaande genoemde cumulatieveverschijnselen niet langer gelden. Daarnaast is de verbetering van de positie op de internationale zuivelmarkt van betekenis geweest. Ook de kasuitgaven voor militaire doeleinden (excl. civiele verdediging) liepen terug, en wel van 818 miljoen in het eerste halfjaar 1958 tot 735 miljoen in de overeenkomstige periode van 1959. Anderzijds namen de betalingen van voorschotten ten behoeve van de woningwetbouw in vergelijking tot het eerste halfjaar 1958 toe met 162 miljoen tot 179 miljoen.

In overeenstemming met het in de vorige miljoenennota

aangekondigde voornemen in de dekking van het voor 1959 verwachte budgettaire kastekort te voorzien door een beroep op de open kapitaalmarkt heeft het Rijk ongeveer de helft van het destijds noodzakelijk geachte bedrag aan langlopende middelen reeds in het eerste halfjaar 1959 aangetrokken door middel van de emissie van een 4½ pct. staatslening ten belope van reëel 396 miljoen. Rekening houdende met de onttrekkingen aan de voorinschrijfrekeningen ad per saldo 4 miljoen (post 13), kwam in deze periode 392 miljoen aan kapitaalmarkt middelen voor het Rijk beschikbaar. Zoals hiervóór reeds werd berekend beliep het gecorrigeerde budgettaire kastekort 484 miljoen, welk tekort dus voor 92 miljoen niet op de kapitaalmarkt werd gedekt. Hieruit vloeide een overeenkomstige toeneming voort van de netto vlottende schuld van het Rijk naast die, welke strekte tot financiering van de overgenomen E.B.U.-vorderingen (nl. 236 miljoen buitenlandse kortlopende schuld en 362 miljoen schatkistpapier bij de Nederlandsche Bank). Deze stijging van de netto vlottende schuld ad 92 miljoen manifesteerde zich in de plaatsing van 147 miljoen schatkistpapier (evenals de eerder genoemde 362 miljoen begrepen in post 10) en in een afneming van de liquide middelen van 42 miljoen. Daartegenover trad bij de overige vormen van vlottende schuld een daling op van per saldo bijna 100 miljoen, voornamelijk de schuld aan provincies en gemeenten uit hoofde van belastingen betreffende (post 16).

Ondanks een intering met 42 miljoen op de liquide middelen handhaafde de liquiditeitspositie van het Rijk zich op een bevredigend niveau, hetgeen blijkt uit het volgende overzicht van de liquide tegoeden van de centrale Overheid. Onder de overige liquide middelen zijn begrepen saldi in vreemde valuta in verband met aflossingsverplichtingen.

	31 dec. 1956	31 dec. 1957	30 juni 1958	31 dec. 1958	30 juni 1959
Saldo bij de Ned. Bank . . .	252	290	293	643	712
Postrekeningen van 's Rijks schatkist	11	21	37	30	16
Comptabelen e.d.	195	183	153	211	164
Overige liquide middelen . .	—	—	244	51	1
Totaal	458	494	727	935	893
Mutatie t.o.v. vorige ultimo .	—	+ 36	+233	+208	— 42

VII. Slotbeschouwing

De ontwerpbegroting zoals deze, verdeeld in een aantal hoofdstukken, bij de Staten-Generaal wordt ingediend, vormt de weergave van de financiële gevolgen van het beleid, dat de Regering zich voorstelt te voeren op terreinen van zeer uiteenlopend karakter. Aan dit beleid, voor de onderdelen waarvan primair de afzonderlijke Ministers verantwoordelijk zijn, is in de voorgaande bladzijden van deze nota op verschillende plaatsen — in het bijzonder in hoofdstuk II — aandacht gewijd. Daarnaast vraagt de totaliteit dier financiële gevolgen, de begroting dus in haar geheel gezien, afzonderlijke bezinning, waarbij de samenstellende delen min of meer plegen te vervagen. In het eerste hoofdstuk is overwegend dit aspect van de begroting in het licht gesteld. De ondergetekende moge, gegeven zijn verantwoordelijkheid voor het algemene financiële beleid, in dit samenvattende slothoofdstuk aan de aldaar reeds ontwikkelde gedachtengang nog enkele beschouwingen vastknopen.

Het is van grote betekenis ernaar te streven, dat de overheidsfinanciën geen storend, en zo mogelijk een corrigerend element vormen in de algemeen-economische ontwikkeling. Dit vereist voortdurende aanpassing; de begroting van ieder jaar moet worden gesteld in het kader van de conjunctuurfase van dat jaar.

In de vorige miljoenennota werd de verwachting uitgesproken, dat het jaar 1959 zou worden gekenmerkt door een zekere hervatting van de opgaande lijn in de economische ontwikkeling, doch dat het stijgingstempo waarschijnlijk bescheiden zou zijn. De prognose waarop enkele maanden later het S.E.R.-advies inzake het sociaal-economische beleid zou worden gebaseerd schetste voor 1959 een soortgelijk beeld. In afwijking hiervan geeft het lopende jaar een krachtige expansie te zien.

In deze expansie en in het geconstateerde versnellings-element ligt een duidelijke waarschuwing. De vergelijking dringt zich op met de achtereenvolgende conjunctuurfases na 1951/'52. Deze mondden ten slotte uit in de overbesteding van 1956/'57. De huidige omstandigheden vergen een omzichtig beleid, opdat onze economie niet door een te snelle toeneming van de bestedingen opnieuw — en dan waarschijnlijk eerder dan de vorige maal — in een toestand van ernstige onevenwichtigheid zal geraken.

Een welbewuste anticyclische werking van de begroting is derhalve geboden. In het eerste hoofdstuk werd reeds aangegeven, dat — en in welke mate — de begroting van 1960 aan deze eis voldoet. Thans moge samenvattend nog op een iets andere wijze de werking van de begroting op de conjunctuurfase 1959/1960 worden toegelicht.

Stelt men de begroting 1960 naast de ontwerpbegroting voor 1959, dan kan men de verschillen in de volgende globale bedragen samenvatten. De belastingmiddelen stijgen in totaal met 550 miljoen en de overige middelen (na eliminering van 100 miljoen in 1960 te ontvangen aflossingen van voormalige E.B.U.-debiteuren) met 100 miljoen, te zamen dus met 650 miljoen. Het monetair relevante tekort daalt van 1425 tot 1025 miljoen of met 400 miljoen. De meerdere middelen blijken dus slechts voor een deel, nl. voor ongeveer 250 miljoen, voor hogere uitgaven te worden aangewend. Men vindt hierin een toepassing van de gezonde gedragsregel, dat in een opgaande ontwikkeling de conjuncturele belastingontvangsten niet volledig tot uitzetting van de overheidsactiviteit, doch zeker voor een deel tot vermindering van het tekort dienen te strekken.

Intussen beperkt zich de eigenlijke activerende werking van deze uitgavenvergroting tot ongeveer de helft van de genoemde 250 miljoen, aangezien de daarin begrepen stijging van de aflossingen op binnenlandse gevestigde schuld en van de woningbouwvoorschotten wegens hun bijzonder karakter — zij vormen op zichzelf geen reële uitgavenstimulans — buiten beschouwing mogen blijven. Naast deze uitgavenvermeerdering staat de impuls van een aantal belastingmaatregelen ad ongeveer 175 miljoen. De totale activerende werking kan derhalve worden gesteld op globaal 300 miljoen, dat is 3½ pct. van het in dit verband relevante uitgaventotaal (begroting 1959) van ca. 8 miljard. Voor een juiste beoordeling van dit percentage moet het worden vergeleken met de stijging van het nationale inkomen. Welnu, het thans voor 1959 geraamde nationale inkomen ligt 6 pct. boven dat van 1958, terwijl het nationale inkomen voor 1960 bijna 8 pct. hoger wordt geschat dan het cijfer voor 1959. Uit deze gegevens blijkt het anticyclische element in de begroting voor 1960. Het is het verschil tussen het groeipcentage van het nationale inkomen enerzijds en het groeipcentage van de monetaire relevante overheidsuitgaven — autonome belastingverlagingen daaronder mede begrepen — anderzijds, dat de maatstaf vormt voor de anticyclische beïnvloeding van de conjunctuur door de overheidsfinanciering.

De ondergetekende zou er in dit verband nl. nog eens met nadruk op willen wijzen, dat het voor een gezond, op de conjunctuur afgestemd begrotingsbeleid niet noodzakelijk en in de praktijk ook nauwelijks mogelijk is om in de opgaande fase de overheidsuitgaven in absolute zin te verlagen. Verscheidene categorieën van uitgaven dienen nu eenmaal, willen knelpunten worden vermeden, mee te groeien, terwijl van andere de structurele ontwikkeling niet kan worden doorbroken. In dit licht is het nuttig eraan te herinneren, dat juist de uitgavencategorieën verkeer en waterstaat en onderwijs de sterkste stijging — resp. 100 en 160 miljoen — te zien geven.

Nu is in het voorgaande de begroting 1960 vergeleken met de ontwerpbegroting 1959. Een analyse met de vermoedelijke uitkomsten als uitgangspunt — zoals, zij het op enigszins andere wijze, in hoofdstuk I is geschied — wijst een zwakkere anticyclische werking aan. De ondergetekende zou hier het volgende over willen opmerken. De expansie is eerder gekomen dan was voorzien. Tegelijkertijd is ook het begrotingsbeeld gunstiger geworden. Een aantal uitgaven blijft bij de raming ten achter, de middelen ondervinden de invloed van het gunstige getij en het monetair relevante tekort is verminderd. Aldus is het anticyclische effect van de begroting vervroegd; het komt reeds in 1959 tot uiting. Door deze vervroeging wordt echter ook de vergelijking 1959/1960, wat het anticyclische moment betreft, minder tekenend dan op basis van de oorspronkelijke gegevens; bedoeld moment valt als het ware uiteen in een reeds voor het jaar 1959 werkend gedeelte en een gedeelte, dat in 1960 tot werkzaamheid zal komen. Dit is geen nadeel; integendeel, deze vervroegde aanpassing van de overheidsfinanciën bevordert de geleidelijkheid van de economische opgang.

De gunstiger conjuncturele ontwikkeling heeft zich nog weinig op de kapitaalmarkt doen gevoelen. Hierdoor kon het aanvankelijk voorgenomen beroep van het Rijk gehandhaafd blijven. Zo komt de verbetering van de budgettaire positie uiteindelijk hierin tot uiting, dat de op de voorinschrijfrekeningen

accumulerende gelden in 1959 niet voor financiering van rijks-uitgaven behoeven te worden aangewend; zij zijn echter beslist nodig als element van anticyclische overheidsfinanciering in een jaar van onverwachte snelle opleving van de conjunctuur.

In het voorgaande werden het begrotingsbeeld en het begrotingsbeleid geplaatst in het kader van de ontwikkeling van de overige categorieën van de nationale bestedingen. Met betrekking tot die bestedingen moet in het bijzonder de aandacht worden gevraagd voor het feit, dat thans opnieuw beweging zal komen in het loonpeil van de verschillende bedrijfstakken. De daaruit voortvloeiende toeneming, met name van de consumptieve bestedingen, verscherpt de noodzakelijkheid de ontwikkeling van de overheidsbestedingen binnen bepaalde grenzen te houden. Aangezien de verlaging van de belastingtarieven als conjunctuurimpuls grotendeels op één lijn moet worden gesteld met een toeneming van de particuliere bestedingen uit anderen hoofde, vloeit hieruit voort, dat het belastingbeleid niet los kan worden gezien van het loonbeleid. Bestedingstimulerende maatregelen in het loonvlak, respectievelijk op het budgettaire terrein kunnen onder omstandigheden elk voor zich nog wel toelaatbaar zijn, in de huidige conjunctuurfase zouden loonsverhoging en substantiële belastingverlaging tezamen welhaast met zekerheid tot overbesteding leiden. Het beleid, dat de Regering met instemming van de Staten-Generaal op het gebied van de lonen heeft gekozen, noopt er met andere woorden te meer toe met het budgettaire beleid in 1960 de nodige voorzichtigheid te betrachten. Voorkomen moet worden, dat door krachtige impulsen van die zijde de toelaatbare grenzen worden overschreden, waardoor zich een niet meer te stuiten proces in de richting van overbesteding zou gaan ontwikkelen. Het zou bovendien in ernstige mate moeten worden betreurd, indien daardoor het thans aanvaarde nieuwe systeem van loonvorming de kans op volledige en reële verwezenlijking zou worden ontnomen.

De ondergetekende is er dan ook van overtuigd, dat, mede gezien de hoge urgentie van een verbetering van de fiscale positie van de ongehuwden en de gevolgen, welke de investeringsfaciliteiten ook voor 1960 zullen hebben, geen verdere belastingverlaging mogelijk is. Dit houdt dus in, dat aan een verlenging van de z.g. tijdelijke belastingverhogingen niet zal kunnen worden ontkomen.

De ondergetekende betreurt, op zich zelf gezien, dat voor het komende jaar met een verlaging van het inkomstenbelastingtarief voor ongehuwden en met het treffen van een aantal voorzieningen ten aanzien van fusies moet worden volstaan. Hij heeft reeds bij een eerdere gelegenheid doen uitkomen, dat naar zijn oordeel de bestaande belastingdruk te hoog is.

Dit betekent, dat bij het tegenover elkaar afwegen van en het doen van een keuze tussen verschillende alternatieve beleidsmogelijkheden de noodzaak van verlichtingen in de fiscale sfeer meer op de voorgrond treedt en dat het met andere woorden niet verantwoord is de belastingdruk als voornaamste sluitstuk van de begroting te hanteren. Ook de uitgavenontwikkeling zal derhalve uiteindelijk de ruimte moeten creëren voor een verlaging van de fiscale lasten. Met deze uitspraak staat men echter op zichzelf nog ver van een verwezenlijking. Immers, worden op bepaalde terreinen de uitgaven verlaagd, dan staan daartegenover steeds allerlei eisen voor hogere uitgaven ten aanzien van essentiële overheidstaken — onderwijs, verkeer en waterstaat, ontwikkeling der probleemgebieden — die tegen belastingverlaging moeten worden afgewogen. Een stap in de goede richting is gedaan door de maatregelen, welke leiden tot een vermindering van de prijs subsidies. Daarbij is van betekenis, dat de verlichting, welke uit de huurverhoging voor de overheidsbegroting voortvloeit, voor een belangrijk deel pas na 1960 zal blijken. Een voortgang op deze weg van subsidieverlaging zal een verdere bijdrage kunnen leveren tot het verkrijgen van de nodige speelruimte. Ook op andere terreinen dienen de mogelijkheden zoveel mogelijk te worden uitgebuit; in de voorgaande beschouwingen in deze nota zijn daaromtrent een aantal suggesties geopperd.

Een andere kwestie is, van welke aard een eventueel moge-

lijke belastingverlaging zou moeten zijn. Het lijkt intussen prematuur, daarop thans uitvoerig in te gaan. De ondergetekende zou dan ook met deze algemene opmerking willen volstaan, dat de aandacht meer in het bijzonder ware te richten op de sfeer der directe belastingen, waar de druk, mede door de progressie, relatief het sterkst is toegenomen en waar bovendien op verschillende punten ongunstige nevenwerkingen in toenemende mate aan de dag treden. Hieraan moge ten slotte nog worden toegevoegd, dat alle in het voorgaande naar voren gebrachte gezichtspunten uiteraard zullen worden betrokken bij de beantwoording van de vraag, welke voorzieningen na 1960 nodig zullen zijn met betrekking tot de thans voor één jaar verlengde belastingmaatregelen.

De zorg voor een evenwichtige ontwikkeling van onze economie, die in het voorgaande tot uitdrukking is gebracht, spruit voort uit het diepe besef bij de Regering van de ernstige gevolgen, die een hernieuwde overbesteding met zich zou brengen. Herinnerd zij in de eerste plaats aan de grote tekorten van de betalingsbalans — graadmeter bij uitstek voor een land als het onze — in 1956/57 en het daarmee samenhangende deviezenverlies. Maar daarnaast staat de ondermijning van de waardevastheid van het geld, die onontkoombaar het optreden van overspanningsverschijnselen begeleidt; te ernstiger omdat de ontwikkeling hier, anders dan bij de betalingsbalans, blijkens ervaring niet omkeerbaar is.

De vrees voor muntontwaarding is sterk verbreid. Nu moet voorop worden gesteld, dat het verschijnsel van een voortdurende prijsstijging niet zo algemeen is als weleens wordt verondersteld. Uit onderstaand staatje blijkt, dat allerlei prijsindices thans beneden, gelijk met of slechts weinig boven het peil van 1952/1953 liggen. Te dien aanzien kan dus niet van een voortdurende trendmatige stijging worden gesproken.

Prijsindexcijfers
(1953 = 100)

	1952	1958	1959 (juni)
Wereldmarkten			
Moody-index	104	96	94
Schulze-index	103	99	101 ¹⁾
Nederland			
Groothandelsprijzen	104	105	105
Invoerprijzen	111	101	98
Uitvoerprijzen	109	102	99
Kosten van levensonderhoud . .	100	117	117
Idem (excl. huren)	100	114	114

¹⁾ april.

Een duidelijke uitzondering vormt het prijsniveau in de consumptieve sfeer, waarvoor in de tabel als indicatie de index van de kosten van levensonderhoud (exclusief verplichte sociale verzekeringen — waaronder de A.O.W. — en de loonbelasting) is opgenomen. Deze blijkt in de betrokken periode 17 pct. te zijn gestegen of gemiddeld bijna 2,5 pct. per jaar. Nu moet hierbij allereerst worden bedacht, dat aan deze stijging voor een deel het elimineren van kunstmatige elementen in onze prijsstructuur ten grondslag ligt. Met name geldt dit voor het te lage huurpeil; in deze jaren is een deel van de weg

naar het bereiken van evenwichtshuren afgelegd. Laat men deze factor buiten beschouwing, zoals in de laatste regel van de tabel is geschied, dan resteert een stijging van 14 pct. Dit is intussen altijd nog 2 pct. per jaar, naar het oordeel van de ondergetekende beslist te veel. Evenwel mag deze ontwikkeling niet los worden gezien van de gunstige conjunctuur, culminerend in de overbesteding, die het grootste deel van deze zeven jaar heeft overheerst. Anderzijds mag ook niet uit het oog worden verloren, dat het juni-cijfer (exclusief huren) voor 1959 gelijk is aan dat van twee jaren geleden. Er treden weliswaar schommelingen op, veelal door klimatologische oorzaken — de stijging van juli jl. is een recent voorbeeld —, maar toch is er een duidelijke afvlakking, die tot verheugenis stemt en noodt tot de inspanning, deze stabiliteit te handhaven.

Intussen dringt zich bij bestudering van de zo juist gegeven tabel de vraag op, of de index van de kosten van levensonderhoud wel de juiste maatstaf is voor de veronderstelde waardeveranderingen van de gulden. Zonder hier veel verder op in te gaan moge worden gewezen op het treffende verschil in verloop met de drie andere op Nederland betrekking hebbende indices. Mogelijk zijn daarbij ook bepaalde verdelingsaspecten (de verdeling van het nationale inkomen tussen de verschillende groepen) aan de orde. Een andere kwestie is, dat bij de berekening van het indexcijfer geen rekening kan worden gehouden met de in onze snel evoluerende samenleving voortdurend toenemende keuzemogelijkheden bij de bestedingen.

Al met al is de ondergetekende van oordeel, dat handhaving van een redelijke stabiliteit van de interne geldswaarde toch niet als een structurele onmogelijkheid moet worden beschouwd. Nadrukkelijke voorwaarde is echter wel, dat economische overspanning wordt vermeden. Typerend is, dat in de sector, waar bijna voortdurend spanningen hebben overheerst, nl. de bouwrijverheid, de prijsstijging ook het meest spectaculair is geweest. Een overspannen vraag drijft de prijzen omhoog. Dit geldt niet alleen voor de goederen en diensten; ook op de arbeidsmarkt treedt dit verschijnsel aan de dag. Het gevaar wordt dan zeer reëel, dat de lonen de produktiviteit in ontwikkeling voorbijstreven en de prijzen gaan meeslepen. De verantwoordelijkheid voor de loonontwikkeling is thans in sterkere mate dan voorheen bij het bedrijfsleven komen te liggen. Aan de Regering blijft evenwel de taak, zoveel als in haar vermogen ligt te voorkomen, dat de lonen door de evenbedoelde conjuncturele oorzaken uit de hand lopen en daarmee de waardevastheid van de munt aantasten.

Expansie betekent groei, vooruitgang. Het stemt tot voldoening, dat de achter ons liggende recessie van korte duur is geweest. Men moet zich verheugen in de hervatting van de opgaande lijn. Nochtans ademen de voorgaande beschouwingen veeleer een geest van voorzichtigheid dan van optimisme. Dit spruit voort uit de overtuiging van de ondergetekende, dat ons volk slechts dan de vruchten van de groei zal kunnen plukken, als het erin slaagt, vooral door het matigen van verlangens op allerlei gebied, de ontwikkeling gezond te houden. Wij moeten voorkomen, dat een gezonde en verheugende groei onttaardt in onevenwichtigheden en alsdan leidt tot een pijnlijk aanpassingsproces. De aanvaarding van de begroting 1960, zoals zij hierbij wordt aangeboden, alsmede van de daarmee verband houdende wetsontwerpen zal daartoe een wezenlijke bijdrage zijn.

De Minister van Financiën,

J. ZIJLSTRA.

BIJLAGEN

bij de

NOTA BETREFFENDE DE TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN, BEHORENDE BIJ DE ONTWERPBEGROTING VOOR 1960

Algemene begrotingsoverzichten

	Blz.
1. Algemene verzamelstaat der ontwerp-rijksbegroting voor het dienstjaar 1960	2
2. Analyse van de begrotingen 1958, 1959 en 1960, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding	3
3. De ontwikkeling van de begroting 1959	8
4. Overzicht van de diensten 1949 tot en met 1958	12

Analyses van de uitgaven

5. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1953 tot en met 1960	15
6. Overzicht van de uitgaven voor investeringen door het Rijk en door de fondsen en de staatsbedrijven	17

Analyses van de middelen

7. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1953 tot en met 1960	18
8. Overzicht van de aan de rijksbegroting ten goede komende belastingen voor 1959 en 1960	20

Bijzondere overzichten en onderwerpen

9. De sterkte van het burgerlijk rijksperoneel	21
10. Enige gegevens over de financiën van de lagere publiekrechtelijke lichamen	24
11. De staatsbalans	27
12. Overzicht van de ontwikkeling van de nationale schuld sinds 1945	32
13. Beknopt overzicht van de begrotingen van de fondsen en de staatsbedrijven voor 1960	33

1. Algemene verzamelstaat der ontwerp-rijksbegroting voor het dienstjaar 1960 ¹⁾

I. Gewone Dienst (in miljoenen guldens)						III. Gehele Dienst (in miljoenen guldens)					
Hoofdstukken		Ver- moedelijke uitkomsten 1959		Raming 1960		Hoofdstukken		Ver- moedelijke uitkomsten 1959		Raming 1960	
		Uit- gaven	Mid- delen	Uit- gaven	Mid- delen			Uit- gaven	Mid- delen	Uit- gaven	Mid- delen
I.	Huis der Koningin	3	—	3	—	I.	Huis der Koningin	3	—	3	—
II.	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin .	8	—	9	—	II.	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin .	8	—	9	—
II A.	Algemene Zaken	3 ²⁾	—	17 ²⁾	—	II A.	Algemene Zaken	3 ²⁾	—	17 ²⁾	—
III.	Buitenlandse Zaken	262	11	250	11	III.	Buitenlandse Zaken	266	11	254	11
IV.	Justitie	217	27	224	26	IV.	Justitie	217	27	224	26
V.	Binnenlandse Zaken	400 ³⁾	1	349 ³⁾	1	V.	Binnenlandse Zaken	401 ³⁾	1	350 ³⁾	2
VI.	Onderwijs, Kunsten en We- tenschappen	1 217	67	1 347	75	VI.	Onderwijs, Kunsten en We- tenschappen	1 285	68	1 420	77
VII A.	Nationale Schuld	715	110	857	124	VII A.	Nationale Schuld	1 247	113	1 234	127
VII B.	Financiën	458 ⁴⁾	7 081	444 ⁴⁾	7 507	VII B.	Financiën	1 068 ⁴⁾	7 157	516 ⁴⁾	7 698
VIII.	Defensie	1 623	19	1 651	21	VIII.	Defensie	1 623	19	1 651	21
IX A.	Volkshuisvesting en Bouw- nijverheid	461	6	461	5	IX A.	Volkshuisvesting en Bouw- nijverheid	1 061	27	1 242	27
IX B.	Verkeer en Waterstaat . . .	373 ⁵⁾	50	402 ⁵⁾	51	IX B.	Verkeer en Waterstaat . . .	757 ⁵⁾	191	838 ⁵⁾	216
X.	Economische Zaken	89	39	117	38	X.	Economische Zaken	166	50	156	54
XI.	Landbouw en Visserij . . .	675	21	531	19	XI.	Landbouw en Visserij . . .	705	24	560	23
XII.	Sociale Zaken en Volks- gezondheid	524	17	456	17	XII.	Sociale Zaken en Volks- gezondheid	538	17	460	17
XII A.	Maatschappelijk Werk . . .	132	11	131	8	XII A.	Maatschappelijk Werk . . .	137	14	137	11
XIII.	Zaken Overzee	83	—	99	—	XIII.	Zaken Overzee	83	—	99	—
XIV.	Onvoorziene uitgaven . . .	1	—	91	—	XIV.	Onvoorziene uitgaven . . .	1	—	91	—
Totaal		7 244	7 460	7 439	7 903	Totaal		9 569	7 719	9 261	8 310
Saldo		+216		+464		Saldo			-1850		-951

II. Buitengewone Dienst

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

(in miljoenen guldens)

Hoofdstukken		Ver- moedelijke uitkomsten 1959		Raming 1960	
		Uit- gaven	Mid- delen	Uit- gaven	Mid- delen
III.	Buitenlandse Zaken . . .	4	—	4	—
V.	Binnenlandse Zaken	1	—	1	—
VI.	Onderwijs, Kunsten en We- tenschappen	68	1	73	2
VII A.	Nationale Schuld	532	3	377	3
VII B.	Financiën	610 ⁴⁾	76	72 ⁴⁾	191
IX A.	Volkshuisvesting en Bouw- nijverheid	600	21	781	22
IX B.	Verkeer en Waterstaat . . .	384 ⁵⁾	141	436 ⁵⁾	165
X.	Economische Zaken	77	11	39	16
XI.	Landbouw en Visserij . . .	30	3	29	4
XII.	Sociale Zaken en Volks- gezondheid	14	—	4	—
XII A.	Maatschappelijk Werk . . .	5	3	6	3
Totaal		2 325	259	1 822	407
Saldo			-2066		-1415

¹⁾ Inclusief de in paragraaf 3 van hoofdstuk I van deze nota vermelde additionele posten.²⁾ Inclusief Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie.³⁾ Exclusief Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie.⁴⁾ Exclusief de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds.⁵⁾ Inclusief de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds.

2. Analyse van de begrotingen 1958, 1959 en 1960, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding

In deze analyse worden de begrotingsuitgaven en -ontvangsten welke betrekking hebben op de jaren 1958, 1959 en 1960 gerangschikt naar kostensoorten, waarbij wordt aangesloten bij de methodiek, die wordt gevolgd bij de nationale boekhouding ¹⁾. Naast de groepering van de uitgaven naar functies in hoofdstuk II en de indeling van de middelen in hoofdstuk III dragen de hierbij gehanteerde tabellen er toe bij het inzicht in de betekenis van de staatsuitgaven en -ontvangsten voor de nationale economie te verdiepen. De hier gevolgde methode ligt met de in hoofdstuk II toegepaste groepering in beginsel ten grondslag aan begrotingsanalyses in het kader van de Verenigde Naties en van de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking; bij vergelijkende begrotingsstudies in Beneluxverband wordt zij reeds jaren toegepast.

Voor 1958 is uitgegaan van de cijfers die betrekking hebben op het vermoedelijk beloop, voor 1959 werden de vermoedelijke uitkomsten aangehouden, terwijl in de cijfers van de ontwerp-begroting 1960 ook de additionele posten, zoals deze op blz. 6 van de nota zijn opgenomen, zijn verwerkt.

De eerste van de zeven rekeningen, waaruit de analyse is opgebouwd, omvat de uitgaven van het Rijk in de consumptieve sfeer. Naast de bedragen voor lonen en salarissen vallen hieronder ook de uitgaven, die benodigd zijn voor de goederen en diensten, die het Rijk betreft van bedrijven en van het buitenland, zowel te zijnen eigen behoefte (materiële uitgaven) als ten behoeve van de particuliere sector, de lagere publiekrechtelijke lichamen en het buitenland. Voorts dient het gebruik van duurzame (kapitaal-) goederen onder het verbruik van de nationale middelen gerekend te worden (afschrijvingen). Daartegenover staan de inkomsten van de Overheid uit aan de particuliere sector geleverde goederen en diensten (diverse exploitatie-ontvangsten) en de bijdragen in diensten van het Rijk welke van lagere publiekrechtelijke lichamen en van het buitenland worden ontvangen. Het saldo van rekening I geeft aan het netto-beroep van het Rijk op de nationale middelen voor consumptieve doeleinden (voor 1960 geraamd op 4298 miljoen).

Op rekening II komen de door het Rijk van de bedrijven en van het buitenland ontvangen rente en winst, zomede de verschuldigde rente op de staatsschuld en de bijdragen in exploitatieverliezen van bedrijven.

Rekening III geeft de inkomensstromen van en naar het Rijk weer. Het betreft hier overdrachten van gelden om niet, waarbij geen rechtstreeks verband tussen inkomen en tegenprestatie kan worden gelegd. Op deze rekening komt de inkomensherverdelende activiteit van het Rijk tot uiting.

De saldi van de rekeningen I, II en III tezamen vormen het zogenaamde exploitatiesaldo van het Rijk. Voor 1960 bedraagt dit 1196 miljoen. Het aldus verkregen bedrag, dat de besparingen van het Rijk aangeeft, strekt tot financiering van vermogensoverdrachten om niet door de Staat, van investeringen of voor schuldaflissing.

Rekening IV heeft een soortgelijke betekenis als rekening III, met dit verschil, dat hierop in het algemeen tot uitdrukking wordt gebracht de mate, waarin het Rijk bijdraagt tot vermogensvorming in andere sectoren.

De som van de saldi van de rekeningen I, II, III en IV is gelijk aan het saldo van de Gewone Dienst.

Op rekening V wordt het beroep van het Rijk op de nationale middelen voor investeringsdoeleinden tot uitdrukking gebracht. Het saldo van deze rekening, dat voor 1960 259 miljoen bedraagt, geeft aan de nettotoeneming van de kapitaal-goederen van de Staat. Naast de nieuwe werken, welke op de Buitengewone Dienst staan vermeld, zijn in de onderhavige rekening onder de directe bruto-investeringen ook opgenomen

het zogenaamde groot-onderhoud van werken en de uitgaven voor inrichting, uitbreiding en vernieuwing (roerende goederen), welke in de rijksbegroting ten laste van de Gewone Dienst worden gebracht. De afschrijvingen zijn dienovereenkomstig verhoogd, zodat het saldo van rekening V in overeenstemming is met het saldo van de nieuwe werken en afschrijvingen op de Buitengewone Dienst.

Terwijl in rekening V „Directe investeringen” uitsluitend de investeringen worden opgenomen, welke tot de rechtstreekse investeringen van het Rijk kunnen worden gerekend, worden in rekening VI „Indirecte investeringen” die investeringen samengebracht, die formeel in de rijksbegroting als kapitaalverstrekking worden beschouwd, doch materieel een investering zijn van de rijksoverheid. Voorbeelden hiervan zijn de kapitaalverstrekking aan de staatsbedrijven en die aan het Zuiderzeefonds, dit laatste voor zover het betreft de landbouwkundige werken. Voor zover echter de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds strekt tot de aanleg van waterbouwkundige werken, wordt deze beschouwd als een directe investering van het Rijk en derhalve opgenomen onder rekening V „Directe investeringen”. Voorts worden onder rekening VI opgenomen deelnemingen in investeringen van de particuliere sector.

Ten slotte worden in rekening VII de overige balansmutaties van het Rijk belicht. De betekenis van deze rekening spreekt voor zich zelf. Het saldo van deze rekening tezamen met het bedrag van de netto directe en indirecte investeringen is gelijk aan het saldo van de Buitengewone Dienst.

Rekening I. Consumptie

A. Lasten

Onder „Bijdragen in diensten van de particuliere sector” vallen in het algemeen de subsidies, welke niet voor werken zijn bestemd en ook niet het karakter hebben van een inkomens- of vermogensoverdracht, doch worden gegeven ten behoeve van het bijzonder onderwijs, de verpleging e.d., dus voor het verrichten van taken, welke de Staat, om welk o reden dan ook, niet door zijn eigen organen doet verrichten.

Onder „Bijdragen in diensten van lagere publiekrechtelijke lichamen” worden samengebracht de bijdragen van de Staat in uitgaven van consumptieve aard van lagere publiekrechtelijke lichamen, zoals die voor de gemeentepolitie en voor het openbaar onderwijs.

De „Bijdragen in diensten van het buitenland” bevatten de subsidies, bijdragen, contributies, enz. aan andere landen en aan internationale organisaties en instellingen.

B. Baten

De post „Personeelsverhaal” behelst de ontvangsten wegens inhoudingen op het salaris ingevolge bijdragen voor inkoop van diensttijd voor pensioen en de inhoudingen ingevolge de spaarregeling.

Onder de „Bijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen in diensten van het Rijk” worden ontvangsten geboekt wegens diensten, door het Rijk verleend, in welke diensten door lagere publiekrechtelijke organen wordt bijgedragen. Hieronder worden onder meer opgenomen de bijdragen van gemeenten in de kosten van rijksonderwijsinstellingen.

Voor de „Bijdragen van het buitenland in diensten van het Rijk” geldt mutatis mutandis hetzelfde. Voorbeelden hiervan doen zich voor bij die gevallen, waarin Nederland ten behoeve van een ander land of internationale organisaties diensten verricht en daarvoor een vergoeding ontvangt.

Rekening II. Rente, verlies en winst

De posten „Bijdragen in exploitatieverliezen van bedrijven” en „Aandeel in exploitatiewinsten van bedrijven” hebben zowel op staatsbedrijven als op bedrijven in de particuliere sector betrekking.

¹⁾ In recente studies betreffende de nationale rekeningen worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek enige nieuwe criteria en definities gehanteerd, waardoor verschillen kunnen ontstaan tussen de in deze bijlage verstrekte gegevens en die van het C.B.S.

Rekening VI. Indirecte investeringen**A. Debet**

Het algemene karakter van deze rekening werd reeds in het voorgaande besproken.

De post „Investerings via fondsen” betreft kapitaalverstrekingen aan fondsen, als bedoeld in artikel 87 van de Comptabiliteitswet, welke door die fondsen voor investeringsdoeleinden worden gebruikt.

Voor de post „Investerings via staatsbedrijven” geldt mutatis mutandis hetzelfde. Staatsbedrijven zijn die bedrijven, waarvoor artikel 88 van de Comptabiliteitswet toepassing heeft gevonden.

Onder de post „Deelnemingen in investeringen van derden” zijn samengebracht deelnemingen in investeringen van de particuliere sector, derhalve van particuliere bedrijven en instellingen, en van bedrijven, welke, hoewel in feite eigendom van de rijksoverheid, een privaatrechtelijke bedrijfsvorm hebben. Een deelneming in het aandelenkapitaal van bedrijven als vorenbedoeld, wordt, wanneer die deelneming leidt tot investeringen door die bedrijven, hieronder verantwoord.

De overige posten behoeven, naar het voorkomt, geen toelichting.

B. Credit

Verwezen zij naar hetgeen is medegedeeld sub VI, A. Debet.

Rekening VII. Overige vermogensmutaties**A. Debet**

In de post „Kapitaalverstrekingen aan particuliere bedrijven” zijn die uitgaven verwerkt, waarbij de Staat kapitaal ter leen verstrekt aan particuliere bedrijven, waaronder hier worden verstaan alle bedrijven, met uitzondering van de staatsbedrijven ex artikel 88 van de Comptabiliteitswet.

De post „Kapitaalverstrekingen buitenland” wordt ook gebruikt voor kapitaalverstrekingen aan overzeese rijkssdelen.

B. Credit

De post „Aflossingen door particuliere bedrijven” omvat die gevallen, waarin de Staat aflossing ontvangt op door hem tegen de een of andere vorm van schuldbekentenis aan particuliere bedrijven verstrekt kapitaal.

I. Consumptie

(in miljoenen guldens)

Lasten				Baten			
Omschrijving	1958 Ver- moedelijk beloop	1959 Ver- moedelijke uitkomsten	1960 Ontwerp- begroting	Omschrijving	1958 Ver- moedelijk beloop	1959 Ver- moedelijke uitkomsten	1960 Ontwerp- begroting
<i>Lonen en salarissen (incl. sociale lasten) . . .</i>	<i>1 385</i>	<i>1 462</i>	<i>1 564</i>	<i>Personeelsverhaal . . .</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>9</i>
Burgerlijk apparaat . .	584	638	659	Burgerlijk apparaat . .	7	7	6
Militair apparaat ¹⁾ . .	718	703	767	Militair apparaat . . .	2	2	2
Onderwijs	83	121	138	Onderwijs	1	2	1
<i>Materiële uitgaven . .</i>	<i>1 012</i>	<i>1 024</i>	<i>1 015</i>	<i>Diverse exploitatie- ontvangsten</i>	<i>223</i>	<i>212</i>	<i>214</i>
Burgerlijk apparaat . .	178	213	208	Burgerlijk apparaat . .	143	141	134
Militair apparaat . . .	793	777	767	Militair apparaat . . .	15	9	10
Onderwijs	41	34	40	Onderwijs	65	62	70
<i>Bijdragen in diensten van de particuliere sector</i>	<i>1 042</i>	<i>1 131</i>	<i>1 261</i>	<i>Bijdragen van lagere pu- blikrechtelijke licha- men in diensten van het Rijk</i>	<i>11</i>	<i>9</i>	<i>9</i>
Uitgaven voor onder- wijs	814	900	1 014	Onderwijs	7	4	4
Overige uitgaven . . .	228	231	247	Overige	4	5	5
<i>Bijdragen in diensten van lagere publiekrecht- elijke lichamen</i>	<i>309</i>	<i>314</i>	<i>325</i>	<i>Bijdragen van het buiten- land in diensten van het Rijk</i>	<i>14</i>	<i>9</i>	<i>11</i>
Uitgaven voor onder- wijs	156	162	170	<i>Saldo I (netto-con- sumptie)</i>	<i>3 793</i>	<i>4 028</i>	<i>4 298</i>
Uitgaven voor politie .	123	118	127				
Overige uitgaven van consumptieve aard .	30	34	28				
<i>Bijdragen in diensten van het buitenland . . .</i>	<i>39</i>	<i>61</i>	<i>65</i>				
<i>Afschrijvingen²⁾</i>	<i>264</i>	<i>277</i>	<i>311</i>				
Burgerlijk apparaat . .	246	266	304				
Onderwijs	18	11	7				
	4 051	4 269	4 541		4 051	4 269	4 541

¹⁾ Inclusief het burgerpersoneel van het departement van Defensie en inclusief de beloningen in natura aan het militair personeel.

²⁾ Hierbij is, naast de in de rijksbegroting opgenomen post voor afschrijvingen, tevens een bedrag begrepen, overeenkomende met de bedragen wegens groot-onderhoud van werken en voor aanschaffing van

roerende goederen voor inrichting, uitbreiding en vernieuwing. Deze bedragen komen in rekening V onder de bruto-investeringen voor, doch worden in de rijksbegroting rechtstreeks ten laste van de Gewone Dienst gebracht.

II. Rente, verlies en winst

<i>Rente en kosten van bin- nenlandse schuld . .</i>	<i>518</i>	<i>486</i>	<i>591</i>	<i>Rente van vorderingen op het binnenland . . .</i>	<i>74</i>	<i>74</i>	<i>111</i>
<i>Rente en kosten van bui- tenlandse schuld . . .</i>	<i>47</i>	<i>45</i>	<i>47</i>	<i>Rente van vorderingen op het buitenland . . .</i>	<i>19</i>	<i>38¹⁾</i>	<i>16</i>
<i>Bijdragen in exploitatie- verliezen van bedrijven</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>5</i>	<i>Aandeel in exploitatie- winsten van bedrijven .</i>	<i>148</i>	<i>91</i>	<i>89</i>
				<i>Saldo II</i>	<i>329</i>	<i>334</i>	<i>427</i>
	570	537	643		570	537	643

¹⁾ In dit bedrag is begrepen 26 miljoen disconto, verband houdende met de versterkte aflossing van het Britse Settlement.

Noten van blz. 6.

¹⁾ Hieronder opgenomen voor 1959 een bedrag van 123 miljoen en voor 1960 een bedrag van 153 miljoen wegens de sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds.

²⁾ In deze bedragen zijn opgenomen bijdragen in de oorlogsschade aan onroerende goederen ter vervanging van voorlopig verstrekte kredieten.

Lasten

III. Inkomensoverdrachten

Baten

Omschrijving	1958 Ver- moedelijk beloop	1959 Ver- moedelijke uitkomsten	1960 Ontwerp- begroting	Omschrijving	1958 Ver- moedelijk beloop	1959 Ver- moedelijke uitkomsten	1960 Ontwerp- begroting
<i>Overdrachten aan ge- zinnen</i>	517	469	425	<i>Belastingopbrengsten . .</i>	6 422	6 981	7 384
Bijdragen ten behoeve van aanvullende wer- ken	98	81	51	Kostprijsverhogende be- lastingen	2 743	2 953	3 198
Reserve voor bevoor- dering werkgelegenheid en industriële infra- structuur	—	—	25	Belastingen op inkomen, winst en vermogen . .	3 679	4 028	4 186
Overige overdrachten aan gezinnen	419	388	349	<i>Uitkering aan lagere pu- blikrechtelijke licha- men in verband met voorzieningen op pen- sioengebied</i>	—	—	— 8
<i>Overdrachten aan pensi- oen- en sociale fondsen</i>	324	458	465	<i>Additionele belastingop- brengst</i>	—	—	38
Aan pensioenfondsen . .	186	317 ¹⁾	317 ¹⁾	<i>Boeten en opbrengst ver- beurd verklaarde goe- deren</i>	16	16	16
Aan sociale fondsen . .	138	141	148	<i>Saldo III</i>	— 4 691	— 5 279	— 5 921
<i>Prijsverlagende subsidies</i>	591	447	292				
Via het Landbouw-Ega- lisatiefonds	591	447	292				
<i>Huurverlagende subsidies</i>	128	146	139				
Rechtstreeks aan derden	8	8	5				
Via of aan lagere publiek- rechtelijke lichamen . .	120	138	134				
<i>Inkomensoverdrachten via of aan lagere pu- blikrechtelijke licha- men</i>	187	198	188				
	1 747	1 718	1 509		1 747	1 718	1 509

IV. Vermogensoverdrachten

<i>Overdrachten aan gezin- nen</i>	15	15	3	<i>Overdrachten ten laste van het buitenland . .</i>	8	8	8
<i>Overdrachten aan bedrij- ven</i>	197	160	156	<i>Bijzondere kapitaal- winsten</i>	76	11	6
Oorlogsschadevergoe- dingen ²⁾	84	63	40	<i>Saldo IV</i>	624	701	732
Rampschadevergoedin- gen	9	6	23				
Overige overdrachten . .	104	91	93				
<i>Overdrachten ten behoe- ve van de woningbouw</i>	200	252	248				
<i>Overdrachten aan lagere publikrechtelijke li- chamen</i>	132	140	164				
Oorlogsschadevergoe- dingen	55	45	45				
Rampschade- vergoedingen	2	1	2				
Investeringsbijdragen . .	75	94	117				
<i>Overdrachten aan het buitenland</i>	122	113	134				
Overdrachten aan over- zeese rijksdelen	75	74	90				
E.E.G.-ontwikkelings- fonds	27	33	44				
Overige overdrachten . .	20	6	—				
<i>Bijzondere kapitaalver- liezen</i>	42	40	41				
	708	720	746		708	720	746

Voor noten zie blz. 5.

Debet				V. Directe investeringen				Credit			
Omschrijving	1958 Vermoedelijk beloop	1959 Ver- moedelijke uitkomsten	1960 Ontwerp- begroting	Omschrijving	1958 Vermoedelijk beloop	1959 Ver- moedelijke uitkomsten	1960 Ontwerp- begroting	Omschrijving	1958 Vermoedelijk beloop	1959 Ver- moedelijke uitkomsten	1960 Ontwerp- begroting
<i>Nieuwe werken</i>	234	290	343	<i>Afschrijvingen ¹⁾</i>	264	277	311				
Waterstaatswerken . .	151	175	219	Burgerlijk apparaat . .	246	266	304				
Bestuursapparaat en do- meinen	8	10	7	Onderwijs	18	11	7				
Onderwijs	36	55	53	<i>Verkoop van onroerende goederen</i>	3	5	8				
Rijksgebouwendienst .	39	50	64								
<i>Groot-onderhoud van werken ¹⁾</i>	165	180	217	<i>Deelneming door lagere publiekrechtelijke lichamen in investe- ringen door het Rijk .</i>	21	3	10				
Waterstaatswerken . .	145	156	184								
Bestuursapparaat en domeinen	20	24	33	<i>Saldo V (netto directe in- vesteringen)</i>	147	219	259				
<i>Inrichting, uitbreiding en vernieuwing (roerende goederen) ¹⁾</i>	36	34	28								
Burgerlijk apparaat . .	18	23	21								
Onderwijs	18	11	7								
	435	504	588		435	504	588				

¹⁾ Zie noot 2 bij rekening I.

VI. Indirecte investeringen

<i>Investerings via fondsen</i>	17	18	21	<i>Aflossingen door fondsen</i>	6	5	5
Zuiderzeefonds	17	18	21	<i>Aflossingen door staats- bedrijven</i>	187	143	164
<i>Investerings via staats- bedrijven</i>	170	210	213	P.T.T.	150	134	148
P.T.T.	143	182	190	Staatsmijnen	30	—	6
Staatsgasbedrijf	26	28	21	Staatsgasbedrijf	5	8	9
Overige	1	—	2	Overige	2	1	1
<i>Deelnemingen in investe- ringen van derden . .</i>	21	31	36	<i>Saldo VI (netto indirecte investeringen)</i>	15	112	101
<i>Deelnemingen in investe- ringen van het buiten- land</i>	—	1	—				
	208	260	270		208	260	270

VII. Overige vermogensmutaties

<i>Kapitaalverstrekkingen binnenland</i>	239	632	766	<i>Aflossingen binnenland .</i>	50	44	40
Aan gezinnen	16	16	20	Door gezinnen	4	4	5
Aan particuliere bedrijven	28	59	25	Door particuliere bedrij- ven	17	16	11
Voor woningwetvoor- schotten	193	550	717	Van woningwetvoor- schotten	27	21	22
Overige	2	7	4	Door lagere publiek- rechtelijke lichamen .	2	3	2
<i>Kapitaalverstrekkingen buitenland</i>	76	594 ¹⁾	47	<i>Aflossingen door het bui- tenland</i>	12	17	135 ²⁾
<i>Aflossingen Nationale Schuld</i>	331	595	443	<i>Ontvangsten in verband met aan- en ontmun- tingen</i>	49	42	44
Binnenland	223	298	360	<i>Saldo VII</i>	561	1 735	1 056
Buitenland	108	297 ³⁾	83				
<i>Uitgaven in verband met aan- en ontmuntingen</i>	26	17	19				
	672	1 838	1 275		672	1 838	1 275

¹⁾ In dit bedrag is begrepen 360 miljoen wegens de verlening door het Rijk van kredieten, voortvloeiende uit de liquidatie van de Europese Betalingsunie, en 131 miljoen wegens de deelneming in het Internationale Monetaire Fonds.

²⁾ Betreft hoofdzakelijk, namelijk voor een bedrag van 108 miljoen, de aflossing op het in noot 1 bedoelde krediet.

³⁾ In dit bedrag is begrepen 197 miljoen wegens versterkte aflossing van het Britse Settlement.

3. De ontwikkeling van de begroting 1959

In de miljoenennota is op verschillende plaatsen aandacht gewijd aan de begroting 1959. In hoofdstuk I, § 7, is in het bijzonder de financiering in het licht gesteld; in hoofdstuk II zijn vervolgens, als onderdeel van een vergelijking met de begroting 1960, de mutaties in het uitgavenbeeld 1959 naar de verschillende onderwerpen van staatszorg gerangschikt; in hoofdstuk III ten slotte zijn de hoofdlijnen van de ontwikkeling der middelenramingen geschetst. Hierop aansluitend wordt in deze bijlage nader aandacht geschonken aan de ontwikkeling, welke het begrotingsbeeld voor 1959, zowel aan de uitgaven- als aan de middelenzijde, tot nu toe heeft ondergaan.

Ingediende begroting

De ingediende begroting voor 1959 sloot op de Gehele Dienst met een tekort van 1318 miljoen. De Gewone Dienst, waarin mede begrepen was 567 miljoen wegens nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds, sloot met een overschot van 50 miljoen. De Buitengewone Dienst vertoonde een tekort van 1368 miljoen.

dens de besprekingen over de begroting 1959 in het Parlement alleen in hoofdstuk XII (Sociale Zaken en Volksgezondheid) enkele mutaties van betekenis aangebracht. Als gevolg daarvan en van enkele minder belangrijke wijzigingen in andere begrotingshoofdstukken zijn de uitgaven van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst met 11 onderscheidenlijk 12 miljoen verhoogd. De belangrijkste verhoging op de Gewone Dienst betreft de rijksbijdrage in het tekort op de ziekenfondsverzekering van bejaarden, welke op grond van nader ter beschikking gekomen gegevens ruim 5 miljoen hoger is geraamd; op de Buitengewone Dienst is 11,5 miljoen uitgetrokken voor het verstrekken van geldleningen aan woningbouwverenigingen in Australië ten behoeve van de huisvesting van Nederlandse emigranten. Als gevolg van een en ander vertoonde de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1959 voor de Gehele Dienst, met inbegrip van de additionele posten, een tekort van 1510 miljoen ¹⁾.

De verdere ontwikkeling van het begrotingsbeeld 1959, zoals deze heeft geleid tot de vermoedelijke uitkomsten, is weer gegeven in het volgende overzicht:

Samenvattend overzicht (in miljoenen gulden)

Omschrijving	Ontwerp-begroting volgens miljoenennota 1959	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Per saldo wijzigingen tussen de kolommen 2 en 3
	1	2	3	4
Gewone Dienst				
Uitgaven	7 400	7 411	7 244	— 167
Middelen	7 281	7 281	7 460	+ 179
Saldo	— 119	— 130	+ 216	+ 346
Buitengewone Dienst				
Uitgaven	1 612	1 624	2 325	+ 701
Middelen	244	244	259	+ 15
Saldo	— 1 368	— 1 380	— 2 066	— 686
Gehele Dienst				
Uitgaven	9 012	9 035	9 569	+ 534
Middelen	7 525	7 525	7 719	+ 194
Saldo	— 1 487	— 1 510	— 1 850	— 340

Behalve het tekort van 1318 miljoen op de Gehele Dienst moest nog worden gerekend op 279 miljoen aan additionele lastenverzwaringen, in casu wegens militaire en civiele uitgaven uit hoofde van in vorige jaren niet opgenomen gelden en wegens lasten als gevolg van de voorgenomen sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds. Het begrotingstekort steeg daarmee tot 1597 miljoen, op welk tekort een bedrag van 110 miljoen in mindering kon worden gebracht als gunstig effect van de voor te stellen verlenging van enkele tijdelijke belastingverhogingen. Op deze wijze werd het begrotingstekort op de Gehele Dienst teruggebracht tot 1487 miljoen.

Parlementaire behandeling

Tijdens de parlementaire behandeling van de ontwerp-begroting 1959 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal trad een verschil van inzicht aan het licht ten aanzien van de urgentie om de verlenging van de tijdelijke belastingverhoging reeds aanstonds voor een periode van twee jaar te doen gelden. Als gevolg daarvan trad het toenmalige Kabinet af. De behandeling van de begroting in de Staten-Generaal onderging hierdoor enige vertraging. Voor het overige werden tij-

Zoals daaruit blijkt, zal het totaal van de begrotingsuitgaven voor 1959, volgens de inzichten van het ogenblik, 9569 miljoen bedragen (tegen 9035 miljoen in de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1959) en het totaal van de middelen 7719 miljoen (oorspronkelijk 7525 miljoen). Het tekort van de Gehele Dienst wordt derhalve becijferd op 1850 miljoen (oorspronkelijk 1510 miljoen). De toeneming van het tekort met 340 miljoen is de resultante van een verhoging van de uitgaven met 534 miljoen en een stijging van de middelen met 194 miljoen.

Ontwikkeling van de uitgaven

Aan de stijging van de uitgaven voor de Gehele Dienst met 534 miljoen liggen, zoals uit de hiernavolgende tabel blijkt, verhogingen tot een totaal van 1026 miljoen en verlagingen tot een totaal van 492 miljoen ten grondslag. In het commentaar op deze tabel zal aan de verschillende mutaties afzonderlijk aandacht worden geschonken. De verhoging als gevolg van de toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet komt

¹⁾ Waar in deze bijlage wordt gesproken over de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1959, wordt bedoeld de begroting inclusief de op blz. 5 van de miljoenennota 1959 vermelde additionele posten, tenzij anders is vermeld.

daarbij echter niet als zodanig en in één totaalbedrag tot uitdrukking. Met het oog hierop wordt deze verhoging afzonderlijk toegelicht.

Toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet.

Op een aantal begrotingsposten voor het jaar 1959 zijn geen nieuwe kredieten aangevraagd of is met lagere kredieten volstaan, omdat geheel of gedeeltelijk kon worden geput uit bedragen van 1958, welke onbesteed zouden blijven en met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet naar de begroting 1959 zouden worden overgebracht. In het begrotingsbeeld 1959 was reeds gerekend op het aldus beschikbaar en tot besteding komen van 50 miljoen voor civiele uitgaven. De additionele bestedingen uit dezen hoofde zullen echter in totaal 161 miljoen bedragen, derhalve 111 miljoen meer dan het bedrag, waarmede rekening was gehouden. Onder deze uitgaven kunnen met name worden genoemd: de hogere uitkeringen wegens tegemoetkoming aan oorlogsslachtoffers van het voormalige Nederlands-Indië (8 miljoen), de kosten van de Nederlandse technische hulpprogramma's (8 miljoen), de uitgaven ten behoeve van de civiele verdedigingsvoorbereiding (8 miljoen), de bijdragen in oorlogsschade en watersnoodschade (41 miljoen), de uitgaven voor de Deltawerken (11 miljoen) en voor de overige waterstaatswerken (19 miljoen) en tenslotte de kapitaalverstrekking aan het Industrieel Garantiefonds (30 miljoen).

Overzicht van de mutaties in de uitgaven van de oorspronkelijk vastgestelde rijksbegroting 1959
(in miljoenen gulden)

Omschrijving	Gewone Dienst	Buitengewone Dienst	Gehele Dienst
Verhogingen			
Liquidatie van de Europese Betalingsunie	—	557	557
Deelneming in het Internationale Monetair Fonds	—	131	131
Uitgaven voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen	94	106	200
Dienst van de Nationale Schuld	9	35	44
Uitgaven voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië	10	—	10
Overige uitgaven	61	23	84
Totaal van de verhogingen	174	852	1 026
Verlagingen			
Uitgaven voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen	11	11	22
Woningwetvoorschotten	—	120	120
Nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds	120	—	120
Dienst van de Nationale Schuld	63	—	63
Militaire uitgaven	54	—	54
Uitgaven tot bestrijding van de werkloosheid	40	—	40
Uitgaven voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië	16	1	17
Overige uitgaven	37	19	56
Totaal van de verlagingen	341	151	492
Saldo verhoging (+) of verlaging (—)	— 167	+ 701	+ 534

Liquidatie van de Europese Betalingsunie.

Meer dan de helft van het totaal der verhogingen hangt samen met de liquidatie per 15 januari 1959 van de Europese Betalingsunie. Op de opheffingsdatum beliepen de vorderingen van de Nederlandsche Bank op de deelnemende landen 646 miljoen. Hiervan is 171 miljoen verrekend met de Nederlandse schuld uit hoofde van het Britse Settlement, pro resto

groot 197 miljoen. Dit laatste bedrag is als versterkte aflossing ten laste van hoofdstuk VII A (Nationale Schuld) gebracht. Het op deze aflossing ontvangen disconto ad 26 miljoen is als verhoging van de middelen opgenomen. Van het resterende deel der vorderingen ad 475 miljoen was op 15 mei 1959 — de datum, waarop de Staat de onderhavige vorderingen van de Nederlandsche Bank heeft overgenomen — reeds 48 miljoen afgelost, zodat de overneming netto 427 miljoen bedroeg. Aan verdere aflossingen zal in de loop van dit jaar nog 67 miljoen worden ontvangen. Met toepassing van artikel 27, tweede lid, van de Comptabiliteitswet zal dit bedrag in mindering van bezwaar worden gebracht op het met de overneming van de vorderingen gemoeide bedrag, zodat in de begroting 1959 hiervoor kan worden volstaan met een additioneel krediet van 360 miljoen. De verhoging van de rijksuitgaven als gevolg van de liquidatie van de Europese Betalingsunie, rekening houdende met de bovengenoemde versterkte aflossing ten laste van hoofdstuk VII A (Nationale Schuld), wordt hierdoor gebracht op een totaalbedrag van 557 miljoen.

Deelneming in het Internationale Monetaire Fonds.

Een belangrijke verhoging van de uitgaven vloeit vervolgens voort uit de verhoging per 1 september jl. van de deelneming in het Internationale Monetaire Fonds met 50 pct., d.i. met \$ 137,5 miljoen. Van deze verhoging diende 25 pct. of rond 131 miljoen gulden in goud te worden voldaan en het restant in renteloos schatkistpapier. De verzilvering daarvan zal op afroep van het genoemde fonds geschieden. De voor 1959 opgenomen verhoging is voorshands beperkt tot de in goud te betalen 131 miljoen.

Uitgaven voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen.

De verhogingen, voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen, belopen voor de Gehele Dienst 200 miljoen.

Op de Gewone Dienst zal in deze categorie 17 miljoen meer nodig zijn wegens subsidies voor het lager onderwijs en het kleuteronderwijs. De bijdragen voor herstel van oorlogs- en watersnoodschade zullen 17 miljoen meer vergen dan in het oorspronkelijke begrotingsbeeld voor 1959 was opgenomen. Hiervan wordt 13 miljoen met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet van de begroting 1958 overgebracht. Tezamen met het in het begrotingsbeeld voor 1959 onder de additionele posten voor overloop van oorlogs- en watersnoodschade reeds opgenomen bedrag ad 28 miljoen, zal derhalve, zoals in het vorenstaande reeds werd vermeld, in totaal een bedrag van 41 miljoen met toepassing van genoemd artikel van 1958 naar 1959 worden overgebracht. Voor de vorming van een pensioenfonds voor de leden van de Koninklijke hofhouding zal een bedrag van 7 miljoen vereist zijn. De uitkeringen ingevolge de onderscheidene premiereregelingen zullen, o.m. als gevolg van maatregelen ter bevordering van het eigen woningbezit, leiden tot verhoging van de uitgaven met 12 miljoen. Een aantal sociale maatregelen, nl. de toeslagen en kindertoelagen aan gepensioneerden van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en van het Spoorwegpensioenfonds, de kinderbijlagen aan rentetrekken en aan kleine zelfstandigen, alsmede de uitkeringen ingevolge de Wet Buitengewoon Pensioen 1940—1945, vergen tezamen 13 miljoen meer dan oorspronkelijk was geraamd, terwijl de ten laste van het Rijk komende premies voor bepaalde categorieën van verzekerden ingevolge de Algemene Ouderdomswet 9 miljoen meer zullen bedragen. Van laatstgenoemd bedrag heeft 4 miljoen betrekking op afgesloten dienstjaren.

Op de Buitengewone Dienst moet onder de categorie van uitgaven, voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen, gerekend worden met een verhoging van 8 miljoen voor nieuwbouw ten behoeve van de Technische Hogeschool te Delft. De bijdrage van Nederland in het kapitaal van het Europese Fonds, hetwelk in de plaats treedt van de Europese Betalingsunie, wordt voor 1959 geraamd op 25 miljoen. Een bedrag van 17 miljoen, dat in de vermoedelijke uitkomsten van de begroting 1958 was geraamd wegens kapitaalverstrekking aan het Staatsbedrijf der

P.T.T. in het kader van de maatregelen tot bestrijding van de werkloosheid, doch dat onbesteed zal blijven, wordt thans ten laste van de begroting 1959 geraamd, ten einde de dienstenverlening door het genoemde Staatsbedrijf te kunnen uitbreiden. Het bedrag van 30 miljoen wegens kapitaalverstrekking aan het Industrieel Garantiefonds zal, met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet, van de begroting 1958 naar 1959 worden overgebracht. Voor kredietverstrekkingen aan Turkije, Hongarije en Tsjecho-Slowakije is in totaal bijna 18 miljoen vereist.

Tegenover deze en minder belangrijke verhogingen, voortvloeiende uit wettelijke verplichtingen, welke tezamen 200 miljoen belopen, staat een aantal verlagingen tot in totaal 22 miljoen. Daarvan heeft 14 miljoen betrekking op de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds, voor de helft op de Gewone Dienst, voor de andere helft op de Buitengewone Dienst. De overige verlagingen in deze categorie zijn elk voor zich van geringe betekenis.

Woningwetvoorschotten

Met betrekking tot de toegezegde rijksvoorschotten ingevolge artikel 56 van de Woningwet blijkt, dat de termijnbetalingen aan gemeenten op deze toezeggingen zich uitstrekken over een langere periode dan bij het opstellen van de begroting 1959 werd voorzien. Ook de invloed van de financiering uit het „grote contract” doet zich nog gelden. Het in de begroting 1959 uitgetrokken bedrag kan als gevolg van een en ander met 120 miljoen worden verlaagd.

Landbouw-Egalisatiefonds

Het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds, dat in de begroting 1959 onder de Gewone Dienst op hoofdstuk XI (Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening) is geraamd, wordt thans 120 miljoen gunstiger becijferd dan bij het opstellen van de begroting. Het aanvankelijk geraamde tekort van het fonds ad 567 miljoen betrof voor 110 miljoen de consumentensubsidie op melk, terwijl het restant ad 457 miljoen betrekking had op de verschillende producentensubsidies. In het thans voor 1959 geraamde tekort ad 447 miljoen is voor consumentensteun met 82 miljoen en voor producentensubsidies met 365 miljoen gerekend.

Deze gunstige ontwikkeling doet zich in hoofdzaak voor ten aanzien van het produkt melk. De consumentensubsidie voor dit produkt kan als gevolg van een verbetering van de wereldmarktprijs 28 miljoen lager worden geraamd. Dezelfde oorzaak en voorts de invloed van verschillende garantiebeperkende maatregelen maken het mogelijk de raming van de garantietoelage op de melk 100 miljoen lager te stellen.

In de overige sectoren van de activiteit van het fonds zijn de ramingsmutaties in gunstige en ongunstige zin ongeveer in evenwicht. Door verbetering van de vleesprijzen zal naar verwachting 15 miljoen minder benodigd zijn voor steun in de varkenssector. Hiertegenover staat een in de oorspronkelijke begroting 1959 niet voorzien bedrag van 25 miljoen wegens extra toeslag op voedergranen.

Dienst van de Nationale Schuld

Op de Gewone Dienst zullen de uitgaven wegens rente op binnenlandse gevestigde schuld per saldo een verhoging ondergaan met 9 miljoen als gevolg van nieuw gesloten leningen en van de conversie van een deel van de 3 pct. lening 1962—1964.

Op de Buitengewone Dienst zal voor amortisatie en aflossing van binnenlandse schuld 19 miljoen meer nodig zijn dan was geraamd, hoofdzakelijk wegens eerste aflossing op de 4½ pct. leningen 1958. Van de op Nederland rustende schuld uit hoofde van de Lend-Lease-overeenkomst zal 15 miljoen versterkt worden afgelost. Dit geschiedt in de vorm van verplichte guldensbetalingen aan de Amerikaanse Regering.

Tegenover de genoemde verhogingen staat op de Gewone Dienst een verlaging met 63 miljoen van de uitgaven wegens rente van vlottende schuld. Deze verlaging vloeit voor een groot deel voort uit de consolidatie van een deel van die schuld

en voorts uit de daling van de rente op de geldmarkt en het feit, dat in 1959 naast de uitgifte van promessen weder op grote schaal meerjarige schatkistbiljetten zijn afgegeven. Dit laatste heeft ten gevolge, dat, voor zover biljetten in het eerste halfjaar zijn geplaatst, in 1959 slechts een halfjaar rente en voor zover in het tweede halfjaar uitgegeven, in 1959 geen rente verschuldigd is.

Militaire uitgaven

De militaire uitgaven zullen naar het zich thans laat aanzien achterblijven bij de ten tijde van het opstellen van de begroting bestaande verwachting. Met inbegrip van de additionele defensie-uitgaven uit hoofde van in vorige jaren niet opgenomen gelden ad 31 miljoen, werden die uitgaven aanvankelijk geraamd op 1679 miljoen. Thans wordt verwacht, dat zij 54 miljoen minder zullen bedragen.

Uitgaven tot bestrijding van de werkloosheid

Door de gunstige ontwikkeling op de arbeidsmarkt is het mogelijk geworden de bedragen, welke op de Gewone Dienst waren geraamd voor maatregelen ter bestrijding van eventuele conjuncturele werkloosheid en voor aanvullende werken te verlagen met in totaal 40 miljoen.

Uitgaven, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië

De mutaties in de uitgaven, welke voortvloeien uit de gewijzigde verhouding met Indonesië, zijn thans van geringe betekenis. Op de Gewone Dienst wordt in totaal met een verhoging van 10 miljoen gerekend, waarvan 8 miljoen betrekking heeft op de uitgaven ter tegemoetkoming aan oorlogsslachtoffers van het voormalige Nederlands-Indië, welk bedrag met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet van de begroting 1958 wordt overgebracht.

Daartegenover kan, eveneens op de Gewone Dienst, met 16 miljoen minder worden volstaan voor verschillende uitgaven ten behoeve van gerepatrieerden uit Indonesië.

Overige uitgaven

De verhogingen, welke onder de rubriek overige uitgaven zijn gerangschikt, hebben op de Gewone Dienst voor 38 miljoen en op de Buitengewone Dienst voor 15 miljoen betrekking op de reeds eerder besproken hogere uitgaven, waarvoor de voor 1959 benodigde gelden geheel of ten dele met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet van de begroting 1958 worden overgebracht, zoals de kosten van de Nederlandse technische hulpprogramma's, de uitgaven ten behoeve van de civiele verdedigingsvoorbereiding, de uitgaven voor de Delta-werken en die voor verschillende andere waterstaatswerken.

Voor het overige zijn de verhogingen, zowel op de Gewone Dienst als op de Buitengewone Dienst elk voor zich van geringe invloed op het totale begrotingsbeeld.

De verlagingen in deze rubriek hebben tot een totaal van 20 miljoen, verdeeld over een tiental posten, betrekking op bedragen, welke in 1959 niet tot besteding zullen komen, en met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet naar de begroting 1960 zullen worden overgebracht. Op de Gewone Dienst kan voor uitkeringen in verband met complementaire sociale voorzieningen met 11 miljoen minder worden volstaan.

Voorts heeft een verdraging in de uitvoering van het muntprogramma voor zilveren rijksdaalders tot gevolg, dat de ten laste van de Buitengewone Dienst te brengen nominale waarde van ontmunte muntstukken met 7 miljoen kan worden verminderd. (Tegenover deze verlaging van de uitgaven staat een verlaging van de ontvangsten op de Buitengewone Dienst met 13 miljoen wegens geringere aflevering van munt door het Staatsmuntbedrijf.)

Ontwikkeling van de ontvangsten

De verhoging van de middelen met per saldo 194 miljoen komt voor 117 miljoen voor rekening van de belastingontvangsten; voor de niet-belastingmiddelen kan per saldo een verhoging met 77 miljoen worden verwacht.

Belastingmiddelen

De vermoedelijke uitkomsten der belastingmiddelen voor 1959 belopen, na aftrek van de aandelen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds, 6981 miljoen. Ten opzichte van de oorspronkelijke raming (inclusief de op blz. 5 van de miljoenennota 1959 vermelde additionele belastingmiddelen) ad 6864 miljoen betekent dit een verhoging met 117 miljoen.

Dat ondanks de tegenvallende belastingopbrengst over 1958 thans tot een verhoging van de raming voor 1959 moet worden overgegaan, dient te worden gezien in het licht van de omstandigheid, dat de expansie van de Nederlandse volkshuishouding in een aanmerkelijk sneller tempo verloopt dan ten tijde van het opstellen van de belastingramingen voor de miljoenennota 1959 werd voorzien.

Bij de oorspronkelijke raming waren de aandelen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds gesteld op respectievelijk 14,94 pct. en 0,76 pct. Voorts werd toen de ten bate van de lagere publiekrechtelijke lichamen komende belastingopbrengst verhoogd met 15 miljoen wegens de voorgenomen compensatie van de lastenverzwaring, welke zou voortvloeien uit de sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Dit laatste bedrag is verwerkt in de bij de vermoedelijke uitkomsten voor het Gemeentefonds en het Provinciefonds aangehouden percentages van respectievelijk 15,13 en 0,774.

Bij de berekening van de aan het Gemeentefonds en het Provinciefonds toekomende bedragen is in aanmerking genomen, dat de bedoelde fondsen niet delen in de opbrengst van de motorrijtuigenbelasting en dat, alvorens de eerderevermelde percentages toe te passen, de belastingopbrengst dient te worden verminderd met 157 miljoen.

Een gedetailleerd overzicht van de oorspronkelijke ramingen en van de vermoedelijke uitkomsten is vervat in bijlage 8. Voor de kohierbelastingen is daarbij telkenmale aangegeven, wat het object van raming is geweest.

Niet-belastingmiddelen

De opbrengst van de niet-belastingmiddelen zal, volgens de verwachtingen van het ogenblik, de oorspronkelijke raming met 77 miljoen overtreffen. Aan deze verbetering liggen verhogingen tot een totaal van 96 miljoen en verlagingen tot een totaal van 19 miljoen ten grondslag.

(in miljoenen guldens)

	Gewone Dienst	Buiten- gewone Dienst	Gehele Dienst
Verhogingen	67	29	96
Verlagingen	5	14	19
Saldo verhoging . . .	+ 62	+ 15	+ 77

De belangrijkste verhogingen op de Gewone Dienst betreffen het disconto op de vervroegd afgeloste schuld uit hoofde van het Britse Settlement (26 miljoen) en de uitkeringen van het Staatsbedrijf der P.T.T. wegens voordelig exploitatiesaldo (16 miljoen). Ter toelichting op de eerstgenoemde post zij verwezen naar hetgeen hiervoor omtrent de budgettaire gevolgen van de liquidatie van de Europese Betalingsunie is medegedeeld. De opbrengst wegens rente op de vorderingen, welke het Rijk in verband met deze liquidatie heeft overgenomen, kan worden gesteld op 7 miljoen. Voorts kan de raming van de liquidatieopbrengst van effecten, welke op grond van het Besluit Herstel Rechtsverkeer aan de Staat zijn vervallen, 5 miljoen hoger worden gesteld. Ten slotte worden de aandelen van het Rijk in de winsten van verschillende instellingen (o.m. Breedband N.V. en de N.V. Koninklijke Nederlandse Zout-industrie) momenteel bijna 5 miljoen hoger gecijferd dan in de oorspronkelijke raming.

Op de Buitengewone Dienst wordt een meeropbrengst van 6 miljoen verwacht door extra verkopen van Nationale Schuld, aangekocht door het fonds uit de zuivere winsten, verkregen uit aanmunten voor rekening van het Rijk. Deze extra verkopen vloeien voort uit de overbelegging van het fonds, welke ontstaan is uit verliezen wegens ontmunting in de jaren 1958 en 1959. De uitkering van het Staatsbedrijf der P.T.T. wegens aflossing van verstrekt kapitaal en van de middelen, welke door reservering beschikbaar komen, wordt thans 16 miljoen hoger gecijferd.

Het totaal van de verlagingen komt in hoofdzaak voor rekening van de hiervoor onder de rubriek „overige uitgaven” reeds vermelde vertraging in de uitvoering van het muntprogramma betreffende de uitgifte van zilveren rijksdaalders. De ontvangsten op de Buitengewone Dienst wegens aflevering van munt door het Staatsmuntbedrijf moeten daardoor 13 miljoen lager worden gesteld.

4. Overzicht van de diensten 1949 tot en met 1958

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 86a van de Comptabiliteitswet is in de wet van 18 november 1953 (*Stb.* 530) een samenvatting gegeven van de uitkomsten van 's Rijks geldelijk beheer over de jaren 1939 tot en met 1948. In aansluiting daarop wordt in tabel I van deze bijlage een overzicht gegeven van de rekeningcijfers betreffende de diensten 1949 tot en met 1957 (voor dit laatste jaar volgens de voorlopige rekening) en van het vermoedelijk beloop van de dienst 1958.

De tabellen II en III geven een inzicht in de ontwikkeling van

de uitgaven en de ontvangsten voor de dienstjaren 1957 en 1958. Daartoe zijn naast elkaar gesteld de cijfers van de oorspronkelijk vastgestelde begrotingen, de uitkomsten, welke in de miljoenennota 1959 als de meest recente gegevens ten aanzien van deze beide begrotingsjaren zijn opgenomen, en de uitkomsten, zoals die thans moeten worden verwacht. De belangrijkste posten, welke tot de verschillen tussen de nu en de vorig jaar gepubliceerde cijfers hebben bijgedragen worden nader toegelicht.

I. Dienstjaren 1949—1958

(in miljoenen guldens)

Omschrijving	Rekeningcijfers								Voorlopige rekeningcijfers 1957	Vermoedelijk beloop 1958
	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956 ¹⁾		
Gewone Dienst										
Uitgaven	2 827	2 897	3 357	3 720	3 951	4 616	5 240	5 758	5 855	6 485
Middelen	4 472	4 431	5 141	5 447	5 441	5 587	6 286	6 607	7 424	7 021
Saldo	+ 1 645	+ 1 534	+ 1 784	+ 1 727	+ 1 490	+ 971	+ 1 046	+ 849	+ 1 569	+ 536
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)										
Uitgaven	981	856	771	587	1 092	709	852	446	278	²⁾
Middelen	492	495	419	926	402	618	262	308	199	²⁾
Saldo	— 489	— 361	— 352	+ 339	— 690	— 91	— 590	— 138	— 79	²⁾
Landbouw-Egalisatiefonds										
Saldo	— 266	— 223	— 143	— 67	— 116	— 107	— 173	— 218	— 452	— 591
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)										
Uitgaven	391	982	1 296	1 214	1 015	1 341	1 199	1 360	1 298	1 051
Middelen	140	436	301	275	372	590	626	411	441	328
Saldo	— 251	— 546	— 995	— 939	— 643	— 751	— 573	— 949	— 857	— 723
Gehele Dienst										
Uitgaven (incl. nadelig saldo L.E.F.)	4 465	4 958	5 567	5 588	6 174	6 773	7 464	7 782	7 883	8 127
Middelen	5 104	5 362	5 861	6 648	6 215	6 795	7 174	7 326	8 064	7 349
Saldo	+ 639	+ 404	+ 294	+ 1 060	+ 41	+ 22	— 290	— 456	+ 181	— 778

¹⁾ Volgens de rekeningcijfers voor 1956 is het nadelige saldo op de Gehele Dienst 39 miljoen gunstiger dan volgens de in de miljoenennota 1959 opgenomen voorlopige rekeningcijfers voor dat jaar, waarin voor enkele hoofdstukken het vermoedelijk beloop volgens de miljoenennota 1958 moest worden aangehouden. De verbetering in het saldo is voor 23 miljoen toe te schrijven aan lagere uitgaven op de Gewone Dienst,

waaronder 14 miljoen voor diverse onderwijssubsidies. Anderzijds blijken de middelen 16 miljoen hoger te zijn geweest, hetgeen voornamelijk de belastingontvangsten betreft.

²⁾ In de begroting 1958 is de Buitengewone Dienst I in de Gewone Dienst opgenomen.

II. Dienstjaar 1957

(in miljoenen guldens)

Omschrijving	Oor- spronkelijk vastgestelde begroting ¹⁾	Ver- moedelijk beloop volgens miljoenen- nota 1959	Voorlopige rekening- cijfers
Gewone Dienst			
Uitgaven	6 067	5 963	5 855
Middelen	6 577	7 482	7 424
Saldo.	+ 510	+ 1 519	+ 1 569
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)			
Uitgaven	212	280	278
Middelen	81	206	199
Saldo.	— 131	— 74	— 79
Landbouw-Egalisatiefonds			
Saldo.	— 159	— 471	— 452
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ont- vangsten)			
Uitgaven	1 425	1 307	1 298
Middelen	392	441	441
Saldo.	— 1 033	— 866	— 857
Gehele Dienst			
Uitgaven (inclusief nadelig saldo L.E.F.)	7 863	8 021	7 883
Middelen	7 050	8 129	8 064
Saldo.	— 813	+ 108	+ 181

¹⁾ Inclusief de op blz. 4 van de miljoenennota 1957 vermelde additionele uitgaven en middelen.

Het saldo van de voorlopige rekening 1957 vertoont op de Gehele Dienst een verbetering met 73 miljoen ten opzichte van het saldo, dat in de miljoenennota 1959 op basis van het vermoedelijk beloop is berekend. Deze verbetering is de resultante van 138 miljoen lagere uitgaven en 65 miljoen lagere ontvangsten.

De uitgaven op de Gewone Dienst tonen een verlaging met 108 miljoen. Als belangrijkste mutaties kunnen worden vermeld een verlaging van de onderwijssubsidies met 15 miljoen, waarvan 11 miljoen voor het lager onderwijs, een verlaging met 7 miljoen wegens nog niet verevende uitgaven voor landbouwkundig onderzoek en landbouwstellingen, een verlaging met 32 miljoen van de uitgaven voor cultuurtechnische werken en een verlaging met 6 miljoen van de uitgaven voor het Staatsbosbeheer. Voor oudheidkunde en natuurbescherming kon met 4 miljoen minder worden volstaan. De Gewone Dienst van de begroting van Sociale Zaken en Volksgezondheid kon met 10 miljoen, verdeeld over een aantal posten, worden verlaagd. De overige mutaties, welke per saldo leiden tot een verlaging van de uitgaven op de Gewone Dienst met 34 miljoen, betreffen een groot aantal verhogingen en verlagingen, verspreid over verschillende begrotingshoofdstukken.

Het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds toont een verbetering met 19 miljoen, waartoe door lagere uitgaven 12 miljoen en door hogere ontvangsten 7 miljoen is bijgedragen.

De uitgaven op de Buitengewone Dienst II vertonen een verlaging met 9 miljoen, welke bijna geheel is toe te schrijven aan een beperking van de verhaalbare uitgaven voor ruilverkavelingen.

De middelen op de Gewone Dienst geven een teruggang met 58 miljoen te zien. Hieraan ligt een verlaging van de belastingontvangsten met 70 miljoen ten grondslag. Daartegenover zijn de ontvangsten van de belastingdienst wegens verichtingen ten behoeve van het Ouderdomsfonds 5 miljoen hoger dan volgens het vermoedelijk beloop was berekend. Voorts is een bedrag van ruim 7 miljoen wegens termijnbetaling door Japan van het z.g. smartegeld, dat in het vermoedelijk beloop op de Buitengewone Dienst I was geboekt, thans in de Gewone Dienst opgenomen.

Voor het overige zijn de mutaties in uitgaven en middelen elk voor zich van geringe omvang. Uit de tabel blijkt, dat zij ook tezamen niet tot noemenswaardige wijzigingen in het begrotingsbeeld hebben geleid.

III. Dienstjaar 1958

(in miljoenen guldens)

Omschrijving	Oor- spronkelijk vastgestelde begroting ¹⁾	Ver- moedelijke uitkomsten volgens miljoenen- nota 1959	Vermoede- lijk beloop
Gewone Dienst			
Uitgaven	6 646	6 725	6 485
Middelen	7 370	7 152	7 021
Saldo.	+ 724	+ 427	+ 536
Landbouw-Egalisatiefonds			
Saldo.	— 326	— 589	— 591
Buitengewone Dienst			
Uitgaven	1 322	1 238	1 051
Middelen	275	260	328
Saldo.	— 1 047	— 978	— 723
Gehele Dienst			
Uitgaven (inclusief nadelig saldo L.E.F.)	8 294	8 552	8 127
Middelen	7 645	7 412	7 349
Saldo.	— 649	— 1 140	— 778

¹⁾ Inclusief de op blz. 3 van de miljoenennota 1958 vermelde additionele uitgaven en middelen.

Het nadelige saldo op de Gehele Dienst van de begroting 1958, dat in de vermoedelijke uitkomsten per 15 augustus 1958 nog werd becijferd op 1140 miljoen, wordt thans in het vermoedelijk beloop berekend op 778 miljoen. Het blijkt dat de uitgaven met 425 miljoen zijn gedaald, terwijl ook de middelen enigszins, nl. met 63 miljoen, zijn teruggelopen.

Op de Gewone Dienst wordt een verlaging van de uitgaven berekend met 240 miljoen ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten. Dit bedrag is de resultante van een groot aantal verhogingen en verlagingen, verspreid over de gehele begroting, waarvan de volgende afzonderlijke vermelding verdienen.

Diverse uitgaven, verband houdende met de gewijzigde verhouding met Indonesië worden thans 12 miljoen lager geraamd. De hulpverlening aan de minder-ontwikkelde gebieden zal 7 miljoen minder bedragen. De uitgaven voor onderwijs en cultuur blijken thans 8 miljoen lager. Voor rente en kosten van vlottende schuld binnenland zal 16 miljoen meer zijn vereist. De afschrijvingen op activa van de Staat (exclusief de eigendommen van de bedrijven en van het Scheepvaartfonds) zijn thans 9 miljoen hoger geraamd. Dit bedrag wordt onder de uitgaven van de Gewone Dienst gebracht

en tevens als bijdrage van die dienst aan de Buitengewone Dienst geboekt in mindering van de uitgaven voor amortisatie en aflossing van gevestigde schuld binnenland. Voor de vergoeding aan provincies en gemeenten wegens derving van inkomsten uit hoofde van de personele belasting, respectievelijk de grondbelasting zal tezamen 5 miljoen meer benodigd zijn. Voor de personele en de materiële uitgaven van de Belastingdienst kan met 10 miljoen minder worden volstaan. De uitgaven voor de defensie zullen 102 miljoen ten achter blijven bij de verwachting van het vorige jaar, terwijl de uitgaven van de civiele departementen voor de civiele verdediging thans 7 miljoen gunstiger worden becijferd. Verschillende posten in de sector Volkshuisvesting worden tezamen 8 miljoen lager geraamd. De kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds wordt in totaal met ruim 14 miljoen verminderd. Hiervan komt 7 miljoen — de helft — ten bate van de Gewone Dienst, de andere helft ten bate van de Buitengewone Dienst. Voor de overige waterstaatswerken zal op de Gewone Dienst met 19 miljoen minder kunnen worden volstaan. De uitgaven voor cultuur-technische werken worden 5 miljoen lager berekend. Voor kosten, voortvloeiende uit de Werkloosheidswet, zal 8 miljoen meer zijn vereist. Daarentegen kan voor aanvullende werken en voor complementaire sociale voorzieningen tezamen met 42 miljoen minder worden volstaan, terwijl de vorig jaar berekende uitgaven betreffende afgesloten dienstjaren, welke voornamelijk verband hielden met aanvullende werken, 5 miljoen lager worden. Voor de kosten van verplaatsing van emigranten blijkt 6 miljoen minder benodigd. De uitgaven voor gerepatrieerden en voor Nederlanders in Indonesië kunnen tezamen 10 miljoen lager worden gesteld. De overige mutaties in de uitgaven op de Gewone Dienst, welke tezamen leiden tot een verlaging met 30 miljoen, zijn elk voor zich van geringe betekenis.

De thans berekende verlaging van de middelen op de Gewone Dienst met 131 miljoen is in belangrijke mate beïnvloed door de belastingontvangsten, welke 250 miljoen ten achter zullen blijven bij de verwachtingen van het vorige jaar. Daarnaast is er een groot aantal mutaties in de overige ontvangsten, van welke de volgende met name worden genoemd. De opbrengst van de z.g. geopponeerde effecten zal 15 miljoen minder, die van aan de Staat vervallen effecten op grond van het Besluit Herstel Rechtsverkeer 23 miljoen meer bedragen. De ontvangsten in de onderwijssector zullen de verwachting van het vorige jaar met 15 miljoen overtreffen. Diverse ontvangsten van de Belastingdienst worden thans tezamen 6 miljoen gunstiger becijferd. De ontvangsten van de militaire departementen zullen de verwachting van het vorige jaar met 10 miljoen overtreffen. Onder de middelen van hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat) is thans het verschil ad 44 miljoen geboekt tussen het vermoedelijk saldo van het Scheepvaartfonds A, zoals opgenomen in de bijlage van de wet van 18 november 1953 (*Stb.* 530), en het definitieve saldo blijkens de rekening over de jaren 1942 tot en met 1949. De uitkering wegens voordelig saldo van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie, in de vermoedelijke uitkomsten voor memorie geraamd, blijkt thans 26 miljoen te bedragen. De bijdrage van het investeringsfonds van de Euromarkt in de geldmiddelen ten behoeve van Nederlands Nieuw-Guinea ad 13 miljoen, waarop het vorige jaar was gerekend, is ingevolge

de interpretatie, welke aan de bestemming van dergelijke bijdragen wordt gegeven, niet gerealiseerd.

De overige mutaties in de middelen van de Gewone Dienst, tezamen leidend tot een verhoging met 23 miljoen, betreffen een groot aantal posten, elk voor zich van geringe omvang en verspreid over de gehele begroting.

In het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds is slechts een geringe wijziging opgetreden.

De uitgaven op de Buitengewone Dienst geven een daling te zien met 187 miljoen. Als belangrijkste mutaties, welke daartoe hebben bijgedragen, kunnen de volgende worden vermeld. De voorschotten, te verstrekken ingevolge artikel 56 van de Woningwet, zullen 67 miljoen bij de verwachtingen van het vorige jaar ten achter blijven. Aan nieuwbouw door bemiddeling van de Rijksgebouwendienst zal 15 miljoen minder tot besteding komen. De kapitaalverstrekking aan het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie zal 17 miljoen minder bedragen dan vorig jaar werd geraamd, terwijl die aan het Zuiderzeefonds, zoals hiervoren reeds vermeld, ten laste van de Buitengewone Dienst eveneens met ruim 7 miljoen wordt verminderd. Voor de overige werken in de waterstaatssector kan met 9 miljoen minder worden volstaan. De uitgaven wegens amortisatie en aflossing van gevestigde schuld binnenland, waarop de eerdergenoemde bijdrage van de Gewone Dienst wegens afschrijving op activa van de Staat in mindering wordt gebracht, zullen ingevolge verhoging van deze bijdrage 9 miljoen minder bedragen. De deelneming in het kapitaal van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling zal 30 miljoen meer bedragen dan vorig jaar werd verwacht. Daarentegen zal het bedrag van 30 miljoen, gereserveerd voor het Industrieel Garantiefonds, met toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet worden overgebracht naar de begroting 1959. Wegens kapitaalverstrekking aan de Staatsmijnen werd vorig jaar gerekend met een bedrag van 37 miljoen. Hiervan was 26 miljoen bestemd voor de overname van de z.g. Nemos-concessie, welke echter, naar inmiddels is gebleken, door het Staatsbedrijf zelf zal worden gefinancierd. Ook overigens zal geen kapitaalverstrekking nodig zijn. Het blijkt in plaats daarvan mogelijk, op het eerder verstrekte kapitaal 30 miljoen af te lossen, welk laatste bedrag geboekt wordt ten gunste van de middelen van de Buitengewone Dienst.

De overige mutaties in de uitgaven op de Buitengewone Dienst, tezamen leidend tot een verlaging met 26 miljoen, zijn elk op zich van geringe betekenis.

De middelen van de Buitengewone Dienst geven een toename te zien met 68 miljoen. Behalve de reeds genoemde aflossing ad 30 miljoen van door het Rijk aan de Staatsmijnen verstrekt kapitaal, hebben daartoe voornamelijk de volgende mutaties bijgedragen. De opbrengst van door ontminting verkregen metaal zal 10 miljoen meer bedragen dan vorig jaar werd berekend. De uitkering van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie, voornamelijk wegens aflossing op verstrekt kapitaal, zal 19 miljoen meer bedragen, die van het Staatsgasbedrijf daarentegen 11 miljoen minder dan vorig jaar werd verwacht.

De overige mutaties in de middelen op de Buitengewone Dienst, tezamen leidend tot een verhoging met 20 miljoen, zijn elk afzonderlijk van geringe betekenis.

5. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1953 tot en met 1960

In deze bijlage wordt een beeld gegeven van het verloop der totale uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg ten laste van de diensten 1953 tot en met 1960.

De in overzicht I opgenomen cijfers voor de jaren 1953 tot en met 1956 zijn ontleend aan de rijksrekeningen, die voor 1957 aan de voorlopige rekening, terwijl de cijfers voor 1958, 1959 en 1960 betrekking hebben op respectievelijk het vermoedelijk beloop, de vermoedelijke uitkomsten en de ontwerp-

begroting inclusief de additionele uitgaven zoals vermeld in paragraaf 3 van hoofdstuk I van deze nota. In overzicht II zijn de uitgaven van de Gehele Dienst uitgedrukt in percentages van het nationale inkomen.

De uitgaven voor de civiele verdediging zijn opgenomen onder de categorie militaire uitgaven en het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds onder de categorie agrarische subsidies.

I. Uitgaven Gehele Dienst (in miljoenen gulden)

Onderwerpen van staatszorg	1953	1954	1955	1956	1957	Vermoedelijk beloop 1958	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp- begroting 1960
Militaire uitgaven (incl. civiele verdediging)	1 369,2	1 646,0	1 736,0	1 841,0	1 823,4	1 664,5	1 670,4	1 702,0
Buitenlandse betrekkingen ¹⁾	80,8	81,5	88,3	112,3	120,4	179,5	728,5	208,2
Overzeese rijksdelen	24,6	41,9	106,8	106,7	100,9	90,1	91,0	106,9
Politie en justitie	439,8 ²⁾	229,5	294,7	276,3	309,9	328,8	335,4	346,4
Onderwijs en cultuur	535,9	623,5	727,1	902,2	1 092,1	1 190,4	1 293,7	1 430,8
Waterstaat	209,3	266,9	336,9	403,5	436,0	438,1	493,2	582,6
Verkeer	164,2	178,9	225,3	285,4	298,8	225,8	277,7	268,0
Handel en nijverheid ³⁾	132,4	176,7	176,5	217,6	107,6	105,8	154,2	128,9
Agrarische subsidies	187,7	117,1	173,4	218,1	451,8	590,7	446,7	291,8
Landbouw, visserij en voedselvoorziening	137,4	149,3	185,5	204,5	183,5	235,6	224,2	229,5
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid	721,6	858,8	906,0	977,5	717,1	900,9	862,6	782,3
Huursubsidies	132,7	191,0	222,4	244,2	268,6	326,1	395,3	384,1
Woningwetvoorschotten	8,6	6,7	2,8	1,3	2,1	193,0	550,0	716,5
Overige uitgaven volkshuisvesting	14,5	20,7	15,9	24,2	18,0	18,9	19,1	20,9
Diensten van algemene aard	251,7	271,6	355,8	406,4	488,9 ⁴⁾	387,5	40,8	434,9
Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgelden	86,3	111,2	116,6	112,8	123,4	133,1	299,6 ⁵⁾	294,9 ⁶⁾
Nationale schuld	812,3	1 121,6 ⁶⁾	858,1 ⁷⁾	838,8	884,3	831,2 ⁸⁾	1 060,9 ⁸⁾	1 014,1 ⁸⁾
Herstel van oorlogsschade	341,5	311,0	610,5 ¹⁰⁾	299,4	193,6	144,6	115,9	88,6
Uitgaven verband houdende met de watersnood	416,2	256,5	164,9	94,2	28,3	10,4	7,2	24,7
Vergoeding aan provincies en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de persoonlijke belasting en de grondbelasting	—	—	36,1	69,9	65,3	69,0	70,5	73,5
Compensatie-uitkering i.v.m. melkprijzen en huurverhogingen	—	—	—	—	—	—	—	65,0
Totaal exclusief afschrijvingen	6 066,7	6 660,4	7 339,6	7 636,3	7 714,0	8 064,0	9 505,9	9 194,6
Afschrijvingen	107,0	113,0	125,0	146,0	169,0	63,0	63,0	66,0
Totaal-generaal	6 173,7	6 773,4	7 464,6	7 782,3	7 883,0	8 127,0	9 568,9	9 260,6

Opgenomen zijn onder:

1) wegens:

a. deelneming in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling:

in 1953: 1,0 miljoen in 1957: 27,0 miljoen
in 1954: 5,0 miljoen in 1958: 35,0 miljoen
in 1955: 5,0 miljoen in 1959: 14,0 miljoen
in 1956: 23,0 miljoen in 1960: 25,0 miljoen

b. belegging binnen de Bondsrepubliek Duitsland van de door dat land ingevolge de restitutie-overeenkomst betaalde termijnen:

in 1953: 22,7 miljoen in 1955: 9,1 miljoen
in 1954: 9,1 miljoen

c. deelneming in de Internationale Financierings Maatschappij:

in 1956: 11,7 miljoen

d. de E.E.G.- en Euratomverdragen:

in 1958: 59,2 miljoen in 1960: 82,4 miljoen
in 1959: 74,1 miljoen

e. verlening door de Staat van kredieten, voortvloeiend uit de liquidatie van de Europese Betalingsunie:

in 1959: 360,3 miljoen

f. deelneming in het Internationale Monetair Fonds:

in 1959: 131,0 miljoen

g. bijdrage in het kapitaal van het Europese Fonds:

in 1959: 25,0 miljoen

h. overneming van de Nederlandsche Bank van vorderingen op Hongarije, Turkije en Tsjecho-Slowakije:
in 1959: 17,7 miljoen;

2) de uitgaven van het Directoraat-Generaal voor de Bijzondere Rechtspleging, gedaan in de jaren 1946 t/m 1949, groot 178,8 miljoen; een bedrag van 22 miljoen wegens kredietverstrekking aan het Waarborgfonds Rechtsherstel;

3) vanaf 1957, de kapitaalverstrekking aan de Staatsmijnen op nettobasis, d.i. na aftrek van de ontvangen aflossingen;

4) de overneming door het Rijk van de vordering van de Nederlandsche Bank op de Argentijnse Nationale Bank ad 68 miljoen;

5) wegens sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het Spoorwegpensioenfonds in 1959: 183 miljoen; 1960: 218 miljoen;

6) de versterkte aflossing van 142,9 miljoen op het Britse Settlement, van 199,4 miljoen op de lening van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling en van 68,9 miljoen op het krediet, afgesloten met de Belgische Regering;

7) de versterkte aflossing van 194,6 miljoen op de lening van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling;

8) na aftrek van de bijdrage van de Gewone Dienst ten bedrage van de afschrijvingen:

in 1958: 63 miljoen in 1960: 66 miljoen
in 1959: 63 miljoen

9) de versterkte aflossingen van 197,3 miljoen op het Britse Settlement en van 15,2 miljoen op het Lend-Lease krediet;

10) de budgettaire verantwoording van de oorlogsschadevergoeding van 300 miljoen aan de Nederlandsche Spoorwegen.

II. Uitgaven Gehele Dienst

(uitgedrukt in percentages van het nationale inkomen tegen marktprijzen)

Onderwerpen van staatszorg	1953	1954	1955	1956	1957	Vermoedelijk beloop 1958	Vermoe- delijke uitkom- sten 1959	Ontwerp- begroting 1960
Militaire uitgaven (incl. civiele verdediging)	6,27	6,70	6,28	6,19	5,69	5,06	4,77	4,53
Buitenlandse betrekkingen	0,37	0,33	0,32	0,38	0,38	0,55	2,09	0,55
Overzeese rijksdelen	0,11	0,17	0,38	0,36	0,31	0,27	0,26	0,28
Politie en justitie	2,01	0,94	1,07	0,93	0,97	1,00	0,96	0,92
Onderwijs en cultuur	2,45	2,54	2,63	3,03	3,41	3,62	3,70	3,81
Waterstaat	0,96	1,09	1,22	1,36	1,36	1,33	1,41	1,55
Verkeer	0,75	0,72	0,82	0,96	0,93	0,69	0,80	0,71
Handel en nijverheid	0,61	0,72	0,64	0,73	0,34	0,32	0,45	0,34
Agrarische subsidies	0,86	0,48	0,63	0,73	1,41	1,80	1,25	0,78
Landbouw, visserij en voedselvoorziening	0,63	0,61	0,67	0,69	0,57	0,72	0,64	0,61
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid	3,31	3,50	3,28	3,29	2,24	2,74	2,47	2,08
Huursubsidies	0,61	0,78	0,81	0,82	0,84	0,99	1,13	1,02
Woningwetvoorschotten	0,04	0,03	0,01	0,00	0,01	0,59	1,58	1,91
Overige uitgaven volkshuisvesting	0,06	0,08	0,06	0,08	0,05	0,06	0,06	0,06
Diensten van algemene aard	1,15	1,11	1,29	1,36	1,53	1,18	1,17	1,16
Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgelden	0,40	0,45	0,42	0,38	0,38	0,40	0,86	0,78
Nationale schuld	3,72	4,57	3,11	2,82	2,75	2,52	3,04	2,70
Herstel van oorlogsschade	1,56	1,26	2,21	1,01	0,60	0,44	0,33	0,24
Uitgaven verband houdende met de watersnood	1,91	1,04	0,59	0,32	0,09	0,03	0,02	0,07
Vergoeding aan provincies en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting en de grondbelasting	—	—	0,13	0,23	0,20	0,21	0,20	0,20
Compensatie-uitkering i.v.m. melkprijzen en huurverhogingen	—	—	—	—	—	—	—	0,17
Totaal exclusief afschrijvingen	27,78	27,12	26,57	25,67	24,06	24,52	27,19	24,47
Afschrijvingen	0,49	0,46	0,45	0,49	0,53	0,19	0,18	0,18
Totaal-generaal	28,27	27,58	27,02	26,16	24,59	24,71	27,37	24,65

6. Overzicht van de uitgaven voor investeringen door het Rijk en door de fondsen en de staatsbedrijven

Het onderhavige overzicht omvat de directe investeringen in nieuwe werken en de investeringen, welke via de fondsen en de staatsbedrijven worden tot stand gebracht. De door het Rijk gefinancierde investeringen van buiten de rijksdienst staande lichamen (b.v. de Nederlandse centrale organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek, de Stichting Fundamenteel Onderzoek der Materie, het Reactor-Centrum Nederland en de gemeentelijke en bijzondere universiteiten en economische hogescholen) zijn derhalve niet opgenomen. Voorts zijn de militaire investeringen en de investeringen door het Staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen” buiten beschouwing gelaten.

De voor 1960 opgenomen bedragen zijn gecorrigeerd overeenkomstig de reeds in de ramingen voor dat jaar voorziene besteding van gelden uit vorige dienstjaren (toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet).

Ter verbetering van het inzicht in de functies, waarop de investeringen betrekking hebben, zijn de investeringen, welke door bemiddeling van de Rijksgebouwendienst tot stand komen, aan die functies toegerekend. Tot de groep „overige” zijn o.m. de investeringen van de Domeinen gerekend.

Uitgaven voor investeringen (in miljoenen guldens)

Omschrijving	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960
<i>Waterstaat</i>	296	360
waterwegen	33	62
landwegen	89	93
Deltawerken	85	93
Zuiderzeewerken	81	105
overige werken	8	7
<i>Onderwijs</i>	74	79
hoger onderwijs (alleen rijks-universiteiten en -hogescholen)	68 ¹⁾	69 ¹⁾
overig onderwijs	6	10
<i>Bestuursapparaat</i>	36	44
<i>P.T.T.</i>	182	190
<i>Staatsmijnen</i>	89	86
<i>Staatsgasbedrijf</i>	28	23
<i>Overige</i>	9	7
<i>Totaal</i>	714	789

¹⁾ Exclusief de bijdragen van het Rijk in investeringskosten van

	1959	1960
a. de gemeentelijke universiteit te Amsterdam	5	12
b. de bijzondere universiteiten en economische hogescholen	16	35

7. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1953 tot en met 1960

Het merendeel der rijksmiddelen — belastingmiddelen — heeft een algemeen karakter en kan niet aan afzonderlijke onderwerpen van staatszorg worden toegerekend. Het is derhalve niet mogelijk, de belastingmiddelen, welke in beginsel dienen voor de financiering van alle categorieën van uitgaven, toe te bedelen aan enkele bepaald daarvoor aangewezen functionele uitgavengroepen.

Om deze reden is er eveneens van afgezien, de niet-belastingmiddelen, welke zouden zijn toe te rekenen aan bepaalde functies, doch die ten opzichte van de belastingmiddelen kwantitatief niet belangrijk zijn, functioneel op te delen. Volstaan is met een indeling in enkele categorieën met een bijzonder karakter.

Bij de belastingen is onderscheid gemaakt tussen de kostprijsverhogende belastingen en de belastingen op inkomen, winst en vermogen. In het bedrag wegens opbrengst van belastingen op inkomen, winst en vermogen voor 1960 zijn voor de kohierbelastingen ramingen opgenomen van de opbrengst van één belasting-, respectievelijk boekjaar, hetgeen betekent, dat geen rekening is gehouden met bijzondere factoren als inhaal van achterstand, versnelling van de aanslagregeling en overloop. De bedragen, vermeld voor de jaren 1953 tot en met 1959, betreffen werkelijke, respectievelijk vermoedelijke rekeningcijfers; de baten, voortvloeiende uit de genoemde factoren, zijn hierin dus wel begrepen.

Tot de exploitatiebaten van bedrijven zijn, behalve de baten van de eigenlijke staatsbedrijven, ook die van de Nederlandsche Bank N.V. en van andere bedrijven in de particuliere sector gerekend. Tot deze laatste bedrijven behoren o.m. Breedband N.V., de N.V. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij, de N.V. Nederlandse Aardoliemaatschappij, de N.V. Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie, de N.V. Nederlandsche Spoorwegen, de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. en de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken N.V.

De inkomsten wegens rente hebben betrekking op ontvangen rente van staatsbedrijven en andere instellingen. Middelen met een speciaal karakter worden gevormd door de baten, voortvloeiende uit monetaire operaties, de vrijgegeven tegenwaardegelden, de baten wegens herstelbetalingen, gerecupereerde goederen en liquidatie van vijandelijk vermogen. Als baten, voortvloeiende uit monetaire operaties, zijn beschouwd de in 1955 verantwoorde baten in verband met de geldzuivering. Bij de vrijgegeven tegenwaardegelden gaat het om de totale vrijgave, ongeacht de bestemming, welke aan de beschikbaar gekomen middelen is gegeven.

De diverse middelen ten bate van de Gewone Dienst vormen een conglomeraat van inkomsten wegens prestatie van diensten en levering van goederen door het Rijk, wegens boeten en opbrengst van verbeurd verklaarde goederen, luisterbijdragen en andere speciale heffingen, bijzondere bijdragen, enz.

Bij de middelen van de Buitengewone Dienst is volstaan met een splitsing in ontvangen aflossingen en overige middelen. De bijdrage van de Gewone Dienst wegens afschrijvingen staat tegenover de overeenkomstige post op de uitgavenbegroting en heeft voor de omvang der rijksmiddelen alleen boekhoudkundige betekenis. (Zie ook noot 2 op de volgende bladzijde.)

Ten slotte zij vermeld dat, ten einde aansluiting te verkrijgen met de elders in deze nota vermelde cijfers der middelen, in het hierna opgenomen overzicht de opbrengsten der bijzondere heffingen tot en met 1958 buiten beschouwing zijn gelaten. Volledigheidshalve zijn deze opbrengsten echter tot genoemd jaar in een afzonderlijke tabel samengevat. De bedoelde opbrengsten zijn sedert 1959 opgenomen onder de middelen van hoofdstuk VII B (Financiën).

Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1953 tot en met 1960
(tot en met 1958 exclusief bijzondere heffingen)
(in miljoenen guldens)

Omschrijving	1953	1954	1955	1956	1957	Ver- moede- lijk beloop 1958	Ver- moede- lijke uit- komsten 1959	Raming 1960
Kostprijsverhogende belastingen	2 233,3	2 487,3	2 603,0	2 787,6	2 819,1	2 743,4	2 953,0	3 198,2
Belastingen op inkomen, winst en vermogen . .	2 761,4	2 610,3	3 116,2	3 243,9	3 755,2	3 679,3	4 028,0	4 185,5
Additionele belastingmiddelen ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	30,0
Winsten en andere baten van bedrijven	56,0	107,9	83,4	103,7	117,2	147,5	90,6	89,4
Inkomsten wegens rente	101,0	80,3	75,2	64,5	84,3	93,1	112,3	127,3
Baten voortvloeiende uit monetaire operaties . .	—	—	61,3	—	—	—	—	—
Vrijgegeven tegenwaardegelden	221,0	427,9	153,4	122,7	363,6	16,8	—	—
Baten wegens herstelbetalingen, gerecupereerde goederen en liquidatie vijandelijk vermogen . .	64,5	130,4	174,1	259,5	50,0	35,0	—	—
Diverse middelen Gewone Dienst	405,5	361,3	281,4	333,0	433,7	305,8	275,8	272,7
Totaal Middelen Gewone Dienst	5 842,7	6 205,4	6 548,0	6 914,9	7 623,1	7 020,9	7 459,7	7 903,1
Ontvangen aflossingen	229,3	352,7	395,3	182,9	228,9	260,2	209,4	344,1
Diverse middelen Buitengewone Dienst	36,1	124,6	105,4	82,0	43,0	67,4	50,2	62,3
Totaal Middelen Buitengewone Dienst (exclusief bijdrage wegens afschrijvingen)	265,4	477,3	500,7	264,9	271,9	327,6	259,6	406,4
Totaal der middelen (exclusief bijdrage wegens af- schrijvingen)	6 108,1	6 682,7	7 048,7	7 179,8	7 895,0	7 348,5	7 719,3	8 309,5
Bijdrage van de Gewone Dienst wegens af- schrijvingen	107,0	113,0	125,0	146,0	169,0	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾
Totaal der middelen	6 215,1	6 795,7	7 173,7	7 325,8	8 064,0	7 348,5	7 719,3	8 309,5

Overzicht van de opbrengsten der bijzondere heffingen

Vermogensaanwasbelasting	73,2	43,5	13,4	19,5	— 4,7	2,9	
Vermogensheffing ineens	34,1	30,8	10,5	5,2	2,3	0,0	
Totaal ³⁾	107,3	74,3	23,9	24,7	— 2,4	2,9	

¹⁾ Verhoging van de grondbelasting (+ 38 miljoen) en wijziging van het aandeel van gemeenten en provincies in verband met voorzieningen op pensioengebied (— 8 miljoen).

²⁾ De bijdrage van de Gewone Dienst ten bedrage van de afschrijvingen is ingaande 1958 niet meer onder de kapitaalsontvangsten opgenomen, doch bij de kapitaalsuitgaven op de aflossingen van de gevestigde schuld binnenland in mindering gebracht.

³⁾ Het totaal van de opbrengsten der bijzondere heffingen tot en met 1957, vermeerderd met het vermoedelijk beloop over 1958, bedraagt rond 3205 miljoen.

8. Overzicht van de aan de rijksbegroting ten goede komende belastingen voor 1959 en 1960

(in miljoenen guldens)

Omschrijving	Oorspronkelijke raming 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Raming 1960
I. Kostprijsverhogende belastingen:			
a. Motorrijtuigenbelasting	135	135	155
b. Invoerrechten	765	875	950
c. Accijns op wijn	—	9	10
d. Accijns op gedistilleerd	155	150	155
e. Accijns op bier	40	40	45
f. Accijns op suiker	85	90	95
g. Accijns op tabak	500	485	500
h. Omzetbelasting	1 500	1 520	1 675
i. Rechten van zegel	60	65	65
j. Rechten van registratie	75	105	115
Totaal I	3 315	3 474	3 765
II. Belastingen op inkomen, winst en vermogen:			
a. Inkomstenbelasting	1 750 ¹⁾	1 850 ³⁾	1 950 ⁴⁾
b. Vermogensbelasting	125 ¹⁾	140 ³⁾	150 ⁴⁾
c. Vennootschapsbelasting	1 275 ²⁾	1 175 ³⁾	1 150 ⁵⁾
d. Loonbelasting	1 275	1 275	1 375
e. Dividendbelasting	105	170	165
f. Commissarissenbelasting	20	22	2
g. Rechten van successie	110	140	15
Totaal II	4 660	4 772	4 965
Totaal I en II	7 975	8 246	8 730
Aandeel Gemeentefonds ⁶⁾	1 148	1 203	1 281
Aandeel Provinciefonds ⁶⁾	58	62	65
	1 206	1 265	1 346
Ten bate van de rijksbegroting	6 769	6 981	7 384
Verlenging tijdelijke belastingverhogingen	+ 110		
Verhoging aandeel Gemeente- en Provinciefonds in verband met voorzieningen op pensioengebied	— 15		— 8
Verhoging van de grondbelasting	—		+ 38
Per saldo ten bate van de rijksbegroting	6 864	6 981	7 414

¹⁾ Raming opbrengst belastingjaar 1959.

²⁾ Raming opbrengst boekjaar 1958 (1957/1958).

³⁾ Raming opbrengst boekingsstijdvak 1959/1960.

⁴⁾ Raming opbrengst belastingjaar 1960.

⁵⁾ Raming opbrengst boekjaar 1959 (1958/1959).

⁶⁾ Het aandeel van het Gemeentefonds bedraagt 14,94% en dat van het Provinciefonds 0,76% (voor de vermoedelijke uitkomsten 1959 respectieve-

lijk 15,13% en 0,774%) van de opbrengst van de sub I en II genoemde belastingen, met uitzondering van de motorrijtuigenbelasting; bovendien is op het totaal van de belastingopbrengsten voor 1959 (oorspronkelijke raming en vermoedelijke uitkomsten), alvorens het aandeel van het Gemeentefonds en het Provinciefonds te berekenen, een vermindering toegepast van 157 miljoen.

9. De sterkte van het burgerlijk rijkspersoneel

I. Overzicht van het verloop van de sterkte van het burgerlijk rijkspersoneel

Hoofdstuk/Fonds	Werkelijke sterkte									Geraamd in de begroting		
	1 jan. 1952	31 jan. 1953	31 jan. 1954	31 jan. 1955	31 jan. 1956	31 jan. 1957	31 jan. 1958	31 jan. 1959	30 juni 1959	1958	1959 ¹⁾	1960
II. Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	332	346	338	338	333	339	347	362	355	366	368	373
II A. Algemene Zaken	112	114	120	118	119	123	126	126	144	127	151	157
III. Buitenlandse Zaken	865 ²⁾	2 275 ²⁾	2 375 ²⁾	2 567 ²⁾	2 714 ²⁾	2 748 ²⁾	2 589 ²⁾	2 387 ²⁾	2 368 ²⁾	2 723	2 439	2 484
IV. Justitie	14 291	14 243	14 285	14 096	13 994	14 044	13 956	13 988	13 969	14 247	14 326	14 375
V. Binnenlandse Zaken	1 144	726	833	870	911	956	1 000	1 008	989	1 026	1 027	1 048
VII B. Financiën	22 170	21 899	21 860	21 695	21 128	21 089	21 021	21 063	20 775	21 343	21 433	21 432
IX A. Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	3 566 ⁴⁾	2 855 ⁴⁾	2 883	2 868	2 782	2 692	2 627	2 521	2 489	2 751	2 547	2 465 ⁵⁾
IX B. Verkeer en Waterstaat	7 314	7 251	7 383	7 632	8 205	8 545	8 668	8 625	8 680	8 967	9 130	9 000
X. Economische Zaken	4 611	4 529	4 249	3 943	4 076	4 175	3 823	3 681	3 671	3 879	3 898	3 875
XI. Landbouw en Visserij (met inbegrip van het Landbouw-Egalisatiefonds	5 916	5 966	6 180	6 625	7 613	8 164	8 446	8 403	8 483	8 850	8 792	8 795
XII. Sociale Zaken en Volksgezondheid	4 182 ⁴⁾	4 682 ⁴⁾	4 819	4 968	5 171	5 082	5 091	5 175	5 186	5 320	5 380	5 380
XII A. Maatschappelijk Werk	⁶⁾	808	859	888	1 144	1 311	1 154	1 127	1 089	1 270	1 198	1 083
XIII. Zaken Overzee	714	228	245	255	276	280	274	279	279	286	284	279
Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	434	401	422	443	440	576	640	555	557	575	545	560
Zuiderzeefonds	1 188	1 179	1 194	1 222	1 273	1 317	1 339	1 360	1 367	1 414	1 427	1 413
Sub-totaal	66 839	67 502	68 045	68 528	70 179	71 441	71 101	70 660	70 401	73 144	72 945	72 719
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	7 468	7 582	8 207	8 662	9 113	10 325	10 536	11 238	11 565	11 593	12 589	13 807
Totaal exclusief Defensie	74 307	75 084	76 252	77 190	79 292	81 766	81 637	81 898	81 966	84 737	85 534	86 526
VIII. Defensie	21 318	24 820	27 368	30 030	32 156	33 152	32 945	32 265	32 084	33 485	33 100	33 100
Totaal-generaal	95 625	99 904	103 620	107 220	111 448	114 918	114 582	114 163	114 050	118 222	118 634	119 626

¹⁾ De aantallen opgenomen in de miljoenennota 1959 zijn voor zoveel nodig herzien.

²⁾ Het verschil tussen de werkelijke sterkte per 1 januari 1952 en 31 januari 1953 is in hoofdzaak een gevolg van het feit, dat in het totaal de administratieve ambtenaren en de Nederlandse en vreemde hulpkrachten in het buitenland zijn verwerkt.

³⁾ Buiten beschouwing zijn gelaten respectievelijk 15 (31 januari 1954), 71 (31 januari 1955), 131 (31 januari 1956), 156 (31 januari 1957), 73 (31 januari 1958), 30 (31 januari 1959) en 26 (per 30 juni 1959) ambtenaren in tijdelijk dienstverband, belast met werkzaamheden, verband houdende met de toekenning en uitbetaling van tegemoetkomingen aan oorlogsslachtoffers uit het voormalige Nederlands-Indië.

⁴⁾ Het verschil tussen de werkelijke sterkte per 1 januari 1952 en 31 januari 1953 is in hoofdzaak het gevolg van de overgang van de Rijksdienst voor uitvoering van werken (D.U.W.) van het

Departement van Wederopbouw en Volkshuisvesting naar het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

⁵⁾ In dit aantal is er reeds rekening mede gehouden, dat het personeel (28 man) van de Centrale Commissie voor de onteigeningsvergoedingen door wijziging van de status van deze commissie in 1960, naar het zich laat aanzien, niet meer tot de personeelsformatie van het Departement van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid zal behoren.

⁶⁾ Aangezien met ingang van 1 september 1952 het Departement van Maatschappelijk Werk is ingesteld, is het aantal van de werkelijke sterkte per 1 januari 1952 opgenomen bij de Departementen van Binnenlandse Zaken, van Sociale Zaken en Volksgezondheid en van Overzeese Rijksdelen, voorzover het desbetreffende personeel daarvan afkomstig is.

II. Overzicht van het personeel bij enige diensten met duidelijke personeelsvermindering (personeelsaantallen volgens de begroting)

	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
<i>Buitenlandse Zaken</i>									
Directie Overgangszaken Indonesië	98 ¹⁾	105	155	185	205	215	191	161	154
Afd. Rehabilitatie Indonesische oorlogsslachtoffers . . .	—	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾
Afd. Comptabiliteit en Financiële Zaken									
a. bureau Japans smartegeld	—	—	—	—	—	13	2	12	1
b. bureau Garantiewetten	13 ¹⁾	13	13	23	23	19	19	18	17
c. bureau Rehabilitatie Indonesische oorlogsslachtoffers	—	—	7	9	10	10	7	4	3
d. bureau Invorderingen	—	—	—	11	11	11	10	7	5
<i>Justitie</i>									
Raad voor het Rechtsherstel	1 125	998	895	608	424	282	186	111	86
<i>Financiën</i>									
Agentschap	158	171	170	159	122	116	108	96	82
Commissariaat voor Oorlogsschade en Schade-enquête- commissie (inclusief Centraal Afwikkelingsbureau Duitse Schade-uitkeringen)	931	721	706	560	425	220	154	70	58
Afd. Financiën Publiekrechtelijke Lichamen	105	105	105	105	105	75	55	40	31
<i>Volkshuisvesting en Bouwnijverheid</i>									
Onderafdeling Afwikkeling Oorlogsschade van de afdeling Financiële en Economische Zaken	212	170	165	160	140	130	97	46	14
Vaststelling Oorlogsschaden en Afwikkeling Onteigeningen	60	50	62	26	24	24	29	11	—
Vaststelling Oorlogsschaden in de provincies	128	104	104	26	22	34	29	7	—
Vaartuigen	52	52	45	41	41	35	26	12	6
Onderafdeling Afwikkeling Oorlogsschade van de afdeling Algemene Zaken Volkshuisvesting	110	110	120	125	120	117	90	47	39
Afwikkeling Oorlogsschade directies in de provincies .	273	238	178	194	150	100	80	40	33
Grootboek Woningverbetering	—	—	—	—	—	66	82	82	—
<i>Verkeer en Waterstaat</i>									
Directoraat-Generaal van de Scheepvaart	443	412	417	403	374	373	353	329	321
Buitenlandse Vertegenwoordiging Scheepvaart	7	8	8	8	11	11	6	4	4
Scheepvaartinspectie Verre Oosten	—	10	10	10	11	10	10	4	3
Havencommissariaten	4	4	4	4	4	4	4	—	—
Rijksluchtvaartschool	295	298	297	288	264	269	279	253	238
Buitenlandse Vertegenwoordiging Luchtvaart	7	7	6	6	6	6	6	5	4
<i>Economische Zaken</i>									
Centrale Dienst voor In- en Uitvoer	889	948	948	724	672	475	475	473	275
<i>Landbouw en Visserij</i>									
Rijksdienst voor landbouwherstel	144	85	130	100	84	4	—	—	—
<i>Maatschappelijk Werk</i>									
Opvang van gerepatrieerden in opvangcentra en contract- pensions	—	87	67	88	122	198	185	256	185
Totaal	5 054	4 696	4 612	3 863	3 370	2 817	2 483	2 088	1 559

¹⁾ De directie Overgangszaken en het bureau Garantiewetten behoorden tot 1-1-1953 tot het Ministerie van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen.

²⁾ De ambtenaren van deze afdeling zijn niet opgenomen in de personeelsstatistiek. In geldbedragen kan het verloop als volgt worden weergegeven: 1953 (nihil), 1954 (f 400 000), 1955 (f 605 000), 1956

(f 824 000), 1957 (f 900 000), 1958 (f 231 600), 1959 (f 123 300), 1960 (f 85 000).

N.B. Het Departement van Zaken Overzee is, zoals reeds in § 8 van hoofdstuk I werd medegedeeld, inmiddels opgeheven.

De in tabel I vermelde aantallen hebben betrekking op personeel met een volledige dagtaak, met dien verstande, dat waar mogelijk het aantal ambtenaren met onvolledige dagtaak is herleid tot het aantal, dat nodig zou zijn, indien een volledige dagtaak werd vervuld. Het overige personeel met onvolledige dagtaak, zomede zij, die in militaire dienst zijn, de langdurig zieken, de geschorsten e.d., zijn buiten beschouwing gelaten. De gezamenlijke sterkte van het tot die categorieën behorende burgerlijke rijkspersoneel bedroeg per 30 juni 1959: 9876 man.

Evenals in vorige jaren is het personeel, werkzaam bij de staatsbedrijven, niet in de vermelde aantallen begrepen.

De personeelsbezetting bij de Ministeries van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Defensie is afzonderlijk aangegeven. Bij het eerstgenoemde ministerie wordt voor 1960 ten opzichte van 1959 een stijging geraamd van 1218 man, dat

is bijna 10 pct. van de voor dat jaar geraamde sterkte. Deze toeneming betreft in het bijzonder het hoger onderwijs, waar omvangrijke uitbreidingsplannen nodig zijn, ten einde de te verwachten toevloed van studenten te kunnen opvangen en het voor de ontwikkeling van de moderne samenleving zo belangrijke wetenschappelijke onderzoek tot verdere ontplooiing te brengen.

Indien de personeelssterkten van de beide ministeries buiten beschouwing worden gelaten, blijkt dat voor de overige civiele departementen de voor 1960 begrote sterkte 226 man lager ligt dan de geraamde sterkte 1959. Wordt deze ontwikkeling van de sterkte van het ambtelijk apparaat gesteld tegen de achtergrond van de bevolkingstoename welke per jaar ca. 1,3 pct. bedraagt en die voor vele takken van rijksdienst (zoals de belastingdienst, de politie, verkeer en waterstaat) een over-

eenkomstige toeneming zou doen verwachten, dan kan deze ontwikkeling naar de mening van de Regering als bevredigend worden gezien. In aanmerking dient voorts te worden genomen, dat de werkzaamheden ter uitvoering van de Algemene Ouderdomswet in 1960, 105 man meer vergen dan voor 1959. Aangezien de aan deze werkzaamheden verbonden kosten (ook de personele kosten) geheel voor rekening van het Ouderdomsfonds komen, ligt het in de rede deze stijging te elimineren. Indien men hiermede rekening houdt, blijkt de personeelsbezetting voor 1960, 331 man lager te worden geraamd dan voor 1959, terwijl de daarmede vergelijkbare formatie voor 1959 reeds 519 man lager lag dan die voor 1958.

In het verloop van de sterkte van het rijkspersoneel meent de Regering het resultaat te mogen zien van het streven om waar dit in de rijksdienst mogelijk is tot een inkrimping van het ambtenarenkorps te geraken. Niet alleen aan de diensten, welke geheel of ten dele met aflopende taken zijn belast wordt speciale aandacht besteed, doch ook de personeelsbezetting van diensten met een duidelijk permanent karakter wordt scherp in het oog gehouden. In het bijzonder wordt ernaar gestreefd door vereenvoudigingen in de administratie en door toepassing van moderne mechanische administratiemethoden compensatie te vinden voor uitbreidingen, welke overigens op grond van toegenomen werkzaamheden noodzakelijk zijn of welke voortvloeien uit de wenselijkheid bij bepaalde diensten, zoals bij het kadaster, een niet te tolereren achterstand in de werkzaamheden in te lopen.

In het vorenstaande is er reeds op gewezen, dat in de begroting 1960 is gerekend op een inkrimping van de personeelsbezetting in het bijzonder bij diensten, welke geheel of ten dele met aflopende taken zijn belast. In tabel II wordt een overzicht gegeven van die diensten, waarbij per onderdeel het verloop van de personeelsbezetting in de periode 1952—1960 wordt aangegeven. De betekenis van de thans algemeen voorgeschreven ramingswijze is deze, dat ten aanzien van inkrimpende diensten wordt vastgelegd tot welk aantal de personeelsbezetting aan het einde van het jaar dient te zijn teruggebracht.

Ten aanzien van het Grootboek Woningverbetering wordt aangenomen, dat de liquidatie daarvan in de loop van 1960 zal kunnen worden voltooid.

De teruggang bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer is ten dele het gevolg van incidentele vereenvoudigingen, doch houdt in het bijzonder verband met de kortelings doorgevoerde taakverlichting, waarbij de deviezencontrole, zoals die door de dienst ten behoeve van de Nederlandsche Bank werd uitgevoerd, is vervallen.

Ten slotte kan bij de diensten, belast met de opvang van gerepatrieerden, een belangrijke vermindering van de personeelsbezetting worden doorgevoerd. In het bijzonder voor de Districtskantoren voor gerepatrieerdenzorg kan in 1960 met een aanzienlijk lagere bezetting worden volstaan.

10. Enige gegevens over de financiën van de lagere publiekrechtelijke lichamen

a. Financiële positie der gemeenten en provincies

In onderstaand overzicht wordt een beeld gegeven van het verloop van de kapitaalsuitgaven op kasbasis van gemeenten en provincies in de jaren 1957 en 1958 alsmede in het eerste halfjaar van 1958 en van 1959. Tevens is daarbij aangegeven op welke wijze deze uitgaven werden gefinancierd. De kapitaalsuitgaven van provincies en gemeenten waren — blijkens dit overzicht — in 1958 140 miljoen lager dan in 1957. Deze verlaging was het resultaat van een lichte stijging van de uitgaven voor volkshuisvesting en een daling in de overige sectoren. De wijze van financiering der kapitaalsuitgaven in deze beide jaren toont essentiële verschillen. In 1957 kon slechts een bedrag van 436 miljoen aan langlopende leningen en voorschotten worden opgenomen, waartegenover de netto vlottende schuld met 1392 miljoen toenam. In 1958 beliep het bedrag aan opgenomen langlopende leningen en voorschotten 2578 miljoen, waarvan voor consolidatie van vlottende schuld een bedrag van 794 miljoen werd aangewend. Bij de beoordeling van het sterk tegengestelde verloop in 1957 en 1958 dient in aanmerking te worden genomen, dat de N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten — welke instelling niet in de onderstaande tabel is begrepen — eind 1957 de beschikking had over een uitzonderlijk hoog bedrag, i.c. rond 390 miljoen, aan reeds opgenomen doch nog niet doorgegeven langlopende middelen. Deze middelen zijn in de loop van 1958 ter beschikking van de gemeenten gesteld. Deze factor heeft o.a. de stijging van de netto vlottende schuld in 1957 en de daling daarvan in 1958 geaccentueerd.

Kapitaalsuitgaven van provincies en gemeenten op kasbasis
(in miljoenen guldens)

	1957	1958	1ste halfjaar 1958	1ste halfjaar 1959 ¹⁾
Woningbouw	924	943	426	419
Openbare werken	502	429	188	209
Nutsbedrijven	296	264	125	125
Onderwijs	212	180	73	98
Overige investeringen . . .	382	360	158	184
Totaal	2 316	2 176	970	1 035
Aflossing van opgenomen leningen en voorschotten	285	364	131	129
Totaal te financieren . . .	2 601	2 540	1 101	1 164
<i>Gefinancierd door:</i>				
Saldo lopende rekening (voor afschrijvingen) . .	451	410	239	309
Kapitaalsinkomsten	279	300	120	144
Vaste geldleningen en voorschotten	436	2 578	1 334	985
Ontvangen aflossingen op verstrekte geldleningen en voorschotten	43	46	17	25
Saldo mutaties netto vlottende schuld	1 392	— 794	— 609	— 299
	2 601	2 540	1 101	1 164

¹⁾ Voorlopige cijfers.

Blijkens deze cijfers kon derhalve in 1958 in een aanmerkelijk ruimere kapitaalmarkt via de centrale financiering niet alleen een omvangrijk investeringsprogramma worden uitgevoerd, doch bovendien een belangrijke vooruitgang worden geboekt op de weg naar de sanering van de financiële positie

der lagere Overheid. Ultimo 1958 bedroeg de stand van de vlottende schuld van gemeenten en provincies bruto 1603 miljoen (netto 1320 miljoen). De vraag naar kapitaal, die zou voortvloeien uit consolidatie op korte termijn van dit bedrag en uit de financiering van lopende en nieuwe verplichtingen uit hoofde van de kapitaalsuitgaven der lagere Overheid, zou het op de kapitaalmarkt voor deze sector beschikbare volume ver te boven gaan. De situatie was dan ook eind 1958 bij lange na nog niet zodanig verbeterd, dat de centrale financiering met betrekking tot het aantrekken van langlopende financieringsmiddelen reeds zou kunnen worden gemist.

Uit het bovenbedoelde overzicht blijkt, dat de investeringsactiviteit van de lagere Overheid zich in het eerste halfjaar 1959 op een iets hoger niveau bewoog als in de overeenkomstige periode van 1958.

Inmiddels had de rentestand op de kapitaalmarkt na een ononderbroken geleidelijke daling gedurende 1958 in het eerste kwartaal van 1959 een peil bereikt, dat nog maar weinig boven het niveau van het z.g. rentegamma lag. De Ministers van Binnenlandse Zaken en van Financiën gaven bij circulaire van 9 maart 1959 uitdrukking aan hun wens, dat gemeenten, die erin zouden slagen, anders dan bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten, leningen te sluiten op voorwaarden van het rentegamma, het provenu dezer leningen ten volle zouden aanwenden voor consolidatie van vlottende schuld en de financiering van nog niet op lange termijn gedekte verplichtingen ter zake van kapitaalsuitgaven, zolang haar bruto vlottende schuld inclusief haar nog niet op lange termijn gedekte verplichtingen de kasgeldnorm zouden overtreffen. Bovendien werden enkele bijkomende bepalingen van het rentegamma aan de gewijzigde omstandigheden aangepast.

In de laatstgenoemde circulaire werd door de beide Ministers nogmaals gewezen op de noodzaak om ook in 1959 zo krachtig mogelijk te streven naar verdere consolidatie van de gemeentelijke vlottende schuld. In het eerste kwartaal 1959 werd te dezer zake een vooruitgang geboekt van ruim 100 miljoen en in het eerste halfjaar van bijna 275 miljoen. De bruto vlottende schuld bereikte daarmee een niveau van 1275 miljoen. Hoe verheugend deze ontwikkeling ook zijn moge, de financiële positie der gemeenten was daarmee nog steeds niet in voldoende mate gesaneerd.

Een bruto vlottende schuld van 1275 miljoen is, vergeleken met het bedrag van de z.g. kasgeldnorm (25 pct. van het bedrag der gewone dienst van de gemeentebegroting, exclusief de hoofdstukken kasvoorzieningen en verrekeningen) van rond 700 miljoen, nog steeds 575 miljoen te hoog, waarbij dan nog geen rekening is gehouden met het bedrag der destijds door gemeenten aangegane ongedekte verplichtingen uit hoofde van kapitaalsuitgaven. Deze laatste en de bruto vlottende schuld mogen tezamen ingevolge de richtlijnen van de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Financiën de kasgeldnorm niet anders dan zeer tijdelijk overschrijden. Dit betekent, dat de bruto vlottende schuld, zoals de zaken thans staan, met belangrijk meer dan 575 miljoen zal moeten dalen om aan de gewenste voorwaarden te voldoen. Een loslaten van de gevolgde procedure kan reeds om deze reden dan ook nog niet in overweging worden genomen. Mitsdien werd aan de gemeentebesturen bericht, dat de gevolgde procedure voor het verkrijgen van langlopende financieringsmiddelen van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten na 1 juli 1959 voorshands gehandhaafd moet blijven.

b. Het Gemeentefonds, het Provinciefonds en de ten behoeve van de gemeenten en provincies geheven rijksbelastingen

Nu het ontwerp der Financiële Verhoudingswet 1959 (gedrukte stukken nr. 5472) nog in het beginstadium van de parlementaire behandeling verkeert, is de samenstelling van

de gegevens zoveel mogelijk gebaseerd op de thans geldende wet Financiële Verhouding, welke de uitkeringen uit het Gemeentefonds regelt tot en met het jaar 1959. Dienovereenkomstig zijn de middelen van het Gemeentefonds voor 1960 berekend op basis van de opbrengst van de volgende belastingen tot de daarachter vermeide bedragen (in miljoenen guldens).

Inkomstenbelasting	1950
Vermogensbelasting	150
Vennootschapsbelasting	1150
Loonbelasting	1375
Dividendbelasting	165
Commissarissenbelasting	25
Invoerrechten	950
Accijnzen	805
Omzetbelasting	1675
Rechten van zegel	65
Rechten van registratie	115
Rechten van successie, van overgang en van schenking	150
Totaal	8575

Van dit totaal komt 10,79 pct. of f 925 242 500 ten goede voor het doen van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en voor reservering. Met betrekking tot het te reserveren bedrag zal de Raad van advies voor de gemeentefinanciën spoedig worden verzocht een advies uit te brengen.

Het ten behoeve van de belastinguitkering ter beschikking komende bedrag beloopt 4,15 pct. van 8575 miljoen of f 355 862 500, hetwelk op grond van de geldende regeling geheel onder de gemeenten wordt verdeeld.

De over afgesloten dienstjaren gevormde reserve van het Gemeentefonds wordt per 1 januari 1960 geraamd op rond 410 miljoen. De ten laste van de rijksbegroting aan het Gemeentefonds te vergoeden rente, evenals voor 1959 voorlopig te stellen op 2½ pct., bedraagt ruim 10 miljoen.

Nu de ontwerpen van wet tot wijziging van de Middelbaar-onderwijswet, de Hoger-onderwijswet en de wet van 15 juli 1929, *Stb.* 388 (gedrukte stukken nr. 4903) en tot sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (gedrukte stukken nr. 5389) nog bij de Staten-Generaal aanhangig zijn, kan niet worden gezegd of en in hoeverre het aandeelpercentage van het Gemeentefonds in de opbrengst der daarvoor aangewezen rijksbelastingen nog zal worden gewijzigd. Bij ongewijzigde aanvaarding van die wetsontwerpen zou het aandeelpercentage uiteindelijk een daling met 0,42 pct. ondergaan.

Uiteraard zal de situatie geheel opnieuw moeten worden bezien en aan de alsdan van kracht geworden bepalingen moeten worden aangepast, zodra het in de aanhef genoemde ontwerp der Financiële Verhoudingswet 1959 het Staatsblad zal hebben bereikt.

Het aandeel van het Provinciefonds in de bovengenoemde belastingen beloopt 0,76 pct. van 8575 miljoen of f 65 170 000. Dit bedrag wordt naar de geldende verdelingsmaatstaven aan de provincies uitgekeerd. Bij aanneming van het hiervóór genoemde wetsontwerp 5389 zal ook het aandeelpercentage van het Provinciefonds enige wijziging ondergaan.

Naast hetgeen uit de genoemde fondsen wordt uitgekeerd, komen rechtstreeks ten goede aan de gemeenten de opbrengst in hoofdsom en gemeentelijke opcenten der grondbelasting en personele belasting en aan de provincies de opbrengst van de provinciale opcenten op deze beide belastingen.

Zowel de gemeenten als de provincies ontvangen bovendien nog ten laste van de rijksbegroting een compensatie voor het verlies, dat zij leden in verband met de per 1 januari 1954 ingegane tariefsverlaging van de personele belasting, terwijl de gemeenten eveneens een compensatie ten laste van de rijksbegroting ontvangen voor de in 1956 ingegane verlaging van het maximum aantal gemeentelijke opcenten op de grondbelasting. Op de voet van de wet van 31 juli 1957, *Stb.* 287,

houdende wijziging van de personele belasting en van de financiële verhouding tussen het Rijk enerzijds en de gemeenten en provincies anderzijds, wordt evenwel op de eerstbedoelde compensatieuitkering een korting toegepast ten bedrage van de meeropbrengst in hoofdsom en opcenten van de personele belasting als gevolg van de per 1 augustus 1957 ingegane huurverhoging.

De aan de provincies en gemeenten ten goede komende opbrengst van de genoemde belastingen en compensaties wordt globaal geraamd op:

	Gemeenten	Provincies
	(in miljoenen guldens)	
<i>Grondbelasting</i>		
hoofdsom	34,5	—
opcenten	19,0	18,5
compensatie opcenten	42,5	—
totaal	96,0	18,5
<i>Personele belasting</i>		
hoofdsom	22,0	—
opcenten	33,5	11,5
compensatie hoofdsom	10,3	—
compensatie opcenten	15,5	5,2
totaal	81,3	16,7
Totaal-generaal	177,3	35,2

c. De bijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen rechtstreeks uit 's Rijks kas

Van de bijdragen, welke de lagere publiekrechtelijke lichamen rechtstreeks en merendeels op grond van wettelijke regelingen uit 's Rijks kas ontvangen, kan, naar de doeleinden, waartoe deze gelden worden verstrekt, de in nevenstaande tabel opgenomen samenvatting worden gegeven. Ter toelichting moge nog het volgende dienen.

De stijging van de bijdragen in de kosten voor de gemeentepolitie vloeit voornamelijk voort uit de hogere raming van de feitelijke en de maximumsterkte. Zowel voor de gemeentepolitie als voor het onderwijs is in 1960 rekening gehouden met de premieverhoging, voortvloeiende uit de maatregelen tot sanering van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Ook is voor beide rekening gehouden met de premieverlaging, voortvloeiende uit de inbouw van de voorzieningen van de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenverzekering in de pensioenen. Ten slotte is een bedrag toegerekend van de uitkeringen, voortvloeiende uit de in 1960 te nemen loon- en salarismaatregelen ter compensatie van de melkprijs- en huurverhogingen.

De daling van de post sociale voorzieningen houdt verband met de uitkeringen voor complementaire sociale voorzieningen, die ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde bedragen voor 1959 als gevolg van de gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid circa 28 miljoen lager konden worden gesteld. Aangezien in de tabel de gevolgen van de te verwachten loonmaatregelen van naar schatting 4 miljoen zijn verwerkt, bedraagt de daling per saldo 24 miljoen.

De bijdragen voor volkshuisvesting betreffen hoofdzakelijk de bijdragen in de exploitatie van woningwetwoningen, als bedoeld in artikel 56, leden 3 en 4, van de Woningwet. Het verlagende effect, dat de voorgenomen huurverhoging op deze bijdragen heeft, bedraagt 25 miljoen en is in het voor 1960 opgenomen bedrag verdisconteerd. Voorts heeft deze categorie in hoofdzaak nog betrekking op de bijdragen aan gemeenten in de kosten van verbetering en splitsing van bestaande woningen. Het totaal van deze bijdragen kan voor beide jaren op ruim 4 miljoen worden gesteld.

De bijdragen voor waterstaatswerken omvatten onder meer de uitkeringen aan de provincies gezamenlijk, als bedoeld in de wet van 6 oktober 1934 tot instelling van een Verkeersfonds. Deze uitkeringen moeten, aangezien de opbrengst van de

motorrijtuigenbelasting voor 1960 hoger wordt geraamd, ruim 4 miljoen hoger worden gesteld en worden begroot op bijna 65 miljoen. Voorts zijn in deze post opgenomen diverse uitkeringen aan lagere publiekrechtelijke lichamen voor wegen, havens, kanalen, rivieren, veerdiensten en dergelijke en tot versterking van zwakke plaatsen in bestaande hoogwaterkeringen.

De hogere bedragen, welke volgens de vermoedelijke uitkomsten 1959 voor de Bescherming Bevolking zullen worden uitgegeven, worden gefinancierd uit bedragen, welke krachtens artikel 24 van de Comptabiliteitswet van het vorige dienstjaar kunnen worden overgebracht.

De uitgaven, verband houdende met de watersnood, voor zover deze via lagere publiekrechtelijke lichamen tot besteding geraken, zijn voor bijna 2 miljoen in de ontwerpbegroting 1960 opgenomen.

Bij de raming van de vergoedingen aan provincies en gemeenten als compensatie voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele en de grondbelasting is rekening gehouden met het normale accres in de opbrengst van deze belastingen.

De kostwinnersvergoedingen en uitgaven ingevolge het inkomstenvergoedingsbesluit-militairen zijn voor de vermoedelijke uitkomsten 1959 en de ontwerpbegroting 1960 onder de overige doeleinden opgenomen tot een bedrag van respectievelijk 25 en 26 miljoen. Voorts omvatten de overige doeleinden onder meer de bijdragen ter bevordering van de regionale industrialisatie.

Voor de financiering van de bouw van woningen ingevolge artikel 56 van de Woningwet werd in 1959 oorspronkelijk 670 miljoen opgenomen. De kasuitgaven zullen echter wederom lager zijn. Voor 1960 is, deels voor de betaling van in 1959 toegezegde voorschotten, een bedrag van 717 miljoen geraamd.

*Overzicht van de bijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen rechtstreeks uit 's Rijks kas
(in miljoenen guldens)*

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgesteld 1959	Vermoedelijke uitkomsten 1959	Ontwerp-begroting 1960
Gewone Dienst:			
Politie	122	118	127
Onderwijs	159	162	170
Sociale voorzieningen	121	111	98
Volkshuisvesting	137	138	134
Waterstaatswerken	85	87	99
Herstel oorlogsschade	45	45	45
Bescherming Bevolking	15	17	14
Rampschade	—	1	2
Vergoeding aan provincies en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele en de grondbelasting	66	71	74
Overige doeleinden	44	40	48
	794	790	811
Buitengewone Dienst:			
Voorschotten ingevolge artikel 56 van de Woningwet	670	550	717
Overige doeleinden	7	7	4
	677	557	721

11. De staatsbalans

Staatsbalans per 31 december 1958
(met ter vergelijking de cijfers van de balans 1957)
(in miljoenen guldens)

Activa

Passiva

	1957	1958		1957	1958
1. Kas-, bank- en girosaldi		494	935		
2. Vorderingen op korte termijn en vooruitbetalingen:					
a. Belastingen	2 836	2 730		2 782	3 821
b. Nog ten gunste van 1958 (1957) te ontvangen andere middelen	114	125		460	—
c. Overige vorderingen en vooruitbetalingen	1 202	552		306	364
		4 152	3 407	127	110
3. Vorderingen op lange termijn				1 801	1 800
a. Voorschotten ingevolge artikel 56 der Woningwet	481	639		851	880
b. Overige vorderingen	583	677		6 327	6 975
		1 064	1 316		
4. Reparatievorderingen op voormalige vijandelijke mogendheden		P.M.	P.M.	6 320	6 262
5. Deelneming in het Internationale Monetair Fonds en in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling				5 792	5 931
6. Onroerende en roerende goederen	2 090	2 090			528
7. Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen	10 663	11 928			100
8. Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover verplichtingen staan (contrapost aan de creditzijde onder nr. 18)	4 815	5 090		1 995	—
9. Diverse activa					331
10. Saldo				631	609
		895	795		
		214	194		
		6 293	6 193		
				10 826	11 043
				1 823	1 721
				3 840	3 840
				640	620
				920	910
				18 049	18 134
				P.M.	P.M.
				895	795
				95	90
				2 060	3 315
					3 405
				2 155	
				30 680	31 948
20. Garanties en voor rekening van het Rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen:					
a. Betreffende Indonesië	668	543		668	543
b. Betreffende diverse instellingen enz.	3 383	4 668		3 383	4 668
		4 051	5 211		5 211

¹⁾ Onder deze post zijn thans ook opgenomen de verplichtingen uit hoofde van de watersnoodschade, welke nog slechts een relatief gering bedrag vormen.

Uit vorenstaande balansopstelling blijkt, dat het nadelige balanssaldo in 1958 is verminderd met 100 miljoen (namelijk van 6293 miljoen ultimo 1957 tot 6193 miljoen ultimo 1958). Aan het slot van onderstaande toelichtingen is een analyse van dit bedrag gegeven.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat — evenals vorig jaar — in de balans geen rekening is gehouden met het niet nakomen door Indonesië van zijn leningsverplichtingen.

Toelichtingen op de balanscijfers.

Post 1. Kas-, bank- en girosaldi.

Specificatie:	(in mln. gld.)	
	1957	1958
Nederlandsche Bank	290	643
Postrekening nr. 1	19	28
Overige saldi	185	264
	494	935

Post 2. Vorderingen op korte termijn en vooruitbetalingen.

a. Belastingen.

Als vorderingen wegens belastingen zijn opgenomen de belastingbedragen, welke per 31 december 1958 materieel verschuldigd waren.

Het bedrag van 2730 miljoen is als volgt samengesteld:

1. Kohierbelastingen:

	(in mln. gld.)	
Reeds opgelegd (saldo kohierdebiteuren en buitengewone heffingen)	779	
Nog niet opgelegd (globale schatting):		
over 1957 en voorgaande jaren	420	
over 1958	1310	
		2509

2. Niet-kohierbelastingen:

Omzetbelasting	250	
Loonbelasting	200	
Accijnzen	180	
Successierechten e.d.	75	
		705
		3214
Hierop is in mindering gebracht:		
Aandeel Gemeentefonds en aandeel Provinciefonds	385	
Ultimo 1958 reeds ontvangen, doch nog niet ten gunste van de middelen of van de kohiervoordringen geboekt	99	
		484
		2730

c. Overige vorderingen en vooruitbetalingen.

De belangrijke daling van deze balanspost in 1958 is voornamelijk toe te schrijven aan de door de Bank voor Nederlandsche Gemeenten in 1958 terugbetaalde voorschotten, welke in 1957 door het Rijk waren verstrekt ingevolge de liquiditeitsgarantie van het Rijk aan deze bank (533 miljoen).

Post 3. Vorderingen op lange termijn.

a. Voorschotten ingevolge artikel 56 der Woningwet.

Op de ultimo 1957 nog openstaande voorschotten ten bedrage van 481 miljoen werd in 1958 23 miljoen afgelost. Verder werden in 1958 — in het kader van de in de miljoenennota 1958 vermelde maatregelen betreffende de financiering van de woningwetbouw ten laste der rijksbegroting — nieuwe voorschotten verstrekt tot een bedrag van 181 miljoen.

Post 6. Onroerende en roerende goederen.

Hieronder volgt een overzicht van de samenstelling van het balansbedrag; dit overzicht geeft tevens een beeld van de mutaties in 1958.

(in miljoenen guldens)

	(Gecorrigeerde waarde per 31-12-1957)	Investerings in 1958	Afslrijvingen in 1958	Verhoging van de waarde i.v.m. stijging van het prijspeil	Waarde per 31-12-1958
Ministerie van Verkeer en Waterstaat	3 407	124	47	690	4 174
Ministerie van Oorlog	3 240	271	316	40	3 235
Ministerie van Marine	1 377	103	93	50	1 437
Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	365	50	13	20	422
Burgerlijke rijksgebouwen	767	42	8	270	1 071
Agrarische eigendommen	1 059	47	5	130	1 231
Diversen	340	17	9	10	358
	10 555	654	491	1 210	11 928

De verhoging van de balanswaarde met 1210 miljoen houdt verband met de gedurende de laatste jaren opgetreden prijsstijgingen. Dit bedrag is gereserveerd op de staatsbalans onder post 19b, zodat het balanssaldo niet is beïnvloed door deze waardeverhoging der activa.

Post 7. Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen.

Specificatie:

(in mln. gld.)

N.V. Nederlandsche Spoorwegen	1770
Staatsbedrijf der P.T.T. en Rijkspostspaarbank	1575
Staatsmijnen	735
N.V. Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel	176
N.V. De Nederlandsche Bank	161
N.V. Breedband	145
Staatsgasbedrijf	125
N.V. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij	104
N.V. Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken	79
N.V. Luchthaven Schiphol	49
N.V. Machinefabriek „Artillerie-Inrichtingen”	35
Europese Investeringsbank	27
Overige staatsbedrijven en deelnemingen	109
	5090

De balanswaarde is in 1958 verhoogd met ca. 45 miljoen in verband met de in dat jaar opgetreden prijsstijgingen. Dit bedrag is tevens bijgeschreven op de reserve waardeveranderingen, aan de creditzijde van de balans opgenomen onder post 19b. Voorts leidde een correctie van de waardering der activa tot een verhoging met 110 miljoen. De resterende stijging van de waarde der staatsbedrijven en deelnemingen wordt voornamelijk gevormd door de netto-investeringen (ongeveer 50 miljoen) en de mutaties in de reserves (ca. 80 miljoen).

Posten 8 en 18. Vorderingen, respectievelijk verplichtingen uit hoofde van contracten e.d.

De contractverplichtingen van het Ministerie van Oorlog waren ultimo 1958 ca. 200 miljoen lager dan ultimo 1957; daarentegen namen de lopende contracten inzake waterstaatswerken per saldo toe met 115 miljoen.

*Post 11. Schulden op korte termijn.**e. Schulden uit hoofde van leveringen, werkzaamheden, enz.*

Onder deze balanspost zijn in de eerste plaats opgenomen de verplichtingen betreffende de per 31 december 1958 nog ten laste van de begroting 1958 te verrichten betalingen. De hiertoe te rekenen schulden van het Landbouw-Egalisatiefonds waren ultimo 1958 ca. 145 miljoen lager dan eind 1957. Dit houdt voornamelijk verband met het feit, dat in 1958 is overgegaan tot het verstrekken van voorschotten op de uitkeringen ingevolge de melkprijsgarantie; hierdoor waren de op 31 december 1958 met betrekking tot deze uitkeringen nog te verrichten betalingen aanzienlijk lager dan ultimo 1957.

In de tweede plaats zijn in deze balanspost een aantal bijzondere verplichtingen begrepen o.a. het saldo van het Gemeentefonds, de verplichtingen inzake de watersnoodschade en de nog aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds te betalen bijdragen in verband met de voorgenomen sanering van dit fonds.

Laatstbedoelde verschuldigde bijdragen aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds namen toe met 117 miljoen, zijnde de rentebijdrage 1958 over het tekort van dit fonds.

De overige mutaties in 1958 waren individueel minder belangrijk.

f. Diverse schulden op korte termijn.

Deze schulden omvatten een zeer groot aantal posten, waaronder de saldi van de door diverse instellingen bij de schatkist aangehouden rekeningen. De belangrijkste mutatie werd gevormd door het Grootboek voor Woningverbetering, waarop ultimo 1958 een bedrag van 45 miljoen was tegoe geschreven.

Post 14. Verplichtingen, verband houdende met de overeenkomsten van Bretton-Woods.

Wegens terugbetaling van de in 1957 bij het Internationale Monetair Fonds opgenomen vreemde valuta daalden de onderhavige verplichtingen met 261 miljoen. Voorts werd in 1958 een bedrag van 35 miljoen betaald in mindering van het niet-betaalde gedeelte van de deelneming in het kapitaal van de Internationale Bank. Het bedrag der verplichtingen ad 1699 miljoen kan als volgt worden gespecificeerd:

(in mln. gld.)

Obligo inzake deelneming in het kapitaal van het I.M.F., voor welk oblige „notes” zijn afgegeven . . .	773
Obligo inzake deelneming in het kapitaal van de Internationale Bank (inclusief „notes” ad 90 miljoen) . .	926
	1699

Post 15. Stortingen door Rijksfondsen in anticipatie op een uit te geven vaste lening.

Specificatie van de mutatie in 1958:

(in mln. gld.)

Deelneming in de 4½ pct. ondershandse staatslening 1958	196
Uitbetaald ten laste van de gestorte bedragen (voornamelijk ten behoeve van leningen aan gemeenten e.d.)	112
	308
Gereserveerd in 1958	285
Bijgeboekte rente	1
	286
	22

Post 16. Schulden op lange termijn.

Er wordt op gewezen, dat — evenals in voorgaande jaren — onder de posten 16a en 16b de gehele geconsolideerde binnenlandse en buitenlandse schuld is opgenomen, derhalve ook het kortlopende gedeelte daarvan (te weten de in de eerstvolgende 5 jaren vervallende bedragen wegens expiratie en periodieke aflossingen).

a. Geconsolideerde binnenlandse schuld.

Enerzijds nam deze schuld in 1958 toe met 450 miljoen wegens de plaatsing van nieuwe staatsleningen. Anderzijds verminderde de schuld als gevolg van amortisatie met een bedrag van 233 miljoen.

b. Buitenlandse schuld.

Op de buitenlandse schuld werd in 1958 108 miljoen afgelost. Door koerswijzigingen van de Canadese dollar steeg de tegenwaarde van de uitstaande schuld met 6 miljoen.

d. Verplichtingen betreffende andere pensioenfondsen.

Het balansbedrag is als volgt samengesteld:

(in mln. gld.)

Spoorwegpensioenfonds	
actuaireel tekort	156
contante waarde van de door het Rijk verschuldigde annuïteit	429
	585
Algemeen Mijnwerkersfonds (contante waarde annuïteiten)	152
Stichting Administratie Indonesische pensioenen	172
	909
	(afgerond op 910)

Post 17. Verplichtingen betreffende sociale verzekeringsfondsen.

Deze verplichtingen zijn evenals vorig jaar pro memorie opgenomen, aangezien nog geen beslissing is genomen met betrekking tot de toekomstige voorzieningen ten aanzien van de invaliditeitsverzekering en andere in de Invaliditeitswet geïndiceerde verzekeringen.

*Post 19. Diverse passiva.**b. Reserve waardeveranderingen.*

De toeneming van deze reserve is reeds toegelicht bij de balansposten 6 en 7.

*Post 20. Garanties en voor rekening van het Rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen.**b. Betreffende diverse instellingen, enz.*

Onderstaande specificatie geeft tevens een beeld van de mutaties in 1958.

(in mln. gld.)

	ultimo 1957	ultimo 1958
Garanties:		
Export- en Importgaranties	958	1178
Garanties inzake door derden verstrekte leningen aan:		
de Bank voor Nederlandsche Gemeenten . .	516	850
onderwijsinstellingen	440	553
Herstelbank	57	57
Garanties inzake middenstandskredieten . . .	96	99
Overige garanties	271	391
	2338	3128
Saldi van de door de Nederlandsche Bank voor rekening van het Rijk gevoerde rekeningen	1045	1540
Totaal	3383	4668

Balanssaldo.

Het nadelige balanssaldo verminderde in 1958 met 100 miljoen. De vermoedelijke uitkomst van de Gewone Dienst van het dienstjaar 1958 geeft een tekort aan van 55 miljoen, inclusief het nadelige saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds. (De kapitaaldienst kan in dit verband buiten beschouwing

blijven, aangezien de mutaties op deze dienst in beginsel geen invloed uitoefenen op het balanssaldo.) Uit het voorgaande volgt, dat zich bijzondere factoren hebben voorgedaan, welke per saldo het balanssaldo gunstig hebben beïnvloed tot een bedrag van 155 miljoen (55 + 100 miljoen). Dit bedrag is als volgt te analyseren:

	(in mln. gld.)
1. Voordelig verschil met betrekking tot de belastingen tussen de aan het jaar 1958 toe te rekenen baten en de ter zake in het vermoedelijk beloop 1958 opgenomen bedragen	210
2. Betalingen in 1958 ten laste van de Gewone Dienst, waarvoor op de balans 1957 reeds schuldverplichtingen waren opgenomen (o.a. oorlogsschade)	185
3. Diversen, per saldo	43
	438
4. Correcties op de staatsbalans 1957 per saldo	166
5. Rentebijdrage 1958 over het tekort van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (de voldoening van deze op de balans 1958 opgenomen verplichting zal vermoedelijk geschieden ten laste van het dienstjaar 1959)	117
	283
	155

Hierna volgt nog een opstelling, waarin de staatsbalans ultimo 1958 en de balansen van enige voorgaande jaren in ge-comprimeerde vorm zijn weergegeven.

Gecomprimeerde staatsbalansen
(in miljoenen guldens)

Activa

Passiva

	31 dec. 1947	31 dec. 1950	31 dec. 1953	31 dec. 1956	31 dec. 1958		31 dec. 1947	31 dec. 1950	31 dec. 1953	31 dec. 1956	31 dec. 1958
Kas-, bank- en girosaldi . .	1 221	575	1 167	458	935	Schulden op korte termijn ¹⁾	14 299	11 224	9 400	6 125	6 975
Vorderingen op korte termijn (incl. dispositie-ruimte op buitenlandse kredieten) en vooruitbetalingen	7 022	6 877	4 806	4 051	3 407	Verplichtingen inzake oorlogsschade	4 908	3 586	2 365	678	331
Vorderingen op lange termijn	2 093	1 128	1 340	1 045	1 316	Nederlandsche Bank voor overneming rijksmarkenbezit	1 500	1 500	700	200	—
Reparatievorderingen op voormalige vijandelijke mogendheden	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	Verplichtingen, verband houdende met de overeenkomsten van Bretton-Woods	1 326	2 081	1 794	1 761	1 699
Deelneming in het Internationale Monetaire Fonds en in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	1 400	2 090	2 090	2 090	2 090	Stortingen door rijksfondsen en institutionele beleggers in anticipatie op een uit te geven vaste lening	1 634	286	323	357	609
Onroerende en roerende goederen	5 114	5 982	7 874	10 257	11 928	Schulden op lange termijn:					
Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen	2 546	3 555	4 080	4 515	5 090	a. verplichtingen betreffende het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en andere pensioenfondsen	P.M.	P.M.	P.M.	4 035	5 370
Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover verplichtingen staan	778	1 300	1 393	1 168	795	b. overige schulden	9 124	11 549	11 590	13 044	12 764
Diverse activa	287	414	457	293	194	Verplichtingen betreffende sociale verzekeringsfondsen	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
						Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover vorderingen staan	778	1 300	1 393	1 168	795
Saldo	13 254	10 157	5 575	5 652	6 193	Diverse passiva	146	552	1 217	2 161	3 405
	33 715	32 078	28 782	29 529	31 948		33 715	32 078	28 782	29 529	31 948
Garanties en voor rekening van het Rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen	1 337	3 464	3 769	3 546	5 211	Garanties en voor rekening van het Rijk door de Nederlandsche Bank gevoerde rekeningen	1 337	3 464	3 769	3 546	5 211

¹⁾ In deze schulden op korte termijn zijn begrepen de verplichtingen inzake de watersnoodschade.

12. Overzicht van de ontwikkeling van de nationale schuld sinds 1945

(in miljoenen guldens)

Datum	Gevestigde binnenlandse schuld	Schuld aan de Nederlandsche Bank	Schatkispapier in omloop	Schatkispapier bij de Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst d.d. 26 februari 1947	Daggeldleningen	Boekschuld aan de Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst d.d. 26 februari 1947	Muntbiljetten in omloop	Schuld aan gemeenten en provincies (terzake van belastingen)	Gemeente- en Provinciefonds, enz.	Stortingen door Rijksfondsen en institutionele beleggers in anticipatie op een uit te geven vaste lening	Overige binnenlandse schulden op korte termijn	Vergoedingen wegens geleden oorlogsschade (incl. Grootboek Wederopbouw 1)	Vergoedingen wegens geleden watersnoodschade	Totaal binnenlandse schuld	Gevestigde buitenlandse schuld	Flottende buitenlandse schuld	Verplichtingen wegens bij het Internationale Monetair Fonds opgenomen vreemde valuta	Totaal buitenlandse schuld	Totaal-Generaal
31-12-'45	5 767	—	8 764	—	—	—	178	—	—	1 378	1 080	6 075	—	23 242	576	463	—	1 039	24 281
31-12-'46	7 160	—	5 963	—	—	—	155	15	—	1 543	2 011	5 569	—	22 416	1 022	321	—	1 343	23 759
31-12-'47	7 099	—	7 111	2 000	—	1 500	149	—	—	1 634	1 895	4 908	—	26 296	1 021	984	—	2 005	28 301 ²⁾
31-12-'48	7 206	—	6 845	1 800	—	1 500	144	19	—	1 484	1 196	4 346	—	24 540	1 875 ³⁾	399 ⁴⁾	—	2 274	26 814
31-12-'49	7 732	—	6 749	1 750	—	1 500	137	133	—	737	1 250	3 935	—	23 923	2 923 ³⁾	450 ⁴⁾	—	3 373	27 296
31-12-'50	8 418	—	5 355	1 650	—	1 500	137	183	—	286	1 109	3 586	—	22 224	3 089 ³⁾	265 ⁴⁾	—	3 354	25 578
31-12-'51	8 763	—	4 448	1 500	55	1 500	143	66	397 ⁵⁾	134	1 259	3 152	—	21 417	3 023 ³⁾	206 ⁴⁾	—	3 229	24 646
31-12-'52 ⁶⁾	8 360	—	5 508	151	—	1 300	146	—	432	249	1 595	2 728	—	20 469	2 961 ³⁾	64 ⁴⁾	—	3 025	23 494
31-12-'52	8 360	—	5 508	151	—	1 300	146	—	245	249	1 756	2 728	—	20 443	2 961 ³⁾	64 ⁴⁾	182	3 207	23 650
31-12-'53	8 785	—	4 605	517	—	700	151	60	207	323	1 796	2 365	648	20 157	2 790 ³⁾	3 ⁴⁾	—	2 793	22 950
31-12-'54	10 286	—	3 186	360	—	300	159	34	193	388	1 497	1 710	347	18 460	2 286	—	—	2 286	20 746
31-12-'55	10 987	—	3 120	322	—	200	171	20	77	321	1 213	974	166	17 571	2 013	—	—	2 013	19 584
31-12-'56	11 097	—	2 816	460	—	200	141	3	112	357	576	678	74	16 514	1 947	—	—	1 947	18 461
31-12-'57	10 826	—	2 782	460	—	103	127	—	211	631	441	528	42	16 148	1 823	—	261	2 084	18 232
31-12-'58	11 043	—	3 821	—	—	—	110	—	250	609	617	331	31	16 812	1 721	—	—	1 721	18 533
30-6-'59	11 270	—	4 330	—	—	—	104	—	149	604	607	288	29	17 381	1 468	236	—	1 704	19 085

1) Gecorrigeerde cijfers.

2) De toeneming is in hoofdzaak te wijten aan de overgang op de staat van de in rijksmarken luidende bezittingen van De Nederlandsche Bank N.V. Daartoe bij de Wet van 30 augustus 1946 (Srb. G 226) gemachtigd, sloot de Minister van Financiën op 26 februari 1947 met de Directie van De Nederlandsche Bank N.V. een overeenkomst, waarbij tegen vergoeding van 4471 miljoen een bedrag van R.M. 5933 miljoen door de staat van De Nederlandsche Bank N.V. werd overgenomen. Van het aan de Bank te betalen bedrag bleef de staat voorshands 1500 miljoen schuldig, het resterende bedrag is door de staat betaald met nominaal 2100 miljoen in schatkispapier, terwijl 871 miljoen door contante betaling dan wel op andere wijze werd verrekend.

3) en 4). De afwijkingen tussen deze bedragen enerzijds en de posten 16b en 12f van de staatsbalans per 31 december 1949 resp. 31 december 1950, alsmede de posten 15b en 11f van de staatsbalans per 31 december 1951 resp. 31 december 1952 en de posten 16b en 10e van de staatsbalans per 31 december 1953 anderzijds vinden hun oorzaak in het feit, dat de bedragen 3) en 4) betrekking hebben op de opgenomen gedeeltes van de desbetreffende leningen (na aftrek der aflossingen), terwijl onder voornoemde posten van de staatsbalans de hoofdsommen der leningen zijn vermeld (eveneens na aftrek van de afgeloste bedragen), waartegenover de op de balansdatum nog bestaande dispositieruimte aan de actiefzijde der balans onder post 2 parasseert. Voorts is onder

„Buitenlandse schuld op korte termijn” de lopende rente op de balansdatum van zowel de kortlopende als langlopende buitenlandse schuld opgenomen, welke rente uiteraard niet in bovenstaand overzicht is verwerkt.

5) Sedert begin 1952 zijn in de publikaties van de flottende binnenlandse schuld de volgende posten opgenomen: Saldo Gemeentefonds, Saldo Provinciefonds en Schuld aan Gemeenten uit hoofde van geboekte gelden uit het Gemeentefonds. In dit overzicht zijn deze schuldcomponenten teruggewerkt tot 31 december 1951.

6) In 1954 zijn enige wijzigingen aangebracht in de publikatie van de stand van 's Rijks kas, welke wijzigingen in het tweede gedeelte van bovenstaand overzicht zijn teruggewerkt tot 31 december 1952. Door deze wijzigingen zijn de cursief gedrukte bedragen in het eerste gedeelte van het overzicht niet meer vergelijkbaar met de overeenkomstige bedragen in het tweede gedeelte (zie de toelichting op de publikatie van de stand van 's Rijks kas per 31 januari 1954 in de *Nederlandse Staatscourant* van 18 maart 1954, no. 54). Het saldo van het Gemeentefonds zou, op kasbasis berekend, per de ultimo van de jaren 1949 t/m 1951 hebben bedragen resp. 33, 157 en 273 miljoen. De verplichtingen wegens bij het Internationale Monetair Fonds opgenomen vreemde valuta beliepen per de ultimo van de jaren 1947 t/m 1951 resp. 138, 200, 286, 286 en 286 miljoen.

13. Beknopt overzicht van de begrotingen van de fondsen en de staatsbedrijven voor 1960

(in miljoenen guldens)

In dit overzicht worden de begrotingen van de verschillende fondsen en staatsbedrijven in beknopte vorm weergegeven. Voor de beoordeling van het totaalbeeld der rijksbegroting zijn

deze aanvullende gegevens niet noodzakelijk; zij dienen slechts ter nadere algemene informatie.

A. ALGEMEEN BURGERLIJK PENSIOENFONDS

Gewone Dienst

<i>Uitgaven</i>		<i>Middelen</i>	
Apparaatskosten Pensioenraad	5,9	Pensioenraad	0,7
		vnl. ontvangsten wegens werkzaamheden voor de Buitengewone Pensioenraad en het Rijk.	
Pensioenen	371,1	Pensioenen	626,7
Pensioenen	227,5	Restitutie door het Rijk van toeslagen en kindertoelagen	67,1
Toeslagen, premie-compensatie en huurbijslag	142,4	Bijdrage van het Rijk (artikelen 158 en 168a Pensioenwet)	36,2
Kindertoelagen	0,7	Bijdragen voor eigen- en gezinspensioen door het Rijk en lagere publiekrechtelijke lichamen	367,5
Vergoeding, resp. uitkering van wiskundige reserve	0,5	Bijdragen wegens inkoop van dienstdtijd ..	12,5
		Bijdragen van het Rijk voor pensioenen van weduwen en wezen van militairen	15,7
		Rente van beleggingen	123,5
		Diverse andere ontvangsten	4,2
Beleggingen	595,0	Beleggingen	344,6
Onderhandse leningen op lange termijn, reserveringen volgens artikel 6 van de Beleggingswet en aankoop van effecten en onroerende goederen	294,8	Aflossingen van leningen op lange termijn, uitlotingen en verkoop van effecten en onroerende goederen	44,3
Beleggingen op korte termijn en aankoop van schatkistpapier	300,0	Aflossing van beleggingen op korte termijn en verkoop van schatkistpapier	300,0
Diversen	0,2	Diversen	0,3
	972,0		972,0

B. ZUIDERZEEFONDS

<i>Uitgaven</i>		Gewone Dienst	<i>Middelen</i>	
Zuiderzeesteunwet	1,3	Uitkering ten laste van hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat)	1,3	
Overige uitgaven	0,1	Overige ontvangsten	0,1	
	<u>1,4</u>		<u>1,4</u>	
<i>Uitgaven</i>		Buitengewone Dienst	<i>Middelen</i>	
Noordoostpolder	23,5	Noordoostpolder	23,5	
Waterbouwkundige werken	4,6	Waterbouwkundige werken	4,6	
Ontginning en kolonisatie	18,9	Diverse inkomsten	0,1	
Uitgaven	12,5	Kapitaalverstrekking	4,5	
Voordelig saldo	6,4 ¹⁾	Ontginning en kolonisatie	18,9	
		Opbrengst produkten e.d.	4,9	
		Opbrengst huren, pachten e.d. ..	12,9	
		Diverse andere inkomsten	1,1	
Oostelijk Flevoland	63,8	Oostelijk Flevoland	63,8	
Waterbouwkundige werken	20,0	Waterbouwkundige werken	20,0	
		Diverse inkomsten	0,1	
		Kapitaalverstrekking	19,9	
Ontginning en kolonisatie	43,8	Ontginning en kolonisatie	43,8	
		Opbrengst produkten e.d.	16,0	
		Kapitaalverstrekking	26,8	
		Diverse andere inkomsten	1,0	
Markerwaard	0,7	Markerwaard	0,7	
Waterbouwkundige werken	0,7	Waterbouwkundige werken	0,7	
		Kapitaalverstrekking	0,7	
Zuidelijk Flevoland	17,9	Zuidelijk Flevoland	17,9	
Waterbouwkundige werken	17,9	Waterbouwkundige werken	17,9	
		Diverse inkomsten	0,1	
		Kapitaalverstrekking	17,8	
Overige uitgaven	0,2	Overige ontvangsten	0,2	
	<u>106,1</u>	Kapitaalverstrekking	0,2	
			<u>106,1</u>	

¹⁾ Dit voordelige saldo is toegevoegd aan de kapitaalverstrekking uit 's Rijks kas ad 63,5 miljoen.

C. LANDBOUW-EGALISATIEFONDS

<i>Uitgaven</i>		Gewone Dienst	<i>Inkomsten</i>	
Garantieregeling voor binnenlandse granen	45,0	Bijdrage van de Buitengewone Dienst	0,4	
Nadelig saldo op de aan- en verkoop van suiker	2,0	Bijdrage van hoofdstuk XI (Landbouw en Visserij)	291,8	
Garantieregeling voor fabrieksaardappelen	18,0	Diversen	0,1	
Nadelig saldo op de aan- en verkoop van varkensvlees en produkten daarvan	10,0			
Toeslag op consumptiemelk	8,3			
Uitkeringen ten behoeve van veehouders ten gevolge van de gegarandeerde basismelkprijs	200,0			
Kosten uit hoofde van de garantie aan de Nederlandse Maatschappij voor de Walvisvaart	4,0			
Bijzondere voorzieningen op het gebied van tuinbouw en sierteelt	1,0			
Onvoorziene uitgaven	4,0			
	<u>292,3</u>		<u>292,3</u>	
<i>Uitgaven</i>		Buitengewone Dienst	<i>Inkomsten</i>	
Bijdrage aan de Gewone Dienst	0,4	Aflossing van aan het Produktschap voor Aardappelen ten behoeve van aardappelexporteurs verstrekt voor-schot	0,4	
	<u>0,4</u>		<u>0,4</u>	

D. GEMEENTEFONDS

		Gewone Dienst			
Uitgaven				Middelen	
Belastinguitkering aan gemeenten	355,9	10,79% van de opbrengst van de daarvoor aangewezen			
Algemene uitkering aan gemeenten en toevoeging aan		rijksbelastingen		925,2	
de reserve over de lopende dienst	925,2	4,15% van de opbrengst van de daarvoor aangewezen			
		rijksbelastingen		355,9	
	1281,1			1281,1	

Buitengewone Dienst			
Uitgaven		Middelen	
Beschikking over de reserve	Memorie	Toevoeging aan de reserve	10,2

E. PROVINCIEFONDS

		Gewone Dienst	
<i>Uitgaven</i>			<i>Middelen</i>
Uitkeringen aan provincies, als bedoeld in artikel 126 <i>undevicies</i> der provinciale wet	65,2	Uitkering uit 's Rijks middelen, als bedoeld in artikel 126 <i>duodevicies</i> der provinciale wet	65,2

F. SCHEEPVAARTFONDS**Uitgaven en ontvangsten der exploitatie**

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Exploitatiekosten regeringsschepen	9,6	Inkomsten regeringsschepen	12,3
Algemene exploitatiekosten	0,3		
Afschrijvingen	2,0		
Uitkering aan de hoofdstukken VII A (Nationale Schuld) en VII B (Financiën) wegens rente en ver- zekeringspremies	0,4		
	<u>12,3</u>		<u>12,3</u>

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Aankopen	0,1	Afschrijvingen	2,0
Uitkering aan hoofdst. IX B (Verkeer en Waterstaat)	2,0	Uitkering van hoofdst. IX B (Verkeer en Waterstaat)	0,1
	<u>2,1</u>		<u>2,1</u>

G. STAATSDRUKKERIJ- EN UITGEVERIJBEDRIJF**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfsrekeningen	6,9	Opbrengsten	18,6
Verbruik papier en direct materiaal	5,8	Andere baten der exploitatie	0,3
Werk door derden	5,0		
Rente en assurantie	0,3		
Afschrijvingen	0,4		
Omzetbelasting	0,5		
	<u>18,9</u>		<u>18,9</u>

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Gebouw en terrein, nieuw-, aan- en verbouw en aan- koop van gronden en opstallen door bemiddeling van de Rijksgebouwendienst	0,2	Uitkering van het Rijk ten bedrage van de uitgaven voor uitbreiding en vernieuwing van het gebouw en terrein en voor aanschaffing van werktuigen en ge- reedschappen	1,2
Aanschaffing van werktuigen en gereedschappen	1,0	Afschrijvingen	0,4
Uitkering aan het Rijk wegens aflossing op het kapitaal	0,4		
	<u>1,6</u>		<u>1,6</u>

**H. STAATSBEDRIJF DER POSTERIJEN, TELEGRAFIE
EN TELEFONIE EN DE RIJKSPOSTSPAARBANK**

Lasten en baten der exploitatie van het Staatsbedrijf der P.T.T.

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Posterijen	228,0	Posterijen	231,3
Telegrafie	35,4	Telegrafie	33,1
Telefonie	321,2	Telefonie	358,9
Draadomroep	22,8	Draadomroep	17,3
Omroep en televisie	13,4	Omroep en televisie	13,4
Postcheque- en Girodienst	56,8	Postcheque- en Girodienst	59,3
		Overige baten	25,5
	677,6		
Waarvan ten laste komt van subsidies, afschrijvingen en rente	160,0		
zodat wordt uitgetrokken	517,6		
Subsidies	0,1		
Afschrijvingen	102,0		
Rente	57,9		
Overige lasten	0,1		
Toevoeging aan fondsen en reserves	46,1		
Uitkering aan het Rijk van het voordelig saldo	15,0		
	738,8		
			738,8

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Kosten van voorbereiding, oprichting, uitbreiding en vernieuwing van duurzame bedrijfsmiddelen	190,0	Uitkering van het Rijk ter bekostiging van kapitaalsuitgaven	190,0
Kasgeldleningen aan het Personeelsfonds P.T.T. en het Kinderfonds P.T.T.	0,2	Uitkering van het Rijk wegens kasgeldleningen aan het Personeelsfonds P.T.T. en het Kinderfonds P.T.T. ...	0,2
Uitkering aan het Rijk wegens afschrijvingen	102,0	Afschrijvingen	102,0
Deponering bij het Rijk wegens toevoeging aan fondsen en reserves	46,1	Bedrag der toevoeging aan fondsen en reserves, voor deponering bij het Rijk beschikbaar gekomen	46,1
	338,3		338,3

Lasten en baten der exploitatie van de Rijkspostspaarbank

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfslasten	87,8	Bedrijfsbaten	99,9
Toevoeging aan fondsen en reserves	12,1		
	99,9		99,9

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Kosten van aanschaffing van bedrijfsmiddelen en voorraden	2,5	Beschikking over reserve ten behoeve van de aanschaffing van bedrijfsmiddelen en voorraden	2,5
	2,5		2,5

I. STAATSMUNTBEDRIJF

Lasten en baten der exploitatie

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Personeelsuitgaven	0,8	Vergoeding voor het verrichten van muntwerkzaamheden	1,0
Onderhoudskosten	0,1	Overige baten der exploitatie	0,3
Materiaal en metaalverbruik	0,1		
Diverse exploitatielasten	0,2		
Afschrijvingen	0,1		
	1,3		1,3

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Aanschaffing van werktuigen en meubelen en aanmaak van werktuigen	0,1	Uitkering van het Rijk ten bedrage van de uitgaven voor het aanschaffen en de aanmaak van werktuigen en meubelen	0,1
Uitkering aan het Rijk wegens aflossing op het kapitaal	0,1	Afschrijvingen	0,1
	0,2		0,2

J. STAATSVISSERSHAVENBEDRIJF**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Uitgaven voor haven, hallen, water, elektriciteit, terreinen, scheepshellings en droogdok e.d.	1,6	Inkomsten van haven en hallen, voor water, elektriciteit, terreinen, scheepshellings en droogdok e.d. ...	2,8
Uitkering aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	0,1	Verschil tussen ingecalculeerde en wettelijk vastgestelde rente	0,3
Uitkeringen aan het Rijk voor rente	0,6		
Afschrijvingen	0,8		
	3,1		3,1

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Terreinen, gebouwen en inrichtingen	0,8	Uitkering van het Rijk ten bedrage van de uitgaven voor uitbreiding en vernieuwing van terreinen, gebouwen en inrichtingen	0,8
Uitkering aan het Rijk wegens aflossing	0,8	Afschrijvingen	0,8
	1,6		1,6

K. STAATSMIJNEN IN LIMBURG**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfsrekeningen:		Opbrengstrekeningen koolwinningsbedrijven, cokesfabrieken en chemische bedrijven, energiebedrijven en diverse bedrijven en diensten	1037,0
Koolwinning	412,1	Diverse baten	2,3
Briketfabriek	25,7		
Cokesfabrieken incl. polyethyleenfabriek ..	277,6		
Stikstofbindingsbedrijf	151,0		
Gasdistributiebedrijf	38,8		
Energiebedrijven	58,3		
Diverse bedrijven en diensten	28,8		
	992,3		
waarvan komt ten laste van diverse artikelen ..	66,4		
zodat wordt uitgetrokken	925,9		
Subsidies	0,7		
Recht op de mijnen	0,8		
Afschrijvingen	65,0		
Rente	1,0		
Tegoedschrijving aan reserverekeningen	9,7		
Vennootschapsbelasting	25,0		
Uitkering aan het Rijk als dividend op het aandelenkapitaal	11,2		
	1039,3		1039,3

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Aanlegwerken:		Afschrijvingen	65,0
Bestaande bedrijven	72,0	Toeneming reserves en voorzieningen	24,0
Staatsmijn Beatrix	14,0	Aflossing op de hypothecaire lening „Thuis Best” e.a.	4,0
	86,0		
Aandelen van vreemde ondernemingen	1,0		
Hypothecaire lening aan de Stichting „Thuis Best” e.a. voor woningen ten behoeve van het personeel van de Staatsmijnen en voorschotten voor woningbouw door personeel	0,5		
Terugstorting op kapitaal, verstrekt door het Rijk....	5,5		
	93,0		93,0

L. STAATSGASBEDRIJF**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Personeelsuitgaven	1,2	Brutowinst op gas	19,5
Algemene en specifieke uitgaven	2,8	Opbrengst produkten	0,4
Afschrijvingen	6,2		
Rente	4,8		
Tegoedschrijving aan reserve-rekeningen	2,8		
Uitkering aan het Rijk van het winstsaldo	2,1		
	19,9		19,9

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Kapitaalgoederen	18,1	Uitkering door het Rijk wegens verstrekking van kapitaal	21,0
waarvan te financieren uit restanten van		Afschrijvingen	6,2
vorige jaren	1,7	Reservering	2,8
	16,4		
Vorraden	4,6		
Uitkering aan het Rijk	9,0		
	30,0		30,0

M. STAATSBEDRIJF „ARTILLERIE-INRICHTINGEN”**Lasten en baten der exploitatie**

<i>Lasten</i>		<i>Baten</i>	
Bedrijfsrekening	36,6	Productie voor de Staat der Nederlanden	30,0
Afschrijvingen	3,0	Productie voor anderen	11,0
Tegoedschrijving aan reserve-rekeningen	0,6	Rente	0,1
Vennootschapsbelasting	0,5		
Uitkering aan het Rijk als dividend op het stamkapitaal	0,4		
	41,1		41,1

Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten

<i>Uitgaven</i>		<i>Ontvangsten</i>	
Investeringen	5,0	Afschrijvingen	3,0
		Toeneming reserves en voorzieningen	0,6
		Afneming van het ter voorziening in de vlottende middelen van het bedrijf opgenomen kapitaal	1,4
	5,0		5,0